

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

de danske Ders Naalands og Falsters Historie

af

P. R. H. o. d. e,

Sognepræst i Utterslev, Herredøproft og Medlem af det
Egl. Genealogiske og Heraldiske Selskab.

Med en Deel Forandringer, Rettelser og Tilleg paaag udgionne

af

J. J. F. Friis,

Sognepræst for Horne og Nædal Menigheder.

Andet Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Chr. Steen & Søn.

Ehieses Bogtrykkeri.

1859.

Falsters Herligheder.

Alt, hvad Laaland kan frembringe til sine Indbyggere's Føde og Fornøielse, det kan Falster efter sin Størrelse ligesaa; derfor kaldes ogsaa Falster Danmarks Frugthave. Handelen og Skibsfarten er fra Nykjøbing i Falster ligesaa florerende som den er det fra Nakskov, og Folkeformereisen er i Falster langt kjendeligere end i Laaland. Nogle ville og mene, at Laalands Indbyggere ere mere end Falsters underkastede heftiske og anthematiske Febre, samt spasmodiske og giftige Sygdomme.

Falster frembringer Betsignelse af Manna¹⁾ og Frugt. især en utrolig Mængde Korn. Strandfiske fattes Falster ligesaa lidet som Laaland.

Landet har fortræffelige Bøge- og Egeslove, hvorfor her ogsaa haves større Overflodighed af stort Bildt, (men dette formindskes aarlig og Skovene desværre ligeledes siden 1766).

Ogsaa lægges i Falster mere Bind paa Dværgavl og andre Kreaturer, især siden Hs. Majestæt 1766 solgte Bøndergodset her.

Falsters Længde fra „Dyrefoden“ til Gjedserodde udgjør $6\frac{1}{2}$ Miil. Bredden er meget ulige; i den nordre Deel 3, men i den søndre kun $\frac{1}{2}$ Miil bred. Hele Landet er omtrent

¹⁾ Nu saagodt som intet.

84 □ Miil stort, med 7340¹⁾ Tdr. Hartkorn. Fra Gaabense Færge til Sjælland er lidet over 1 Miil; fra Falster til Møen er $\frac{1}{4}$ Miil.

Hvad Amager er for Kjøbenhavn, er Bøttsø og Hæselsø for Nykjøbing og for hele Landet, ja tildeels for Laaland med, hvorom bliver mere Leilighed at skrive.

Forstørstedelen af Ph. Hages tidligere anførte Værk ville vi endnu tilføie Følgende:

Falster er mere høitliggende end Laaland. I Skjelby findes Brinker paa 35 Alen, og Soeshøi i Falkerslev Sogn er endog 189 Fod høi. I samme Sogn findes ogsaa 3 smaa Søer, hvoraf den største, Mølle-Sø, dog blot er 25 Td. Ed. stor. Blandt de mange Moser mærkes: Troldemosen paa ca. 500 Tdr. Land. Med Skov er Landet rigelig forsynet. Skovarealet udgjør over 9,500 Td. Land, eller omtrent 1 □ Miil, hvoraf over 8,500 Tdr. er Fredskov; men tidligere skal en Fjerdedeel af Den have været bevoget med Skove. Kysten har med saa Undtagelser grundet Vand i en Fjerdingsveis Længde ud i Havet. Bøndergaardene have i Almindelighed meget Hartkorn. Skjøndt Jorderne ansees for ligesaa gode som de Laalandske, give de dog neppe saa rige Fold. Dnslev, Effildstrup og Baalse, der formenes at give den mest Hvede og Rug, sættes i Gjennemsnit blot til 8 Fold, og Baalse, som forholdsvis skal give den bedste Byg, sættes til 11. Havren i Dnslev og Brarup sættes til 9 Fold og Vætter i Nykjøbing Landsogn til 6 $\frac{1}{2}$. Jordbunden bestaaer for største Delen af fast Leer; kun paa Bøttsø mangler det i den Grad, at det maa hentes andre Steder fra, naar det skal bruges. Man siger at Laaland er Hvedelandet, Falster Værtelandet. Vandet er i Almindelighed bedre end paa Laaland. Smaasøerne, som findes i smaa Samlinger, ere af ringe Dybde, men fiskerige; Møllensøen er det eneste Sted i Stiftet, hvor der skal

¹⁾ Nu 9625 med over 25,000 Indb. (T.)

findes Krebs. Falsters Klima ligner mere det sydlige Sjællands end Laalands og ansees for sundere end dette, maaskee med Undtagelse af den sydligste Deel. 5 à 6 Marksdriften er her den almindeligste. Paa Brakmarken sætter Bonden ligesaamegen Priis som den Laalandske Bonde, men skjænker ligesom han Gjødningen ikke Opmærksomhed nok. Merglingen maa ansees som almindelig; Lærskemaskiner og hensigtsmæssige Avlsredskaber udbredes stedse mere. Paa de fleste Steder paa Falster høstes Kornet tidlig; thi Bonden sætter en underlig Vre i at have indhøstet først i Omegnen. Til at hegne viser Falstringen saa megen Lyst, at Mange endog mene, at der hegnes for meget.

Det Falsterste Dvæg er i Almindelighed smaat og af flet Bygning, men malker forholdsviis godt. Man har i Reglen ikke synderlig Omhu for sit Dvæg, dog er Forbedring ogsaa i den Henseende at spore. Med Heste- og Faareavlen samt Havevæsenet forholder det sig omtrent som paa Laaland. Nær udmærker Landsbyen Kraghave ved Nykjøbing sig ved sin Træfrugt, som skal skrive sig fra den Tid, da Befolkningen gjorde Hoveri i Slotshaven og der lærte Frugttræculturen at kjende. I Klodskov avles udmærkede Svedsfeblommer, som, tørrede, ere ligesaa gode, om ikke bedre end mange af de Svedsker, der indføres fra Udlandet. Torv findes i Overflødighed, undtagen i de sydlige Sogne. Huusfliden er større end paa Laaland. Med Fiskeriet forholder det sig omtrent som der; dog maa her bemærkes, at der hvert Foraar fanges en Mængde Aborrer ved Gjedser.

Falster menes forresten at staae tilbage for Laaland, hvad Jordens Dykning og Kornets Bestaendighed angaaer. Heller ikke skulle Agerdykningsredskaberne være saa gode som der. Man mener ogsaa, at Bonden i Almindelighed holder for lidt Dvæg og for mange Heste. Falstringerne udmærke sig derimod ved en rosværdig Iver for Iuddæmningsarbejder, hvor saadanne kunne lønne sig. Den vigtigste af disse Iuddæmninger er den

af Rippinge eller Baalse Biig, som en Deel Bønder i Omegnens havde Mod nok til at foretage 1841. Ved disse forskjellige Inddæmningsarbejder er der fravundet Havet flere Tusinde Edr. Land, foruden at de tilstødende Jorder ere befriede for Høivande. Ogsaa Beboerne ved Bøttø Noer, der indeholder omtrent 8000 Edr. Land, have meget Mod paa at faae dette inddæmnet; men deels har den bekjendte Kiegelsen 1795 forgjæves gjort Forsøg derpaa, og dernæst ved man ikke saae, om Jordbundens Beskaffenhed kan betale Omkostningerne. Forresten siger et Sagn, at bemeldte Noer i Erik af Pommerns Tid var sat i Forbindelse med Guldborgsund ved et Vandløb, som under Navn af Bruuserup Na gik S. for Marebæl og kunde føre Pramme paa henimod 50 Edr. Korn.

Det Vigtigste af Falsters Historie er allerede berettet i den første Deel. Kun maa her endnu bemærkes, at Stednavnet „Korselige“ endnu bærer Vidnesbyrd om, at de hedske Bønder ogsaa her have haft Fodfæste, hvor tappert man end paa enkelte Tider kan have værget sig mod dem. I Danmarks Oplosningstid under Christoffer den Anden og de næstfølgende Aar var ogsaa Falster, som næsten hele det øvrige Land, i fremmed Vold, og Holstenerne spillede en kort Tid Mestere her. Fra ældre Tider have de danske Konger imidlertid stedse haft Jordegods paa Falster, der efterhaanden var blevet udvidet til hele Den, navnlig ved Enkedronning Sophias Død 1631; thi denne forstandige Dame havde efterhaanden kjøbt de saa Herregaarde, som Udelen ved hendes Ankomst havde paa Den. Kun Nykjøbing Hospital og Comunitetet i Kjøbenhavn vare Kronens Medeiere.

Imidlertid fik Regjeringen her som allevegne før og siden kun lidet Udbytte af sine Domæner. 1644 var det omtrent 18,000 Rdlr. aarlig; men 1766 havde Kronen ikke fuldt 5000 Rdlr. i Forpagtningsafgift af de tre Hovedgaarde, Nørreladegaard, Korselige og Skjørringe, hvori Krongodset var deelt, uaagtet disse Gaarde vare i Besiddelse af fri Hovedgaardstæt,

samtligte Konge- og Kirketiender, samt Hoveri af næsten hele Dens Bondestand. Og af disse 5000 Rdlr. medgik endda det Meste til Kirkerne og Hovedbygningernes Reparation m. M. See det kan man kalde en fornustig Statshuusholdning! Da denne indbringende Forpagtning udløb den 1ste Mai 1767, blev Krongodsset, som udgjorde et af Landets 12 Rytterdistricter, inddeelt i 10 komplette Godser og bortsolgt ved offentlig Auction paa Rykjøbing Slot fra den 9de til 12te Septbr. 1766. Ved denne Leilighed solgtes da Nørreladegaard, senere kaldet Vestensborg, for 53,000 Rdlr. Cour.; Korselige for 61,000; Skjærringe kostede 44,500; Durupgaard 30,000; Staurebygaard, nu Gjedsergaard, 39,000; Stangerupgaard, nu deelt imellem Selveiere, 26,000; Klodskovgaard, nu Bennerstund, 35,500; Egensegaard, nu Baldnæsgaard, 34,000; Grimmelftrup, senere Hvededal, 32,000 Rd. Cour. — eller i nuværende Mynt 634,000 Rdlr., som kun var lidt over 100 Rdlr. for hver Td. Hartkorn frit og ufrit.¹⁾ Hele Kjøbesummen af det kongelige Faltsterke Gods beløb sig med Konge- og Kirketiender til 609,045 Rdlr. 68 $\frac{1}{2}$ Cour.

(Lehnsmænd og Amtmænd ville blive anførte tilfidsst.)

Sønderherred

4 $\frac{3}{4}$ □ Mile stort, med 4,968 Tdr. Td. Fredskov — meer end en Fjerdepart af det hele Areal, henimod 14,000 Tndb. 8 $\frac{1}{2}$ Td. Td. gaaer her paa 1 Td. Hartk.; men i Sdr. Alslev, som ansees for det frugtbareste Sogn paa hele Den, ifkun 6 $\frac{3}{4}$; i Beggerløse derimod 11 $\frac{1}{4}$. (PH.) Til Herredet hører 1 Kjøbstad og 14 Landsogne. Det største af disse er Aastrup; det mindste Karleby.

¹⁾ Af det Bøndergods, som, uden at høre til hine Hovedgaarde, bortsolgtes til Selveiendom, kostede en Td. Hartk. i Aastrup 40 Dlr. Cour., i Gjeddesby 50, paa Hæsfels 80, i Bønneb 174 — og det var den højeste Pris, som gaves.

Nykjøbing.

Denne temmelig anseelige Stad ligger ved det 1000 Alen brede Guldborgsund i den fornøieligste Egn, som tænkes kan. Den har omtrent 200¹⁾ Huse og over 1100²⁾ Indb. Dens Baaben er et Skib, men skal forhen have været 3 Lover. Byen har et stort Torv og 3 Porte: Slotsporten, Østerporten og Frisegadeporten, jaakaldede efter de fornemste Gader. Som een af disse maae endnu nævnes Langgade.

Imod Land findes endnu Resten af Volde og Grave, som enten ere udbedrede eller paany opførte af Carl Gustav 1659. Byen har [havt] fortræffeligt Vand, som hidlede[de]s gjennem Rønder.

1858 havde Nykjøbing 14 Gader, hvoraf de 2 ere anlagte siden 1837. Bygningernes Assurancesum udgjorde 1, 374,500. Matriculen angiver Kjøbstadjordernes Hartk. til over 78 Tdr.

Af industrielle Anlæg mærkes: et Bogtrykkeri, et Jernstøberi, en Maskinfabrik, en Tobaksfabrik, et Rinned- og et Bomuldsvæveri (tidligere var her endog en Silke- og Uldfabrik), et Stampeværk, som for ikke langt tilbage modtog Varer til Stampning fra hele Stiftet, en Dampmølle, Dampbrænderi, 2 Skibsbyggerier m: M.

Kornudførselen var 1858: 86,300 Tdr. Korn, som er 11,000 Tdr. mere, end der nogenstinde er udført i 1 Aar fra denne By. Deraf var 36 748 Tdr. Hvede og 43,852 Tdr. Byg. Toldintræderne udgjorde 29,242 Rd. 1856 eiede Byen 23 Fartøier paa 494 Ræster. Havnevesenets Indtægter vare i 1855: 4,000 Rd. med en Gjæld af 11,000. R. fra kunne Skibe, der stikke indtil 14 Fod. paaesere ind til Byen. Farvandet Syd for agtes nu fordybet. Dette, tilligemed den projecterede Bro over Sundet, vil upaatvivlelig være af stor Be-

1) Nu 380.

2) Nu over 2600.

tydning for Nykjøbings Fremtid. Indskuddene i Sparekassen udgjorde 1855: 251,909 Rdlr.

Vi skulle nu besøge de mærkeligste Bygninger i Byen, hvilke ere Kirken, Cathedralsskolen, Hospitalet og Raadhuset, som alle 4 i tidligere Tider stode i den næieste indbyrdes Forbindelse.

Byen har haft en Kirke ældre end den nærværende, som var Klosterkirke ved et Franciscanerkloster, stiftet 1419, hvorfra den og længe beholdt Navnet Graabrødre-Kirke. Da Munkene 1532 forlode Byen, skænkede Kongen Byen en af Klosterets Bygninger til Raadhuus og Kirken til Sognekirke, i Stedet for den gamle, som da skulde nedbrydes. Hvorfor dette skulde skee, vides ei længer; rimeligviis har den lidt ved Ildbrand. Den laae N. for det nuværende store Torv paa et Strøg, som endnu kaldes „gamle Kirkegaard“, og hvor man af og til opgraver Menneskebeeen. Byen har neppe haft flere Kirker end disse. Den nuværende Kirke er en anseelig Bygning af røde Steen, med et trefaldigt Chor. 1766 fik den sit nuværende Spir, efter at det ældre en halv Snees Aar tidligere var nedblæst. Den indsamlede Collect paa 5000 Rdlr. strakte ikke til fra Grunden af at opføre et Taarn paa den vestre Side, saaledes som Indb. fra først af havde betænkt, og hvor Grunden for over et Hundrede Aar tilbage var lagt (efter Sigende skal endog Prinds Christian have lagt 20,000 Dlr. tilside til Taarnets Opsørelse, hvilken jormedelst hans tidlige Død imidlertid blev opgivet); man maatte saa nøies med at jætte det nuværende Taarn paa den nordre Side, med sit, om end lobbertagte, dog mindre smukke Spir. En ringe Prydelse for saa mange Penge!

Kirken har en anseelig Hovedgang med 7 smukke Hvalvinger, foruden Choret og en Sidegang imod N. med lave Korshvalvinger. Altertavlen med Billedskjærerarbeide har en anseelig Høide. Den blev givet 1618 af Dronning Sophia og seer man endnu tydelig, at Hvalvingerne over den ere til-

lempede efter den, hvilket synes at have været den forkeerte Verden. 1832 blev den restaureret, da Kirken i det Hele taget erholdt en Hovedreparation, hvorved den blev lysere og adskillige heldige Forandringer foretoges. Kirkens vigtigste Prydelse er den meklenborgske Stamtable, paa hvilken man seer et Kneestykke af Dronning Sophia og hendes 32 Ahner i opadstigende Linier. Billederne, hvoraf mange ere selvstændige Portraiter, indfattede i Stamtablen, og altsaa maa antages at have en størst mulig Lighed med de afdøde Personer, aftage i Størrelse i hver høiere Række. Dronningens eget Portrait skal være det eneste originale af denne Dame, som kjendes. Choret, paa hvis nordre Væg hiin Stamtable hænger, er ~~stift~~ fra Kirken ved et høit, stærkt forgyldt Gitterværk. Paa Forhøiningen over Choret er afbildet Jerusalems Stad, paa hvilken en Judskrift giver tilkjende, at 1640 i Juli Maaned har Borgemeister og Slotskriver Jacob Christensen og Hustru Magdalene Jensdatter bekøbt hele Choret's Indretning. De hvile 9 Allen fra Chorsdøren. Gitterværket er derimod forfærdiget 1638 af Billedstjærer Jørgen Ringnis paa Kirkens egen Bekostning. I Kirken findes en Deel Epitafier over Præster og fornemme Hofbetjente. Af disse maa for Sagnet's Skyld erindres Epitafiet over en Oberstlieutenant Regnspurg, † 1661, og Frue. Ovenover sees nemlig Christus bærende sit Kors. Der fortælles, at en Maler havde Lyst til at aftegne et døende Menneskes sidste Trækninger. Da han nu kom til et med Døden stridende Menneske, gjordes Tiden ham noget lang, hvorfor han greb sin Kaarde og gjennemborede ham. Dette Christusbillede skal være en Copi fra samme Malers Haand.

Døbefonten af støbt Mæsning med et Dito Fad har før staaet nede ved den store Kirkedør, omgiven af et stærkt forgyldt Gitter med dobbelte Døre for. (Over Daaben hænger et stort Epitafium af kunstigt Billedstjærerarbejde, forestillende Christus paa Korset i fuld legemlig Størrelse. *M*

Orgelet, som før var oppe ved Choret, blev 1759 flyttet ned i Enden af Kirken og giver „en smuk Anseelse“. Til dets Reparation blev dengang samlet en Collect, hvorom et Brev paa Negpositivet vidner. [Et nyt Orgel er senere anskaffet.]

I Kirken hænger 5 Vyskroner, hvoraf den ældste er fra 1625. I Taarnet findes 3 vellydende Klokker, samt et Seierværk, givet 1715 af Raadmand Lars Poulsen Bindelbou og Hustru Anne Bergeshagen.

Raadhuset er en stor 2 Stages gammel Bygning. Et rigt Høspital er ogsaa en af denne smukke Byes Herligheder. Høspitalet er grundet paa et Kloster, som eksisterede indtil Reformationen, under Navn af Helliggeistes Huus eller Helligaands Capel. Den oprindelige Klosterbygning med Taarn er efterhaanden nedbrudt 1818—33. De nuværende tre grundmurede Bygninger ere opførte i Aarene 1821, 33 og 46—47. 61 trængende og svagelige Enker og ugifte Fruentimmer af Middels- og Embedestanden, som have opholdt sig mindst 10 Aar i Laal.-Falst. Stift, nyde her fri Bolig, Brænde, Medicin og Lægehjælp, samt en ugentlig Pengeunderstøttelse paa 7 Mk., hvilken endog har været forhøiet til 11 Mk. og for Tiden er 10 Mk. Høspitalets Capitalformue udgjorde 1857 178,724 Rdr. Dets Indtægter af Jordegods og Tiender udgjorde s. A. 325 Rd. i Penge, 82 Edr. Svede, 206 Edr. Rug, 1082 Edr. Byg, 58 Ed. Urter og 130 Edr. Havre. I Capellet prædiker Sognepræsten hver fjortende Dag. En Forstander bestyrer Høspitalet.

1486 gav Kong Hans Idestrup Kirke og Kirketiende til Høspitalet. 1585 gav Frederik den II Høspitalet sin første Fundats og en aarlig Indtægt af 210 Edr. Korn, imod at give Latinskolens Rector og Hører fri Kost. Denne Indtægt er senere deels bortfalden og deels ombyttet med andet Bederlag.

Jovrigt ere mange Legater, som tidligere ere skjænkede denne Stiftelse, nu sporløst forsvundne; forsaavidt som de ikke kunne antages, at være inddragne under Høspitalets Capitalsformue.

Det er en ligesaa almindelig som glædelig Overbeviisning, at den største Upartiffhed og Samvittighedsfuldhed hersker ved Bedømmelsen af Supplicantindernes Trang og Værdighed.

Cathedralskolen. 1532 skjænkede Frederik I en af Klosterbygningerne til Communen, som i nederste Stokværk indrettede en Latinskole og i øverste en Raadstue. I den Løsestue, som nu er skjænket det Glæsenfke Bibliothek til Afbenyttelse, undervises alle Glæser indtil 1808. Allerede 1707 havde Regjeringen imidlertid tænkt paa at bygge en ny og rummeligere Skole; men den i den Anledning anordnede Collect mislykkedes tildeels, og Planen maatte opgives. Rectoren boede rimeligviis i et, nu frasolgt, Huus i st. Kirkestræde, som Kjøbmand Jens Gustavus 1720 skjænkede Skolen. 1570 erholdt Skolen sin første faste Indtægt, idet Frederik II skjænkede den det Vicarie-gods, som før havde tilhørt Friue Alter i Nykjøbing, til lige Deling imellem Sognepræsten, Capellanen og Rectoren. Skolen eier sin Trediepart endnu; men Capellanens Deel er ved Capellaniet's Redlæggelse gaaet over til Borgerkolen. Samme Konge betænkte ogsaa Skolens Rector og Hører ved 1585 at skaffe dem „Mad og Ol“ ved Forstanderens eget Bord, hvilket alt er antydet. Dette vedvarede ligetil 1692, da Rectoren, som vilde gifte sig, fik denne Kost in natura forandret til en Godtgjørelse af 2 Slettedaler (8 Mk.) ugentlig, hvilket siden ogsaa tilstodes de andre Lærere.

1615 gav Enkedronning Sophia 150 Dlr. aarlig til 8 Disciple, for destobedre at forestaae Sungen i Kirken. Denne Sum er siden godtgjort ved 141 $\frac{2}{3}$ Ld. Byg — hvilket var et godt Bytte.

1629 gav samme Dronning 180 Dlr. aarlig til lige Deling imellem Rector og de 2 Hørere; naar de ellers vare nidkjære og dygtige i deres Gjerning, og mindst 3 Aar bleve ved Skolen.

1680 gav Enkedronning Sophia Amalia 10,100 Dlr. til Bedste for Lærerne, fattige Disciple og Skolen i Alm.; men denne Capital leed stort Tab ved Etatsraad Landorphs Bestyrelse.

Af private Belgjørere maa erindres: Rector Mag. Høiels og Hustru, som skænkede 500 Dlr. til en fattig Discipel, Rector Peder Jonsen gav 1757 250 Dlr. til 3 fattige Disciple, Justitsraad, Toldinspecteur Lorentz Jessen 1767 1000 Dlr. til lige Deling imellem Hospitalet, Fattigvæsenet og Skolen i Nykjøbing samt Fattigvæsenet i Idstrup (det Hindeldenske Legat, see Idstrup). 1792 gav Hr. Provst Seidelin i Gamtofte 250 Dlr. til Tak for de 70 Dlr., han i sin Tid som Skolediscipel havde høvet af Nykjøbing Skole. 1834 erholdt den ved en testamentarisk Bestemmelse af den ædle Johannes Dam Hage, Overlærer ved Roeskilde Cathedralsskole, alle hans Bøger og 3200 Dlr. i Penge.

Da Stubbekjøbing Latinskole gik ind 1740, henlagdes en aarlig Indtægt af 121 Eder Korn til Nykjøbing Skole, som imidlertid fik en langt større Tilvæxt i Capitaler, da Raskovs lærde Skole 1838 ophørte.

Den hele Summa, som ved denne heldige Leilighed tilflød Skolen, udgjorde i Penge over 7,000 Dlr., samt henimod 350 Eder Rug, Byg og Havre.¹⁾

Cathedralsskolen, som formedelst sin nuværende Rector og øvrige dygtige Lærerpersonele indtager en hæderlig Plads blandt Rigets øvrige lærde Skoler, har nu et Elefantal af ca. 70 Disciple, fordeelte i 7 Klasser.

¹⁾ Cf. Hofmans Fundatser ved Dr. Schack S. 202.

Iølge Canc.-Skrivelse af 1784 den 3die Juli befriedes Hverne ved Skolen for Aftensangs-Prædikener, som de hidtil Ristevijs forrettede med den ref. Cpl.

Af milde Gaver til Fattigvæsenet i Nykjøbing maa mærkes: 1715 gav Justitsraad Poul Mathiesens Enke, Ida Portuan, 600 Dlr. D. C. til 6 trængende Enker. 1730 gav Apotheker Frederik Seidelin og Hustru, Maren Jensdatter Houg, ligesaameget i samme Diemed. Disse ædle Givere skjænkede ogsaa 360 Dlr. til fattige Disciple i den lærde Skole, til hvilke Apotheker Claus Seidelin og Hustru, Elisabeth Cathrine Wichmann, 1779 gavede 200 Dlr. D. C.

Af andre nyttebringende Stiftelser maa fremdeles mærkes: Det Wichfeldske Enkehuss, som Bertel Wichmanns Enke, senere Conferentsraadinde Rasmusen stiftede, i det hun i sin Tid gav et Hus — fra nyt opført 1830 — til Bolig for 4 Enker eller ugifte Fruentimmere af Embedsstanden, som desuden hver har en aarlig Indtægt af 100 Dlr. i Penge. Fattighuset, som tillige er Arbeids- og Sygehus, er taget i Brug 1855. Aaret efter opførtes Real- og Borger-skolen, saa denne Commune ogsaa har havt sin Deel af svære Udgifter.

Det Classenske Bibliothek paa 4000 Bind er tilgængeligt for Alle.

Communens Gjæld var 1855, 23,000 Dlr., dens Udgifter 1856, 11,036 Dlr., som tilveiebragtes ved Ligning.

Nykjøbing er især bleven mærkelig ved sit fordums saa herlige Slot, som desværre nu ikke eksisterer længer. Dets Historie vil i al Korthed findes i nedenstaaende

Tidstavle.

Naar Nykjøbing er anlagt vides ikke. Den nævnes først i det 13de Aarhundrede. At Byen skylder Slottet sin første Oprindelse, ligesom senere sin største Herlighed, er rimeligt nok. Uden al Tvivl er dette anlagt i de vendiske Krige for at besætte den Deel af Landet.

1252 eller 53 blev Slottet indtaget og Byen afbrændt af Lybekkerne og Holstenerne. Nogle Aar senere indtog de Sidste det igjen og brandskattede Byen.

1287 blev Byen atter besøgt af Mark Stig, understøttet af en norsk Flaade.

1332 eller 33 døde Christoffer II paa Slottet.

1365 blev her sluttet Forlig imellem Danmark og Hansesæderne.

1399 i September var her en meget anseelig Forsamling. Dronning Margrethe enedes da her med Gesandter fra Lybek og flere Hansesæder om sælles Foretagende imod Victualiebrødrene. Lillige mæglede flere af disse Gesandter Forlig imellem Dronningen og Stæderne Rostok og Wismar, som havde understøttet hine Sørovere i Krigen imellem hende og Kong Albrecht. Ved samme Leilighed mæglede Frederik von Wenden, Comthur af Thorn, Johan Dirgarde, Storstaffer af Marienburg, og flere mellenborgske Herrer Forlig imellem Lybek og de preussiske Stæder paa den ene, og nogle Private i Calmar paa den anden Side, angaaende Calmar.

1507 var atter en anseelig og vigtig Forsamling i Nykjøbing. I Overværelse af det danske Rigsraad og flere udenlandske Gesandter sluttede Kong Hans Fred med Lybek og andre Hansesæder, som forpligtede sig til ikke mere at understøtte Kongens svenske Oprøvere. Reccessen er underskrevet den 7de Juli s. A.

1588 sættede Frederik den Andens berømte Enkedronning Sophia af Mellenborg Bolig her. Hun lod det ældre Slot for en stor Deel nedrive og byggede det nye med 3 Stokværk og 4 Fløie, samt med et stort og 3 mindre Taarne, saa at det var et af de stolteste Slotte i Danmark. Hun boede her ogsaa lige til sin Død den 4de Octbr. 1631, og i hele den Tid tiltog Nykjøbing i Velstand og Velvære. Hun indrettede et Laboratorium paa Slottet og underholdt desuden en Mængde Haandværksfolk og Manufacturister. Hun besøgte

jevntlig sine Gaarde paa Falster og holdt der som paa Slottet Alle til Flid, Noiagtighed og Orden. Hendes Strænghed i den Henseende gif saa vidt, at hun endog skal med høifteen Haand have givet sine Hofdamer Riis, naar de enten vare efterladende, eller paa anden Maade opvakte hendes Misnøie. Paa den anden Side var hun mild imod Ulykkelige og hjælp-som imod Alle, der virkelig fortjente at understøttes. Paa Grund af denne hendes herlige Huusholdning, lagde hun, trods sine mange store Udgifter, en Mængde Penge tilside, saa at hun engang kunde forære sin Søn, Kong Christian IV, et fuldudrustet Krigsskib og endda efterlade sig ved sin Død den for hiin Tid uhyre Formue af 2 à 3 Millioner Rigsdaler. 3 Aar efter hendes Død blev Slottet Opholdssted for hendes Sønnesøn, Prinds Christian, i Faderens levende Live udvalgt til hans Efterfølger og derfor stedsæ benævnet Christian V. Før hans Ankomst hertil havde han forarsaget sin Fader store Ubehageligheder, formedelst sit Samliv med Anna Lyffe, Enke efter Kai Ranzau til Ranzauholm, det nuværende Brahetrolleborg, som de begge have opført. Da hun i sit Forhold til Prindsen, med hvem hun blev bekendt i en Alder af 28 Aar, satte ethvert Sædeligheds-Hensyn til Side, lod Kong Christian, som dog selv intet Dydsmonster var, hende uden videre kaste i et haardt Fængsel 1626, fra hvilket hun først kom ud det næste Aar, efterat have lovet at ville holde sig paa sin Gaard og stjotte sig selv; trods disse Historier, blev hun 1629 gift med Rigsråden Knud Ulfeld, ældste Broder til den bekendte Corfits Ulfeld, og døde 1642. Prindsen blev selv gift med den sachsiske Prindsesse Magdalene Sybilla, som, 5 Aar efter hans Død 1647, ægtede Prindsen af Sachsen Altenborg.

1670—85 opholdt Frederik III's Enke, den stolte Sophia Amalia, sig nogle Maaneder hver Sommer paa dette Slot, som ogsaa var Sommerresidents for Christian V's Enke Charlotte Amalie. 1767 blev Slottet stykkeviis solgt til Red-

brydelse for den ubetydelige Kjøbesum af 16,718 Dlr., efter at det forgjæves skal være tilbudt Byen quit og frit til Eiendom, imod at den skulde holde det vedlige, eller i det Mindste ikke lade det nedbryde. (M.) Af dets Materiale skal flere Herregaarde og Bygninger i Nykjøbing være opførte.

1760 fik Byen Ret til at holde aarligt Kram- og Qvægemarked den 21de Octbr.

1767 fik den Eiendomsret til et Springvand, Park og Parkhuus, som før havde tilhørt Slottet.

1779 den 24de Decbr. gaves fgl. Bevilling paa Indretteffen af en dansk Skole. Lærerenes Løn, 100 Rdlr. aarlig, skulde lignedes paa Indb.

At Nykjøbing paa Grund af Slottet ofte har havt Besøg af danske fgl. Personer, samt af de udenlandske, næst udelukkende tyske, Fyrster og Fyrstinder, som stode i nær Forbindelse med dem, er rimeligt (see I S. 34); men uafhængig heraf, havde Byen den 15de Juli 1716 en anden meget berømt Gæst i Ruslands store Czar Peter I, som endog spiste til Middag i den gamle Gaard paa Hjørnet af Laggade og Færgestræde, som isølge Sagnet dengang har været et Bartshuus. En Tavle i vedkommende Bærelse underretter Verden den Dag i Dag om dette keiserlige Middagsmaaltid, hvis Desert imidlertid har naaet lige til Nutiden; thi 1845 tildeelte Keiser Nicolaus den daværende Eier af Stedet en Hædersgave af 100 Sølvrubler og en Guldmedaille, fordi han havde ladet hiin Tavle forblive uskadt hængende i Bærelset — et interessant Vidnesbyrd om den Maade, paa hvilken man i Rusland kan gjøre sig fortjent til offentlige Belønninger og Ureestegn. Hvis der endnu lever Efterkommere af den daværende Eier af Stedet, Herbergerer Jver Rosenfeldt, som ophængte Tavlen, da burde de ikke undlade at melde sig i Petersborg.

1853 var Cholera i Nykjøbing og 87 Personer bleve bortrevne. Rundtomkring i Stiftet samlede man Penge sammen til de Efterladtes Forsørgelse og Mange bleve paa den Maade

hjulplene. Byfogeden i Nykjøbing, Hr. Justitsraad Aggerup, tidligere Birkedommer paa Pederstrup, gav alene 1000 Dlr.

1857 den 5te Juli druknede 7 Personer, der tilligemed 7 Andre i tvende Baade vare seilede ud i Sundet for at fornsie sig. Uforsigtighed og Ukyndighed i Behandlingen af Seilbaade var Aarsag til Ulykken. Den ene Baad kantroede under Forsøget paa at hjælpe de Forulykkede i den anden. Eigene sandtes snart efter og bleve jordede paa een Dag.

Sognepræster.

Før Reformationen kjendes: Henrik Michelsen, Hans Henriksen Blomme (Capellan ved Frue Kirke) og Hans Abrahamson, som vare her tilsammen Aar 1494.

Efter Reformationen:

1) Hr. Hans Holste, Nykjøbings sidste catholske Sjælehyrde og fra 1832 dens første lutherste Præst.

2) Hr. Peder Sørensen, Provst over hele Falsters Land. Et anseeligt Bibliothek havde han efter de Tidens Gyne, hvilket han fort for sin Død forærede til Nykjøbings Kirke. Han døde 1588; han blev Provst efter Hr. Brunch i Stubbekjøbing, og stod her allerede 1549.

3) Hr. Jens Michelsen Beile, Præst over Sønderherred, var ifølge Gravmindet, der endnu sees i Kirken, Provst her i 25 Aar og døde 1612. Paa samme Gravminde sees hans og Hustrues Skilderier. Sidstnævnte var en Datter af Borgemeister Jacob Leth i Odense, som opsatte Epitafiet. 1599 blev han dømt til 2 Aars Suspension — en Straf, der synes at være bleven ham estergiven — fordi han Aaret i Forveien havde sigtet Høspitalforstanderens Kone for ved Trolddom at have berøvet ham Mælet. Hun var i den Anledning bleven kastet i Fængsel og dømt skyldig mod 15 Stemmer imod 1 af den i denne Anledning nedsatte Undersøgelsescommission af Nykjøbing Borgere. For Landstthinget blev hun aldeles frifunden, og saa tog hendes Mand fat paa den arme Præst.

4) Hr. Hans Jacobsen, kaldet 1612, var ligeledes Provst i Herredet; han var et af de haardeste Bidner imod Bisshop Hans Knudsen Beile, som, bestyldt for calvinist Lære, 1616 blev fradsømt Bispeembedet. Hr. Hans døde 1630 den 18de Juli, efterladende Enke og 2 Døttre, af hvilke den ene ægtede Hr. Gregers i Sdr. Kirkeby, den anden Hr. Stub i Idestrup.

5) Mag. Laurig Pedersen Thura, stod her fra 1630 til 1655. Han skrev sig neppe med det Navn Thura; men Laurentius Petri eller Petrus Schelschorensis. Han var født 1598 i Skjelskjør, hvor hans Fader, Peder Lauritsen Holst var Chirurg. Fra Slagelse Skole blev han 1619 af Rector Fochs dimitteret til Akademiet. Han forlod Kjøbenhavn formedelst Pesten og blev Hører i Slagelse Skole. 1620 reiste han med Velbaarne Herluf Eriksons Søn Christoffer (som omkom i den tydske Krig) til Rostok og Bittenberg og kom tilbage 1623, blev samme Aar Rector i Næstved og tre Aar derefter Conrector i Kjøbenhavns Skole; 1628 Rector ved den herlufsholmske Skole. 1630 blev han Præst her i Nykjøbing, og samme Aar den 3die Septbr. Herredsprovst. Med sin Ægtefælle Cathrine Maschwedel, en Datter af Hospræst, Magister Balthasar Maschwedel, havde han 9 Børn; af dem blev den ene Datter, Margrethe, ved Magister Bidsted, Moder til Magister Laurits Thura, der døde som Bisshop i Ribe. Samme Dag (4de Juli 1654) som Margrethe ægtede Hr. Bidsted, blev Søsteren Sophie gift med Hr. Peder i Eskildstrup. Sønnen Hans døde 1713 som Degn i Baalse. Hr. Laurits var en lærd Mand i de lærde Tungemaal; thi han skrev det latinske, græske og hebraiske Sprog, saa let og flydende som Modersmaalet.

6) Hr. Jesse Jessen, født 1625 i det Holstenste og Provst fra 1676. Denne af Byen velfortjente Mand's Portrait er, tilligemed hans Hustrues og 4 Børns, op-

hængt paa Nykjøbings Raadstueaal af hans Sønesøn. Da de Svenske 1658 vare komne til Nykjøbing, plyndrede de ei alene Byen paa det Skjændigste, men Kong Carl, som tilfældigviis opholdt sig der et Par Dage, paalagde dem ovenikjøbet en saa stor Brandstat, at Borgerne umulig kunde udrede den, og det blev altsaa bestemt, at Byen om Søndagen skulde gaae op i Luer. Man samlede Alle i Herrens Huus, for der at høre et Trøstens Ord, og Sognepræsten talte til dem saaledes, som der i denne Trængselstid burde tales; men da han i det Samme saae, at en Deel svenske Officerer vare komne ind i Kirken, dreiede han usformærkt Taler hen paa Fjenders Grumhed imod Børgeløse. Hans Ord gik Alle til Hjertet, og Kong Carl, som selv havde været i Kirke, lod sig strax efter Prædiken melde til Middag hos Præsten. Denne undskyldte sig med, at han blot havde lidt Urter og Flæsk at byde ham, men Kongen kom alligevel; Præsten begyndte i Huset, hvor han slap i Kirken, og hans indtrængende Ord frelst Byen fra Delæggelse. Efter Hr. Jessens Død blev hans Enke, Anne, strax igjen gift med Mag. Stenkelstrup i Thoreby. En Datter ægtede Provst Sadolin i Hørbelev; en Søn blev Præst i Idstrup.

7) Mag. Frederik Brandt, var født 1632 i Igen Præstegaard paa Als. Han studerede i Stettin og Wittenberg; 1658 blev han Præst til Svindinge i Fyen og derfra 1676 forflyttet til Nykjøbing. Aaret derefter blev han Herredsprovst og 1690 Magister. Det er ikke at sige, hvor stor Naade han stod i hos Sophia Amalia paa Nykjøbing Slot. Han var fire Gange gift og døde 1691. Hans Liig blev hensat i en aaben Begravelse i Systofte Kirke, hvor hans Skilderi i Legemsstørrelse endnu viser Mandens adle og alvorlige Træk. Hr. Brandt var en meget lærd Mand og berømt for sine Skrifter endog i Tydskland. Medens en samtidig Nabopræst ikke efterlod sig meer end 4 Bøger, havde Hr. Brandt et Bibliothek paa omtrent 3000 Bind, en be-

tydelig Kobberstik-Samling, en Mængde gamle Mynter, der paa Auctionen solgtes efter Bægt, foruden en stor Mængde Mariteter, s. Ex. et Stykke af den Steen, hvorpaa Christus stod, da han blev pidstet, et Stykke forbrændt Jord fra Sodomaa o. s. v. Intet Under altsaa, at Hr. Brandt ei alene paa Falster nød megen Anseelse, men endog regnedes iblandt Danmarks lærdeste Præster paa den Tid. Han havde ialt 15 Børn, hvoraf de 12 med den 3die Kone, Anna Miisbrich, hvis Fader var Præst i Fyen¹⁾.

8) Mag. Gregers Zimmer levede til 1720. Han er født i Nykjøbing i Juli 1666. Faderen, Hans Jacob Zimmer, var Prinds Christian den Femtes, Frederik den Tredies og Christian den Femtes Sadelmager. Moderen Birgitte Gregersdatter Humble. Blev privat informeret i Commerceraad Peter Kloumans Huus til sit 12te Aar, da han 1678 i Juli kom i vor Frue Skole i Kjøbenhavn, i fjerde Klasse og steg derfra aarlig høiere, laddende altid Nogle efter sig, som for havde Sted over ham, hvilket tilskyndede Faderen til at holde ham fremdeles ved Skolen, hvorudi han havde ellers Marsag at være tvivlraadig; thi Hs. Maj. Christian den Femte lod ved Overstaldmester Hartzhausen tilbyde ham som eneste Søn, at ville lade ham reise paa Faderens Haandværk og Succession udi Værkstedet. Faderen døde 1681, da Sønnen var 15 Aar, og han blev dimitteret 1685 med 23 Andre af Rector Mag. Peter Fosø, og tog til privat Præceptor Dr. Vilh. Worm, i hvis Huus han og blev taget og informerede hans to Søner, Christen (siden Biskop i Sjælland) og Peter. 1687 tog han den anden Examen og blev Baccalaureus. 1688 Examen Theol.

¹⁾ Af disse mange Børn ægte de en Datter Hr. Heide i Kippinge, en anden Hr. Riisbye i Stadager, en tredje fik 2 Magistre, Hr. Winterberg og Hr. Maschwedel, Rectorer i Søkjøbing. En Søn blev resbd. Capellan i Stokkenærke.

hvorefter han fik i Sinde at forsøge sig paa fremmede Steder, især at see sin Faders Fodested; og uagtet han erholdt Tilbud om at succedere Hr. Frands Bruun i Gundslev, blev han dog ved sit Forsæt og vilde have reist med Overstaldmester Harthausen, der gik som Gesandt til Dresden, men blev hindret deri, ved at han blev kaldet til at succedere Mag. Hans Bindelilde til Steenløse og B. Han fik dog siden Forlov til at reise, og gik 1688 til Leipzig. Her hørte han, at Kongen af Frankrig havde bemægtiget sig Worms og Speir og med sin Krigshær belagt Frankfurt am Main og Cölln, som han skulde passere for at komme til Pforsheim, hvor hans Faders Slægt var. Blev da i Leipzig og lod sig indskrive iblandt Studenterne. Herfra reiste han 1689 til Jena, siden til Wittenberg. Efter hans Hjemkomst blev han bestikket til Fiscarius ved Magisterpromotionen den 28de Mai, hvortil blandt Andre ogsaa Hr. Frederik Brandt fra Rykjøbing var indbudet, og efter at Alting var handlet, gjorde denne ham Forslag om, at søge Succession for ham til Rykjøbing Sognekald, saasom Hr. Brandt stedse havde yndet ham. Der blev og samme Aar givet ham lgl. Kaldelse, efterat han havde leveret Kaldsbrevet paa Steenløse tilbage. Samme Aar blev han ordineret i Odense og ægtede derpaa Mag. Brandts Datter, Anne Cathrine, den 27de November s. A. Aaret derpaa den 22de April døde Hr. Brandt, og han blev den 25de April confirmeret i sit Sognekald. Han fordristede sig engang til at gjøre en tydsk Liigprædiken, hvorfor han i Cancelliet blev hemmelig angiven; men de Tydske i Menigheden søgte for ham hos Kongen, og han fik derefter endog Tilladelse til at prædike Tydsk, saa ofte han selv vilde.

Hr. Zimmer synes forresten ikke at have været nogen nidkjær Præst, men desuagtet særdeles myndig, havehyg og prikken paa sin Ore, hvorfor han hverken kunde enes med Byens Rectorer eller de resid. Capellaner. Da Borgemeister Jacob Madjen døde 1691, var Hr. Zimmer syg, hvorfor han

bad sin Svoger, Hr. Riisbye i Stadager, om at hjælpe sig; men da denne fik Forfald, anmodede han Capellanen i Nykjøbing, Hr. Rasch, om at holde Liigprædiken paa sine Vegne, hvilket denne ogsaa gjorde. Familien gav derefter Hr. Rasch — som rimeligt kunde være — Betaling for Uleiligheden, hvilken han delede med Hr. Riisbye, paa hvis Vegne han havde været tilstede; men nu krævede Mag. Zimmer dem Begge for en Provsteret, hvor han tilkjendtes den ene Halvdeel af Betalingen, hvilken beløb sig til 12 Rdlr., og Hr. Riisbye den anden, medens Hr. Rasch, som alene havde Uleiligheden og allerede havde modtaget Pengene — fik Ingenting. Dette kan man i Sandhed kalde en loierlig Retfærdighed. Men Ingen maatte mere lide under Hr. Zimmers Myndighed, end Capellanen, Hr. Poggense. Da denne begyndte at holde Katechisationer med de Medlemmer af Menigheden, som viste sig aldeles ukyndige i deres Christendom, naar de mødte til Skrifte, forbød Sognepræsten dette, under Paaskud af at hans Katechisation var latterlig, og lod den i dets Sted fortsætte af — Latinskolens Disciple, indtil de lidt efter lidt hørte op af sig selv. Hr. Poggense begyndte nu med at katechisere i Skriftestolen med dem, der vilde til Alters; men dette tog Hr. Zimmer endnu mere ilde op og beviste i den Anledning, at Capellanen engang havde været 5 Timer om at skrifte 45 Communicanter, hvilket man rigtignok maa kalde et strængt Skriftemaal. Da Hr. Zimmer nu forbød ham at udspørge Skriftebørnene, bekjendtgjorde Hr. Poggense, at han agtede at tage dem til Underviisning i sit Huus; men — ogsaa dette forbød Magisteren ham. Det kom nu til en Provsteret, hvor den ene fremsførte forskjellige Beskyldninger imod den anden; men desværre forløb Capellanen sig her, idet han kaldte Præsten „en Røgner“, fordi denne havde benævnet ham „en Ordgyder“. Hr. Poggense blev suspenderet og idømt forskjellige Bøder og ikke bedre gif det ham ved Landemodet 1710; men selvsamme Dag som denne hans Suspension forkyndtes ham, fik han

af Dronningen Kaldsbrev paa det store Strøby Sognekalb i Sjælland, hvor han siden levede 13 Aar. Hans store Modgang blev ham altsaa til hans sande Lykke og som det synes fortjente han den ogsaa. Derimod optræder Hr. Zimmer i alle sine Processer paa en høittravende, stridslysten og bydende Maade. Hans anden Kone, Anne Suhr, var en Datter af Kammerherre, Amtsforvalter Suhr i Nysted. Med sine tvende Koner havde han tilsammen 7 Børn, af hvilke den ældste Datter ægtede 2 Præster i Grindlev; en anden fik Hr. Røder, død som Præst i Bemmelev i Sjælland. Hans Sønner kom ogsaa godt efter det: En døde som Præst paa Wæst; den anden som Viceadmiral; den yngste blev Præst i Dannemarre.

9) Mag. Frederik Flindt, Provst i Herredet. Denne elskværdige Mand var født 1686 den 8de Novbr. her i Nykjøbing, hvor hans Fader var Raadmand. Studerede i Kjøbenhavn og flere Steder meget flittig, indtil han 1711 blev Feldtpræst og 1716 Sognepræst i Skjelsjør. Men fra 1720 til sin Dødsdag den 21de August 1751 arbejdede han som en nyttig og duelig Lærer her i Nykjøbing, og forestod tillige Herredets Provsti i 22 Aar. Hans Søn var Sognepræst i Slemminge; to andre Sønner bleve berømmelige Jurister; en Datter blev gift med Hr. Peter Rasmussen Bind i Sandager; en anden fik Hr. Busch, som siden kom til Sdr. Kirkeby. Ialt havde han 11 Børn. Hr. Flindt var en udmærket Taler, hvad enten han skulde tale Dansk, Tydsk eller Latin; men desværre kunde Ingen overtale ham til at udgive sine Taler i Trykken, hvorfor der nu ingen af dem høves.

10) Hr. Henrik Wederkind, stod her fra 1751 til 1784, og var Herredsprovst tillige fra 1753. Han er født 1701 i Bogense, hvor Faderen var Postmester, kom 1729 til Søborg i Sjælland. Havde først sin Søn Bertel, der døde som Præst i Koldby paa Samsø, og derefter Hr. Augustinus Meldahl, der siden kom til Als, til Capellaner. Med sin Hu-

stru, Marie Kathrine Lehrman, havde han 7 Børn, af hvilke en Datter ægtede Hr. Bøch i Snodstrup, en anden Hr. Ulfing i Brørup og en tredje fik Mag. Tetens, der siden blev Biskop i Viborg. Disse 3 Døttre havde tilsammen 40 Børn.

11) Hr. Jørgen Wederkinch, Formandens syvende og sidste Barn, født 1742 og dim., tilligemed sin Broder Bertel, 1761 fra Nyljøbing Skole, kom hertil fra Lunde og D. og døde ugift 1802.

12) Mag. Peder Estrup, er fød 1756 i Ribe. Tog saavel den store philologiske som den theologiske Examen, hvorefter han 1788 blev Rector i Randers. Han var ei alene almindelig yndet paa Grund af sin eskelige Character, men tillige en nidkær Embedsmand og navnlig en udmærket Skolemand, under hvis Bestyrelse Randers Skole blev bragt meget i Veiret. Han forlod Randers i Foraaret 1803 for at faae større Indtægter, og søgte derfor strax tilbage igjen til den By, i hvilken han havde tilbragt saa mange lykkelige Aar, saasnart Leilighed gaves. Denne udeblev ikke længe; thi endnu samme Aar døde Præsten ved St. Mortens Kirken, Prof. Møller Holst, og Hr. Estrup blev hans Eftermand den 25de Novbr. Efter en Tid at have været Provst i Stovring Herred, døde han træt af Livet paa den sidste Dag i Aaret 1818. Af hans Børn blev den ældste Datter, Magdalene Cathrine, gift med Conferensraad Engelstoft. Hans 3 Sønner have alle vundet sig agtede Navne: Christen Estrup, Etatsraad og Borgemeester i Odense; den næste Søn døde i Rusland, hvor han var en anseet Læge, og endelig Hector Fredrik Janson Estrup, † 1846 som Etatsraad og Eier af Kongødal i Sjælland — en af Danmarks ædlest og meest oplyste Mænd. Denne's ældste Søn, Peder Estrup, † 1848, var en Tid Eier af Kirstineberg paa Falster.

13) Hr. Rasmus Winther, født 1765 i Slagelse, hvor Faderen var Rector. Blev 1782 Student med Udmærkelse. Tog 1787 ligeledes Store philologicum. Kom

hertil i Februar 1804. Døde ugift 1824, efterladende sig en betydelig Formue.

14) Hr. Thomas Trojel, stod her fra 12te Januar 1830—32. (Tovrigt see Kjøbelov.)

15) Hr. Christian Neesø, Consistorialraad, er født 1774. Hans Fader var Kjøbmand i Odense. Var først ref. Capl. i Hjørring, siden i Åsminderød, blev 1817 Præst i Slaglille, hvorfra han 1832 blev kaldet hid. 1835 forflyttedes han allerede igjen til Strøby i Sjælland. Hr. Neesø har været 2 Gange gift. 4 Børn.

16) Hr. Hans Peter Sviger, er født 1798 i Øster-Hæsinge i Fyen, hvor Faderen, som havde faaet Kaldet efter sin Fader, var Præst. Efter et 10-aarigt Ophold paa Samøø, hvor han 1829 blev Provst, forflyttedes han den 9de Februar 1836 til Nykjøbing, som han atter forlod i Efteraaret 1838, for at succedere sin Fader i Ø. Hæsinge, der saaledes syntes at være bleven arvelig i Familien; men det var da ogsaa et Privatkald. Allerede i Aaret 1841 forflyttedes Hr. Sviger til St. Knuds Menighed i Odense, hvorved han tillige blev Stiftsprovst. 1845 benaadedes han med Ridderkorset. Med Elije Henriette Ploen har han 5 Børn.

17) Hr. Hector Frederik Janson Fogh, født 1796 i Aarhus, hvor Faderen var Stiftsrevisor; bestod alle sine Examina med bedste Character. Var først Præst paa Mors; blev derefter refid. Capl. i Aalborg og kom endelig den 29de Januar 1839 til Nykjøbing, hvor han forblev til 1846. I de to sidste Aar nødte hans Svagelighed ham til at tage Capellan. 1847 ansattes han ved den høiere Bondeffole i Stenløse i Sjælland, som Aaret efter gif ind. Har siden været Huuslærer. Med hans Hustru, Frederikke Marie Louise, en Datter af Prof., Statsraad Kall, havde han 7 Børn. Af disse blev en Søn 1855 Præst i Ringgive, G. og L.; en anden tog 1851 Magistergraden og reiste samme Aar til America. En-

hver, der kjendte Hr. Fogh noiere, maatte til enhver Tid ynde og agte ham; derfor beklage endnu Saamange hans Skjæbne.

18) Hr. Thomas Nicolai Nielsen, født 1804 i Udesundby i Sjælland, hvor Faderen var Skolelærer; blev 1826 Adjunct i Nykjøbing, 1829 Sognepræst i Deibjerg i Ribe Stift, 1836 forflyttet til Meelby i Sjælland, 1846 den 27de April til Nykjøbing, som han atter forlod 1849, idet han blev kaldet til Ramløse i Sjælland. Med sin Hustru, Laurette Severine Wesenberg, har han 4 Børn, af hvilke den ældste Søn 1857 tog theol. Embedsexamen.

19) Hr. Christian Sidenius, fød 1810, Student fra Nykjøbing 1829, Sognepræst i Sønderhaa og S. 1839, i Nykjøbing 1850. Gift med Marie Nancy Mahler, f. 1817, Datter af en Coffardicaptain. 6 Børn.

Residerende Capellaner.

I de første 50 Aar efter Reformationen kjendes ingen, uden det skulde være Hr. Rasmus Charisius, der levede omtrent 1571.¹⁾

1) Hr. Niels Kjeldsen Winther, 1580 forflyttet til Radsted.

2) Hr. Niels Hansen Bang, forflyttet herfra 1588 til Skamby i Fyen, hvor han blev sin Faders Efterfølger. Senere bestyldte en Adelsmand, ved Navn Mouritz Podeduff, ham for en Løgner; men da han døde 1648 som Præst i Skam Herred, maa han have vundet sin Sag.

3) Hr. Hans Justesen 1601, Præst i Nørrevedby.

4) Hr. Anders Sørensen, derefter Præst i Hørslunde.

5) Hr. Albert Christensen, omtrent 1609 Præst i Idestrup.

6) Hr. Isac Pedersen, 1612 Præst i Skippinge.

¹⁾ Gjr. Barfods Følsterste Geistl. Pers.-Hist. I, S. 35 Note 1.

- 7) Hr. Niels Kjær, 1618 Præst i Baalse.
- 8) Hr. Oluf Tøgersen Skytte, kom 1619 til Tingsted.
- 9) Hr. Peder Hansen, var her til 1620, da han forsvinder af Historien.
- 10) Hr. Rasmus Sørensen Rosenqvist, 1623 Sognepræst i Baalse.
- 11) Hr. Gregers Christensen Humble, kom 1624 til Edr. Kirkeby.
- 12) Hr. Jens Sørensen Koch, 1628 Sognepræst i Beggeløse.
- 13) Hr. Lauritz Christensen Brun, født 1602 i Hillested, hvor Faderen var Præst; var Rector her i Byen fra 1624—28 og døde 1629 som resid. Capl.
- 14) Hr. Niels Jensen Klyne, 1630 Sognepræst i Idestrup.
- 15) Hr. Niels Christensen Solgaard, 1633 Præst i Nørre Alslev.
- 16) Hr. Niels Christensen Dthsing, kom 1641 til N. Vedby.
- 17) Hr. Hans Jørgensen Arrebo, født 1709 uden tvivl paa Wro, fra 1638—41 Medtjener i Thoreby og døde her 1654 af Smitsot, der ogsaa bortrev 5 af hans Børn. Hans Enke, Mette, ægtede Hr. Rostorff, da Capl. her i Byen. En Søn blev Præst i Gundslev.
- 18) Hr. Mads Madsen Eskildstrup, kom 1655 til Dnslev.
- 19) Hr. Hans Thomsen Rostorff, 1666 Præst i Raskov.
- 20) Hr. Bessel Henriksen Barthling, født 1632, var 1660 Hører ved Latinskolen i Nykjøbing, hvorfra han 1651 var bleven Student, blev 1666 Capellan, 1678 Præst i Vesterborg.
- 21) Mag. Oluf Jørgensen Lundt, kom 1682 til Beggeløse.

22) Hr. Carsten Lommesen eller Thomæsen Olstrup, blev 1679 Hører i Rylkjøbing, 1683 Capellan, men døde Aaret efter. Han var gift med Hr. Christiæns Datter, Malene, fra Beggerløse.

23) Mag. Simon Pedersen Warhuus, var her blot nogle Maaneder i 1684, da han den 13de Decbr. s. A. forflyttedes til Halsned.

24) Mag. Hans Rasch, født 1666, blev 19 Aar gammel resid. Capellan og var her til 1696, da han blev kaldet som Sognepræst til Næstved, men allerede i næste Aar døde han i Halsned Præstegaard hos sin „berømmelige“ Fader, Sognepræsten der, hvorchon han var reist efter Indbydelse til et Bryllup. Ved sin Hustru, Frederikke Amalie Wichmann, blev han 1692 Fader til sal. Professor Peder Rasch i Odense, som døde 1771. En anden Søn døde som Justitseraad.

25) Mag. Christian Frederik Winterberg, 1698 Præst i Sagkjøbing.

26) Mag. Polycarpus Hartman, 1707 kaldet til Kallehave i Sjælland, hvor han døde 1717.

27) Hr. Johan Anton Poggense, som allerede er omtalt, er født 1676. Han var gift med Provst Vinsløvs Datter i Præstø, som efter hans Død 1723 levede som Enke i 35 Aar.

28) Mag. Hans Bødtker, var her fra 1710—22, da han kom til Baalse.

29) Hr. Christian Pontoppidan, 1726 Sognepræst i Torkildstrup.

30) Hr. Jørgen Busch, 1748 Præst i Edr. Kirkeby.

31) Hr. Christen Nielsen Janson, Søn af Sognepræsten i Ballo By i Sjælland og født 1703. Sine bedste Aar fortærede han, som Saamange nuomstunder, med at søge og blev saaledes 45 Aar gammel, før han som 14 Aars Candidat fik dette lille Embede. Videre kom han da heller ikke;

thi medens alle hans Formænd efter kort Tids Forløb forflyttedes til gode Præstekald, døde denne Mand her 1764. Saa forskjellig er Folks Lykke!

32) Hr. Dines Pontoppidan, Søn af den senere Præst i Torlkildstrup, er født 1733 og blev allerede 1757 dennes Capellan. Da Faderen døde Aaret efter, bestyrede Sønnen Sognekaldet i Stadager og N. Kirkeby under den daværende Sognepræsts Suspension; 1762 blev han ref. Opt. i Stubbeljøbing, hvorfra han 1764 kaldtes til Nykjøbing. Her forblev han i 8 Aar og forflyttedes endelig til Lundum i Aarhus Stift, hvor han døde 1791. Hans Hustru, Birthe Marie, med hvem han havde 6 Børn, var en Datter af Provst Sidenius i Niserup.

33) Hr. Jørgen Egtved, var her fra 1773—86, da han kom til Arninge. Var gift i 6 Aar.

34) Mag. Jens Seidelin, født 1750 i Ulsted i Aalborg Stift, hvor Faderen var Præst, var her fra 1787—90, da han kom til Arild i Ribe Stift, hvor han døde 1806.

35) Hr. Gjerlev Christian Krog, en Præstesøn fra Værdalen i Norge, født 1762, var først Skibspræst, derefter Capellan her fra 1790—93 og døde tilsidst 1830 som Præst i Stege og Provst.

36) Hr. Frederik Carl Studsgaard, Søn af den senere Biskop Studsgaard i Aalborg Stift og født 1766, blev allerede Aaret efter at have taget Embedsexamen Capellan her 1793, hvor han var indtil 1798 og døde efter forskjellige Forflyttelser som Stiftsprovst i Aarhus 1829. Han var 3 Gange gift, men havde kun (9) Børn med sin første Kone.

37) Hr. Peter Holm Borch, født 1769 i Bordingborg, hvor Faderen var Kjøbmand, var her til 30te Decbr. 1809, da han forflyttedes til Udesundby; kom endelig til Lidsø, hvor han blot levede i 3 Aar, † 1833. Han blev 1810 Ridder af Dannebrog, fordi han i Nykjøbing ordnede Skolevæsenet, som derefter skulde bestyres af en Katechet, idet Capellaniet ned-

lagdes. Hans Hustru, Ellen Cecilie, var en Datter af Præsten Benzon i Gladsaxe, med hende havde han 3 Børn, hvoraf den ene Søn, Gustav Christian Nicolai, døde 1849 som Høspitalspræst i Horsens; en Datter var gift med Provst Ludv. Chr. Joh. Ludvigsen Thygesen, en særdeles vakker Mand, der efter en yderst smertelig Sygdom døde 1857.

Katecheter.

1) Hr. Claus Lund, Søn af Tolder P. Lund i Ryfjøbing, er født 1780, blev Hører sammesteds 1803, Katechet 1810; men vedblev desuagtet at læse paa Latinskolen. Efter flere Forflyttelser slog han sig endelig til Ro i Agerflov i Ribe Stift, hvortil han kom 1838, 3 Aar før han blev udnævnt til Provst.

2) Hr. Jens Peter Theill, var her ganske kort i Aaret 1816. (See Fuglse.)

3) Hr. Jørgen Lemvig Føg, var her fra 1816—29. (See Hørbelev.)

4) Hr. Ludvig Jensen Nicolai Schjærning, f. 1805 i Frederiks, hvor Faderen var resid. Capl., kom hertil 1835, blev 1846 Præst i Ry, hvor han blev gift med en Apotheker Seidelins Datter Lida fra Skanderborg. 1850 Provst, 1856 Præst i Herølev.

5) Hr. Mouritz Mørk Hansen, en Søn af Præsten Hansen i Dnslev, er født ved Aarhus 1815. Denne vakke og dygtige Mand var først Capl. i 2 Aar hos Sognepræsten i Ryfjøbing, Hr. Fogh, og blev derefter 1846 Katechet. Var 1848 med i den grundlovgivende Forsamling. 1850 forflyttet til Feldsted ved Aabenraa. Hans Hustru er en Datter af Justitsraad Levinson i Ringfjøbing, ved Navn Charlotte Dorthca Frederikke Gotholdine.

6) Hr. Henrik Theodor Bojs, født 1812, kom hertil 1851, var forinden Skolelærer i Aarhus fra 1847. Hr. Bojs er født 1812 paa Førslevgaard; Faderen var Godsforvalter

over de Neergaardske Godser paa Sjælland og døde 1847. Hr. Voss var her fra 1851 til i Marts 1859, da han kaldtes til Sognepræst for Sønderup og S. Menigheder i Viborg St. 1852 ægtede han Julie Theresia Frederikke, Datter af afdøde Toldcontrolleur Wicstrup i Kjøbenhavn, Udsæssor og Rid. af Dbr. 2 Børn. **Katechetembedet gif nu ind.**

Rectorer.

Uagtet Skolen har bestaaet siden Reformationen, kjendes dog Ingen før 1618, med Undtagelse af en Hr. Laurentius Georgius, som var her 1588.

1) Mads Simonsen Sæss, født 1595 i Dresslette i Fyen, hvor Faderen var Sognepræst. Var her til 1622, da han kom til Gamtofte i Fyen, hvor han ægtede Sognepræstens Datter, Mette Poulsdatter.

2) Peder Hansen Brun, var her blot 1 Aar. (See Torfildstrup.)

3) Jens Sørensen Koch, var her ligesaa kort. (See Baggerløse.)

4) Laurits Christensen Brun, var her fra 1624 til 1628.

5) Niels Christensen Solgaard, 1628—30, blev, ligesom sine to Formænd, derefter resid. Capellan (hvortil henvises).

6) Jørgen Christensen Flensborg, har Navn efter sin Fødeby. Han er født 1598, kom hertil 1630, hvorfra han 1633 blev Capl. i Thoreby. Aaret iforveien fik han et Stævne-maal til Landemodet: „Efter som — J harver forsømmet Eders Aftenangs Prædiken paa Dom. 1 p. Trinit. og dermed givet et forargeligt Ugudeligheds, Dovenheds, Trodsigheds og Ufor-skammeligheds Exempel.“ (Udfaldet blev, at Rector Jørgen foregav at have været syg, og Biskoppen tilgav hans Synd.) Siden blev han Rector udi Bordingborg 1639—50, hvis berømte Rector, Mag. Søren Gotlander, 1632, uvisst af hvad

Grund, havde givet ham en Dragt Prygl, saa bemeldte Aaret maa kaldes uheldigt for Hr. Tørgen.

7) Mag. Erik Andersen Bredal, udi hvis Tid Biskoppen den 12te Juli 1636 bestiftede endnu en Hører for ABC Børn og Donatister, som og skulde tage vare paa Seicrværket, og skulde have, foruden den gamle Klokkerløn af Hørbelev Sogn, to Pund Byg, og skulde i Hørbelev tillige være Degn, gaae derud undertiden at synge og see til, hvortledes hans Substitut udførte sit Embede. Den første i dette Embede var en Johan Pedersen. Hr. Bredal er ellers født i Rudkjøbing 1607, hvor Faderen var Sognepræst, studerede nogen Tid i Kjøbenhavn, blev Hører i Nykjøbing 1631 og 1633 Rector. 1636 fik han ifinde, med høieste Tilladelse, at gjøre en lærd Udenlandsreise, til hvilken Ende han, med Biskoppens skriftlige Tilladelse, gjorde Forening med sine Hørere saaledes, at den Æne af diæse, Peder Stub, skulde være Rector i hans Sted, hvilket han var til 1638, da han kom til Jdestrup. 1639 kom han tilbage som Magister, og blev strax Aaret efter første Sognepræst paa Christianshavn. 1643 den 22de Januar blev han Biskop i Trondhjems Stift, hvor han trolig arbejdede paa Lappernes Omvendelse, indtil sin Dødsdag, som indfaldt 1672 den 22de Januar. Med sin Hustru, Johanne Willumsdatter Rogert, Datter af Bgmst. Willum Andersen i Nykjøbing, havde han 17 eller 18 Børn. 1651 gav han og Hustru 100 Dlr. til Nykjøbing Skole.

8) Jacob Duxen, fra Haderslev, var tidligere Hører ved Skolen og blev Rector 1640. Død i Embedet den 14de December 1641. Var meget elsket af sine Hørere: Niels Knudsen Tandrup og Anders Winke.

9) Mag. Niels Pedersen Brun, Søn af Rector Peder Hansen Brun, født omtrent 1622, blev selv Rector her 1642, næste Aar Magister og Præst ved Fruekirke i Odense, hvor han døde som Provst 1670. Af hans 7 Børn blev en Søn senere Rector her.

10) Mag. Clemen Pedersen Fabricius, fra Juul 1643 til 15de Mai 1644, da han kom til Sandby. (See dette Sogn.)

11) Mag. Johan Steenson, Rector her til den 29de April 1646, da han blev Præst i Skaane.

12) Mag. Jacob Hansen Falster, var her ei længer end fra 15de Mai til 16de Juni s. A., hvorpaa han ligeledes drog til Skaane.

13) Mag. Peder Pedersen Empoleius Horbeløv, forestod Rectoratet med stor Ære og Yndest fra 1646 til den 14de Marts 1652, da han døde i sit 32de Aar. — En Discipel, som stjal Pengene af den Bøsse, man bar om i Byen for at indsamle milde Bidrag, fik først 6 Slag af hver af de Kammerater, som gif om i Byen med samme Bøsse, hvorefter Rector gav ham „Resten“ og forviste ham Skolen.

14) Mag. Christian Jensen Wibe, var her lidt over et Aar 1652—53, da han blev Capellan i Moseby (hvortil henvises).

15) Christen Jacobsen, var her ligesaa kort. (See Bæggersøje.)

16) Mag. Lave Poulsen Broch, født i Randers, kom hertil 1654 og døde her i Embedet 1658.

17) Mag. Christian Jacobsen Orn, blev Rector 1658 og tog Magistergraden 1663. Aaret derefter blev han Rector ved Sorø Skole, hvor han — en treaarig Afbrydelse fra regnet — virkede til sin Død 1702.

18) Mag. Johan Pedersen Steenstrup, forestod Skolen fra 27de Januar 1664—70, da han blev Præst i Laars (hvortil henvises).

19) Just Valentin Fulda, født 1635 i Nysted, hvor Forældrene vare fattige Borgerfolk, var først i 4 Aar Hører udi 2den og 3die Lectie her ved Skolen, hvorefter han den 19de April 1670 blev kaldet som Rector, og siden 1675 til Præst i Benschsel. I dette Kald mistede han først sin Hustru

og 12 Dage efter brændte hans Præstegaard. Disse store Sorger nedbrøde aldeles Mandens Kraft. † 1689.

20) Knud Mogenssen Hofsum, var fra 19de April 1670 Hører i anden og tredje Lectie og blev i Aaret 1675 den 28de Juni Rector, stod i dette Embede i 2 Aar og blev derefter Sognepræst i Dnslev (hvortil henvises).

21) Mag. Rasmus Pedersen Brun, en meget lærd og agtet Mand, Søn af Rector Brun, er født 1641 i Lortildstrup, hvor Faderen da var Præst; gif først i Stubbejøbing, siden i Nykjøbing Skole, opholdt sig som Student 14 Aar i Kjøbenhavn, blev indsat den 1ste Mai 1677 og aftaffede den 25de October 1678, da han blev Sognepræst til Klinte i Fyen, hvortil han alt 1669 havde faaet Kaldelse som Capl. Han var 3 Gange gift og havde 7 Børn.

22) Mag. Simon Pedersen Arhuus, blev d. 29de Novbr. 1678 først indsat til at være Vice=Rector, men den 22de Juli næste Aar til virkelig Rector. (See Halsted.)

23) Mag. Peder Andersen Høielse, hvis Fader, Mag. Anders Thomason, var Præst i Høielse i Sjælland, blev Student fra Sorø Skole 1673, informerede derefter i Prof. Nolds Huus i Kjøbenhavn og tog Magistergraden 1684, hvorefter han først blev Rector i Nyborg, men ansattes alt den 8de Decbr. samme Aar ved denne Skole, som han bragte i megen Flor, og skjænkede 500 Rd., hvorom tilforn er meldet. Omfiden blev han Abscessor i Consistoriet og døde 1704. Var gift med Agnete Portuan, en Datter af Tolder Hans Portuan i Naffkov og Enke efter Mag. Brandt i Nykjøbing. I hans Tid dreves Sang og Musik i den Grad ved Skolen, at Disciplene ei alene bleve berømte derfor, men erholdt endog kongelig Tilbedelse til at opføre „Spil og Musik som andre Musici, naar og hvor det forlangtes“. Høielse udsatte ogsaa Belønninger for de Disciple, der stode sig bedst ved Examen, og saaledes finde vi, at 1687 erholdt de 4 Disciple, som aflagde Prøven, hver sin — Sølvspisestue, fordi de vare alle lige dygtige.

Skjøndt Høielse foruden at være en stiv Latiner ogsaa var en udmærket Skolemand, kan man paa den anden Side ikke frafjende ham Mangel paa Humanitet og altfor stor Myndighed, som gjorde, at hans Hørere jevnlig besvarede sig over ham og den Ene af disse, ved Navn Snitger, endog bemærkede, at han iblandt Andet ikke havde faaet sin Løn — i henved 3 Aar.

24) Mag. Gregers Maschwedel, stod her som Rector til 1706, da han blev kaldet til Sagfjøbing (hvortil henvises).

25) Mag. Johan Thomæsen Fischer, som siden blev Landsdommer,¹⁾ stod ved Skolen fra 1706—18. Sonnen døde som Præst i Helsingøer. Datteren ægtede først Stiftsprovst Barfod i Christiania, derefter Biskop Paludan i Christiansland. I begge Ægteflaber havde hun 12 Børn.

26) Mag. Niels Hjort, om hvem der alt er talt blandt Raskfjovs Rectorer.

27) Mag. Johan Castrup, fra 1720, blev 1724 Capl. i Nysted og sex Aar derefter Sognepræst i Rippinge (hvor om ham mere er anført).

28) Mag. Laurits Hammer, er født 1693 i Sjælland, hvor Faderen var Birkedommer. Han var først Hører ved en kjøbenhavnsk Skole, siden Hovmester for de unge Herrer Gyldenkrone og kom hertil 1724. Han var gift med, Magdalene Sybille, en Datter af Præsten Rodriguez i Raskfjov, som fødte ham 3 Sønner, hvoraf den ene blev Præst i Hvidding. Efter Hr. Hammers Død 1729 ægtede hun en Lieutenant Raas.

29) Mag. Peder Jonsen, er født i Nyfjøbing af fattige Forældre, havde forhen i ni Aar været Hører i denne sin Fødebyes Skole, blev derefter Rector i Nysted, hvor han var

¹⁾ Barf. Falst. Geisl. Perf.-Hist I, S. 77 siger, at han var Landsdommer til sin Død. (Sfr. Landsdommere Nr. 30.)

i 7 Aar; i October 1729 kaldet som Rector til Nykjøbing, hvor han døde 1757, efter en nidkjær Embedsvirksomhed i 44 Aar som Skolemand. Han skal have været en god Poet, skøndt ingen af hans Digterarbejder kjendes mere. Hans Hustru, Margrethe, var en Datter af Hr. Nhold i Nysted.

30) Mag. Frederik Monrad, som fra 1744 havde Brevet paa sin Stedfaders, nysomskrevne Mag. Jonsens Embede, og var fra 1742 Hører i Skolen, er født i Rold i Viborg Stift, hvor Faderen var Sognepræst. Han døde her 1780 den 1ste Juni, og var med megen Ære Lærer ved Skolen i 38 Aar. Var gift med en Datter af Hr. Suhr i Utterslev.

31) Laurits Smith, Dr. theol., Prof. phil., er født i Kjøbenhavn 1753, hvor Faderen var Toldbetjent, var her fra 1780. 1781 blev han i Juni Maaned kaldet til Rector i Thronhjelm. Derefter blev han 1785 Sognepræst i Veile og S. og 1786 Herredsprovst. 1788 blev han udnævnt til Sognepræst til Frederiksberg og S., og Aaret derpaa til Medtjener ved Holmens Menighed i Kjøbenhavn. 1792 blev han Slotspræst til Frederiksborg og Sognepræst i Åsminderød, men døde allerede Aaret efter. Han var en ædel, men lidenskabelig Character, en afholdt Taler, grundig Tænkter, frugtbar og begavet Forsatter. Hans Tilhørere reiste ham et Monument paa hans Grav paa Holmens Kirkegaard.

32) Mag. Mathias Bastholm, fra 1781. Er født i Kjøbenhavn 1745 d. 31te August. Hans Fader var Krigsraad og Divisions-Quartiermester. Han er Broder til den i den lærde Verden saa berømmelig bekjendte fgl. Confessionarius, Dr. C. Bastholm. Før sin Ankomst hertil var han Hører i Herlufsholms Skole fra 1767 og lagde der megen Duelighed og Flid for Dagen. Om Bastholms senere Lærerdugtighed ere Meningerne derimod deelte; imidlertid har han den Fortjeneste af Skolen, at have (1783) afskaffet den nedværdigende Skik, at Disciplene skulde gaae med en

Bøsse for at tigge Skillingen ved hver Mand's Dør, idet han tilbød sig af egen Formue at betale disse Bøssespenge — et Tilbud, som dog ikke blev modtaget. Han resignerede 1806 og døde 1812. Hans Kone var en Kjøbmand Wandels' Enke i Nykjøbing, der døde en Maaned før Manden.

33) Dr. Søren Niklas Johan Bloch. Denne berømte Skolemand er en Søn af Fyens senere Biskop og født i Middelfart 1772. 1793—1806 Hører, Subrector og Conrector ved Odense Skole, hvorefter han blev Rector i Nykjøbing til 1815, da han udnævnedes til Rector i Næsby med Titlen af Professor. Ved sit Jubilæum 1843 blev han Etatsraad. Fra 1812 Ridder af Dbr., fra 1840 Dbrm. Entlediget 1850. I tvende Ægteskaber 6 Børn, af hvilke tvende Døtre vare gifte med den berømte Dr. jur. P. D. Chr. Paulsen i Slesvig, og en Søn, som 1850 og 51 tog phil. Embedsexamen.

34) Thomas Trojel, er født 1774. Hans Fader var Raadmand i Odense, ved hvis lærde Skole Sønnen var Hører og Overlærer fra 1794—1811. Kom derefter til Fredericia, hvor han var Rector til 1815, da han i samme Egenkab forflyttedes til Nykjøbing. Entlediget 1837, † 1839. Hans eneste Datter blev gift med Kjøbm. Mackeprang i Nykjøbing.

35) Erik Peter Rosendahl, er født 1772 i Hattling, hvor Faderen var Sognepræst, og døde 1843 som Consistorialraad. 1812—15 Adjunct i Horsens, 1818—37 Bestyrer af Skolen i Fredericia. 1853 entlediget som Professor. Med Bodil Cathrine Main, hvis Fader var Ioldbetjent i Horsens, havde han 6 Børn, af hvilke tvende Sønner studere.

36) Caspar Peter Paludan-Müller, næstældste Søn og fjerde Barn af den i Mai 1845 afdøde Biskop i Aarhus Stift Jens P.-M., er født den 25de Januar 1805 i Kjerteminde, hvor Faderen dengang var Sognepræst. Han blev dimitteret 1822 fra Odense Skole og har erholdt bedste Characterer ved alle sine Examina. Efter at han 1829 var

bleven Adjunct ved Odense Kathedralskole, ægtede han endnu s. A. Henriette Erichsen f. Rosenstand-Goiske, Datter af afdøde Conferentsraad, Johan Philip Kneyler R.-G., optoges 1839 som Medlem af det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, blev 6te Juli 1840 af Kjøbenhavns Universitet udnævnt til Dr. i Philosophien, erholdt 14de October 1842 kgl. Tilladelse til at søge overordnede Lærerposter ved de lærde Skoler, blev 1843 udnævnt til Overlærer ved Odense Skole og s. A. valgt til Medlem af det kgl. danske Videnskaberne's Selskab. Blev 1848 af Odense Amts første Baltheds valgtil Medlem af Rigsforsamlingen, fik 1852 Titel af Professor, blev 16de August 1853 udnævnt til Rector og 1858 benaadet med Ridderkorset af Dannebrog. Hr. Prof. Paludan-Müller ansees med Rette som en af Danmarks dygtigste og paalideligste Historikere.

Af hans 7 Børn maa mærkes Datteren, Louise Judith, født 1833, gift 1857 med Adjunct Wittrup, og den eneste Son Jens, født 1836, som, dimitteret 1856 fra Nykjøbing Skole, alt med megen Ære har betraadt den academiske Bane.

Hørere og Adjuncter ved Nykjøbing Skole.

Da de fleste af disse findes omtalte, enten som Rectorer eller Præster i Stiftets forskjellige Egne, og Resten, paa Faa nær, ikke have anden historisk Interesse, end netop deres Navne, hvortil Esterretningen om Mange af disse endog indskrænke sig, har Udg. af Hr. Pastor Barfods geistlige Personalhistorie, blot optaget de Enkelte, som ikke kunde henføres til ovennævnte Kategorier. Som Tillæg medfølger Fortegnelse over Skolens nuværende Lærere, velvillig meddeelt af Hr. Adj. Wittrup.

Før 1629 kjendes Ingen med Sikkerhed. Blandt de senere Hørere ville vi altsaa mærke os:

Niels Knudsen Arroensis, født paa Ærs 1614,

blev Hører i Nykjøbing 1638, Rector i Faaborg 1640 og døde 1676 som Præst i B. Høstinge.¹⁾

Rasmus Madsen, een af hine gamle Disciple, der ogsaa levede som Løbedegn, blev 1646 Hører og døde 1682, tillige som Klokker og Bedemand.

Peter Zitscher, Søn af en fgl. Herold, blev opdragen paa Dronning Sofia Amalias Bekostning, som endog holdt private Lærere til ham. Han er født 1652, reiste siden udenlands, blev Conrector i Nykjøbing 1679, samme Dag som Mag. Warhuus blev Rector. Efter henved et Aars Forløb resignerede han allerede, reiste atter udenlands i 4 Aar, blev Dronningens Hofprædikant, 1685 Præst i Glückstadt, 1690 Magister og døde endelig som Provst i Tønder 1697.

Anud Lerche, født 1658 i Nysted, hvor Faderen var Præst. Var her 1684—85, hvorefter han blev Præst i Aunskov i Fyen. † 1711.

Christian Stephan Bidsted, Søn af Mag. Bidsted i Raskov, var her 1694 og 95.

Thomas Frederiksen Warde, Hører fra 1697—1702, men Klokker fremdeles til sin Død 1750. Var gift med en Datter af Hr. Rosendal i Torfildstrup. Af hans 5 Børn er den ældste Søn, Christian Frederik, bleven mærkvaerdig ved sine Livsomkostelser. Han blev nemlig assat som Præst i Svendborg, og skal derefter have været Trompeteer ved et Regiment i Odenje. Dog sige andre Efterretninger, at han baade var ustyldig i den paaforte Brøde, samt at han efter sin Affættelse gik til Lybel, hvor han blev praktiserende Læge.

Diderik Andersen Schytte, født paa Møen 1678, Student fra Nykjøbing 1701, og fra dette Aar indtil 1733 Hører; men maatte paa Grund af Svagelighed holde Medhjælper i de sidste Aar; † 1746. Der siges om ham, at han

¹⁾ Sfr. Barfods Følst. Geistl. Berf.-Hist. I, S. 91.

i 16 Aar ikke har læst Noget paa Skolen, men blot slaget og banket.

Christian Falster, født 1690 i Branderølev, hvor Faderen da var Sognepræst; var her 1709—12, kom derefter til Ribe, hvor han virkede som Rector i mange Aar, † 1752. Han var sin Tids meest udmærkede Skolemand og en ligesaa høitaget Forfatter.

Hans Hansen Vingaard, kom her 1710, men løb bort efter et Par Aars Tjeneste.

Niels Horn, født 1696 i Nykjøbing, hvor Faderen var Toldcontrolleur. Han blev Hører i sin Fødebyes Skole 1722 og var bekendt som en øvet Slagbroder, der tilmed drak sig fuld, slog Ruder ind hos fredelige Folk o. s. v. For slige Stregeres Skyld geraadede han ofte i Processer. Forholdet med hans Medlærere var heller ikke det bedste; men uagtet alt dette blev han dog 1742 resid. Capl. i Nysted. Han var 2 Gange gift og havde 3 Børn i sidste Ægteskab.

Jørgen Riis, født 1717 og Hører 1736; død 1749 som — Advocat i Høiesteret.

Mag. Hans Christian Saxtorf, født 1726 i Sjælland, hvor Faderen var Præst, død 1787 som Rector ved Roeskilde med Titul af Justitsraad. En meget streng, men dygtig Lærer, som har dannet mange herlige Disciple. Af hans 3 Børn blev den yngste Søn, Jacob, Rector i Odense, hvor hans elskelige Character har bevaret hans Minde i en kjærlig Erindring hos alle hans Disciple.

Dr. Kai Ditlev Kruse, født 1732, Student fra Nak-slov 1750, blev 1754 Hører, 1783 Conrector i Viborg, entlediget 1799, † 1812. En dygtig og agtværdig Lærer, der ved sin herlige Character vandt sine Disciples Hjerter. Uagtet sine meget trange Kaar, arbejdede han stedse med Iver og Eyst, og kun hans tiltagende Lunghørighed nødte ham til at søge sin Afsked. Hans Kone, ved Navn Ditte Margrethe,

var en Datter af Hr. Ferølew i Nebbelunde. Af hans 6 Børn døde den ældste som Amtsprovst i Randers 1837.

Jacob Schjærning, født 1773 i Nykjøbing, hvor Faderen var Kjøbmand; var her 1796—1803, da han forflyttedes til Frederiks, hvor han blev resid. Capellan, derefter Præst. Entlediget som saadan 1829 paa Grund af en Strid med Præsten ved den anden Kirke i Byen — en smuk broderlig Enighed! — og døde 1845 som borgerlig Raadmand samst.

Johan Michael Christian Bø, født 1776 i Frankfurt am Main, var her 1806—14. Blev senere Sognepræst først i Jylland, derefter i Sjælland og døde 1846, efter at have været entlediget i 21 Aar. Gift med en Datter af Overretsprocurator Fosø paa Nebøllegaard. En Søn, Frederik Carl Alfred, er nu Skolelærer i Jdestrup, efterat han tidligere havde været Handelsbetjent og senere (indtil 16de Decbr. 1847) Lærer i Raskov.

Hans Jacob Blicher, denne ærværdige, nidkjære Lærer er født 1789 i Gundslev, hvor Faderen var Præst. Har været ved denne Skole siden 1815; fra 1847 som virkelig Overlærer. Med sin Hustru, Louise Margrethe Kornbeck, Datter af en Skibscaptain, har han havt 7 Børn, af hvilke Sønnen Jens Peter, dimitteret fra Nykjøbing 1830, siden 1856 er pract. Læge i Middelfart, og den yngste Søn, Ludvig, Student fra Nykjøbing 1848, blev 1858 ansat som Adjunct ved Realskolen i Flensborg.

Fredericus Julianus Schaldemose, f. 1783 i Fyen, hvor Faderen var Skovrider ved Bedelsborg. Denne Mand har prøvet Livets Omveglinger mere end mangan Anden. 1807 var han Lieutenant ved Landeværnet. Derefter blev han paa en Reise fangen af Engelsemandene og skulde føres til Engelland; men Skibet strandede paa Hollands Kyster, og saa gik han i hollandsk Krigstjeneste. Han skal senere have gennemreist en stor Deel af Europa og derefter gjort det franske Felttog med i Spanien, hvorfra han kom lykkelig

tilbage. I sit Fødeland blev han Officeer i det norske Livregiment, hvorefter han 1816 blev Adjunct i Nykjøbing; 1825 entledigedes han, og var nu 1 Aar Institutbestyrer i Rjøge, i de næste 4 Aar Toldbetjent i Kjøbenhavn, fra 1830—39 Materialskriver ved Kronborg Fæstning, uden at han i nogen af disse Stillinger kunde enes, enten med Foresatte eller sine Omgivelser. Tilmed manglede han ogsaa Stadighed. Han blev senere Meel- og Grønhandler et Aarstid i Kjøbenhavn, derefter Kaffejænkler sammesteds. Han var med alt dette en flittig Oversætter, en heldig Fabeldigter og besad ganske vist Digtertalent. Han skrev livligt, om just ikke altid sandt. Han har ogsaa udgivet forskellige Ugeblade og flere Gange været dømt for Presseovertrædelser. At den frie Forsatning 1848 maatte være en Mand som ham yderst velkommen, er begribeligt; men desværre misbrugte han sine Gaver i Skjændselsens Tjeneste, og satte ved sin senere Forfattervirksomhed en saadan Plet paa sit Digternavn, at den aldrig kan udslættes, hvormeget Hensyn man end vil tage til Mandens trange Kaar, der vistnok for en Deel bragte ham ind paa hans smudsige Bane. † 1853.

Peder Grib Fibiger, født 1784 paa Snoghøi, hvor Faderen var Procurator. Barndt 1809 en Priismedallie ved Universitetet og blev Aaret efter Adjunct i Koeskilde. Var Overlærer her fra 1817—22 og døde som Rector i Kolding 1833. Var en udmærket græsk Philolog. Med sin Hustru, Cathrine Jacobine, Datter af Prof. Tauber i Koeskilde, Enke efter Overretsproc. Smith, † 1811, havde han 3 Børn, af hvilke en Son er Læge og N. af Dbr, en anden Collaborator ved Skolen i Haderslev, med hvis dygtige Rector, Professor Thrige, deres eneste Søster er gift.

Jørgen Ludvig Berg, en Præstesøn fra Aarhuus Stift, født 1787; her 1819—46, da han entledigedes.

Hans Hansen, født i Kjøbenhavn 1783, hvor Faderen

var Lømmervend. Var Overlærer her 1822—26, da han døde ugift.

Johan Bunken Koch, født 1804, er nu Præst i Skjærbæk. Var fra 1826—30 Adjunct i denne Skole, fra hvilken han 1821 dimitteredes.

Ole Stædt Trojel, født 1781 i Nebbelunde, hvor Faderen var Sognepræst, var her fra 1829—43, da han entledigedes. Lever i Nykjøbing.

Hans Jens Smidth, født 1809 i Moseby, hvor Faderen var Forpagter, Student fra Nykjøbing 1826, var her fra 1834—46, da han entledigedes. Har siden levet hos sin Broder, nu Cancelliraad og Byfoged i Skive, der i mange Aar var en agtet Procurator i Nakskov.

Niels Hansen, Præsten Hansens Son i Ønslev, født 1813, var her fra 1840—48. Er nu Præst i Snesfled og N. Denne dygtige og vakkre Mand er gift med Nicoline Biering fra Tingsted Præstegaard.

Mag. Georg Frederik Vilhelm Lund, født i Nykjøbing i Sjælland 1820, hvor Faderen var Læge, har været ved Skolen siden 1843 — siden 1846 som Overlærer. 1842 og 43 tog han philologisk Embedsexamen, for hvis practiske Deel han fik Udmærkelse. Hans Hustru, ved Navn Anna Emilie, er en Datter af Toldassistent Fuglede i Kjøbenhavn. 4 Børn.

Odin Wolff Tidemand, født 1822 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Copist i Admiralitetet, tog begge sine første Examina ved Universitetet med Udmærkelse, var 1843—46 const. Adjunct i Bordingborg; var her fra 1846—50, da han blev Præst i det Slesvigiske, hvor han nu er Provst.

Børge Qvist Westesen, nu Præst i Jylland, er født 1817 ved Varde, hvor Faderen eiede en Gaard, 1845—46 Adj. i Bordingborg, var her fra 1846—1853, da han blev kaldet til Præst i Biding, B. og B.

Frants Vilhelm Laurits Dehlsenschlæger, f. 1817 i Odense, hvor Faderen er Contoirchef i Generalkrigscommis-

sariatet, har været ved Skolen 1847—52, da han blev Præst i Ring og F. Hans første Kone, Ida Augusta, † 1851, var en Datter af Hr. Provst Nielsen i Kallehave. Den anden, Agelline Albertine Thomassine, er en Datter af Provst Gad i Rjettinge og født 1829. En Datter med hver Kone.

Georg Carl Ferdinand Høeg, født 1818 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Urtekræmmer. Var i et Par Aar Huuslærer i Maribo. Ansat herfra 1847, blev han 1852 Præst i Angel. Gift med Johanne Henriette Vilhelmine Bendtsen, Datter af den daværende Sognepræst paa Fæmsø.

Johan Peter Buch, Cand. Mag., født 1816 i Ribe, hvor Faderen var Kjøbmand, var her fra 1848 til sin Død 1858. Vandt 1842 Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af den mathematiske Præisopgave, 1844—48 Lærer ved Rølding lærde Skole. Hans Enke, Anine Christine Jacobsen, Datter af Colonibestyrer J., er født paa Godthaab i Grønland 1820.

Christian Georg Høst Brammer, en Son af nuværende Biskop i Aarhus, Hr. Brammer, er født 1827, Student fra Nykjøbing 1845 og blev, 1851, Aaret efter at have taget Embedsexamen, ansat ved Skolen.

Frederik Theodor Nielsen, født 1820 i Nyraad ved Bordingborg, hvor Faderen var Skolelærer. Kom hertil fra Herlufsholm 1851, hvor han havde været Adjunct siden 1849. 1856 ægtede han Julie Marie Betsy Thomsen, født 1830, Datter af Forpagter Th. paa Fuglebjerggaard i Sjælland († 1842) og Frederikke Anna Gertrud, født Birkefald.

Christian Ehrenfried Lund, Son af afdøde Sognepræst Lund i Øster Tørslev ved Randers, er født 1825, tog alle sine Examina med bedste Charakter, og j. A. som han havde taget Embedsexamen blev han 1851 ansat som Lærer ved Slagelse lærde Skole, hvorfra han Aaret efter forflyttedes hertil. 1855 ægtede han Christiane Eleonora Petrine Schwabe,

hvis Fader er Møller ved Rjøge. Hendes, nu afdøde, Moders Navn var Eleonore Marie født Grundtvig. 1 Søn.

Carl Johan Wesenberg, Søn af Landinspecteur W., er født i Viborg 1819, blev 1847 Lærer ved det lærde Institut i Frederiks, 1851 Adjunct i Kolding; ved den derværende Skoles Nedlæggelse kom han 1855 til Nykjøbing. 1854 ægtede han Toldinspecteur Boghs Datter i Ribe, ved Navn Julie. Tvende Børn.

Carl Theodor Lütken, Søn af Pastor Lütken i Karleby, er født paa den sidste Dag i Maret 1830, tog polytechnisk Examen 1853 og ansattes endnu s. A., Dagen før Juledag, ved denne Skole. Gift 1856 med Johanne Lucie Jürgensen, Datter af Stiftsprovsten i Riserup, som alt har skjænket ham 2 Sønner.

Michael Wittrup, født 1825 i Aarhus, hvor Faderen, † 1835, var Skriver paa Bispecontoiret. Blev 1849, ifølge den noksom bekendte Septemberlov, udfreven til Krigstjenesten, i hvilken han gradviis avancerede til Secondlieutenant i Infanteriets Krigsreserve 1850, men søgte og fik Afsted af Krigstjenesten 1851, hvorefter han 1854 tog Embedsexamen og Maret efter blev ansat ved Nykjøbing Skole. Som ovenfor bemærket, ægtede han 1857 en Datter af Skolens Rector. 1 Søn.

Nykjøbing Landdistrikt

tæller over 700 Indb. Det har vel et eget Forstanderskab, men fattig- og Skolevasenet er fælles med Nykjøbing. Her findes Parcelgaardene „Giegod“ paa 35½ Td. Hartkorn og Westensborg, tilforn kaldet Norreladegaard, kjøbt ved Auctionen 1766 af Hr. Agent Johan Christoffer von Westen. Det store Bøndergods er senere frasolgt.

Systofte Sogn,

Anneſ til Ryfjøbing, har 136 Tdr. Hartk. og beſtaaer af 30 Gaarde og næſten ligesaa mange Huſe.¹⁾ 6 af diſſe Bønder med 2 Huſe og andet Jordegods ligger til Stedetſ Præſt. Kirken er anſeelig og har et Spiir, ſom kan ſees langt bort. Paa den ene Klokke læſes Peder Døe 1554, paa den anden ſtaaer M. Michel Weſtphal 1636. I Kirken findes et Portrait i Tegemeſtørrelſe af Mag. Frederik Brandt, ſom hviler i Choret. Byerne ere Syſtofte, Hullebæk og Bjørup. Af Skovene mærkes Præſteſkov og Ravnſtrupſkov. Parcelgaarden Chriſtiansminde paa 20 $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn ſolgteſ i 1855 for 50,000 Dlr.

Karleby Sogn

indeholder 144²⁾ Td. Hartk. Jordbunden er jevn med fortræffelige Marker. Landsbyer, Karleby og Lunderup. En Deel af „Melleſkoven“ ſtrækker ſig herind. Kirken, ſom er liden, fik Taarn 1855. Smuk Altertavle af Rørbj.

Horreby (hoſ Rhode Horeby)

har 168³⁾ Tdr. Hartk. og 26 Bøndergaarde. Landsbyer, Horreby og Eget. 230 Tdr. Land af Troldeſøen hører til dette Sogn. Udi denne vidtloſtige Tørvemoſe har tilførn ſtaaet Skov, og fortælles der, at i fordums Dage, da Landet var opfyldt af vilde Dyr, løbe Dyrene ud i denne Moſe, og var det til ſine Lider meget farligt for Folk at træffe paa dem her. Indbyggernes Hegning vidner om Mangel baade paa Over- og Underſkov. Kirken, ſom er temmelig lille, har

¹⁾ Nu 241 $\frac{1}{2}$ Td. A. og G., 34 $\frac{1}{2}$ Td. Skovff., 1 Td. Mff., 30 Gd., 39 Huſe og henved 500 Indb.

²⁾ Nu 165 og omtr. 450 Indb., 26 $\frac{1}{2}$ Td. Skovff. og 21 Gd.

³⁾ Nu 190 Tdr. Hartk., 27 Gd. og omtrent 450 Indb.

et lille Taarn og ligesom forrige blot 1 Klokke. Ved Kirken haveß en fornøielig Udsigt. 1688 blev dens Nedlæggelse bestemt; men ved Biskop Ringøß Medvirken blev det forhindret.

Norre Drølev (Døllef)

har 207¹⁾ Td. Hartk., som driveß af 30 Gaardmand. Landsbyer N. Drølev og Vistrup. Kirken — ligesom de to foregaaende med Bræddeløst — har en kostbar Altertable; Taarn med ubrugeligt Seierværk. 261 Tdr. Land af Trolde-mosen hører til dette Sogn.

Ovenstaaende trende Sogne have ikke altid havt Præster tilsammen. Til 1650 vare Karleby og Hørreby alene sammen og havde da

Følgende Præster.

- 1) Hr. Peder Brunch 1547.
- 2) Hr. Christoffer Jørgensen 1549.
- 3) Hr. Peder Jacobsen Godike, var her 1584.
- 4) Hr. Niels Hansen Binggaard, var her endnu 1628. 1605 gav han og Hustru 2 Alterstager til Karleby Kirke, paa hvilke han lod indgrave en Forbandelse over den, der tog dem til andet Brug.

5) Mag. Marcus Christensen Humble er født 1605. Efter at han havde udstaaet sine Examina, reiste han 1625 udenlands og blev efter sin Hjemkomst 1627 Capl. til Trane-tjør og L. paa Langeland. 1629 blev han Sognepræst her. 1641 tog han Magistergraden og gif 2 Aar efter til Døna-brück som Legationspræst, men beholdt dog Embedet her. 1650 blev han Præst i Faareveile i Sjælland og 5 Aar derefter Biskop i Stavanger, hvor han døde 1661. Hans første Hustru, Ingeborg Andersdatter, var en Datter af Hr. Bøffe i Stubbe-

¹⁾ Nu 239½; 38 Qd., 31 Tdr. Skovst. og omtr. 700 Indb.

fjøbing; med hende havde han 7 Børn; den anden var hans Formands, Biskop Wegners, Enke, Anne Thrane, der medbragte ham 7 Stedbørn. Af et gammelt, forresten upaalideligt, Haandskrift, som skriver sig fra Mag. Schrøders Enke i Lorkildstrup, vil jeg anføre, hvad i samme findes om denne mærkværdige Mand. Hans Herkomst er fra en Skomager i Humble paa Vangeland, navnlig Christen, som havde 8 Sønner, af hvilke en blev Præst i Byen. Hans Navn var Christen, og han havde 8 Sønner. Den ene kom i sin Ungdom ulykkelig af Dage, idet der kom et Læs Hø, som Karlene vilde kaste Høtynen af, hvilken faldt i Barnets Hoved; de andre 7 studerede Alle, men den Ældste havde enten ikke Ryst eller ikke Hoved dertil. Dengang de 6 nu vare blevne Studenter og vare Skolemestre hver paa sit Sted, og den Ældste var Kræmmervend, hændte det sig, at Faderen fik dem alle samlede. Han havde ogsaa 3 Døttre. Derpaa gjorde han et stort Gjæstebud, Børnene sad tilbords og Forældrene vartede op, glade ved at see dem Alle samlede, hvilket ogsaa er sjældent, naar Børnene ere blevne store. Faderen satte dem ved Bordet, hver efter sin Alder; men den Ældste, som var Kræmmervend, satte han allernederst, idet han sagde: „Du kommer til at trænge til alle Dine Sødskende.“ De vare alle glade saanærfom Kræmmervend; thi han sad og gråd og var foragtet af dem Alle. Nu døde Hr. Christen Humble og hans Kone, som vare fattige Folk; Børnene vare store, og de fik nu see til at tjene sig selv Noget; thi efter Forældrene fik de Jntet. Saa blev den ældste Søn, Hans Christensen, Borgemester i Rjøge, og fik saa usigelig mange Midler, at han satte alle sine Sødskende istand. Naar de fik Præstekald, gav og laante han dem mange Penge; Søstrene giftede han vel af sit Huus. Han døde og havde ingen Livsarvinger, saa de fik Alle nok efter hans Død. Han gav et Sølvsfad til Daaben i Rjøge Kirke, som har kostet 300 Dlr., og hans Tavle, hvorpaa han og hans Hustru ere affildrede,

staaer der endnu. Han havde en gammel Kone efter sig, som hed Karen. Hun havde saa mange skjonne Midler; men hun blev saa taabelig at gifte sig, og fik en ung Mand, som satte alle hendes Midler overstyr, og saa døde han fra hende. Hun blev nu saa meget arm, at hun sad og døde i en Mand's Bislag; men de fornemste Borgere lode hende begrave paa deres Bekostning, for hun havde dog altid været en brav Kone. Af Hr. Christens 7 Sønner var altsaa den Ældste Borgemeester i Kjøge; Mester Marcus, Præst i Karleby, blev Biskop i Stavanger; den Tredie var Præst i Humble i Faderens Kald; Hr. Gregers var Præst i S. Kirkeby; den Femte var Præst i Hæselager, og Een blev Præst i Stendrup i Haderslev Amt, hvor han udstod Meget af Polakkerne i den svenske Krig. En af Døttrene fik en Kræmmer i Raskov; den Anden, nemlig Birgitte, havde en Præst i Falkerslev, og den Tredie havde en Præst i Beileby i Fyen. Da Mester Marcus Humble var kommen til Norge¹⁾, døde hans „Kjæreste“ i Barselseng fra 6 Børn, og han giftede sig nu igjen, og tog en Kone, som alt havde 7. Da de vogte op, giftede Forældrene disse Børn sammen. Der blev 6 Par Ægtefæller af dem; men den Syvende maatte gaae ud blandt Fremmede og gifte sig, og endnu i denne Dag er der Nok af denne Familie i Norge. Mester Marcus's Kjæreste døde forresten saaledes fra sine 6 Børn: Qvinderne havde været hos hende nogle Dage; thi det gik haardelig til, for hun kunde ikke blive forlost. Hun døde, blev klædt og lagt paa Bordet; men nu stulde Qvinderne spise før de drog bort. Da de nu sad og spiste og Bispen sad og sov i en Lænestol bag et Skjærbræt, gav et Menneffe sig meget ynkeligt. En af Konerne gif hen og lyttede, for de meente, det var Bispen, der gav sig; men han sov. Saa gav det sig meer og meer; og saa vakte de ham, og saa hørte han det ogsaa. De bleve Alle forfærdede og kunde ikke tænke, hvad det kunde

¹⁾ Hun var rimeligvis død forinden.

være. De ledte overalt i Huset og kom da op i Stuen, hvor Liget laae; da var den døde Kone nede af Bordet og stod med sin Ryg op til Bordet og fødte saa strax et dødt Barn. De fik hende i en varm Seng; men tre Dage efter døde hun.

Ved Hr. Humbles Forslyttelse blev N. Ørsløv lagt som Annex til Karleby, medens Horreby lagdes til Falkerslev.

Sor hiin Forening havde N. Ørsløv disse Præster.

1) Hr. Jens Andersen, som 1532 stævne de fine Sognefolk, fordi de med Vold havde taget Jorden fra hans Præstegaard.

2) Hr. Niels Brunch, rimeligviis en Broder til Provst Brunch i Stubbebjerg, 1548.

3) Hr. Thor Oluffsen, var her 1556 og 1584.

4) Hr. Oluf Pedersen Kongsted, var her 1589, † 1593. Om hans pludselige Død vil der blive Tale under Tingsted Sogn.

5) Hr. Christen Pedersen var her 1608 og 1615. Som hans Eftermand nævnes ogsaa en Hr. Anders, der skal have forstaaet at dæmpe Ild, ved at kaste Roget i den, som Ingen kjendte.

6) Hr. Jacob Nielsen Bogense, født 1598, var først Capellan i Rudkjøbing, kom her 1630, † 1647.

7) Hr. Balthasar Christoffersen Maschwedel, havde dette Sogn alene i 3 Aar; men 1650 fik han tillige Karleby, som nu blev Hovedsognet. Han var gift med Formandens, Biskop Humbles, Datter. Hr. Maschwedel var Præst i

Karleby og N. Ørsløv

fra 1650—73, da han døde.

2) Hr. Anders Jørgensen Bogense, f. 1630. Blev Hr. Balthasars Medhjælper 1670, hvis Enke han siden ægte de,

da han ogsaa blev hans Eftermand i Præsteembedet 1673, og døde 1681.

3) Hr. Peder Jørgensen Damsberg havde disse Menigheder fra 1682—95, da han tillige fik Horreby Menighed og saaledes blev den første Præst til

Karleby, Horreby og N. Drølev.

1) Hr. Damsberg er født 1637 i Falkerslev, hvor Faderen var Sognepræst; var gift med Provstens Datter i Thoreby, hvor han havde været resid. Capl. 1668—82; havde disse 3 Menigheder blot nogle Maaneder.

2) Hr. Provst Erik Dannefer, var et halvt Aarstid isorveien bleven Formandens Capellan, hvis Enke han ægtede. En kort Tid havde han Hr. Herman Fuglsang til Capellan. (See Holeby.) Hr. Dannefer blev Provst 1701, † 1729. Hans Fader var den berømte Jacob Dannefer, der ved sin Raffhed udrev et rigtladet Skib af Svenskernes Bold, hvorfor Kong Frederik siden belønnede ham paa forskjellig Maade. Som bekjendt lever denne Hr. Dannefers Slægt endnu.

3) Hr. Oluf Larsen Biering, f. 1685, stod her fra 1729—42. Han byggede den smukke Præstegaard, som endnu (?) staaer. Han var en god Huusholder og bejad stor Lærdom i Arabisk og Syrisk.

4) Hr. Provst Peter Hjort, f. Aar 1700 i Rids i Sjælland, hvor Faderen var Bonde. I Frueskole i Kjøbenhavn pidskede en Hører ham engang saa umenneskeligt, at hans Nyg bar Mærke deraf alle hans Dage. Han forlod derfor Skolen og blev omreisende Skuespiller. Som saadan blev han bekjendt med en ung Enke, der var ved Truppen og ægtede hende, og da den Trup, hvortil de hørte, opløstes, gik han til Bergen, hvor han først ernærede sig som Dandsmester og siden holdt Skole, da Dandsriet ikke vilde føde ham. Men nu tog Bestyreren af en Latinskole sig af ham og gav ham saamegen Veiledning, at han kunde blive Student. Da

han var yderlig fattig og skulde ernære ei alene sig selv, men ogsaa sin Kone og Steddatter, maatte han undervise i Dands om Dagen og læse om Natten. Med Alt dette fik han dog 1737 Embedsegamen, rigtignok med daarligste Character; men nu var det igjen galt, at han havde været Dandssemester, hvilket i den daværende bigotte Tid maatte være en svær Anke imod ham. Imidlertid blev han dog Feltpræst 1741 og Aaret efter Præst her, hvor han døde 1753. — Med sin Menighed stod han ikke altid paa den bedste Fod, hvilket forresten synes at have været dens Skyld mere end hans. Hans Kone døde 2 Aar efter Manden i Stubbeljøbing.

5) Mag. Johan Hegelahr. Født i Bergen 1708, da hans Moder gif i sit 50de Aar. Faderen var Klokker. Han var den sidste Rector i Saxkjøbing, hvor han levede 1735—40. Efter Skolens Nedlæggelse blev han Capl. til Laurents's Menighed paa Føhr, men var der kun een Maaned, da han fik Kaldsbrev som Sognepræst til Hæsling og B. i Aalb. St. 1753 blev han kaldet hertil, hvor han døde 1764. Med sin Ægtefælle, Hr. Poul Pedersens Datter fra Taaderup Præstegaard, havde han 16 Børn i ikke fuldt 21 Aar. Af disse døde en Søn 1822 som Præst i Jylland. Efter hendes Død giftede han sig med Karen Goisse, en Datter af Provst Goisse og Søster til Prof. Rosenstand Goisse.

6) Hr. Jacob Borch skildres som en trofast Ven, rede- lig Lærer, kjærlig Fader og Støtte for de Fattige. Hr. Borch er født i Kallundborg 1722, hvor hans Fader, Rasmus Sørensen, var Kjøbmand. Hans Moder var en Datter af Hr. Jacob Prom i Krummerup. Fra Slagelse Skole blev han Student 1744. 1757 blev han ordineret til Missionær ved den nye Coloni Amertlok i Grønland, hvor han udstod mange Besværligheder. 60 omvendte Hødninger havde han den Glæde der at indlemme i Jesu Kirke ved den hellige Daab. 1763 blev han tilbagekaldt og Aaret derpaa kaldet til dette Sted, hvor han indlob sig i Ægteskab med Chri-

stiane Sophie Gymsøes, Enke efter Hr. Jørgen Busch i Sdr. Kirkeby.

7) Hr. Søren Tybring, f. 1773, fik tidlig Ansættelse i sit Fødeland Norge, hvorfra han 1802 blev kaldet hertil; men allerede den sidste Dag i s. A. forflyttedes han til Bragnæs i Norge, hvor han tidligere havde været Rector, og døde 1822.

8) Hr. Stiftsprovst Hans Resen Steenstrup, R. af Dbr. og Dbrm., f. 1770 ved Beile, hvor hans Fader, som var Landvæsenscommisair, boede. Var først Præst i Jylland; var her fra 1803 til 1814. Gift 1793 med Amtsforvalter Froms Datter i Kolding, ved Navn Johanne Magdalene. Af hans 11 Børn blev den ene Søn Præst paa Askø; en anden var Præst i Laars; en tredje døde 1848 som Justitsraad, R. af Dbr. og Overtoldinspecteur i Slesvig. En Datter ægtede Hr. Ernst i Sdr. Jernløse; af deres 12 Børn lever kun — 3. En anden Datter ægtede Hr. Boecks Søn i Maribo (hvortil henvises). Hr. Steenstrup, Welling af Biskop Resen, var en kraftig, dygtig og almindelig agtet Personlighed.

9) Hr. Otto Diderik Lütken, f. i Lumby 1793, hvor Faderen var Sognepræst. Var 1817—19 Lærer ved Metropolitanaskolen, derefter Capellan hos sin Fader, som ogsaa var Provst, indtil 1821, da han blev Præst i Norup. Kom hertil 1841 fra Mehren i Sjælland. Med sin Hustru, Cecilie Marie Leuning, har han 8 Børn, af hvilke han selv har dimitteret 4 Sønner til Universitetet. Hr. Lütken er en lærd, dygtig, beskeden og i alle Henseender høist agtværdig Mand, ligesaa agtet som elsket, ei alene af sine Menigheder, men ogsaa af Alle, som kjende ham. — Der fortælles, at Een af de Karleby Præster skal have „forstaaet mere end sit Fadervor“, hvilket nu rigtignok enhver Præst bør. Men denne Præst skal have forskrevet sig til Fanden for at lære den „sorte Kunst“, og maatte give ham sin Skygge, for selv, idetmindste foreløbig, at slippe ud af hans

Rløer. Han fik tilfaldt endog fat paa „Cyprianus“, som en Malkepige fra Sidstrup havde stjaalet fra en sovende Ellefonge, og blev derefter saa klog, at han i sit Studerekammer kunde see, hvad hans Folk toge sig for paa hans Mark, om de end vare aldrig saa langt borte paa Arbeide. Gid blot alle Præster formaaned det Samme, saa vilde Arbeidet i mange Præstegaarde gaae raskere fra Haanden! Hvem af de alt nævnte Præster i Karleby, der er den, som Sagnet fortæller disse Historier om, maa Sognesolkene selv see at udfinde.

• Foruden de alt nævnte personelle Capellaner maa endnu mindes:

10) Hr. Gotfred Gymoes fra 1794 Capl. hos Hr. Borch. Hr. Gymoes er født 1766 i Nykjøbing, 3 Maaneder efter Faderens Død. Man paastaar han døde af Sorg over at han ikke fik dette Kald efter Hr. Borchs Afgang. Han døde ogsaa i Naadsensaaret 1802.

11) Hr. Hans Peter Thosttrup Kneb. (See Aastrup.)

Bæggerløse (i daglig Tale Veirløse)

med 418 ¹⁾ Tdr. Hartk. Kirken er anseelig og med Taarn, fra hvis Altan der haves en særdeles smuk Udsigt. Fiskeriet drives her, som andetsteds i Stiftet, ikke med den Iver, hvortil Sognets heldige Beliggenhed maatte opfordre Beboerne. Landsbhyer ere Bæggerløse, Stouby, Raabjerg, Marrebæk, Bruserup, Højet og Bøtø.

Bøtø har, som Navnet angiver, tidligere været en Ø. Den bestaar af 3 Dele: Langø, imod Nord, som er ubeboet — det egentlige Bøtø i Midten — og Bøtø Fang, imod Syd, med en enkelt Gaard. Hartkornet sættes af Rhode til 48½ Td. Lidt Skov findes hist og her i Sognet.

¹⁾ Nu 498, over 1100 Tndb. og 82 Ød.

Efter Sagnet skal Bøtø tidligere have haft mangfoldige Ege- og Bøgeskove, hvilke man befylder de indvandrede Hollændere for at have ryddet. I det Sted er Østfiden nu bedækket med det goldeste Sand. Hvi og her findes Agerjord og Saltenge ud imod Noret. Dette er i Reglen saa lavt og grundet, at man enkelte Steder kan passere det tilfods. Lige til den sidste Tid har man ofte tænkt paa at udtørre dette store Vand, hvilket formecntlig vil kunne skee uden forholdsvis store Bøstninger og derved engang — maaskee i den nærmeste Fremtid — vil blive udført. Det største og mærkeligste Forsøg i den Retning skete af den bekjendte Historiker Niegel's, som boede i Sagnet, men Arbeidet standsede paa Halvveien. Den vægtigste Rug, ei alene i Falster, men ogsaa paa mange andre Steder udenfor denne Ø, siges forresten at erholdes paa Bøtø, og man veed saaledes at fortælle om en Bonde fra Bøtø, som væddede med en god Ven fra Bæggerløse, at dennes Hvede ikke var saa vægtig, som hans Rug. Manden fra Bøtø vandt; thi hans Rug var 40 Pd. vægtigere end Hveden. (P.H.) Fremdeles er endnu dette at mærke, at Bøtø var den sidste By paa Falster, som blev udfikket (1835), samt at Skolelærerembedet er det mindste i Stiftet. — Rhode beretter endvidere, at Bøtø er fri for al Korntiende.

1552 (sfr. I S. 31) kom 13 Hollændere, der af Christian II. vare bosatte paa Sprogø, fra denne Ø til Bøtø, som de fik i Fæste paa Livstid, hvilket fornyedes 1610. 1670 lod Dronning Sophia dem opfige Gaardene, saasom hun vilde bruge Ven til Græsning for Hoveder, og rimeligviis udvandrede de hollandske Familier nu til Hæselsø og det sydligere Falster. 1685 døde Dronningen, og da hendes Meierigaarde paa Bøtø ikke svarede Regning og de omboende Bønder desuden trykledes af Hovetiet, som skulde gøres til dem, hævdede Christian V hele Indretningen og tilbode de hollandske Familier at vende tilbage; men kun 4 fulgte Indbydelsen.

Til Sognet hører flere Smaasøer i Guldborgsund, blandt hvilke maa mærkes Hasfelsen (fordr. Halsø), som nu ved en Dæmning er forbunden med Fastlandet og har et Fladeindhold af 627 Tdr. Land. Den har tidligere haft Overflødig-
hed af Skov. Den blev tidligere brugt til Stutteri for Ny-
fjøbing Slot. En Masse Flintesteen findes paa Den og rundtom den. De fleste Gjærder ere derfor opførte af op-
stablede Flintesteen. Her avles god Rug; men især lægge
Beboerne Bind paa Kjøkkenurter, Rødder og Løg, som de
pleie at reise omkring med i hele Stiftet. Befolkningen ned-
stammer fra de hollandske Nybyggere, som i Christian II's
Tid bleve indkaldte til Amager, og formenes det, at Frederik
II's Enkedronning fik dem herover. Skjøndt Beboerne selv
ikke vide anden Besked derom, end hvad der fortælles dem af
Andre, tyder paa deres Klædedragt ¹⁾ og Navne, samt Be-
skæftigelser med Havevæsenet og endelig den hollandske Reen-
lighed og Nethed, der findes overalt paa Den, tilstrækkelig
om deres udenlandske Stamsfædre. Oboerne ere desuden meget
sammenholdende og have et Slags Vaade, som neppe findes paa
andre Steder i Danmark. Disse ere de saakaldte „Eger“ eller Eger,
omtrent 10 Alen lange og 5 Qvarter brede Vaade, som ere ud-
hulede af en eneste Bøgestamme, der maa ligge 2 Aar under Vand
inden den kan tages i Brug, da den ellers let slaaer Revner.
Arbeidet med at tildanne en saadan Stamme er meget besvær-
ligt. Naar Egen er færdig holdes altid et saakaldet Hule-
gilde, sagtens fordi alle Oboerne have hjulpet til at udhule
den. Da et saadant Fartøi let kæntrer, er langsomt til at
seile og kan koste fra 60—100 Rdlr., er det mærkeligt, at man
endnu holder paa dem. Imidlertid ansee Beboerne dem for
nødvendige paa deres med Flintesteen besaaede Ryster. —

¹⁾ Fortællingen forekomme Mændenes „Stormbuxer“ og Qvindernes røde
Trøier paa flere Steder i Danmark, hvor Ingen antager en hollandsk
herkomst.

Naar Heste, Køer og andre større Gjenstande skal befordres med diise Fartøier, bindes 2 af dem sammen og Dyrene staae da med Forbenene i den ene Ege og Bagbenene i den anden.

Ikke langt fra Kirken findes Spor af det gamle Herresæde Jerliggaard. Fremdeles findes en Optegnelse i en gammel Protocol i Præstegaarden, omtrent af dette Indhold: Den store Grav, Syd for Kirken, som strækker sig tvært over Odden, saa Stranden Vester og Øster fra løb i den, var saa dyb og bred, at en Baad med 48 Tdr. kunde seile derigjennem. Den er kastet, da Kong Erik 1427 var i Krig med de hollandske Grever, med hvem Lybekkerne og Hamborgerne havde forenet sig. Graven blev da fyldt i Bunden med Harver med opadvendte Tænder. Paa Borden, som var høi, laae store Egeblokke med Huller igjennem, hvori var lagt Skjts. Midt over denne Grav, hvor Landeveien gik, var en Vindebro og en Kobberport, som skal have staaet paa Skraa, saa at Fjenderne ikke kunde see den. 1627 blev den rimeliquiis fordybet af Falsters Bønder.

Som et andet Sagn fortælles, at en vis Diderik Janson Kool, som skal være død 1606 og ligger med sin Hustru begravet i Kirken, skal have faaet saa stort et Stykke Land til Beboelse for sine Landmænd, som han i en vis Tid kunde „indløbe“, og Diderik kunde løbe som en Hest¹⁾. Navnet lyder hollandsk. Maaskee have vi her et Sagn, der staaer i Forbindelse med Hollændernes Ankomst til Sognet.

Præster.

- 1) Hr. Hans Clausen 1530—43.
- 2) Hr. Laurits Nielsen.
- 3) Hr. Jørgen Jacobsen var her 1549.
- 4) Hr. Poul Jørgensen ligeledes 1584.
- 5) Hr. Diderik Fust skal have været her i 11 Aar.

¹⁾ Cf. gl. danske Minder ny S. 1 og 2 S. 72.

6) Hr. Jacob Bouljen skal have været her 3 Gange saalænge ¹⁾).

7) Hr. Jens Sørensen Koch, f. 1598. Han var Rector først i Kjerteminde, siden i Nykjøbing, hvor han derefter blev resid. Capl. Døde af Pest efter at have været her 1628—54.

8) Hr. Christen Jacobien kom hertil fra Nykjøbing Rectorat, ikke 25 Aar gl. 1660 afbrændte de Svenske hans Præstegaard og plyndrede ham og Sognet. Hans Kone, Birgitte Svendsdatter, der ægtede Estermanden, fødte ham 7 Børn, af hvilke en Søn blev Provst i Jylland, og en Datter, Karen, gift med Hr. Salomon Idestrup; en anden, ved Navn Malene, med Hr. Olstrup, Capl. i Nykjøbing.

9) Hr. Niels Erikfen, f. 1636 i Nakflov, var først Rector i Maribo. Mag. Stenkelstrup i Thoreby og Hr. Bremer i Rjettinge vare hans Brødre. Naar hans Fader navngives som Borgemeester Erik Nielsen i Nakflov, da maa bemærkes, at der ikke findes nogen Borgemeester i denne By af dette Navn. Her levede Hr. Niels Erikfen fra 1672 til han meget hastig døde 1682.

10) Mag. Oluf Lundt, Jubellærer. Denne her i Landet saa berømte Mand er født i Nykjøbing 1652, hvor Faderen, Hr. Jørgen Lauritsen Lundt, var Borgemeester. Hans Farfader, Oluf Michelsen Lundt, var Raadmand i Nykjøbing. Efterat han var bleven Student fra Bordingborg Skole, blev han siden hen Capellan i Branderslev 1675—78; Capl. i Nykjøbing indtil 1682, da han blev Sognepræst her, hvor han stod i 48 Aar, og var altsaa 55 Aar i Læremembede, hvilket sees af hans Gravminde. I sit sidste Leveaar havde han Estermanden til Capellan.

Han var en usædvanlig duelig, men myndig Mand. Der fortælles om ham, at han gik paa sin Fod til Nykjø-

¹⁾ Denne Præsterække er optagen ved at sammenligne Hr. Pastor J. Warfods Optegnelser med Rhodes Præsterække og Præsterækken paa Waggerløse Kirkes Tavle, uden at Udgiveren tør paastaae, at have truffet det Rigtige.

bing, endnu før Sol gik op, og traf han da, at hans Debitorer sov for længe om Morgenens, maatte de modtage hans haarde Frettesættelser. Vilde hans Sognefolk føre Proces med hinanden, kaldte han dem til sig, søgte at forlige dem med det Gode, og kunde dette ikke frugte, da ved strænge Ord, og var han gjerne heri lykkelig. † den 24de Decbr. 1730. Af hans 7 Børn blev en Datter gift med Hr. Suhr i Riserup, en anden med Hr. Bildsø i Rjettinge, en tredje med Hr. Gilerts i Rødby. En Søn døde som Præst i Grevinge i Sjælland. Hr. Lundts Kone, Dorthe Jensdatter Ravn, † 1740, var Søster til Hr. Bejerholms Kone i Herritslev og uidentbiol ogsaa til Amtsforvalter Ravn i Nykjøbing, † 1703.

Af hans mange Optegnelser i Ministerialbogen om Dattidens Begivenheder har Pastor Barfod udfrevet Følgende: Natten mellem Løvdag og ottende Søndag efter Trinitatis, Mar 1700, var os Alle her i Landet en meget bedrøvelig Nat; thi da Kloffen gik til 12 begyndte det at ringe med den mindste Kloffe i Kirkeetaarnet; Trommen gik og Byfolkets samlede med deres Gevær, for at møde paa deres Allarmplads. Gjedesbyses Skandse. Min gamle Degn, Rasmus Laurisen, kom herind i Gaarden og raabte, at Svensten var falden i Land ved Gjedesby. Jeg skaffede begge mine Karle til Hest, den ene med sit Gevær, Flint og Kaarde, som han pleiede at gaae til Mynstring med; den anden befoel jeg, at ride det stærkeste han kunde og bringe flækker Kundskab om Svensten var falden i Land eller ei. Imidlertid fik jeg selv to Bogne tillavede med nogle Skrin og Klæder paa, hvormed min fjære Hustru og fire Døtre skyndelig skulde fare ad Nykjøbing til. Selv havde jeg resolveret, at blive her ved Gaarden, og især at have Tilhold i Kirken, indtil man kunde faae Salvegarde. Men efter en Times Forsløb kom min ene Karl tilbage fra Staureby med det Budskab, at det kun var en blind Alarm Altsammen, hvorover mangen Baune imidlertid blev anstucken

her og der i Landet, og det hele Land reist med stor Alarm. Paa Grund af denne Usfredstilstand havde den forsigtige Magister skjult sit Gods paa 10 forskjellige Steder.

11) Hr. Johannes Burserus er født i Raskov 1705, hvor Faderen var Byfoged fra 1705 til sin Død 1726, men Herredsfoged i Nørreherred alt fra 1702. Denne bekjendte lærde Mand, især i de historiske Videnskaber, stod her i 18 Aar. Efter hans Død 1748 gif hans Enke, Dortha Cathrine Suhr fra Niserup, Formandens Datterdatter, 1755 i Ægteskab med Hr. Hjort i Baabensted, som siden kom til Slemminge. Hr. Burserus havde en liden Strid med Beboerne paa Bøts, som vilde nægte ham den Græsning, hvilken Dronning Sophia Amalia havde tilstaaet Stedets Præst. Hans eneste efterlevende Barn, Birthe Marie, ægtede Hans Christian Aagaard, Byfoged i Maribo og Rødby, som døde 1778. Hr. Burserus beskrives som en retslassen Guds Mand.

12) Mag. Frederik Christian Lehmejer er født i Kolding 1677, hvor hans Fader var Huusfoged ved Slottet samt Kongens Ridesfoged i Brust og Elbo Herreder og forhen Mundstjænk hos Christian V. Mag. Lehmejer blev Student fra Kolding Skole 1698; men kort derefter døde hans Fader, hvorover han maatte reise hjem for at gjøre dennes Regnskaber færdige, hvilke han og selv nedlagde i Rentekammeret og skaffede sin Moder god Qwittering; ja han blev strax givet Bestalling paa hans Faders Tjeneste, endstjøndt han forsikrede, at han ikke kunde stille Caution og tillige undskyldte sig med sin Ungdom. Dette hjalp ikke; man forsikrede, at Kongen havde fritaget ham for Caution, hvorpaa han blev tagen i Sed og befalet at forsøie sig til Kolding. Men Dagen efter havde Hr. Lehmejer betænkt sig og leverede Bestallingen tilbage, hvilket blev saa unaadigt optaget, at man truede med at være ham imod ved al anden Ansøgning om geistlig eller verdslig Befordring. 1702 tog han Embedsexamen med fletteste Character og blev Maret

efter af Biskop Muus sat til første Lectieholder i Kolding; 1708 af Kongen alligevel kaldet til resid. Capellan i Kolding og Sognepræst i Alminde, hvorefter han giftede sig med Helene Sophie Mourigen fra Samsø, med hvem han havde 14 Børn, hvoraf dog kun 5 overlevede ham. 1710 blev han Mag. phil. 1746 blev han — i sit 70de Aar — Præst i Stubbekjøbing, ja 2 Aar efter endnu engang forflyttet og kom hertil, hvor han tredie Pintsedag 1751 indsatte sin Søn til sin Medtjener, og havde med det samme den store Glæde, at see sine Børn og tvende Svigersønner samlede om sit Bord. Han døde samme Aar den 18de Novbr.

12) Hr. Peter Andreas Lehmejer, en Søn af den Forrige, født i Kolding den 7de Septbr. 1725, blev Student fra Frederiksborg Skole 1744; han var gift med Inger Dorteia Galludan, forhen gift med Hr. Sølle paa Bogø, med hvem hun kun havde levet sammen i 18 Uger, da han døde. Med Hr. Lehmejer havde hun 7 Børn, af hvilke en Datter blev gift med Hr. Dall, Forvalter paa Søholt, Ulrikedal og Sædinggaard; en anden fik en Forpagter Petersen paa Røbbollegaard, en tredie en Bartschuusholder Sønderup i Rasklov og en fjerde en Møller Madsen ved samme By. Kun saa Mennesker have gaaet saa meget igjennem i Verden som Hr. Lehmejer, der, om end Noget kan tilskrives ham selv, vistnok ikke havde fortjent al sin Modgang, som fra først af skyldtes privat Had, og som gjorde ham fra en temmelig velhavende Mand til en Stodder. En daværende Strandrider ved Navn Leegaard var en afgjort Præstehader og kastede sig derfor over den arme Lehmejer med det bitterste Fjendskab. Krigen begyndte 1775, i hvilket Aar Leegaard indgav forskjellige Klager over Lehmejer: 1) at han urettelig benyttede en Grævning paa Bøis; 2) at han, i Anledning af at en Mølle, der tilhørte ham, var afbrændt, havde forsamlet Væggerløse Bymænd omkring Stubben, hvor de skulde lægge Haand paa den og forbande sig paa, at være uskyldige i Ulykken,

for hvilken han havde dem mistænkt; 3) at han havde kaldet Bønderne paa Hækseløsen Tostillingssjele, fordi de offrede ham saa lidt; 4) at han ikke vilde lase Jord paa Eigene medmindre han fik 4 à 6 Rdlr. for en Eigprædikenen, saa at de ofte stode flere Dage i den aabne Grab til han fik et andet Sind; 5) at en Pige skulde have udlagt ham som Barnefader. Den nedsatte Commission frifandt imidlertid Hr. Lehmejer for alle Klagepuncter, og Leegaard domtes paa sine 3 Mk., samt til at udrede alle den vidtløftige Sags Omkostninger, hvilke beløb sig til over 2400 Rdl. Hr. Leegaard appellerede strax til Høiesteret, der 1782 fældede lige den modsatte Dom. Lehmejer mistede Græsningsen, 3 Mk.'s Straffen estergaves Leegaard, som var død Aaret iforveien, Omkostningerne hævedes og Leegaards ærerørige Beshyldninger skulde undersøges af Generalkassalen o. s. v., hvorefter Lehmejer den 25de Januar 1783 blev suspenderet. Ulykken kommer sjelden alene; thi omtrent samtidig med Høiesteretsdommen omblaste Præstegaardens hele Ladelængde, og, hvad værre var, den indsatte Capellan, Hr. Bondo Ferslew, optraadte snart ligesaa bittert imod Lehmejer som den afsøde Strandrider og klagede blandt Andet til Biskoppen over, at Hr. Lehmejer stjål af Fattiggælden. Som det synes havde Capellanen arbeidet paa at faae kaldet, hvis Hr. Lehmejer var bleven assat. Dette skete imidlertid ikke; men tværtimod blev han efter en 16-aarig Proces erklæret fri og jagesløs, Capellanen fjernet og Embedet atter overtaget af Præsten. Han var imidlertid bleven saa svagelig, at han maatte have sig en Medhjælper i de sidste Aar, han levede i sin bedre Stilling. En kort Hvile efter saa megen Kamp! Hr. Lehmejers sidste Capellan var Hr. Henning Christoffer Plesner, der døde som Præst i Vestenstov (hvortil henvises).

12) Hr. Jonas Collin, født 1758. blev af Etatsraad Neergaard kaldet til Borup og R. i Sjælland; men Etatsraadens Enke blev saa led af ham, at hun afstod sin Kaldsret

alene for at faae ham forflyttet, hvorpaa han 1791 kom hertil. Her paa Falster mindes han endnu godt, men ikke paa det bedste; man troede ham nemlig istand til Alt. 1800 indgave 14 af hans Sognemænd en Klage over ham: 1) at han mange Gange havde glemt, at uddele den ene Deel af Nadveren; 2) at Nadverinen var udriffelig (ifølge Sagnet suurt Ol med Sirup i); 3) at et Liig havde staaet tre Dage i Jorden uden Jordspaakastelse; 4) at han havde havt en Mand i sit Brød, som han ifkun lønnede ved at give ham forhøiet Fattigalmisse; 5) at han maatte lade sig kalde Tyv af en anden Mand, uden at have fralagt sig det; 6) at han ved sin Karl havde truet en Bonde med, at han vilde afbrænde hans Gaard; 7) at han pryglede ei alene sine egne, men ogsaa Andres Tjenestefolk, m. m. Da Bønderne imidlertid ikke kunde bevise disse Sigtelser, fordi de af dem, som skulde være Vidner, ogsaa havde underkrevet Klagen, slap Præsten med en Mulet paa 50 Rdlr. og Sagens Omkostninger. Han byttede derefter Embede med sin Estermand og kom til Kallundborg 1804. Her gif det ham ikke bedre, og 1813 blev han entlediget uden Ansøgning, hvorpaa han 1822 døde som Talottericollecteur i Kjøbenhavn. Da han i den Grad mishandlede sin Kone, at den Sidste endog, for sin Sikkerheds Skyld, maatte forlade ham, er det mærkeligt nok, at han kunde blive 3 Gange gift. Han havde ialt 12 Børn. Hvad maa ikke et Kald lide ved tvende saa uheldige Præster efter hinanden! — Endnu en Historie om Hr. Collin har Udg. hørt af en paa lidelig Mand. Engang toge nogle Personer fra Nykjøbing til Bæggerløse, for at høre denne mærkelige Mand prædike. Saa snart Hr. Collin kommer paa Prædikestolen, seer han strax de Fremmede, hvorpaa han udbryder: „I ere komne for at høre Nyt! Jo, Pyt! Gif I Noget?“ — og dermed var Prædikenen færdig.

13) Dr. theol. Niels Schytk, er født 1760 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var resid. Capl. til Nicolai Kirke; Mo-

deren, hans anden Kone, var en Datter af Byfoged Michel Alrøe og Enke efter Hr. From i Nebbelunde. Blev 1785 Katechet ved Nicolai Kirke, 1788 Sognepræst til Linnerup og S. i Aarhus Stift, 1792 til Haarslev og T. i Sjælland, 1797 Dr. theol. i Kiel, 1798 resid. Capl. i Kallundborg, 1799 Sognepræst sammesteds. Her var han 1824—25. Med sin Hustru, Maria Dorthea Køble, er Bagerdatter fra Kjøbenhavn, havde han 9 Børn.

14) Hr. Hans Ditlev Heineth, født 1766 paa Lange-land, hvor Faderen var Forpagter. Efter at have tjent deels som Huuslærer og deels som pers. Cpl. paa forskjellige Steder, blev han 1797 resid. Capl. i Kjettinge og endnu samme Aar Præst i Holeby, hvor han var til 1814, da han kom til Tingsted. Her stod han 1825—29. Da Hr. Heineth sidste Søndag prædikede, siges hans salig Formand „at have viist sig for ham i fuld Ornat“. Hr. Heineth blev syg samme Dag og døde kort efter. Hr. Heineth var gift med en Datter af Hr. Fabricius, Sognepræst til Ratlev i Sjælland, ved Navn Edel Marie, som fødte ham 3 Børn, af hvilke en Datter er gift med Hr. Justitsraad Mourier i Landsøverretten i Kjøbenhavn.

15) Hr. Consistorialraad Udam Vilhadt Glahn, født 1775 i Norge, hvor Faderen, Professor Glahn, var Sognepræst. Fra 1790—93 gif han i Nykjøbing Skole, hvorfra han dimitt. til Universitetet, fik senere Udmærkelse for den katechetiske Prøve og blev 1805 Sognepræst i Maibølle, hvor han imidlertid blot var fra 24de Mai til 6te Juni, da han kom til Taars. 1829 kom han til Væggerløse, hvor han entledigedes 1857. Hr. Glahn var gift med Andrea Bredenberg, en Datter af Mag., Provst B. i Lido. Af deres 3 Børn maa mærkes en Søn, der er Lømmermester i Nykjøbing; en anden Søn døde 1850, efter 5 Aar isorveien at have taget theol. Attestats. Fra 1848 havde Hr. Glahn til pers. Capl. Hr. Hans Ehlers Koch, tidligere Capl. i Hørbeløv (hvortil henvises).

16) Hr. Peter Thomsen, f. d. 10 Jan. 1801 i Landsbyen Afkildrup under Grevskabet Lindenborg, hvor hans gudfrygtige og agtværdige Forældre vare fattige Bønderfolk. I sin Ungdom maatte han vogte Qvæg og senere være sin Fader, Thomas Jensen, behjælpelig i hans Gjering. Efter at være bleven confirmeret, kom han ud at tjene, men blev dog alt i sit 19de Aar optagen paa Seminariet ved Brædetrolleborg, hvorfra han efter 3 Aars Forløb umiddelbart blev kaldet til Skolelærer i Bozlev, Annex til Nibe. 1823 kom han i Aalborg Skole, blev efter 3 Aars Forløb Student, 4 Aar derefter Cand. og giftede sig nu 1831 med sin nulevende Hustru, Stine Cramer, f. 1805, Datter af Sognepræsten i Jyllinge i Sjælland; hun har skænket sin Ægtefælle 2 Døttre og 1 Søn, der studerer. Da Hr. Thomsens Forældre, som ovenfor bemærket, vare meget fattige, vilde han neppe være kommen saaledes frem i Verden, om ikke Grev Ernst Henrik Schimmelmann til Lindenborg, der i det Hele var en Fader for sine Bønder, havde taget sig af ham paa den meest goddædige Maade. Slige Træk er det altid en sand Glæde at nedskrive. Hans Fader døde som en 87-aarig Gubbe; hans Moder døde den samme Dag, Sønnen tog Embedsexamen. Hun var eneste Barn, født i Forældrenes 12te Ægteskabsaar og skænkede siden sin Ægtefælle 12 Børn, hvoraf Hr. Thomsen var det yngste. Efterat have taget Embedsexamen fik han Udmærkelse for sin katechetiske Prøve. Var Præst paa Færøerne 1831—38, i Bildsted og B. til 41, i Nibe til 57, da han kom hertil, hvor han høres gjerne.

Horbelev

har 411¹⁾ Idr. Hartf. Landsbyer ere: Horbelev, Meelse, Bregninge, Sdr. Grimmelstrup, N. Løstrup, Sarslev, Bønneå,

1) Nu 522 $\frac{1}{2}$ Idr. Hartf. med henvend 1200 Indb., 78 $\frac{1}{2}$ Idr. Skovst., 2 Idr. Mst. og 76 Gt.

Skjolterup og Halskov. I Sognet findes store Mosebrug, hvoriblandt maa mærkes Amosen paa 109 Edr. Ud., jaamt betydelige Skove; thi en Deel af Mellemstoven strækker sig ind i Sognet, der saaledes har 769 Edr. Land Fredskov. Præstegaardens Stuehuus er opført fra Nyt 1858. Udbygningerne fra 1726 ere solide. Haven omtr. 5 Edr. Land. Kirken, i sin Tid helliget St. Peder, skal være den ældste i Landet; den har et anseeligt Taarn. Dens smukke Pulpiturer skulle være skjænkede af Præsterne Warhuus og Ehlers; Kalk og Visk skjænkede 1572 af Sidsel Gyldenstjerne. Et mærkeligt Stab fra den catholske Tid findes i Kirken. Lehnsmænd Oluf Holgersen Ulfstand, † 1529, hviler her i Choret. Paa den søndre Taarnmuur er et kvindeligt og 3 mandlige Hoveder udhugne, som efter Sagnet skal være 3 Røvere og deres Søster — alle Børn af Hr. Truels. Røverne myrdede hende paa Veien til Kirken, uden at kjende hende, fordi de i Barndommen vare ranede fra deres Fædrenehjem. Ifølge en gammel Vise var det endog 3 Søstre, som lede denne Medfart.

Endnu for 40 Aar tilbage fandtes i Sognet en Mængde Kæmpehøie og Steerdykker, hvilke alle paa een nær ere sløsfede. Paa det saakaldte Halskov Bænge findes rimeligviis den største Steen paa Den. Den er 125 Cubitalen stor.

Det i Historien bekendte Herresæde Bønved — som navnlig tilhørte den berømmelige Familie Ulfstand — stod her til 1700, da det blev nedrevet; endnu ere Levninger tilbage af det.

Fra Reformationen indtil 1695 havde dette Sogn sine egne

Præster.

1) Hr. Michel Ibsen, kom her 1533, da Hr. Laurits Olmand resignerede. Samme Hr. Olmand havde forresten flere Præbender. Saaledes 1528 Idestrup og senere Vestskov (til 1536).

2) Hr. Hans Jacobsen 1549.

3) Hr. Niels Hansen, var her 1584 og 1610, i hvilken Tid Kirkens ældste Klokke 1595 blev omstøbt i Rostock paa Sognets Bekostning. 1610 havde han Hr. Peder Pedersen til Capl.

4) Hr. Peder Lauritsen Bogense 1619. Hans Søn blev Præst i Sandby. Enken, Margrethe Jacobsdatter, ægtede Eftermanden.

5) Hr. Hans Sadolin, var kun 22 Aar gammel, da han 1619 blev Præst her. Han er sødt i Moseby, hvor hans Fader var Præst. Hans Farfader var Præst i Thoreby, hans Oldefader var Biskop i Fyens Stift. Lilligemed Broderen, Jørgen Sadolin, som siden blev Præst i Stoffemærke, gif han nogen Tid i Sorø Skole. Her var han Præst i 54 Aar og døde 1674. Fra 1667 var hans Søn, der fik Kaldet efter ham, hans Capellan. Han havde megen Uleilighed med Substituten, Oluf Wulff, som beskyldte Kirkeværger Christen Nielsen for en Troldmand, og sagde for Retten til Christen: „Enten har J forgjort mig eller ladet mig forgjøre.“ Retten mæglede Fred det bedste den kunne. Hvad Nød Hr. Sadolin i Svenskekrigen maatte udstaae, vidner hans Klagebrev til den jvenste Oberst v. Delvich: „Jeg fattige Christi Tjener nødes endelig for Eders Excellence ydmygeligen at andrage, at jeg har været udplyndret fire Gange. Da Armeen først kom her i Landet blev borttaget 10 Heste, alle mine Vogne, mine Præsteklæder og min Hustrues Klæder, Sengeklæder, Kjøkkentoi og al anden Formue, saa jeg, min Hustru og Børn havde hverken at æde eller ligge paa. Kirken blev ikke sparet; men Kalk og Dist, og hvad, som fandtes i de Armes Blot, ganske borttaget, som endnu kan kjendes. Hvad Klæder, min Hustru og Børn havde i Rykjøbing, blev ogsaa med Magt ganske fra os taget. Siden skaffede vi os nogle Heste, Klæder og anden Nødtorfthighed igjen; men siden bleve vi i Februar Maaned om Natten udplyndrede den fjerde Gang: alle Vin-
duer og Posten med store Biler ruinerede; man fratog mig da

igjen mine Præsteklæder, min Hustrues Klæder, Proviant og al anden Formue og lod det ikke blive derved; men de tog mig og tral mig nogen imellem Hestene, sloge min venstre Arm og høire Axlbeen sønder, og handlede med mig halvanden Time, saa ingen Tyrk eller Hedning har faret saa med en Christi Tjener; saa jeg laae tilsengs i mange Uger, og jeg forvinder det aldrig; thi naar det er Storm eller Regn, maa jeg holde Sengen. Alligevel har jeg laant og borget og udgivet til den svenske Krone alt det, som hidtil har været paa-beraabt, og været med de Første og ikke med de Sidste. Nu har strænge Hr. Oberst Huanjen den 13de Mai bekommet Udsignation paa mig og vil endelig have, naar Mai er ude, jeg for min Qvotadeel, som er en Trediedeel, skal contribuere udi Proviant og Andet, hvilket vi nu ikke selv have eller kan bringe tilveie, og beløber Summen sig i rede Penge til 54 Rdl. Om det skulde koste mit Liv har jeg Intet at sælge til samme Udgift, uden mit Brødkorn og Maltkorn; naar det er borte, maae vi døe af Hunger." Han slutter dette Bønnskrift, som er dat. den 27de Mai 1660 og ret viser Faltersø's ulykkelige Tilstand paa den Tid, med disse Ord: „at ikke alle Sønderherreds Præster kan, i den Stand, hvori de nu ere, betale saa stor en Sum som hine 54 Rdlr.“

6) Hr. Provst Jacob Hansen Sadolin, var Præst her til 1695, i hvilket Aar han ogsaa blev Præst i Falterslev (hvortil henvises).

Falterslev.

I dette Sogn, som har 182¹⁾ Ldr. Hartk., er fortræffelig Skov og Torvemoser. Skovarealet udgjør 576 Ldr. Ld. 3 fisterige Søer: Borre-Sø (17 Ldr. Ld.), Huul-Sø (5 Ldr.) og Mølle-Sø. Sognet er tildeels bakket. Foruden Soeshøi mærkes ogsaa Maglehøi. Kirken er prydet med Taarn. Alter-

1) Nu 355 Ldr. Hartk., 4½ Ld. Skovfl., over 600 Indb. og 35 Gb.

taflen er meget smuk og givet af Hr. Justitsraad Stampe, i Erstatning for den Familiebegravelse, som findes paa Kirkegaarden.

Her mærkes det gamle Herresæde Skjørringe¹⁾. I fordums Dage kaldtes denne Gaard ogsaa Skjørringe Ladegaard. Dens gamle Eiere, som kjendes, ere: Hr. Oluf Grubendahl paa Christian 1's Tid. Senere Hr. Henning Oluffen Godow, hvis Datter, Fru Eline Godow, var gift med Hr. Henrik Gjøe til Gisselfeldt, der forsvarede Kjøbenhavn saa tappert 1523, og var en trofast Tilhænger af Christian II, hvis Landflygtighed han delte og døde i Tydskland 1533. Hans Søn, Eskild Gjøe, eiede Gaarden til sin Død 1573. Han ligger begravet i Sognet Kirken tilligemed sin Frue. 1766 købtes Gaarden af Hr. Justitsraad Oluf Stampe, i hvis Familie den siden har været.

Dalbysgaarden²⁾ findes ligeledes i Sognet.

I fordums Dage skal et Slot, ved Navn Trygge, have staaet her i Sognet. Borgpladsen vises endnu, og formodentlig har Borresøen o: Borgsøen heraf sit Navn.

Om denne Borgplads vil man vide, at gamle Folk have fortalt, at der endnu i deres Tid fandtes 3 Volde, som fra 3 Sider have omgivet det Slot, som formodes at have ligget i Midten, og var Volde imod Nord den høieste. Ligeledes fortæller Sagnet, at de 3 Søer i Falkerslev Sogn engang skulle have staaet i Forbindelse med Havet.

Præster i Falkerslev.

1) Hr. Niels Hansen, var her 1549.

2) Hr. Jørgen Madsen, kom hertil 1567 fra Nyborg, hvor han havde været Capell. Var her endnu 1584 og fik sin Søn til Efterfølger.

¹⁾ Nu med 83½ Td. Hartk.

²⁾ Nu paa 42 Tdr. Hartk.

3) Hr. Mads Jørgensen Damsberg, † omtr. 1629. Fulgtes ligeledes af sin Søn.

4) Hr. Jørgen Madsen Damsberg, født 1603, † 1677. Han var først gift med en Søster til Præsterne i Karleby og Kirkeby, ved Navn Birgitte Humble, og havde dette Kald til 1650, i hvilket Aar han ogsaa fik Horreby, og var saaledes den første af

Sognepræsterne til Falkerslev og Horreby.

2) Hr. Mads Jørgensen Damsberg, Formandens ældste Søn; den næstældste blev Præst i Karleby, N. Drølev og Horreby. Hr. Mads, som er født 1631, var først 1667 Medtjener hos Faderen, kom 1695 til Idestrup, hvor han døde efter faa Dages Forløb. Havde i flere Aar Hr. Frederik Jessen til pers. Capellan.

Præster i Horbelev og Falkerslev.

1) Hr. Provst Jacob Hansen Sadolin, født 1629, havde, som man nylig saae, været Præst i Horbelev alene 1674—95, † 1701: „Denne gode og redelige Mand“ var gift med Hr. Jessens Datter, Anne, fra Nykjøbing. Hans næstældste Søn, Hans Sadolin, kaldes „en stor Procurator, velbekjendt og navnkundig“; men da Præsten har tilføiet denne Bemærkning ved Dødsanmeldelsen i Kirkebogen: „Gud være os Syndere naadig“ — har hans „Navnkundighed neppe været af den elskeligste Art. En ældre Søn døde 1748 som Provst i Ramløse og A. i Sjælland, en yngre som Byfriver i Præstø 1745. En Datter ægtede Hr. Busch i Sdr. Kirkeby.

2) Hr. Knud Andersen Ussens, født 1667, var først Skibspræst. Med sin Hustru, Karen Nicolaisdatter Helt, der senere ægtede begge Eftermandene, havde han 9 Børn, af hvilke en Søn blev Capl. i Thirsted og en Datter ægtede Hr. Brasen i Sdr. Kirkeby.

3) Mag. Peder Simonsen Aarhus, en Søn af Mag. Aarhus i Halsed, var Hører i Raskov 1705, men døde her allerede efter 4 Aars Forsøb, neppe 30 Aar gammel, da hans Helbred var blevet nedbrudt ved uafbrudte Studeringer af levende og døde Sprog. Men Hr. Peder var ogsaa et Vidunder i Verdom; thi ei alene blev han Student, da han var 10 Aar gammel, men var allerede dengang saa dygtig, at han holdt en latinisk Tale til Kong Christian V og i hans Nærværelse oversatte paa godt Hebraisk de danske og tydske Aviser, som bleve ham forelagte. Med Formandens Enke havde han 2 Børn.

4) Mag. Hans Christoffer Ehlers, Jubellærer, var født i Nykjøbing 1692, hvor hans Fader var Borgemester, † 1705. Siden fik han til Stedfader Borgemester og Tolder Jes Lajen Tilsen sammesteds, † 1719. Fra Nykjøbing blev han 1711 Student og 5 Aar derefter — neppe 24 Aar gammel — Præst til disse vigtige Menigheder. Han forærede til Falkerslev Kirke en Sølvlænde og zirede iligemaade Hørbelev Kirke paa sin Bekostning. Han ægtede 1717 Formandens Enke, † 1746, der ogsaa velsignede denne sin tredie Mand med Afkom, om det endog kun var en eneste Datter¹⁾). Mag. Ehlers var en dygtig og nidfær Præst, elsket og æret af sine Menigheder; men paa det Sidste saa svagelig, at han Aaret før sin Død, 1766, fik Eftermanden til Medhjælp.

5) Hr. Hans Peter Koch, er født i Aastrup ved Haderslev 1723 d. 31te Marts, hvor hans Fader var Degn. I sin Barndom maatte han og Sødskende vogte Qvæg; men derfor forsømtes ikke Underviisningen. Fra Haderslev Skole gif han med fortræffelige Testimonia til Universitetet 1744, hvor han, uden at forsømme sine egne Studeringer, informerede i forskjellige Familier, ligesom han samtidig hermed paa Christianshavn havde en privat Skole, ofte for 25 Børn.

¹⁾ Død 1 Aar gammel.

Naar det fgl. Herflab var reist fra Kjøbenhavn, holdt han i Slotskirken de tydske Prædikener. 1751 blev han kaldet til resid. Capl. for N. Vedby og N. Alslev Menigheder og giftede sig Aaret derpaa med Sophia Christiane Tjellefen fra Gaabense, der fødte ham 2 Børn, men fradsøde ham efter 4 Aar, hvorpaa han blev gift med Kjøbmand Olsens Datter i Sagfjøbing, ved Navn Lucie, som fødte ham 18 Børn. Med sin Præstegaards Jorder gjorde han priisværdige Anstalter til Fællesskabs Ophævelse. 1801 gav Hr. Koch 400 Dlr. til Pastoratets Fattige. Han døde 1806, agtet som en hæderlig og kraftig Præst. Af hans mange Børn mærkes en Datter, der ægtede den senere Biskop Bugge i Trondhjem, † 1849, samt Sønnen

6) Hr. Hans Christoffer Ehlers Koch, f. her 1774, fra 1797 resid. Capl. hos Faderen, som han først succederede 1808. † 1847 som Consistorialraad, efter i 2 Aar at have havt sin yngste Søn af samme Navn til Capl. Med sin Hustru, Laurence Marie Bungen, havde han 11 Børn, hvoriblandt en Søn blev Præst i Sdr. Kirkeby. Om en tredie Søn see nedenfor. Hr. Koch var en hoi, mager Personlighed, med et strængt, bydende Udortes. Han var en retsindig Mand med strænge Anskuelser og en fast Villie. Intet Under, at man derfor troede, at han endog hos Regjeringen kunde sætte igjennem, hvad han ret for Alvor vilde.

7) Hr. Jørgen Lemvigh Føg, født 1790 i Sørbymagle i Sjælland, hvor Faderen var Præst. Var Kateket i Nykjøbing 1816—29, derefter Præst i Stubbekjøbing til 1847, i hvilket Aar han blev forflyttet hertil. Med sin Hustru, Charlotte Eleonore Rosen, har han 6 Børn, af hvilke en Søn 1848 tog anden Examen med Udmærkelse.

8) Hr. Johan Bungen Koch. Denne agtværdige og dygtige Mand er født 1804 i Falkerslev Annexpræstegaard, hvor Faderen dengang boede som res. Capl. for Horbelev og F. Menigheder. Dim. fra Nykjøbing lærde Skole 1821

med bedste Character, erholdt han endog Udmærkelse ved sin anden Examen. Samme Aar (1826), som han havde taget theologisk Embedsexamen, blev han ansat som Adjunct ved Nykjøbing Skole; 1830—42 Sognepræst til Høirup i N. Slesvig, 1842—56 Sognepræst i Skjerbøl s. St., hvorfra han den 15de April kaldtes hertil. 1831 ægtede han Pauline Petrea Taarning, som han havde den Sorg at miste 1849, efter at hun havde skjænket ham 8 Børn, af hvilke blot 1 Søn og 3 Døttre ere i Live.

Fr. Hans Henrik Müller er født 1733 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Skræder. Da der, ifølge kgl. Rescript af 1742 den 2den Marts, ogsaa skulde være en resid. Capl. for Hørbelev og Fallerølev, søgte og fik Hr. Müller denne Ansættelse 1767, hvilken han dog blot havde i $\frac{1}{2}$ Aar, da han 1768 den 10de Juni kaldtes til Brønshøj og N. i Sjælland. Død 1803 som resid. Capellan ved Helliggeistes Kirke. Han var en agtværdig Religionslærer og ligger i sin Grav agtet af alle Ketskasne, begravet af mange Trængende. Skjøndt 2 Gange gift, havde han dog ingen Børn, men traadte i Faders Sted for sin høit fortjente Brodersøn, den senere Biskop Tage Müller.

Med Hr. Müllers Forflyttelse blev det residerende Capellani ubesat.

Ibestrup Sogn.

Dette store Sogn staaer for 703¹⁾ Idr. Hartl., har 84²⁾ Gaarde og 88 Huse. Den nordligste Deel af Boto Noer skærer sig ind i Sognet, hvor der findes betydelige Skovparter, Alt i Alt paa 513 Idr. Land. Den største af disse

1) Nu 734 $\frac{1}{2}$ med 12 $\frac{1}{2}$ Idr. Skovff. og 2 Idr. Mst.

2) Nu 85 Od., 172 H. med ca. 1700 Beboere.

er Hallerup Skov. Landsbyer ere: Idestrup, Sdr. Vedby, Tjæreby, Sildestrup, Elkenøre, Sdr. Tostrup, Sdr. Drølev og Ulslev.

Mandsfolkene gaae her for en Deel klædte som Ostfriserne og Amagerne med store, hvide Beenklæder, de saakaldte Stormbuzer, og Qvindfolket bærer sorte Skjorter og røde Troier.

Kirken, som 1751 blev malet, er en stor Bygning med Taarn, men uden Hvælvinger, midt i Sognet. Her ligger begravet Kammerjunker Joachim Barnevik, † 1598, som prydede Kirken med Stole og Altertavle, samt en Oberst Johan Albrecht v. Peyerlau, † 1705.

Durupgaard er oprettet af Hofagent Christian Hincheldey af det Gods, Kongen solgte 1766. 1794 gav Justitsraad Hincheldey 2000 Rd. S., hvoraf de Fattige i Nykjøbing skulde have Halvdelen og Resten gives til de Fattige paa Durupgaards Gods. Legatet skal nu være steget til over 2500 Ddr. Bygningerne ere anseelige og Beliggenheden meget fornøielig. Gaarden har 130¹⁾ Tdr. Hartk. og betydelig Skov. 1809 gif den fra Familien Hincheldey til den, som agtwardig og virksom Godseier, bekjendte Baron, Kammerherre Charles de Selby, som døde 1823 og efterlod Gaarden til Geheimeconferenterraad, Baron Chr. Borre de Selby, i mange Aar Gesandt i Haag. 1840 solgte han denne Eiendom og Kringelborg til Gaardens nuværende driftige Eier, Hr. Edvard Tesdorpf. Fra 1766 til 1840 var Kjøbesummen steget til over det 10-dobbelte. Hovedbygningen paa 2 Etager er opført i moderne Stiil 1812—14.

Udi Sognet ligger ogsaa Gaarden og Godsset Kringelborg²⁾, hvilket Hr. Hincheldey kjøbte, samtidig med Durupgaard. Til Godsset kan udsaaes 80 Tdr. Korn; det har god

1) Nu 136 Tdr. Hartk. med 656 Tdr. Land Skov, 529 Tdr. Hartk. Fæstegods og 128 Tdr. Hartk. Arvefæstegods, 6 Konges og 3 Kirketiender.

2) Nu med 35½ Td. Hartk.

Over- og Underflov og fornøden Græsning. Dens Navn skal tidligere have været Klingborg.

Uf milde Gaver mærkes: Lorentz Jesens Legat, oprindelig paa 1000 Dlr., skjænket 1767, hvoraf dog kun en Fjerdedeel af Renterne tilfalde dette Sogns Fattige. 1727 gav Mag. Geert Meyers Enke, Elisabeth Lassen, 100 Dlr. til Kirken; men saavel om dette som om et andet Legat af samme Størrelse vides nu ikke det Mindste.

Sognepræster.

Hr. Anders tilhørte den katholske Tid. Efter Reformationen vare:

1) Hr. Frantz, tilforn Munk, † 1548.

2) Hr. Hans Andersen, var her 1549 og døde rimeligviis 1582.

3) Hr. Bent Hansen, var alt 1560 Capl. hos Formanden. 1571 maatte han rømme Sognet, fordi han gjentagende havde gjort sig skyldig i Skjorlevnet; dog blev han alt næste Aar Præst paa Feis, men her var han ikke bedre; thi endnu samme Aar blev han af sin Provst advaret i Herredsbrødrenes Nærværelse, fordi han handlede ilde med sin Kone og med sin Degn, var hengiven til stor Hastighed og brugte blodige Eder. Desuden skulde han rense sig for det Banrygte, han paany var kommen i ved en Tjenesteqvinde. 1583 blev han kaldet tilbage til Idestrup som Sognepræst; men 6 Aar efter blev han paany udlagt som Barmefader. Det bevistes, at han havde villet leie 2 forskjellige Personer til at paatage sig Skylden, og da han endnu samme Aar fik en lignende Sag paa Halsen, blev han dømt fra Embedet. Han forsvinder nu af Historien.

4) Hr. Jens eller Hans Pedersen Malmø, var her 1589.

5) Hr. Albert Christensen¹⁾, tidligere resid. Capl. i Nykjøbing, var Præst her den 19de Februar 1610.

6) Hr. Rasmus Henriksen, assat 1629, fordi han engang uddeelte Radvervinen før Brødet.

7) Hr. Niels Jensen Klyne, født 1600; 1626 ordineret til Capl. i Glostrup, 1629 resid. Capl. i Nykjøbing. 1630—38 Præst her. Han var en oprigtig, grantseende Lærer og et følgeværdigt Exempel i Gudsdygt, Sædelighed, Stilhed og Udruelighed.

8) Hr. Peder Nielsen Stub, født 1612; 1635 blev han Hører i Nykjøbing, hvor han Aaret efter blev const. Rector. Var her fra 1638—54, da han døde af en smitsom Syge. Hans Hustru var en Datter af Hr. Jacobsen i Nykjøbing og Søster til Hr. Humbles Kone i Kirkeby. Begge disse Søstre bleve findsvage i Barselseng og døde saaledes.

9) Hr. Niels Pedersen Bredal, født 1627 i Rjettinge, hvor Faderen var Sognepræst. 1654 Hører i Nykjøbing og samme Aar Præst her, hvor han døde 1681.

10) Hr. Abraham Salomon, født 1653, gif en kort Tid i Nykjøbing Skole. Blev Aaret efter at han havde taget Attestats med anden Character Præst her 1681 og døde 1690. Gift med en Datter af Hr. Jacobsen i Bæggerløje.

11) Hr. Mads Damsberg, kom hid fra Falkerslev; men døde endnu i det samme Aar, 1690.

12) Hr. Frants Jørgensen Skovby, blev 1681 Student fra Nykjøbing Skole. Var Medtjener i Vigsnæs 1685—90, da han kom hertil, hvor han døde 1695. Gift med en Datter af Færgemand Mejer i Guldborg. Om hans Søn Jørgen see Torildstrup.

13) Mag. Frederik Jesen, Søn af den berømte Præst, Hr. Jesen i Nykjøbing, er født der 1665. 1682 blev han Student fra sin Fødebyes Skole. 1687 blev han

¹⁾ I. S. 170 har Udg. feilagtig anført, at han var Præst i Tingsted.

taget til Medtjener og Esterfølger hos Hr. Damsberg i Falferølev. Da Hr. Mads forflyttedes til Idestrup, fulgte Hr. Jesøen med og erholdt Kaldet efter ham. † 1731. Hans Enke, en Datter af Hr. Valentin i Østøfte, døde 1740. Af deres 11 Børn maae mærkes: Datteren Elisabets Anne Marie, som fik Estermanden; Sønnen Frederik, † 1747, som ref. Capl. i Rødby, og Datteren Marie Orlog, som først var gift med Hr. Krag i Fuglse og siden med Kjøbmand Martner i Nykjøbing.

14) Hr. Peter Gotharius Mohr v. Waldt. Hans Fader kom med de münsterste Tropper til Odense, hvor han gif over fra den katholske Religion, blev s. A. som han havde taget Embedsexamen, 1724, Sognepræst i Sdr. Kirkeby, hvorfra han 1731 kaldtes til Idestrup. † 1757.

Der fortælles, at et heelt Gods tilfaldt ham i Arv i Tydskland, hvilket han kunde tiltræde under Navn af Friherre, hvis han vilde forandre Religion; men det vilde han ikke. Dog skal Kong Christian IV have maget det saa, at den Anden, som fik Godset, maatte udbetale Præsten 6000 Dlr. til sin Part. Han skal have ladet disse Penge afhente i Hamborg ved sin Broder; men denne spillede dem allesammen bort derovre indtil 1500 Dlr., hvilke Præsten selv maatte afhente i samme By.

15) Hr. Peter Ephraim Monrad, født 1712 i Tommerup, hvor hans „berømmelige“ Fader var Præst i 45 Aar. (Den Monradske Slægt skal stamme fra Ungarn, hvor en af Familien, paa Grund af sin Tapperhed imod Tyrkerne, blev adlet af Keiseren med samme Vaaben, som Esterkommerne endnu føre, nemlig en Halvmaane og et Hjul.) Hr. Monrad blev dimitteret af sin egen Fader. Formedelt hans Færdighed i det tydske Sprog, blev der tilbuden ham flere Informationer i Kjøbenhavn end han kunde bestride. Han blev 1740 Informatør hos de fgl. Pæger. 1743 kaldtes han til Capellaniet i Frederiksborg. 1745 Sognepræst i Rysted, 1757 i Ide-

strup og 1766 kaldet til Aarhuus Domkirke som Stiftsprovst. † 1793. Var gift med Christine Dorothea Berg, en Datter af Postmester og Collecteur B. i Helsingør. Af hans 4 Børn døde den ældste Søn 1823, som Præst i Bregninge paa Wro; den yngste Datter ægtede Generalkrigscommissær Fischer i Horsens og døde 1838.

16) Hr. Augustinus Henriksen, Søn af Justitsraad Niels H., Viceborgemester i Kjøbenhavn og født der 1709. Efter 3 Aars Udenlandsreise blev han 1738 ref. Capl. i Kjerteminde, men efter 14 Dages Forløb Præst i Fardrup ved Ribe og den der bestilte Præst, Hr. Adam Thillerup, Capl. i hans Sted; thi Hr. Thillerup var fjed af de mange Fortrædeligheder, Formandens Børn gjorde ham, samt „gruede for“ at opbygge den i Formandens Tid asbrændte Præstegaard. I Fardrup giftede Hr. Henriksen sig med en Jomfru fra Sønder, hvis Fader var Dr. med. sammesteds, og havde med hende 2 Døtre, hvoraf den ene ægtede Hr. Pastor Top i Wroes-kjøbing; den anden Mag. Beyer i Glumfj. 1753 blev Hr. Henriksen Præst i Rise og Marstal og 1766 i Idestrup, hvor han døde 1770 den 27de April.

17) Hr. Consistorialraad og Provst Johannes Sewel, fra 1770 til sin Død 1787, er født ved Ribe 1724, var først Capl., siden Sognepræst i Roholte i Sjælland, hvor han ægtede Formandens Datter og kom saa hertil. Af hans 10 Børn maa erindres hans Søn, Andreas Philip, † 1828 som Præst i Nyelinge i Fyen. Datteren, Birgitte Charlotte, ægtede Hr. Ramus paa Bogø. Om Sønnen Jens Peter see Kjettinge.

18) Hr. Hans Pontoppidan, født i Lorkildstrup, hvor Faderen var Præst, den 10de Octbr. 1730. Student 1746 og laae nogen Tid paa Ehlersens Collegium. 1758 Sognepræst til Dalby og L., 1770 ved Balle, 1777 til Rønne paa Bornholm, 1785 til Frederiksberg og Hvidovre, og efter 2 Aar hertil Idestrup, hvor han havde Hr. Peter

Wilhelm til Capl. 1800—1803. Hr. Wilhelm er født i Faaborg 1765, hvor Faderen var Kjøbmand. 1803 blev han, kjændt med ringeste Character, Sognepræst i Simmerbølle, 1805 i Longelse og F., 1812 i Snøde og S., hvorfra han 1842 lod sig entledige til Fordeel for sin Søn, som saaledes blev hans Eftermand. Med Anne Cathrine Michelsen havde Hr.-Pontoppidan blot een Søn, Ludvig Frederik, som først blev Chordegn og siden Kjøbmand i Stubbejøbing, hvor han døde 1804.

19) Hr. Provst Philip Henrik Friedlieb, 1802—6 (see I. S. 229). Fra 27de December 1805 havde han Hr. Knud Scriber til Capl. p. p. (see Rødby).

20) Mag. Søren Lemvig Føg, født 1762 i Høielse, hvor Faderen var Præst; havde endog store Philologicum, var en Tid Hører i Herlufsholm, blev 1789 Præst i Sorbymagle og R. i Sjælland, 1791 til Herlufsholm, fra 1808—19 her. Af hans 11 Børn, med Riborg Dorteia Tybring fra Kjøbenhavn, mærkes: hans ældste Søn, der blev Sognepræst i Horbelev; Datteren Edle Wilhelmine, gift med Kammerherre Levegow, Toldkasserer i Aarhus, og Henriette Erasmie, som ægtede Virkedommer Brøndum ved Slangerup.

21) Hr. Johan Frederik Ahrends, født 1775 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Skræder, tog 1804 begge de practiske Prøver med Udmærkelse, var nogle Aar Lærer ved offentlige Skoler, blev Feltpræst 1808, 1810 Sognepræst i Hirschholm, 1813 i Nykjøbing i Sjælland, 1820 her, hvor han døde 1831 i meget trange Kaar. Med sin Hustru, Anne Bolette Hansen, Datter af Sognepræsten ved Helliggeistes Kirke, havde han ingen Børn.

22) Hr. Johan Christoffer Ambrosius Krebs, født 1776 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Officer og døde som Professor og Major. Gik en kort Tid i Nykjøbing Skole, blev 1813 Katechet i Rudsjøbing, 1819 Sognepræst til Nicolai Kirke i Svendborg, 1831—48 i Jdestrup. Med

sin Hustru, Johanne Kathrine Christiane Høstfær, havde han 4 Børn, hvoriblandt maa mærkes, den ældste Søn Hans Peter Thostrup Krebs (see Aastrup).

23) Hr. Frederik Oldenburg, født 1799 i Kjøbenhavn. Hans Fader var Kammerherre og gift med en Datter af Confessionarius Bastholm. Efter at have taget alle Examina med bedste Character, blev han 1825 Sognepræst i Høibjerg og E., 1832 for Levring og H., 1836 for Marslev og B., 1848 til Idstrup. Gift med Christiane Sophie Elise Melchior, Datter af Bykskriver M. i Kallundborg. En Søn.

Sønder Kirkeby Sogn

flaaet for 122¹⁾ Tdr. Hartk. og har fortræffelige Kornmarker. Byer: Eder. Kirkeby og Egebjerg.

Kirken med Taarn og Bræddeløst. Kirkegaarden skal ikke have sin Lige i Landet i Henseende til Størrelse, uagtet Sognet kun er lidet. Aarsagen skal være denne, at paa denne Plads forjamledes fordem alle denne Egns Beboere et Par Gange om Aaret, for i Forening at høre Messe og derefter at vandre til Nykjøbing Marked.

Her ligger Bellingegaard²⁾, som tilforn var et bekjendt Herresæde, hvor Hr. Mogens Bjelke, † 1581, boede. Han og hans 2 Hustruer, Ellen Rothfeld og Mette Balkendorf, ligge begravne i Kirken. Efter ham havde Anders Bjelke Gaarden. Han blev 1588 ihjelslaaet af sine Uvenner. Han og Eiler Krukow, som 1709 gav Altertavlen til Kirken, hvile ligeledes i den. Borgpladsen vijes endnu.

Landssbyen Egebjerg var forhen en Herregaard, som Morten Benstermand ved Magesliste overlod til Frederik II 1575.

¹⁾ Nu 230 $\frac{1}{2}$ af alle Slags, med ca. 600 Indv. og 20 Qd.

²⁾ Nu 43 Tdr. Hartk.

Sdr. Alslev har stedse havt Præster tilkælles med Sdr. Kirkeby.

Præsterne ere:

1) Hr. Hans Mortenjen 1549.

2) Hr. Christoffer Poulsen, var her 1584 og 1610. Han havde en meget ubehagelig Strid med den myndige Adelsmand Anders Bjelle paa Bellinge, der var vred paa Præsten, fordi han ikke altid vilde holde Førstjeneste i Sdr. Kirkeby. Han besyldte ham nu for at have bidraget Sit til, at en af hans Folk rømmede fra ham, samt var kommen beruget til ham i Byfoged Niels Druffens Huus i Nykjøbing og givet ham spodiske Ord. Præsten blev desaaarjag foreløbig suspenderet fra en Deel af sine Embedsforretninger — saadan en Karl var Hr. Bjelle — og da Hr. Christoffer ikke strag anskaffede en Capellan, antog Herremanden en saadan paa egen Haand. Imidlertid frifandt dog den nedsatte Ret Præsten for Hr. Bjelles Klagepuncter, ja gav endog Sognepræsten Ret i de fleste Anker, han fra sin Side havde fremsjort imod ham, hvis selvtagne Capellan endog skulde drages til Ansvar. Paa den sidste Tid havde han Hr. Isak Pedersen til Capl., som herfra blev resid. Capl. i Nykjøbing (hvortil henvises).

3) Mag. Gregers Christensen Humble, en Søn af Hr. Christensen i Humble paa Langeland og Broder til Hr. Humble i Karleby, er født 1597. Efter at have været et Aar resid. Capell. i Odenje, blev han 1623 resid. Capellan i Nykjøbing og næste Aar Sognepræst her, hvor han døde 1657. Hans første Kone, Karen Hansdatter, Hr. Jacobsens Datter i Nykjøbing, blev aandsforvirret i Barsellsengen; thi medens de Andre vare i Rike med Barnet, stod hun op og løb til Nykjøbing. Omfæder kom hun sig dog igjen og var rask indtil hun atter lavede til Barsel. Barnet blev taget fra hende i

Stykker og selv døde hun ogsaa, men havde dog god Fornuft paa det Sidste.

4) Hr. Laurits Nielsen Roholt, født 1627, var her fra 1657 til sin Død 1688.

5) Mag. Daniel Jensen Winther, fra 1689 til sin Død 1713. Med sin Hustru, Karen Fasse, en Datter af Hr. Fasse i Baabensted, havde han 5 Børn, som alle kom godt efter det. Den ældste Søn døde som Præst i Nysted, en anden i Rjettinge og den tredie blev Præst i Jylland. Af Døttrene fik Sophie Kirstine Hr. Møssin i Gundslev, den anden Hr. Busch (see nedensfor).

6) Hr. Claus Nielsen Forbus, født 1683 i Søllested, var først Feltpræst og stod her 1713—24, da han døde efter en langvarig Sygdom, under hvilken Rabopræsterne trolig assisterede ham. Med Amtsforvalter Kai Ahlefeldts Datter paa Laaland, Sophia Dorthæa, havde han en Datter, Margrethe Dorthæa, som siden ægtede Hr. Nestius i Landet.

7) Hr. Peter Lotharius Mohr v. Waldt, 1724 til 1731. (See Idestrup.)

8) Hr. Christian Andersen Hortulan, 1731—43, er født 1692 i Aalborg, hvor Faderen var Podemester. Var en Tid Hører i Aalborg Skole, derefter Capl. i Norge og kom endelig hertil, hvor han døde. 1739 blev han anklaget af Biskoppen for Drukkenskab og lovede Bedring.

9) Hr. Oluf Lauritsen Brasen, forhen Capellan i Stubbekjøbing, var her fra 1743 til sin Død 1748. Hr. Brasen er født i Stubbekjøbing 1698. Han var tre Gange gift og havde 12 Børn. Hans anden Kone, Inger Marie, var en Datter af Hr. Hollender i Stubbekjøbing; den tredie, Else Kirstine, en Datter af Hr. Afsens i Horbelev. Af hans Børn mærkes Sønerne: Niels, der først var Skræder i Idestrup, siden død som Degn i Edr. Kirkeby, og Ole, død som Præst i Veiby og L. Dennes Son er Provst Brasen i Skjelsøer.

10) Hr. Jørgen Busch er født i B. Ullev 1685, hvor Faderen var Præst. Hans Forældre fradøde ham, medens han endnu var ung. Han gik først i Nysted lærde Skole, siden i Nykjøbings, hvorfra han 1704 blev Student. I 4 Aar studerede han flittig ved Universitetet. Han var først Hører i Viborg Skole i 4 Aar, derefter i Nykjøbings ubi hele 14, men var med det Samme baade Cantor og Organist i Byen. 1726 avancerede han til det resid. Capellani, hvorefter han stod her fra 1748 til sin Død 1761. Han var 5 Gange gift — den glade Christendom! — men havde dog kun 3 levende Børn. Hans første Kone, Abel Cathrine, var Søster til Hr. Bødtker i Baalse; den anden, Magdalene, var Provst Sadolins Datter i Hørbelev; den tredje, Cathrine, var Formandens, Hr. Winthers Datter; den fjerde, Anne Henriette Gide, var Provst Flindts Datter i Nykjøbing. Den femte og sidste, Christiane Sophie Gympes, overlevede ham og ægtede siden Hr. Borch i Karleby. I 52 Aar var han i Læreembeder og berømmes desuden for sin Kundskab i Mechanik og Musik. Hans eneste Datter ægtede senere Klokker Berlin i Nysted. De 2 Sønner bleve begge Regimentssquarteermestere, den ene i Danmark, den anden i Norge.

11) Hr. Niels Gregorius Stub, Provst i Herredet fra 1779, er født i Kjøbenhavn 1717, hvor Faderen var Skibshygmeister. 1730—38 gik han i Frue Skole i Kjøbenhavn, reiste siden udenlands og blev 1750 Sognepræst paa Aflø, hvorfra han kom hertil 1761. 1792 nedlagde han Provstiet og tog Capl. † 1801. Han var en god, jævn Mand, men med simple Sæder, havde en stor Bogsamling og studerede idelig. Med sin Hustru, Else Kirstine v. d. Wisch, Enke efter Præsten Helt i Vestindien, havde han 4 Døttre, af hvilke een ægtede Præstegaardens Uolkskarl, som siden havde et lille Sted i Kirkeby.

Hans Capellaner vare:

Hr. Gotfréd Becker, født 1757 paa Fæmø, hvor Fa-

deren var Præst. Var her 1792—93, da han blev resid. Capl. i Brenderup og D. i Fyen. † 1815 som Præst i Alsted og F. Hans Datter blev gift med Hr. Smith i Saxkjøbing. Sønnen Abraham er Sognepræst i Gjern og S.

Hr. Hans Christian Clausen, født 1766 i Svendborg, hvor Faderen var Rjøbmand. Var først pers. Capellan paa Als og i Fyen, blev af Cancelliet tvungen til at tage imod denne Tjeneste, eftersom han laa ledig, da han ellers vilde blive anseet for at være Stiftet aldeles uvedkommende og kunde intet Underhold vente sig fra Svanninge, hvor han sidst havde været. Han var her til 1799, da han blev Præst paa Føhr, siden paa Fens og døde 1840 som Præst i Fardrup, Ribe Stift.

Hr. Benjamin Sidenius, født i Riserup 1774, hvor Faderen var Præst, blev 1799 først Capl. hos Hr. Krag i Taagerup, men kom endnu samme Aar til Hr. Stub. 1802 blev han Capl. i Særsløv i Fyen, hvor han siden blev Sognepræst. 1849 Ridder af Dbr. paa Grund af sit Jubilæum.

12) Hr. Ebbe Jacobien Paludan, født 1767 i Ralundborg, hvor Faderen var Provst og Præst, var først Skibspræst og derefter Sognepræst her 1801—15. Som Skibspræst var han med paa en Reise til Ostindien, paa et Skib, som under Adm. Fischer satte til ved Cap. (H.) Med Cathrine Margrethe Dorph, hvis Fader var Herredsfoged paa Møen og Byksriver i Stege, havde han 4 Børn, af hvilke den ældste Datter ægtede Hr. Kamr. Puttferchen i Stege og den eneste Søn nu er Præst i Holeby.

13) Hr. Hans Peter Bang, 1816—24 (see Rjøbeløv).

14) Hr. Peter Jensenius Sundorph, født 1782 i Rjøbenhavn, hvor Faderen var Urtekræmmer; fra 1813 Præst i Naur og S. i Jylland; indtil 1837 her. † 1847 som Præst i Karlslunde og R. i Sj. 2 Gange gift.

15) Hr. Peter Andreas Heiberg Jürgensen, 1837 til 1843 (see N. Vedby).

16) Hr. Hans Peter Gyllembourg Koch, f. 1807 i Horbelev, hvor Faderen var Præst. Blev 1825 Student fra Rykjøbing Skole og tog anden Examen med Udmærkelse. 1831—34 Adjunct i Rykjøbing, 1834—43 Præst i Vodder i Ribe St. I tvende Ægteskaber med 2 Døttre af Justitsraad Pærelius, Amtsforsvalter i Rykjøbing: Karen Magdalene Amalie og Anne Oline, har han havt 8 Børn.

Sønder Alslev Sogn

har 107¹⁾ Tdr. Hartk. „Hovedskoven“ indtager et Areal af 630 Tdr. Land. Kirken har Taarn og et Gravcapel for Familien Hinckelhey. S. for Kirken ligger den nu næsten udtørrede Stjøvel Sø, hvis Vand forudm tillagdes helbredende Kraft.

Det Mærkværdigste i dette Sogn er det prægtige Herresæde Corselike, som allerede i Christian I's Tid tilhørte den adelige Familie Falster, af hvilken Peder Falster, † 1575, og Hustru, Fru Ollegaard Balkendorf, ligge begravne i Kirkens Chor under en Marmorsteen. Jens Falster, som derefter eiede Gaarden, laae i stadig Uenighed med den myndige Anders Bjelke paa Bellinge. Som det øvrige Gods paa Falster kom ogsaa dette snart under Kronen, fra hvilken det solgtes med alt det andet 1766. Den mærkeligste private Eier har imidlertid den, for sin store Godgjørenhed, udsødelige Generalmajor Joh. Fred. v. Classen, født 1725, † 1792, været. Det er denne ædle Mand, som stiftede det Classenske Fideicommis, hvorunder Corselike saavelsom Carlsfelds Godser høre²⁾. Den 2 Etages grundmurede Hovedbygning, omgivet af en smuk Have, er opført af Generalmajor Classen, der ogsaa opførte

1) Nu 197 Tdr. Hartk., 2½ Td. Skovk. med ca. 300 Indb. og 14 Od.

2) Disse Godser udgjør Alt i Alt 1600 Tdr. Hartk. Corselike har nu alene 90½ Td.

Udhusene, hvoriblandt den 190 Alen lange Kornlade, som engang betragtedes som den største i Danmark.

Grundtanken ved Fideicommissets Stiftelse var for Generalmajoren, at hans hele Efterladenskab skulde i Fremtiden være et samlet Fond, som skulde anvendes til at danne nyttige Mennesker til Statens Bedste, til at understøtte og befordre Bindfibeligbed og Arbeidsjomhed og til at hjælpe og lindre Fattigdom og Glendighed. Den af Classen efterladte Formue bestod af Godserne Corselige og Carløfeld, en Gaard i Kjøbenhavn og en Eiendom tæt udenfor jamme, en aarlig Afgift af 7000 Dlr. af det aafaaede Frederiksværks Gods og en Capital i rede Penge, som 1856 beløb sig til rentebærende 831,079 Dlr. contant 9,537 Dlr. og i Beholdning 12,854 Dlr. Corselige, Bjerregaard, Bellingegaard, Carløfeld og Næsgaard havde 1857 et Tilligende af 676 Tdr. Hartk. A. og G., hvoraf dog kun 277 Tdr. drives under Hovedgaardene, det Dvrige er Fæstegods. Til Godserne høre endvidere 3,363 Tdr. Skov og Sdr. Kirkeby Kirketiende.

Den nuværende Bestyrer af Fideicommisset er Peter Hersleb Classen, Son af Geheimelegationsraad Michael Classen og født 1804; dimit. fra Nykjøbing Skole 1820, tog jur. Ex. 1827, er Kammerherre og Ridder af Dbr. Gift med en Major Scheels Datter, ved Navn Clara Charlotte Fanny.

Skjelby Sogn

udgjør 324¹⁾ Tdr. Hartk. Kirken har Taarn med Bræddeloft. Fiskebøl Sø, 30 Tdr. Land flor, staaer i Forbindelse med Noret.

Her mærkes Gjedsergaard²⁾ som 1766 kjøbtes af Geheimeraad Grev Gustav Holdt, som folgte noget Bøndergods

1) Nu 293 $\frac{1}{2}$ med ca. 47 Od. og over 600 Indb.

2) Nu med 71 Tdr. Hartk., 240 Tdr. Land Skov og 147 $\frac{1}{2}$ Td. Hartk. Fæstegods.

til Bønderne selv og overlod Resten 1773 til Sognepræsten, Consistorialraad Amager, ved hvis Død Gaarden solgtes ved Auction for 49,410 Dlr. til Agent Brun, Apotheker Ingversen, Toldcontrolleur Pagh og Præsten Fenger, som kort efter afhændede den til Jacob Melhing og Kammerraad Friis, † 1822. Denne Sidste eiede Gaarden alene fra 1789. Hans Søn, den bekjendte Statsraad Friis, døde 1845, og af hans Enke, Fru Cathrine Olsen, købte den nuværende Eier, Hr. Edvard Teodorpf til Durupgaard, Godset.

I Skjelby og Gjeddesby Sogne skulle Beboerne endnu holde den saakaldte gamle Fastelavn, det vil sige, at Beboerne have Fastelavn 8 Dage for den virkelig indtræffer. Grunden hertil skal være den, at man i forrige Tider ikke kunde faae Musikken fra Nykjøbing ud paa Odden til at spille ved Fastelavnsgilderne, fordi Borgerne og de nærmest liggende Sogne lagde Beslag paa dem. Man valgte da at holde Fastelavn 8 Dage tidligere. Ingen Mennesser skal i Almindelighed være morgendueligere end samme Sognes Beboere, hvilket skal komme deraf, at de, da Veiene endnu vare saa usle, maatte begive sig paa Reisen Kl. 2 om Morgenen, naar de skulde til Nykjøbing og agtede sig hjem samme Dag, og da de saaledes vare komne i Bane med at staae tidlig op, have de vedligeholdt denne gode Skik indtil Nutiden. Men saa sige de ogsaa „God Aften“ Kl. 3 om Eftermiddagen.

I disse Sogne spores tydeligst tvende forskjellige Folkefærd, som især skal kjendes paa Fruentimrenes særegne Klædedragt, der hos Nogle bestaaer i et Linklæde bundet tæt om Panden. (M.)

Landsbyerne ere: Skjelby, Fiskebøl og Stavreby.

1463 skal Pater Peder Munk have været Præst i disse Sogne.

Hr. Jørgen Skodborg resignerede 1525.

Hr. Hans Pedersen var Præst her 1535. Han var

den sidste catholske Præst, rimeligviis ogsaa den første protestantiske.

Præsterne efter Reformationen have været:

- 1) Hr. Niels Justsen 1549.
- 2) Hr. Clemens Hansen, skal være kaldet 1550.
- 3) Hr. Provst Mads Andersen Beske, var her 1569, blev Præst 1588 og skal være død 1604. Rimeligviis Fader til Hr. Beske i Fuglse.
- 4) Hr. Hans Poulsen, skal være kaldet 1604, † 1644. Det, jeg finder om ham, er Stævnemaal og Processer. Af hans 2 Sønner blev den Ene Sognepræst i Gundslev, den Anden var
- 5) Hr. Mads Hansen Prip, var Rector i Rysted 1627—31. 1638 blev han Faderens Medhjælper. 1668 afstod han Embedet til Eftermanden, som ægtebe hans Datter Anne, og døde saa det næste Aar. Sønnen Søren blev Birkefriver.
- 6) Hr. Jens Lauritsen Brun, født 1635, rimeligviis i Nakkov, † 1678.
- 7) Hr. Niels Madsen Hommel, født 1633 i Rippinge, hvor Faderen var Sognepræst. Kom hertil fra Estildstrup 1678, † 1691. Han var 3 Gange gift og havde 6 Børn.
- 8) Hr. Christian Hansen Falster, var først Præst i Branderølev 1682—91 og derefter her, indtil sin Død 1695. Var tvende Gange gift og havde 4 Børn.
- 9) Hr. Eiler Christian Hansen Wolf, bekjendt som en lærd Mand, født 1637, Medtjener i Maribo 1675; 1678 til 1695 Præst i Hillested, hvorefter han var her til sin Død 1711. Han var 2 Gange gift. Hans første Kone, Karen Pederødatter, var en Søster til Hr. Bjørnsens Kone i Maribo. Den anden, Margrethe Pederødatter, var Hr. Bruns Onke i Rødby. Hun blev begravet samme Dag som Hr. Wolf, hvis ældste Søn blev hans Eftermand.

10) Hr. Hans Eilersen Wolf, født 1683, blev 1700 Student fra Nykjøbing Skole. Maa have været en daarlig Makker, da han erholdt den ringeste Character ei alene for sin Embedsexamen, men ogsaa for sin Prøveprædiken. Var fra 1708 Faderens Capl., † 1745. Han var 3 Gange gift. Hans anden Kone, Cathrine Elisabeth, var en Datter af Hr. Raalund til Torfildstrup. Han havde 16 Børn. Den ældste af disse, Eiler Frederik, var Student fra Nykjøbing Skole og død 1764 som Skolelærer i Stavreby.

Hans Eilersen Wolfs Søn, Andreas Schumacher Wolf, † 1768 som Skipper og Kjøbmand i Nykjøbing, anden Gang gift med Hr. Schrøders Datter i Baalse, var Fader til Jacob Andreas Wolf, Student fra Nykjøbing 1769, fra 1803 Professor ved Kjøbenhavns Universitet og død 1819 som Etatsraad og Ridder.

Hr. Wolfs sextende Barn og fidsste Søn blev Præst i Tingsted.

11) Mag. Hans Mossin Lange, er født 1711 i Randers, hvor Faderen var Capl. Efterat have taget Embedsexamen, rejste han udenlands i 3 Aar og blev 1743 Feltpræst. Her stod han 1745—52, da han ved at bytte med med Estermanden kom til Tjæreby og A., hvor han døde 1754. Med Etatsraad Bruns Datter, Anne Marie, Enke efter Hr. Majchow i Brønshoi, havde han 6 Børn, af hvilke en Datter blev gift med Provst Jordhøi i Ringkjøbing, † 1809, samt en Søn, ved Navn Hans, død 1821 som Præst i Stillinge og en anden, Hans Mossin, død 1816 som By-skriver i Odense.

12) Hr. Niels Haar, født i Bogen 1694, var først i geistlig Virksomhed i Norge, blev siden 1732 Præst i Tjæreby og var derefter her til sin Død 1756.

13) Hr. Niels Amager, Consistorialraad og Eier af Gjedsergaard, er født i Frederiks 1722, hvor Faderen var Borgemeester, Postmeester og Commerceraad. Dette var hans

første Kald, skjøndt han havde den ringeste Character til Embedsexamen 1749, og han stod her 1757—81, da han døde ugift. Han samlede ved sin „Sparfommeligbed“ store Midler.

14) Hr. Thøger Stistrup, er født 1729 ved Viborg, hvor Faderen eiede en lille Gaard. Før og efter sin Embedsexamen 1756, med bedste Character, maatte han leve af, at informere i forskjellige Huse, indtil han 1765 blev Præst paa Bogø, inod at svare sin Formand Halvdelen af Embedets Indtægter, saalange denne levede. Her stod han nu i 14 Aar, og kaldtes derefter til Gundslev, hvorfra han 1781 kom hertil, hvor denne ættelige Mand døde 1786. I tvende Ægtefæber havde han 3 Døttre, af hvilke den ene, Hanne Christine, blev gift med tvende Skomagere, Møller i Nykjøbing og Colbjørnsen i Frederikshald; den anden, Petronelle Birgitte, ægtede Farver P. J. Feilberg i Maribo.

15) Hr. Philip Henrich Friedlieb, 1786—1802, da han blev Præst i Idestrup (hvortil henvises).

16) Hr. Peder Adolf Knudsen, Søn af Justitsraad Knudsen i det danske Cancelli, er født d. 31te Decbr. 1761. Aaret efter at han havde taget theol. Embedsexamen med ringeste Character, blev han alt Sognepræst i Enoldelev og Th. — sammenlign til Modsatning Hr. Stistrups og mange Andres Skjæbne — og der var han, indtil han 1802 kaldtes hertil, hvor han forblev til sin Død 1820. Han var 2 Gange gift og havde i begge Ægtefæber 12 Børn. Hans første Kone var en døbt Jødinde fra Hamborg. Han er Fader til den bekjendte Overretspræcurator Philip Julius Knudsen. En Datter var gift med en Skolelærer S. Nielsen paa Laaland, en anden gif over til den catholske Religion og blev saa gift i Neapel. — Tvende Sønner ere Læger; den ene af disse, A. B. Knudsen, var const. Overlæge i Krigen 1849 og er Rid. af Dbr.

17) Hr. Jens Petersen, tog 1802 theologisk Embedsexamen med Udmærkelse, var Vicepastor i Sandby 1810 til 1820 (1819 Provst) og døde her 1828. Med en Datter af Mag. Dreier i Fage, Christiane Charlotte, havde han 7 Børn.

18) Hr. Christian Balthazar Porth Holst, født i Bispenberg Sogn i Fyen, hvor Faderen var Skolelærer; tog 1802 Embedsexamen med Udmærkelse, kom hertil fra Stadager og var derefter her indtil sin Død 1830. Med Maren v. Esen Barfoed, Datter af Hr. Barfoed, død som Præst i St. Jørgensgaard ved Svendborg, havde han 7 Børn, af hvilke en Datter, Thrine Lise, ægtede Skolelærer Blicher i Skovby. (See forresten I. S. 112.)

19) Hr. Eggert Christoffer Brygmann, født 1783 i Rjøge, hvor Faderen var Kjøbmand; vandt 1809 en Guldmedaille ved Universitetet, blev 1816 første resid. Capl. ved Aarhus Domkirke, var her fra 1830 til sin Død 1835. Med Birgitte Beck fra Aarhus-Egnen, hvor Faderen eiede en Gaard, havde han 9 Børn.

20) Hr. Andreas Jørgen Billeschou, født 1776 i Hammerum Herred, hvor Faderen eiede en Gaard, blev 1811 Præst paa Hirtsholmene, Aaret efter tillige i Frederikshavn, var 1822—35 Præst i Rjettrup og G., hvorfra han kaldtes hertil. Entf. 1859. Fra 1849 havde han til pers. Capl. Hr. Jeremiaß Wøldike, født 1819 i Faaborg, hvor Faderen var en ligesaa høiagtet som afholdt Præst. Til Udmærkelse for sin Prøveprædiken 1845. Efter et Aars Tid at have været Huuslærer paa Møen, blev han 1847 pers. Capl. hos Provst Nielsen i Nysted, hvor han var til han kom hertil.

21) Hr. Christian (eg. Christen) Begtrup Friis, er født den 24de Mai 1808 i Landsbyen Malling ved Aarhus, hvor Faderen var Capl. og Degn; efter absoveret Embedsexamen 1833, foretog han et privat Institut i Rjøbenhavn til 1836, forflyttedes saa til Nykøer paa Bornholm,

hvorfra han 1845 kaldtes til Sognepræst for Tversted, U. og B. Menigheder i Benhøjsel. Den 14de August 1859 flyttedes han til Skjelby og G. Med sin endnu levende Hustru, Kirstine Jensen, født i Kjøbenhavn 1811, har Hr. Friis 8 Børn, af hvilke en Søn studerer. Foruden et belønnet Priiskrift angaaende Skolevæsenet, har Hr. Friis skrevet flere Smaa skrifter, hvoriblandt en almeennyttig Bog for Sogneforstandere, Præster og Skolelærere paa Landet, betitlet Landsbyskolen. 1857.

Gjeddesby Sogn.

Sognen er paa Bynten af Landet overmaade lystig. Sognet, som i gamle Dage siges at have tilhørt Biskoppen i Odense, udg. 221¹⁾ Edr. Hartk. Kirken er opført fra Ny 1834. Den har et ældre Taarn og er meget smuk.

Her findes Gaarden Friisfeldt, en Parcel af Gjedsergaard, med hvilken Gaarden har fælles Gier, og et vigtigt Fyr, et 6-kantet Taarn, hvis Lys, 62 Fod over Havfladen, kan sees over 3 Mile ud i Havet. Det opførtes 1802.

I Sognet har fordem været betydelige Skove. Den nuværende Stumpe Skov er en senere Tilplantning. I Sognet laa det gamle Gjedsergaard, som tilhorte Kongen, der havde sine Lehnsmænd her. Paa dette Slot døde 1586 Christian III's Halvsøster Elisabeth, Christian IV's Mormoder. Man antager, at det har ligget paa den Borgplads, som sees S. for Gjedesby og nu kaldes Svinehave Borgsted. Læt ved samme By findes en anden mærkelig Fortidslevning, hvis Mage kun skal være paa Seiersø. Det er en trekantet Steensætning, 1½ Alen høi og med en egen Indgang. Beboerne kalde den Kjelderhaljen. Dens Bestemmelse er ubekjendt. Sogntefolkene antages af flere Aarsager, at nedstamme fra

¹⁾ Nu 279 med 53 Gb. og over 600 Indb.

indvandrede Hollændere og saaledes være nærbeslægtede med Beboerne paa Hasfjeld, Bøts og tildeels Idestrup. — I fordoms Dage skal paa Gjedser være holdt et Marked, som varede i 14 Dage, hvilket besøgtes af Tydfkere, især Kjødstedere. ¹⁾

I Gjeddesby Sogn levede for nogle Aar tilbage en Bonde, som aldrig kaldtes andet end Koltosjen. Hans egentlige Navn var Arnoldus (der i Almuens Mund efterhaanden er blevet til: Arnoldusjen — Koldusjen — Koltusjen! eller Koltosjen). Hans Gaard var efter hans Sigende Hovedquarteret for hele Sognets, ja maaskee hele Falsters Nisser og Troldtoi, saa at Beboerne ikke havde No for dem hverken Dag eller Nat. Tilfjndst udvandrede Koltosjen til Bornholm, hvor han blev Mormon. (M.)

Mastrup Sogn.

Denne Egn er fornedeist Udfigt til Skove, „Bjerge og Dale“, Vand og Enge meget fornuelig. Sognet har 426 Tdr. Hartk. og over 850 Jndb. ²⁾ Her findes alene 1254 Tdr. Land Fredskov, den saakaldte Østerkov, og desuden er Sognet rigt forsynet med Løvemojer, saasom Bondemojen paa 348 Tdr. Land, Maglemosen paa 314 og Moseby Mose paa 104. Landsbyerne ere: Mastrup, Moseby — eg. Maarsby — med Præstegaarden, Beiringe, Dure, Næs og Hesnæs; Hovedgaardens Carlsfeldt paa 79½ Td. Hartk. og Avlsgaardens Næsgaard paa 47½, begge henhørende til det classenske Fideicommiss, den sidste med en Agerdyrkningsskole for 18 Bønder-sønner. Desuden findes her et vigtigt Færgested over til Møen og 2 Lodsstationer ved Grønsund.

Kirken, hvorfra man har en deilig Udfigt, har et Taarn med 2 gode Klokker, et godt lille Orgel og smuk Altertavle,

¹⁾ Bagg. Den danske Stat.

²⁾ Nu 622 Tdr. Hartk. med 104½ Td. Skovst., 2½ Td. Mst., 63 Bbgd. og omt. 1500 Jndb.

Prædikestol og Døbefunt, den sidste af Kampesteen, 2 Præstetavler, samt en Mindetavle ophængt til Gæde for Geh. Confr. Peter Henrik Glasen, Nd. af Elephanten, fordi han 1810 skaffede Gaardmændene deres Kirke- og Kongetiende til Egen- dom. Kirkens Skib er hvalvet. Præstegaarden er bekendt af sin henved 7 Eder. Land store Have, som er riig paa mange sjeldne Træer og Buske, men forresten uden Plan. Den har en udmærket Kilde og gennemrisles desuden af en Bæk, som danner tvende Smaasøer i den.

I Sognet findes en Borgplads paa „Kongenæs“, en anden paa „Slotsmarken“ og mangfoldige Gravhøje fra He- denold, navnlig i Østerfloven.

Om Borrehuset see Gammelgaards Historie.

1855 blev Grønsund Noer paa 190 Eder. Ud. inddæmmet.

Præster i Aastrup:

1) Hr. Niels Beerjen, som kom hertil 1532. Hans Formand har rimeligviis været Hr. Laurentius Olmand.

2) Hr. Theophilus Hansen Sadolin, født 1557 i Thoreby, hvor hans Fader var Sognepræst. Stod her fra 1584 til sin Død 1612. En Søn blev Præst i Hørbelev; en anden i Stokkemarke.

3) Hr. Hans Jensen Krog findes endnu anført 1648. 1625 gav han Kirken en Sølvkalk og Dis. (M.)

4) Mag. Christian Jensen Wibe, er født 1628 i Rjøbenhavn. Hans Fader var den senere Biskop Jerfin i Ribe. Hr. Wibe var først Capl. og blev derefter Stedets Sognepræst, men fik sin Afsted 1660, fordi han blev beskylt for at have holdt til med de Svenske i den Tid, de havde Landet inde.

5) Hr. Michel Hansen Binding, født 1623, var først Capellan i Snøde og derefter 1657 Skibspræst. Kom hertil 1660 og døde 1672. Hans ældste Søn blev Præst i Radsbød.

6) Mag. Lorents Jacobsen Meulengracht, er født 1647, kom hid 1672, forflyttet 7 Aar efter til Slangstrup, hvor han døde 1683. Gav til Kirken 2 store Messing Alterstager, et smukt Alterklæde og en Messeschagel med kostbart Perlestikkerarbejde. Bekostede ligeledes en Trappe til Taarnet.

7) Hr. Peder Andersen Damb, maatte forlade Slaane, hvor han var Præst, paa Grund af sit danske Sindelag og kom hertil 1677. Han havde Ord for at være en brav og lærd, men tillige fremsfusende og ubefindig Mand. Han var et sandt Tugtensdris for de Mægtige paa Falster, hvem han ei engang sparede paa Prædikestolen. Hans tre værste Fjender vare: Amtsforsvalter Hans Ravn i Nykjøbing, Procurator Frants Busch og Sognefoged Niels Orm i selve Sognet. Om dem sagde han engang dette i sin Prædiken: „Ravnen sidder paa Busken og Ormen kryber derunder. Forbandede være de alle Tre!“ Dette kom han rigtignok godt fra; men tilfaldt sig de dog Magt over ham alligevel. Et Fruentimmer fødte et uægte Barn og udlagde en Barmefader, som Præsten antog for uskyldig. Han baade loffede og truede nu Qvind-folket saalange, at hun udlagde Procurator Busch, som var den, Præsten havde mistænkt. Procuratoren stevnedes strax Barmemoderen, som snart fortalte, hvordan Præsten havde fristet hende, og da Præsten desuden overbevistes om flere usorgfattede Udtryk imod samme Procurator, blev han suspenderet og tiltalt paa Embedet. Denne, under hans Forhold, allerede meget farlige Sag, forværredes endnu mere ved et heelt besynderligt Tilfælde. Da Rabopræsten noget efter skulde døbe hans Søn og et stort Selskab i den Anledning var kommen sammen, narrede Hr. Damb Kirkenøglen fra Degenen, hvorpaa han gif sin Vei, og da man ikke turde opbryde Døren, maatte Selskabet vente i 4 Timer, før man kunde faae Barnet døbt. Han mistede Embedet ved Dom 1791 og døde 3 Aar efter.

8) Hr. Bent Grimeton, kom hertil fra Ryde 1692 og døde 2 Aar efter. (See I. S. 116 Nr. 22.)

9) Hr. Peder Jørgensen Stadager, har Tilnavn af det Sogn, hvor han er født og Faderen var Præst; kom 1680 til Eskildstrup og 1694 til Aastrup, hvor han døde 1717 den 15de Februar. Med Anne Birgitte Heiche, Datter af Sognepræsten i Rippinge, havde han 13 Børn.

10) Hr. Poul Danckel, er født 1683 i Nakskov, hvor Faderen dengang var Rector. Han var Skibspræst fra 1711 til 17 paa forskjellige Skibe, med hvilke han 2 Gange var med i Batailler. I den ene af disse kæmpede Linieskibet „Holland“, hvorpaa han var, under Femern seirrigt mod et svensk Krigsskib, uagtet dette havde 76 Kanoner og „Holland“ kun 48. Foruden disse og andre Farer, havde han desuden ogsaa været udsat for at lide Havsnød. Han var ei alene en nidkjær Lærer og brav Præst, men stænkede desuden betydelige Gaver til Aastrup Kirke, saasom: et Alterklæde, en Sølvkande m. M. Hans anden Kone døde 8 Dage før ham, hvorfor de bleve jordede samme Dag 1757. Af hans 6 Børn — alle af første Ægteskab — maa mærkes den ældste Søn, Hr. Poul, som kom til Thisted (hvortil henvises).

11) Hr. Andreas Groos, er født 1714. Hans Fader var Bæver paa Christianshavn. Moderen, som var kommen ind fra Tydskland, havde lovet at sætte sit Barn til Bogen, hvis hendes Foster maatte blive en Søn, og hun holdt sit Ord. I Begyndelsen syntes han at være meget tungnem, men gjorde efterhaanden saadanne Fremskridt i Skolen, at han blev et heelt andet Menneſte af bare Indbildskhed; thi „Indbildskhed er værre end Pestilens“. Han havde før været saa gudsfrygtig, at han, saa ofte det lod sig gjøre, søgte Genrum for at bede; men nu forfaldt han saaledes til Spil og andre slemme Ting, at han nær var bleven jaget ud af Skolen. Han bestod imidlertid sin Embedsexamen med Ære, hvorpaa han, som Skibspræst, udstod mange Farer og frelste s. G.

ved et reent Tilfælde fra Døden, da Fregatten „Falster“ 1753 af Vaade gik i Brand i Middelhavet og sprang i Luften med 200 Mand, hvoriblandt 7 Officerer. Hr. Groos var nemlig den Dag, Ulykken skete, taget til et andet Skib i Tjenesteforretninger. Efter Hjemkomsten fra denne Rejse, paa hvilken han ved hiin Ulykke havde mistet alle sine Eiendele, søgte han Ansættelse paa den langt sikkrere Landjord, men længe forgjæves; thi først 1757 fik han ved en høitstaaende Mandes Indflydelse dette gode Rald, hvor han imidlertid blot levede i 2 Aar. Han var en velbegavet og nidkær Mand, som dertil var saa bevandret i sin Bibel, at han kunde flere Capitler ordret udenad. Hans Hustru var Formandens Datter, Anne Cathrine.

12) Hr. Ambrosius Buch, født 1714 i Bragnæs i Norge, var først Missionær i Grønland, kom derefter med et nedbrudt Hælbred hertil 1759, hvor han alt døde Aaret efter. Ugift.

13) Mag. Christian Henrik Biering, er født 1729. Hans „slittige“ Fader, Niels Jørgensen, stod over 50 Aar i Embede i Rorup ved Odense, som Skoleholder og siden Degn. Fra Odense Gymnasium blev han Student 1749. 10 Aar derefter blev han Hører i Odense Skole og Aaret derpaa Sognepræst til dette Sted. Hr. Biering var en begavet, vittig, men myndig Mand og en dygtig Landmand, i hvilken Henseende hans Sognefolk skyldte ham megen Tak. Han var ogsaa en heldig Digter, hvis Sange endnu holde sig paa Den. Hans værste Feil var Lyst til Processer, hvoraf han da ogsaa fik sin Deel. Den første og betydeligste af disse var den saakaldte Møllerproces. Aarsagen hertil var denne: 1763 beklagede han sig, Søndagen efter Juul, i en Prædiken over sit ringe Juleoffer, som han sammenlignede med den aftagende Maane, medens han lignede det gode Offer med den tiltagende. Næste Paaske offrede nu Mølleren i Veiringe 15 β ., skøndt han til Juul havde givet 24 β ., og skrev af

den Grund i Offersejlen: „Nu ligner jeg ogsaa Næerne“; thi den aftagende Maane kaldes jo „Næ“. Hr. Biering var nu ikke den Mand, som rattede en Stifvilde uden videre i sin Komme; han samlede derfor alle de Skrifsteder, som handlede om Møller og Møllere, og anvendte nu alle disse i sin Prædiken den følgende Søndag, saa at D^hrr. Møllere naturligvis ikke kom til at staae i det allerbedste Lys. Samtidig hermed traf det sig saa uheldigt, at Forpagter Strange paa Kringelborg vilde af med sin Kone, som var Hr. Bierings Søster, og en Procurator Toft i Nysted lod nu Præsten underhaanden vide, at han vilde stec en-Ulykke for sin Prædiken — den saakaldte Møllerprædiken — dersom han ikke vilde tage Søsteren til sig, saa at hans gode Ven Forpagteren kunde blive hende qvit. Da Hr. Biering, som Ret var, foragtede denne Trudsel, fremlagde Toft en Fuldmagt fra 17 Møllere paa Falster — 3 saldt dog siden fra — og stævnedes Præsten til at stande til Rette for denne sin Prædiken, hvori han — idetmindste efter Actors Paastand — beskyldte Alverdens Møllere for at være „de tyvagtigste og skammeligste Folk“, hvem Satan nok engang vilde sigte og male paa sin egen Mølle. Imidlertid stod Hr. Biering sig som en Karl; thi Hr. Toft blev dømt til at betale ham 100 Rd. i Omkostninger, samt tilligemed vedkommende Møllere gjøre ham Afbigt. Disse Sidste skulde desuden erlægge 50 Dlr. i Mulet. Om Sagens endelige Udfald ere Meningerne derimod deelte. Nogle antage, at Dommen blev stadfæstet, Andre, at den gik Præsten aldeles imod. † 1804. Med 2 Hustruer havde han 15 Børn.

14) Hr. Jens Hansen Smidth, født 1769 i Kjøbenhavn. Faderen var Inspecteur paa Corseltøe. Paa Grund af Diensvaghed kunde Sønnen ikke blive Officeer, hvorfor han nu skulde til Bogen — som om dertil ikke ogsaa behøves gode Dine! Aar 1800 blev han først Præst i Allesø og N. i Tjen og kom 1804 hertil. 1816 fik han Titel af Professor, blev 1826

Ridder af Dbr. Han var 2 Gange gift og havde ialt 8 Børn, af hvilke den ene Datter er Aylbestyrerinde i Nykjøbing og en anden gift med Forpagter Schow paa Bjerregaard, samt Sønnen, Anton Julius Smidth, en agtet Skuespiller. Hans anden Kone var Provst Friedlieb's Enke, † 1851.

Hr. Smidth har efterladt sig et Navn som Botaniker og Digter, og navnlig har han store Fortjenester af Præstegaardens Have. Til den Bedømmelse, som findes i Barfods Geistl. St. om denne Mand, kan endnu ses dette: Hr. Smidth var i høi Grad afholdt af sine Sognekfolk, fordi han var en retskaffen Mand og en god Taler. Især vare hans Nytaarsprædikener yndede, og derfor toge ogsaa Mange fra Nabsognene paa den Dag til hans Kirke. Han var svær af Bygning og leed i den sidste Tid i den Grad af Steensmerter, at han, før han tog Capellan, lod sig bære til og fra Kirken i en Bærestol. (M.)

Til personelle Capellaner havde han:

1) Hr. Hans Peter Thostrup Krebs, var her blot fra 14de Decbr. 1843 til 20de Juli 1844, da han blev kaldet til resid. Capl. i Thirsted S. og B. (hvortil henvises).

2) Hr. Carl Emil Braae. (See I. S. 227.)

3) Hr. Johannes Bellejus Lund, født 1815, var en Søn af Hr. Bellejus Lund i Starup, var først pers. Capl. hos sin Fader, siden i Horslunde og endelig d. 27de Februar 1845 her, hvor han alt døde den 6te November. s. A. Hr. Bellejus Lund har været Gjenstand for en langt skarpere Bedømmelse, end han muligviis fortjente. I Horslunde skal han s. G. have været afholdt og efterladt sig et godt Navn.

4) Hr. Carl Edvard Klein, født i Stubbejøbing 1820, var Capl. her fra 16de Januar 1846 til 8de Mai 1847, da han kom til Jdestrup (hvortil henvises).

15) Hr. Antoinin Heineth, født 1806 i Rørholm i Jylland, hvor Faderen dengang var Præst; var først pers. Capl. og kom til Seiersø 19de Septbr. 1834, hvor han blev

til 1847, da han fik dette store Kald, som det almindelig antages, til Belønning for hans opoffrende Hjælpsomhed under en 10 Maaneders Typhus-Epidemi paa hiin D., der bortrev omtrent Tiendeparten af Dens Befolkning. Desuden forestod Hr. Heineth Indrettelsen af den for Seiers vigtige Havn, som begyndtes 1839, og ved sin Fuldsørelse 1847 havde kostet 8000 Dlr. Med sin Hustru, Magdalene Marie Hedevig Smith fra Norge, har han 3 Børn, af hvilken en Søn studerer Jura.

Nørreherred.

I dette Herred findes 15 Landsfogne og 1 Kjøbstad. Foruden Bogsø har det 3746 Tdr. Hartk. [Nørreherred kan sættes til 4 □ Mile, med 4,284½ Tdr. Hartk. A. og G., 306 Tdr. Skovst., 18½ Td. Mst. og omtrent 12000 Indv. I det Hele taget ansees dette Herred for nok saa frugtbart som Sønderherred; thi medens der i dette gaaer 8½ Td. Land til 1 Td. Hartk., ansættes Taxten i hiint til 8¼. Som det frugtbareste Sogn regnes N. Kirkeby, der i Gjennemsnit blot har 7 Tdr. Land paa 1 Td. Hartkorn; ringest sættes derimod Lillebrønde med 9½, hvilket jo alligevel er meget respektabelt. Det største Landsogn i Areal er Tingsted, det mindste Lillebrønde. (PH.)]

Stubbekjøbing¹⁾

med 8 Gader og Stræder, 136 Gaarde og Huse, 396 Tdr. Land beregnede til ca. 65 Tdr. Hartk., samt ca. 1200 Indb. Kirken er en stor, men ikke smuk Bygning, med et svært Taarn, hvorfra haves en deilig Udsigt til Sjælland, det omkringliggende Fjælder, Møen og tilgrændsende Smaasøer. I

¹⁾ Omarbejdet af Udg.

Slutningen af forrige Aarhundrede fik dette Taarn, som er bygget 1633, et lygteformigt Spiir, hvilket nu er nedtaget. Kirken var fordum helliget St. Anna. Skibet har fladt Loft; men de to Capeller og Choret ere hvælvede. Smuk Altertavle, ny Prædikestol og et fortrinligt Orgel, bekostet 1819 ved Menighedens frivillige Gaver. Den søndre Side af Kirken dannes af en mærkelig Buegang. En tilsvarende Sidegang er, uvist naar, nedreven, for at Muren ved denne Side kunde flyttes længer ud, hvorved Choret kom til at ligge ganske skjævt for Kirkens Skib. Her udføres omtrent 50000 Edr. Korn om Aaret. 1858 havde Byen 14 Skibe paa 610 Ræster. Havneklædens Gjæld var 1855 ca. 15000 Dlr. Dens aarlige Indtægter ca. 3000. Havnen er den bedste og lettest tilgængelige i hele Stiftet, hvilket rigtignok ikke vil sige meget. Dens Dybde er 13 Fod. Skibsbroen blev bygget 1840, og Havnen selv opmuddret 1851.

Af industrielle Foretagender mærkes: en Naalefabrik, et Jernstøberi m. fl. De communale Udgifter udgjøre henimod 3000 Dlr. aarlig.

Stubbekjøbing maa ansees for en af Stiftets ældste Byer, idetmindste som Navnet udviser, ældre end Søsterbyen paa Falster. Den har ganske vist været af meget større Betydning end nuomstunder; thi paa dens Rhed forsamledes de danske Krigsskibe, dengang Flaaden endnu kun bestod af Røsskibe.¹⁾ Byen har ogsaa haft en langt større Udstrækning imod Syd, hvor man ved Gravning i flere Haver endnu støder paa Steenbro, Grundsteen af forhenværende Bygninger og Brønde. Paa den saakaldte Slotsmark, nu een af Carlsefeldts Marker, mener man, at der har staaet et Slot. En under samme Gaard hørende Eng, samt Engen Tyreholm, viser tydelige Spor af at have dannet en Fjord, hvilket yderligere bekræftes derved, at en høiere liggende Deel af samme Eng

¹⁾ Baggesens danske Stat.

endnu kaldes Skiveholm s: „Skiveholm“. (M.) Man vil endog vide, at Skibe i hine Tider kunde gaae lige op til Ivedegaards Sø. Paa al denne Herlighed blev en Ende, da Fjordens Munding tilstoppedes ved en Mængde Steen, som nu er Grundlaget for en Bei, der i senere Aar er betydelig udbedret og forffjønnet.

Naar det imidlertid hedder, at Byen i sine Belmagts Dage har havt 60 Skibe og 700 Borgere, da er dette ligesom en Overdrivelse. 1557 regnedes den imidlertid dog for den største By i Stiftet, næstester Nakskov, og skulde udrede ligesaameget til Krigsbrug som Nykjøbing, Nysted og Søkjøbing tilsammen, ja havde 2 Borgemestere og 3 Raadmænd; men allerede 1596 var Nakskov gaaet den endnu længere forud, og Nykjøbing blev endog stillet den ved Siden.

Byens ældste bekendte Privilegier skrive sig fra 1354; men allerede 1228 blev den afbrændt og plyndret af de Norffe. Som alle danske Kjøbstæder har Stubbeljøbing til forskjellige Tider været hjemstøgt af store Ulykker, saasom Ildbrande, og navnlig leed Byen ogsaa meget i den ulykkelige svenske Krig. 1682 blev det formeent Byen at drive udenlandsk Handel; Borgemester og Raad blev desuden affattet og Stadens verdslige Dyrighed indskrænket til en Bysoged.

Af milde Gaver mærkes:

1) Til Kirken: 1808 gav Gomsfru Cathrine Dorothea Müller Alt hvad hun eiede til Kirkens „udvendige“ Byggeselskab, imod at man skulde holde hendes Gravsted i samme vedlige. Denne Capital (250 Dlr.) forøgede hendes Huusbonde, Overmaaler P. Wiborg, med en lignende Sum. Denne Mand gav 1825 endnu 600 Dlr. til Kirken. 1837 gav Smed Ib Pedersen 200 Dlr.

2) Til de Fattige gav Mag. Geert Mejers Enke 1727 et Huus og 120 Dlr. 1810 gav Hofagent Ditlev Staalb og Husfrues Arvinger 400 D. G. — nu 120 Dlr. —

samt et Huus paa 6 Fag Binduer med Have til Trængendes Nødtørst.

Sognepræster.

1) Mag. Michael Jensen skal have været den sidste catholske og første protestantiske Præst.

2) Hr. Laurits Michelsen Brunch var Provst over Falster 1549. Skal være død 1591.

3) Hr. Anders Jensen Beske, døde som Provst 1627, efter at have været Præst her i 35 Aar. Med sin første Kone havde han 3 Døttre, af hvilke den ældste fik Mag. Humble, den mellemste, ved Navn Anne, ægtede Capellanen Hr. B. Hansen, og den yngste, Hr. Mads Gregersen i Rippinge. Hans anden Hustru, Birgitte Nielsdatter, ægtede Estermanden.

4) Hr. Jesper Jespersen Engberg, rimeligviis en Søn af Raadmand Jeppe Jespersen i Stubbekjøbing, født 1599. Var først Rector, siden resid. Capl. her i Byen; 1655 valgtes han til Provst og døde 1668. Da han havde lidt store Tab i Svenskekrigen, skjænkede Kongen ham og Arvinger et Stykke Jord til Afbenyttelse. Han var 3 Gange gift og havde 12 Børn. Af disse blev den ældste, Andreas, adlet og døde som Justitsraad og Eier af Navnstrup 1690; en anden Søn blev siden Sognepræst i Stubbekjøbing. Hans tredie Kone, Karen Sørensdatter, ægtede Estermanden.

5) Mag. Jacob Lauritsen Birch, født 1630, var først gift med en Qvinde, med hvem han som Student havde begaaet Veiermaal og desaaarsag lidt Kirkens Straf. Var først Rector i Maribo og stod her til 1699. 1680 afbrændte hans Præstegaard.

6) Mag. Jesper Jespersen Engberg, Søn af Nr. 4, er født i Stubbekjøbing 1665. Blev 1684 Student fra Nykjøbing Skole, var først resid. Capl. i sin Fødeby og døde 1723. Med Dorthæ Madsdatter, en Datter af Hr. Schil-dorf i Onsløv, havde han 10 Børn, af hvilke den ældste Søn

Andreas var Rector i Kjerteminde 1724—37 og siden døde som Præst i Flodstrup 1766. Datteren, Cathrine Margrethe, ægtede i sit andet Giftermaal Eftermanden.

7) Hr. Erik Nielsen Hollender, født 1690 i Sobro og døde her 1746. Formedelt sin Skrøbelighed havde han en Tid Hr. Jens With (see II. S. 109 Nr. 14) til pers. Capl. 10 Børn. Siden 1591 indtil Hr. Hollenders Død have Stubbekjøbings Præster været i Slægt med hinanden.

8) Mag. F. Ch. Lehmejer, 1746—48 (see Bægertøse).

9) Hr. Niels Glatved, født 1717 ved Kongeberg, da Faderen var Sorenstiver i Norge. Efter at han havde været deels Huusklerer og deels pers. Capl. i Norge, drog han til Kjøbenhavn for at søge Embede, bestyrede 1746—47 Præsteskaldet i B. Ulsløv efter Hr. Buchholz's Død, indtil Hr. Garben kunde overtage det, var derefter atter pers. Capl. i Kjøbenhavn og kaldtes endelig hertil. Da hans Hu imidlertid stedse stod til Norge, fik han 1750 Tilladelse til at bytte Kald med Hr. Alsbach i Bardal og døde 1773, som Provst og Præst for Sdr. Frederikshald. Var 2 Gange gift.

10) Hr. Laurits Alsbach, født 1712 i Laurvig, hvor Faderen var Proviantforvalter. Var Missionær i Grønland 1739—43, derefter Præst i Bardal 1744—50 og døde her 1762. Han var gift med Kirstine Egede, en Datter af den adle Hans Egede, som levede i de sidste Aar i hans Huus og døde der 1761. Hun fødte ham 6 Børn, af hvilke den ældste Datter, Mettea Jacobea, ægtede Eftermanden.

11) Hr. Jacob Johan Lund, født 1725 i Sdr. Fernløse, hvor Faderen var Sognepræst. I 2 Aar hjalp han sin gamle Fader i hans Embede, hvilket han, tvertimod givet Løfte, dog ikke fik. Han drog nu til Kjøbenhavn, fik Ehlers Coll., var først Huusklerer, derefter Feltpræst, stod her 1763 til 75, da han blev Præst i Stege og Provst paa Møen, hvor han døde 1798. Fra hans tidligste Ungdom og lige til

hans Alderdom elskede han de skønne Videnskaber, og han indtager en hæderlig Plads iblandt de danske Digtere. Med sin første Kone havde han 4 Børn; hans anden Hustru, Hr. Borchgrevings Enke i Gundslev, fødte ham 2 Sønner. Af disse hans Børn mærkes Hans Peter Egede Lund, død som Præst i Rudkjøbing og Provst 1846.

12) Hr. Thomas Hee, født 1745 i Allerup i Fyen, hvor hans Fader, Jørgen Hee, som siden blev Biskop i Ribe, da var Sognepræst. Han blev Student fra Odense 1762. 1775 blev han kaldet til dette Sted, hvor han var til han den 11te Marts 1785 forflyttedes til Rysted. Her døde han 1790, efterladende som sin Enke, Anne Laurentje Scheel, en Datter af Hr. Byfoged Scheel i Stubbejøbing. Af deraf 10 Børn døde Sønerne Peder 1813 og Otto Ludvig 1845, som Kjøbmænd i Stubbejøbing.

13) Hr. Peter Samuel Dorn, født 1745 i Melby i Sjælland, hvor Faderen var Præst; blev den 14de August 1776 resid. Capl. her til Stedet og var derefter saa lykkelig at faae dette Præsteembede; men levede ikke et Aar derefter. † 1786. Med sin Hustru, Maren Malmarch, som senere ægtede Løder Jver Thorsø i Nakkov, havde han en Datter, Dorthea Marie, som blev gift med Snekker Niels Severin Clausen i Landet.

14) Hr. Peder Buch, født 1743 i D. Linnet i Ribe St., hvor Faderen var Sognepræst; var i 4 Aar Præst paa Trankebar, var derefter paa Reiser som Skibspræst, erholdt 1781 Lundsforlund og G. Menigheder i Sjælland, hvorfra han 1786 kaldtes hertil. † 1798. Med sin anden Kone havde han 8 Børn, af hvilke en Søn, H. M. S. E. Buch, døde som Kæretmager i Ryljøbing 1823. Ved en anden Søn er han Bedstefader til Hr. Overretskassessor Buch i Viborg.

15) Hr. Johannes Clausen, født i Faaborg 1767, hvor Faderen dengang var resid. Capl. Var først Skibspræst og besøgte som saadan China, var 1794—98 Præst paa Mors

og stod derefter her til 1815, da han kom til D. Egitsborg, hvor han døde 1821, en Maaned efter at han var kaldet til Åfsens. Dr. theol. baade i Göttingen og Kiel. Af hans 10 Børn mærkes en Søn, som blev Præst paa Bogs.

16) Hr. Berner Ludvig Blædel, født 1783 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Skrædermester, blev 1807 Lærer ved Societacademiet, 1814 Consistorialassessor; var her 1816 til 28, da han forflyttedes til Åfsens. Af hans 11 Børn mærkes: Sønnen Ludvig, Præst i Rustrup; Nicolai Gotlieb, Præst ved Garnisonskirken i Kjøbenhavn, Rid. af Dbr. og Svenske Nordstjerneorden; August Ehlers, Sognepræst for Lønborg og R. i Ribe Stift. 2 Døttre ere gifte med Sognepræster.

17) Hr. Jørgen Lemvig Føgh, 1829—47, da han kom til Horbelev (hvortil henvises).

18) Hr. Adser Hansen Blume, født 1804 i Spandet i Nord-Slesvig, hvor Faderen da var Kniplingshandler, siden Degn. Andenexamen tog han med Udmærkelse. Var Adj. i Roeskilde 1829—32, derefter indtil 1836 Kateket i Holstebro. 1848 blev han kaldet fra Olby, A. og F. Menigheder hertil. Valgtes 1853 til Landsøthingsmand. Gift med Karen Severine Johanne Heiberg. Forflyttet 1858 til Ervindlev og D.

19) Hr. Andreas Peter Lundahl, født 1ste Juni 1818 i Maribo, hvor hans Fader, Kammerraad og Amtsforsvalter H. J. L., boede. Adj. i Frederiksborg 1841—45, ved Metropolitanstolen 1845—47, og derefter i 10 Aar Inspecteur ved den østre Betalingsstole i Kjøbenhavn; 1857—59 Forstander for Manum Seminarium, og 23de Januar 1859 tillige Sognepræst til Bjørnsholm og Malle, hvor han var meget afholdt, navnlig af Seminaristerne. 1848 ægtede han Hedevig Frederikke Raasmine Tryde, født 1822, Datter af Confessionarius Tryde. 3 Børn.

Residerende Capellaner.

1) Hr. Jens Nielsen, blev assat 1591, fordi han havde tilfneget sig denne Kaldelse ved at fremlægge en falsk Ordinationsattest.

2) Hr. Jacob Nielsen, blev Præst paa Bogø.

3) Hr. Peder Hansen, var her 1610.

4) Hr. Bo Hansen Falster, fra 1620 Rector i Kjerteminde, var her fra 1621 til sin Død 1625; gift med en Datter af Sognepræsten Hr. Bøsse, med hvem han havde 3 Sønner. I sin Enkestands tolvte Aar fik hun et uægte Barn med Rectoren Rasmus Bøsse og døde 1657.

5) Hr. Jesper Jespen Engberg, 1625—27, blev Sognepræst.

6) Hr. Jørgen Lauritsen, fra 1627 til sin Død 1670. Hans Enke, Bodil, døde 1678. 1632 havde han og Hr. Peder i Eskildstrup nær mistet deres Embeder, fordi de, ved et Gjæstebud hos Frederik Fjergemand i Gaabense, havde drukket dem fulde og utilbørligen forholdt sig med Klammeri og Slagsmaal. Da han med Alderen ogsaa blev forrykt i Hovedet, fik han alt 1664 sin Eftermand til pers. Capl.

7) Hr. Anders Rasmussen, forhen Rector, døde alt 1673. Hans Enke, Anne Nielsdatter, giftede sig igjen og døde 1685.

8) Hr. Hans Christensen, ligeledes Rector før han 1673 fik dette Embede. Han er født her 1627 og døde 1679. Han var gift med en Enke, ved Navn Johanne Olufsdatter.

9) Hr. Daniel Andersen Hoethus, født 1642, var her fra 1680—88. Hans Hustru, Mette, som havde bragt ham flere Stedbørn, døde Aaret efter.

10) Mag. Jesper Jespersen Engberg, 1688—99, blev Sognepræst.

11) Hr. Jacob Pedersen Thornam, fra 1699—1712, da han blev forflyttet, uvisst hvorhen. Med sin Hustru, Maren

Jacobsdatter Baden, Søster til tvende Præster paa Møen, havde han flere Børn, af hvilke en Søn døde som Præst i Jylland.

12) Hr. Simon Walter, født 1679 paa Hellerup i Fyen, hvor Faderen var Forvalter. Efter at have været Huuslærer i 7 Aar paa forskjellige Steder, fik han 1712 dette Embede, i hvilket han døde 1731. Han var gift med Ridesfoged Brochs Enke, Anne Nielsdatter Gorm, hos hvem han havde conditioneret.

13) Hr. Duf Lauritsen Brasen, 1731—43, kom til S. Kirkeby.

14) Hr. Jens Jensen With, født 1711 i Kjeldby paa Møen, hvor Faderen var Sognepræst. Var først Hører ved Byens Latinskole fra 1732—40, derefter Chordegn og Lærer ved den danske Skole i Steds; var Capellan fra 1743 til 46. Hans Hustrues Navn var Anne Bladt.

15) Hr. Christoffer Diderik Hjort, født 1704 i Guldbjerg, hvor Faderen var Præst. 1722 blev han Student fra Nykjøbing Skole, gif, efter at have taget Embedsexamen 1724, i mange Aar i Frelser's Kirke paa Christianshavn og „opvartede“ med Prædiken. 1739 blev han Skibspræst paa en Ostindiefarer, med hvilken han gjorde flere Reiser endog til China. 1745 leed han Skibbrud under Skotland og dermed hørte hans Reiser op. Her var han fra 1746—62. Med sin Hustru, Else Rasmussen, havde han 2 Døtre, hvoraf den ældste blev gift med en Forvalter Sølling paa Kringelborg.

16) Hr. Dines Pontoppidan, 1762—64, da han blev Capellan i Nykjøbing.

17) Hr. Jens Daniel Wedel, født 1731 i Stavning i Ribe Stift, hvor Faderen var Præst. Var først deels Huuslærer, deels pers. Capl. hos sin Fader; her var han fra 1764 til 74, da han blev Sognepræst i Gyrstinge og F., hvor han døde 1792. Da Hr. Wedel var kommen i sit nye Embede, friede han snart til Formandens eneste Datter, Lucie

Wederkind, et lille, mandhaftigt, men dygtigt Fruentimmer, som holdt Huus for ham; men uagtet han var en godmodig Mand, som hun kunde gjøre med, hvad hun vilde, meente hun dog, at han var alt for svagelig og alt for forgjældet. Han søgte nu sin Lykke andre Steder, og Karlen kjørte om med ham paa Frieri. Dette var ikke saa let; thi om det ogsaa lykkedes hans Kjørelvend, at faae ham stillet op i Ugestolen, omvirket iom et Svøbelsebarn med hans røde Reisekappe, saa kom dog Bognen neppe igang, før han rullede hid og did i Sædet, tabte baade Hat og Paryk og trillede tilsidst ned paa Bognbunden. Men Hr. Wedel havde lige tynd Lykke alle Steder, hvorfor han gik tilfængs af Uergrelse, naar han kom hjem, tog Hofmanddraaber og laae og stonede flere Dage itraak. Under disse sørgelige Forhold fik Hr. Wedel, Jomfru Lucies Broder, en lystig Student, paa sin Side, og da Søsteren ikke paa anden Maade vilde give Kjøb, lod han indrykke en Lyksøknings i de Kjøbenhavnske Aviser til Begge, i Anledning af deres Forlovelse. I Præstegaarden holdt man ingen Aviser og begge Parter bleve derfor lige overraskede, da Prousten kom kjørende som den første Gratulant. Jomfru Lucie vilde i Begyndelsen protestere; men gav dog snart efter, især da hun i Grunden godt kunde lide den stikkelige Mand og selv var et godmodigt Menneske. Alt fik nu et andet Udseende: Gaarden blev forpagtet bort paa fordelagtige Billaar, Kjøndt Forpagteren fik Tilladelse til at benytte Storstuen til Hønseluus. Saa snart Hr. Wedel tidligere havde faaet Offer i Kirken, overhængte fattige Folk ham saalænge paa Veien derfra til Præstegaarden, at den godmodige Mand kom hjem med tomme Lommer. Men nu leiede hans Hustru en haandsaft Huusmand til at følge med Præsten paa saadanne Dage. Hvergang Bønderne havde klippet deres Faar gik Madamen ud med Hr. Wedel under Armen og en Tjenestepige bagefter med en stor Kurv. Saaledes gik de i imaa Dagmarscher — thi Hr. Wedel kunde ikke anstrenge sig

meget — fra Gaard til Gaard i begge Sogne og tiggede Uld. Paa denne Maade sloge de sig godt igjennem; og da endelig Gjælden var betalt, var Jngen saa lykkelig som de. Men hvor længe var Adam i Paradiset! Bludselig meldte Biskop Valle sig til Bisitats; det saae nu galt ud for Hr. Wedel, der slet ikke var sine Embedsforretninger voksen og derfor havde overladt de flest mulige af disse til en Student Gerhard, der var bleven Skolemester i Gyrstinge. Madamen havde ogsaa sine Ubehageligheder, navnlig med Forpagteren, som skulde flytte Hønsene ud af Storstuen, førend Pispren kunde komme ind. Naturligviis kunde Biskop Valle hverken være tilfreds med Præst eller Skolelærer, hvorimod Madam Wedels Beværtning, navnlig de store Gjeder med de lange Peterfilliestikke i Flabene, havde vundet almindelig Berømmelse. Det gik nu igjen godt en Deel Aar. Hr. Wedel blev mere og mere affældig, Hr. Gerhard en stedse større Dranker, Dobler og Lediggjænger; men Madam Wedel gjorde det ene Stykke Lærred efter det andet og kunde stable den ene Dyne ovenpaa den anden til de naaede Loftet. Da kommer der, efter 6 Aars Forløb, det Budskab, at Biskoppen kommer igjen. Hr. Gerhard løb sin Vej og kom aldrig mere tilbage og Hr. Wedel gik tilfængs for aldrig mere at staae op. „Åh, Lucie, jeg døer af Forstrækkelse“, sukede den usykelige Præst, da Biskoppen kjorte ind i Gaarden. Biskoppen var naturligviis i høieste Grad fortørnet. Kirkebøgerne vare i den gyseligste Uorden, i Skolen var ei engang Borde eller Bænke, endelige Protocoller og Bøger. I det Dieblig Biskoppen forlod Præstegaarden udbrod Wedel: „Nu føler jeg mig saa let, Lucie!“ og dermed sov han hen for evig. Hans Enke levede henved et halvt hundrede Aar efter ham, og Storstedelen af disse Optegnelser skyldes hende.

18) Hr. Steffen Heegaard, er født 1726, den 24de Juli i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Skræder. Han blev 1746 Student fra Bordingborg Skole, levede først af private

Informationer og var siden efter Skolelærer, Klokker og Degn paa forskjellige Steder. 38 Aar gammel tog han Embedsexamen med daarligste Character og blev endelig i sit 49de Aar Capellan i Stubbeljøbing. Aaret efter blev han Medtjener i Bøkker paa Samsø og døde 1798 som Præst i Nordby i Steds. Han var en dygtig Præst og en godmodig Mand, men levede i trange Kaar. Han var to Gange gift. Hans anden Hustru, Sophie Faber, var en Præstedatter fra Jylland; en Søn døde 1835 som Præst i Faderens Kald.

19) Hr. Peter Samuel Dorn, 1776—1785, blev Sognepræst.

20) Hr. Johan Paludan, født 1756 i Kallundborg, hvor Faderen var Sognepræst, blev Student fra Roeskilde 1775 og laae nogen Tid paa Valkendorfs Collegium, var senere Hofmester hos Kammerherre Lindstow paa Hirschholm, fra hvis Huus han blev kaldet hertil 1785. Aaret efter blev han resid. Capl. i Aasminderød og døde 1821 som Præst i Phaneffjord. Han var en frugtbar Forfatter. Med sin Hustru, Anne Elisabeth Paludan, † 1829, en Datter af Hr. Jens i Thorslunde, havde han 11 Børn, af hvilke en Søn døde 1851 som Provst i Norge, en Datter blev gift med Commandeur Christian Carl Paludan og en Søn døde 1830 som Captain i Artilleriet.

21) Hr. Holger Finckenhagen Olivarius, født 1757 i Drølev ved Skjelskjør, hvor Faderen var Sognepræst. I Kjøbenhavn nød han som Student mangan offentlig Understøttelse og blev uden Ansøgning og uden hans Vidende kaldet til Capellan her 1786, efter at han i 4 Aar havde været Lærer ved Dypsofringshuset. 1790 blev han Præst i Næstved og døde 1815, som Præst i Svannike. Han var først gift med Pastor Thillerups Datter i Frederiksberg, ved Navn Sophie Magdalene; anden Gang ægtede han Justitsraad Beckmanns Datter i Kjøbenhavn, Anne Cathrine. Af første Ægteskab 3 Børn, af andet ingen.

22) Hr. Henrik Christoffer Busch, 1790—95 (see Bogs).

23) Hr. Johan Jacob Kirchheiner, født 1764 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Katechet ved Petri Kirke, var her fra 1795 til 1808, da han blev Sognepræst paa Fejs, hvor han en Tid var Sætteprovst. Død som Sognepræst paa Møen 1841. Med sin Hustru, Benedicte Grifke Thomasmine Wadskjær, en Datter af Professor Wadskjær, havde han 11 Børn.

Ved Rescript af 30te September 1803 blev det bestemt, at det residerende Capellani skulde nedlægges ved indtrædende Vacance, hvilket ogsaa skete; men den 11te December 1844 blev der befalet, at en ordineret Katechet skulde ansættes.

Ordinerede Katecheter.

1) Hr. Lauritz Regner Luxen, Son af en Søfficer, er født 1810 i Varde, hvor hans Fader i Krigen var ansat, blev kaldet hertil den 9de Febr. 1845. 1850 Sognepræst i Sønderjylland. Hans Hustru, Augusta Charlotte Gerhardine Andrea Høst, er en Datter af afdøde Dr. med. Høst i Flensborg.

2) Hr. Ole Ludvig Emil Smith, er født 1813 i Ladegaardsmølle ved Frederiksborg, hvor Faderen, tidligere Kjøbmand i Frederiksbund og død i Kjøbenhavn 1846, dengang boede. Informerede baade som Student og Candidat i Kjøbenhavn, indtil han fik sit nuværende Kald 11te Februar 1851. Samme Aar ægtede han Bager Jubys Datter i Kjøbenhavn, ved Navn Caroline Maria Louise, som har stænket ham 3 Børn.

Rectorer.

- 1) Jens Madsen Lillids (Lillige?), † 1594.
- 2) Anders Lauritsen, født 1592, var her 1620—22.

3) Laurits Jørgensen, født paa Laaland 1604, antages at have været her 1622—24. 1630—33 Capellan i Thirsted, hvorefter han blev Sognepræst paa Feisø, hvor han døde 1658.

4) Jesper Jepsen Engberg, 1624—26, alt omtalt.

5) Peder Christensen Drølev, 1626—29, da han blev Capellan i Skovlænge.

6) Jens Andersen (Bredal?), født 1605 og bestiftet 1629, var her meget kort.

7) Gregers Jørgensen Møenbo. født 1597, var Rector 1629—31. Da Biskoppen visiterede Skolen 1630, fandtes kun smaa Disciple, da de store vare døde i Pesten.

8) Christoffer Jacobsen Langebek, 1632, var her ikke en Maaned (see Gundslev).

9) Jacob Nielsen Winther, rimeligviis en Søn af Hr. Winther i Sagfjøbing, er født 1609. Han var Rector 1633—35, da han blev Capellan i Horslunde; 1640 blev han Præst i B. Ulsløv, hvor han ægtede Enken.

10) Rasmus Beske, født 1608, formodentlig i Stubbe-fjøbing; var her 1635—37, da han blev affat paa Grund af sit Skjorlevnet med Capl. Bo Hansens Enke. 1638 skal han være bleven henrettet paa Grund af et Mord.

11) Oluf Nielsen Høfding, skal have været Rector saalænge Hr. Beskes Sag stod paa.

12) Hans Mortensen Falster, født 1611, var her fra 1637.

13) Jens Pedersen Falster, blev Præst paa Bogo 1649.

14) Jacob Albertsen Niz, skal alt have været ved Skolen 1640, maaskee som Hører, affat 1653, formedelst nogle danske Rim, rimeligviis af satirisk Indhold, hvilke han havde ladet trykke i Lybek. Skal sidenestere være bleven Præst i Norge.

15) Anders Oluffen, var her 1655, rimeligvis død som Capellan i Stege 1669.

16) Iver Danielsen Colerus, en Præsteføn fra Fyen, døde her som Rector 1658.

17) Morten, var her 1659.

18) Anders Rasmussen, 1659—64, blev Capellan.

19) Hans Christensen, 1664—73, blev Capellan.

20) David Clausen, 1674, maatte siden nedlægge sit Embede, hvorefter han døde som Klokker og Hører 1682.

21) Anders Rasmussen, var her 1676.

22) Niels Frandsen, født 1657 i Maribo, hvor Faderen var Kjøbmand. Siden tog Præsten i Hunsøby, Hr. Ild, sig af ham og saaledes naaede han at blive Rector her 1678. 1686 blev han Præst i Hunsøby, hvor han som Barn havde drevet Plov. Han var først gift med en Søster til Mag. Birch i Stubbekjøbing, siden ægtede han Borgemeister Billumsens Datter i Stege, ved Navn Else, som fødte ham 13 Børn. I sine sidste 16 Leveaar var han saa svagelig, at han maatte holde Capellan. Efter hans Forslag oprettede Geheimeraadinde Knuth en Skole i Hunsøby og stiftede et Hospital samme Sted. Han var en retfindig Guds Mand, der øvede utrættelig Flid med Menighedens Underviisning. Da Præstegaarden i hans Tid blev flyttet, opbyggede Herflabet den igjen paa egen Regning paa det Sted, hvor den nu staaer, ja stjaanede den endog 2 à 3 fulde Gaardes Jord. Hr. Frandsen kaldte nu sin Præstegaard Friborg, og dette Navn antog alle hans Børn. Af disse maae mærkes: en Søn, der senere blev Sognepræst, og 2 Døtre, hvoraf den ene ægtede Hr. Hoe i Døllefjelde, siden efter Hr. Desingthon paa Feis, den anden blev gift med Faderens Estermann.

23) Anders Christoffersen Jungshoved, blev 1689 Præst paa Bogø.

24) Mag. Søren Jensen Kaalund, en Søn af Mag. Kaalund i Herfølge, var her fra 1689—1707, da han blev

resid. Capl. i Nakskov. Hans første Kone, Margrethe Nielsdatter Barchmann, var en Søster til Faderens Eftermand; hans anden Hustru, Dorthé Sørensdatter Tugen, overlevede ham.

25) Peder Andersen Rjep — et passende Navn for den Tid's Rectorer — blev 1688 Student fra Nykjøbing; var her fra 1707—15, da han døde i sit 49de Aar.

26) Laurits Kaalund, 1715—16 (see Bogø).

27) Jens Christianen Kaalund, en Brodersøn til Mag. Søren Kaalund, er født i Bollerølev i Sjælland, hvor Faderen var Præst. Han blev Student fra Nykjøbing Skole 1710 og blev Rector 1716, død som saadan 1732 i sit 44de Aar.

28) Jacob Tryde, født 1706 i Døstøfte, hvor Faderen var Sognepræst; han blev Hører 1731 og Rector næste Aar. 1735 blev han suspenderet paa Grund af hans usædelige Forhold til en Værtshuusholder Lunds Kone. Imidlertid tog han dog 1738 Embedsexamen med daarligste Character, ja holdt endog Prøveprædiken 4 Aar efter; men har neppe faaet geistlig Ansættelse alligevel.

29) Jesper Gadegast, født i Stubbekjøbing 1701, fem Dage efter Forældrenes Bryllup. Var en Tid Huuslærer hos Hr. Suhre i Utterslev (hvortil henvises), blev 1729 Skoleholder i Maglebrænde og endelig Rector i Stubbekjøbing 1736, indtil Skolens Redlæggelse 1740. † den 10de November 1752, som Sognepræst for Oddense og D. Menigheder i Viborg Stift. Gift med en Søster til Sognepræsten Hr. Hollender.

Af Hørere kjendes kun 6, som alle ere omtalte paa de Steder, hvorhen de siden ere forflyttede.

Maglebrænde Sogn (Brænnings mælle),

Annex til Stubbekjøbing, bestaaer af 183¹⁾ Idr. Hartk., har baade Moser, Bakker og Skov. Byer: Maglebrænde, Stan-

¹⁾ Nu omtrent 208 med 1 Idr. Skovk., ca. 600 Beboere og 32 Gd.

gerup og Hjenstrup. Kirken, som har et Spir og et hvælvet Chor, er kun liden. [Her mærkes Aulsgaarden Eisenlund paa 30 Tdr. Hartk.] I Sognet laae tidligere Stangerupgaard, som Kammerr. Kehlet kjøbte ved Auction 1766. Da Kammerraadens Frue afgik ved Døden i Stubbekjøbing 1786, blev Godset kjøbt af Bønderne for 76000 Rdlr. og Hovedgaarden nedlagt.

Af milde Gaver til dette Sogn maa mærkes det af ovennævnte Fru Kehlet, Maria Margarethe Seegh, 1783 stiftede Høspital. Dog have Trængende af Stangerup Gods Fortrinøret. Den oprindelig dertil legerede Capital paa 4000 Dk. D. G. er nu steget til over 5000. De 8 Lemmer faae en ugentlig Understøttelse.

Nørre Vedby Sogn (Withby norræ)

har 390 ¹⁾ Tdr. Hartk. Landsbyer: N. Vedby, Niserup med Præstegaard, Egelev og Nr. Grimmelstrup. Skov findes i den nordlige Deel. Sognets høieste Punct er Bannehøi, 76 Fod. Ved Dreghoved findes 2 Holme, Dyrefoden og Skaneholm, som have dannet sig ved Havets Opstylinger. Dmtrent en Fjerdepart af det inddæmmede Rippinge Noer hører hertil.

1766 oprettedes i Sognet det saakaldte Hvededals Gods, paa 547½ Td. Hartk. og kjøbtes samme Aar af Agent von Westen for 23000 Dlr. En Hovedbygning blev imidlertid aldrig opført, og da Kongen i Slutningen af forrige Aarh. tilbagekjøbte Godset, for at Bønderne kunde blive Selveiere, blev Hovedgaarden udstykket og tildeels udlagt til Fredskov. Senere kunde Bønderne, som vare blevne Selveiere, ikke udrede deres Skatter, i de for Bondestanden tunge Aar, hvorfors de atter bleve Fæstere; men ere dog nu — rimeligviis for bestandig — Selveiere igjen.

¹⁾ Nu 464 og 1¼ Td. Rff. med henimod 1100 Tndb. og 56 Gb.

Milde Gaver: 1727 gav Mag. Geert Mejer's Enke, som ligeledes betænkte Kirken med en Sølvkande m. m., 100 Dlr. til de Fattige i dette Pastorat. Som et Vidnesbyrd om, hvad en tro og forstandig Bestyrelse, selv af en lille Capital kan udrette, maa bemærkes, at dette Legat under de afdøde Sognepræsters, Provst Sidenius's og Professor Glahn's, Hænder er i 1845 steget til — 672 Rdlr. S. Provst Scarvin gav ogsaa 100 Dlr. til sin Begravelser Vedligeholdelse. I Almindelighed tage Kirkerne flige Gaver og lade Begravelser være Begravelser, indtil de nedrives eller sløffes; men Provst Glahn holdt ei alene Begravelser i forsvarlig Stand; men vidste ogsaa at bringe Capitalen op til 328 Dlr., som ved de senere Præsters, navnlig Provst Nyrop's og Consistorialraad Lund's, Bestræbelser har saet yderligere Sikkerhed. Begravelser holdes stedse forsvarligen vedlige. Hvad derefter bliver tilovers, anvendes til Skolevæsenets Bedste.

1839 stiftedes et Legat for Enker efter Færgekørløse i det i Sognet liggende vigtige Færgested Gaabense. Legatet er i 1859 mindst 300 Dlr.

N. Bedby Kirke er en usædvanlig smuk Landsbykirke, udmærkende sig ved høie spidsbuede Hvalvinger, som strække sig igjennem hele Kirken. Den eier 3 Malerier. Det ældste med Årstallet 1651 og nogle ufattelige Ord forneden, forestiller en knælende Præst og hans Hustru, og tilføjer Sagnet, at han skal være den første gifte Præst i Menigheden.

Præstehistorien er denne:

1) Hr. Rasmus Olsen, fik 1532 Præsentats paa Bedby Kirke, † 1567.

2) Hr. Niels Agelsen, 1567—1601, Provst i Nørreherred fra 1588. En Datter af ham var gift med Hr. Christoffer i Tingsted.

3) Hr. Hans Justesen, først resid. Capl. i Nykjøbing, var Præst her fra 1601 til sin Død 1616.

4) Hr. Hans Nielsen Borre, død som Provst 50 Aar gammel 1641.

5) Hr. Niels Christensen Othsing, født 1633, var 1630 Hører i Nykjøbing Skole, blev 1631 resid. Capellan i Rudkjøbing, hvorfra han 1633 i samme Egenkab kom til Nykjøbing; her var han fra 1641 til sin Død 1657. Hans Hustru antages at være Formandens Datter.

6) Hr. Rasmus Pedersen Scarvin, født 1622, kom der 1658; 10 Aar efter blev han Provst og døde 1674. Med sin Hustru, Elisabeth Lassen, som ægtede Estermanden, havde han 2 Sønner.

7) Mag. Bert Mejer, født 1646 i Sorø, hvor Faderen var Professor; her var han fra 1674 indtil 1687, da han anden Pinsedag „ved en salig og sagtelig Død satte Punctum til sin Videsses Memorial“. Hans Hustru overlevede ham til 1728, da hun døde, 97 Aar gammel. Hun var en bemidlet, men yderst trættefjær Dame, hvem de efterfølgende Sognepræster stadig havde Strid med.

8) Hr. Peder Henriksen Krog, er født i Kjerteminde, hvor Faderen var Raadmand. 1666 blev han Rector i Sænkjøbing; 1674 blev han kaldet til det residerende Capellani i sin Fødeby, hvilket Embede han først tiltraadte, da hans Stedfader og Formand i Embedet var død 1678. I Kjerteminde havde han langvarige Stridigheder med sin Sognepræst. 1687 forflyttedes han til Nørre Vedby, hvortil han 1695 fik Nørre Alslev annecteret, og er saaledes den første Sognepræst for disse to forenede Menigheder. Kort før sin Død Aar, 1700, nedlagde han Embedet. Han var 3 Gange gift og havde mange Børn, af hvilke dog ingen kendes. Hans tredie Hustru, Margrethe Pedersdatter, giftede sig 4 Aar efter hans Død med sin Tjenestefarl, Hans Andersen Iver, i hvilken Anledning Estermanden har skrevet dette i Kirkebogen: „Hun er min Formands Enke og stiftede sig som et Skarn.“

9) Mag. Johan Christoffer Suhr, født 1676 paa Nalholm Slot, hvor Faderen boede som Kammerraad og Amtsforvalter, † 1706; han var her fra 1700—1711. Med sin Hustru, Marie Elisabeth Lundt, end Datter af Magister Lundt, havde han en Søn og en Datter. Sidstnævnte ægtede først Hr. Burserus i Bæggerløse, siden Hr. Hjort i Baabensted.

10) Mag. Søren Hansen Payngk, født 1674 i Løsning i Aarhuus Stift, hvor Faderen var Præst; var først Feltpræst og kom derefter hertil, hvor han døde Aaret efter han var bleven Provst, 1731. I sit andet Ægteskab havde han 4 Børn.

11) Hr. Niels Hansen Olivarius, f. 1702 i Phansfjord paa Møen, hvor Faderen var Sognepræst, kom 3 Aar efter at have taget Embedsexamen med næstbedste Character til dette store Kald, hvor han alt døde 1736.

12) Hr. Christian Poulsen, født i Ribe 1691, var først Hører i sin Fødebyes Skole, siden Hører og Cantor i Odense, hvorfra han 1718 kom til Mors. 1736 til Rjettinge; men da det viste sig, at ikke Kongen, men Geheimeraad Raaben havde Kaldsret, fik en Anden dette Embede, medens Hr. Poulsen kom hertil endnu samme Aar — og tabte altsaa ikke ved Byttet. Han var 10 Aar Provst og døde Nytaarsdag 1751. Hans Kone, Anna Cathrine Nauschus, overlevede ham i 22 Aar og døde i Maribo, 82 Aar gammel, efterladende mange Penge, men ingen Børn.

13) Hr. Isak Sidenius, født 1712 i Jemteland, hvor Faderen var Peltsværkshandler. Ved privat Indflydelse blev han 1738 Sognepræst i Tvede i Fyen, kom 1751 hertil, hvor han døde 1780, efter at have været Provst i 20 Aar. Med hans Udnævnelse til dette Embede gif det saaledes til: Da Kong Frederik den Femte var paa Laasinge, turde Præsten i Bregninge ikke prædike for ham, men fik Hr. Sidenius i Tvede til at gjøre det, og denne, som var en udmærket

Prædikant og opbyggelig Taler, flilte sig meget godt derfra. Da Kongen næste Dag kjørte til Odense, stillede Præsten sig med sine 6 Børn paa Veien; Adam Moltke sagde, da han blev dem vaer: „Deres Majestæt! der staaer Præsten fra igaar. Han har Kjød nok, men lidt Brød.“ Han fik saa dette Embede. Han var en Mand af en streng Tænkemaade, hvilket ogsaa udtalte sig i hans Ydre, god imod Fattige og forsvarede, hvad han ansaae for Ret, uden Personens Anseelse. Han juspenderede endog sin egen tilkommende Svigersøn, paa Grund af at han havde besvangret Datteren, som han strax maatte ægte, ja gav ham endog et Drefigen; men skaffede ham dog siden Opreisning og Befordring. Med alt dette var han en kjærlig Familiefader. Sin Mark brød han sig ikke om, men passede desto ivrigere sine Bøger. Hans største Fornøielse var at fange Muus og stoppe Musehuller, samt at ligge paa Taget og hjælpe Tæggemændene, naar der skulde tægges; hvoraf man altsaa bør slutte, at der har været godt Tag over Præstegaarden i hans Dage, samt saa Muus indenfor dens Vægge. Han bar steds paa et svagt Helbred, fordi han som Skoledreng i Vinterens Hjerte maatte synge i Trondhjemsk Kirke med bare Fødder i Skoene. Hans anden Hustru, Anne Margrethe, var en Datter af Raadmand Hinkeldej i Rykjøbing. Han havde ialt 18 Børn, af hvilke en Datter, Birthe Marie, ægtede Hr. Pontoppidan, som siden blev Sognepræst i Lundum; en Søn døde som Sognepræst i Rødsted; en anden, ved Navn Edvard, døde 1833 som Kjøbmand i Maribo. Dennes Søn er den nysafdøde Eier af Prindsesholm. Kjøbmand Edvard Sidenius's yngste Barn var Knud Breddenberg, ligeledes Kjøbmand i Maribo og født 1802, var Deputeret ved Provindsialstænderne, kongl. valgt Rigsdagsmand og Landssthingsmand, de to sidste Functioner i meget kort Tid, Nd. af Dbr., og gift med Nielsine Marie Møller, † 1854, Datter af Biskop K. Møller. Hr. Isak Sidenius's 12te Barn døde 1820, som Stiftsprovst og Præst i Øster

Ulslev; en Søn, Christian, døde 1825 som Kjøbmand i Nykjøbing; en Datter, Karen Marie, ægtede en Districtschirurg Wittasæd i Søkjøbing, fra hvem hun efter faa Maaneders Ægteskab blev skilt; hans yngste Barn, Sønnen Benjamin, blev Præst i Fyen.

14) Hr. Henrik Christoffer Glahn, født 1738 i Alling i Jylland, hvor Faderen var Præst. Hans Bedstefader, Søn af en Bonde i Hannover, bragte Slægten til Danmark, da han kom herind som Musicus. 1763 gif han som Missionair til Grønland, hvor han forblev i 6 Aar og udarbejdede i den Tid mange Skrifter til Grønlandernes Brug og Nytte. Efter Hjemkomsten laae han 2 Aar ledig i Kjøbenhavn, hvorpaa han blev Præst i Norge og 1778 i Tingsted, hvor han dog først ankom efter henvend halvandet Aars Forløb 1779, i hvilket Aar han fik Titel af Professor; blev 1780 Provst og kort efter Sognepræst her. Provsteembedet opgav han imidlertid, endnu før han blev indsat og døde 1804. Han var en oplyst, from og virksom Mand, der førte en god, klar, stundom lidt bidende Pen, som han holdt meget af at bruge. Han var gift med Biskep Poul Egedes ældste Datter, Gertrud Kirstine, med hvem han havde 8 Børn. Hans ældste Datter, Inger Kirstine, † 1843, var gift med Hr. Budh, Cier af Elsfum, som døde 1816; Adam Vilhadt blev Præst i Bæggersløse; Poul Egede, † 1846, som resid. Capl. ved Garnisons-Kirken og Ridder; Marcus, blev Oberst, Emdr. af Dbr. og Dbrmd.; Gertrud Rasch, gift med Skovrider, Forstraad Sievers i Hannov; Lønne Bloch, Oberstlieutenant, Ridder og Krigscommissair i Weile.

15) Hr. Christoffer Nyrop, født 1752 i Nordrehovg i Norge, hvor Faderen var Præst, blev først erklæret umoden ved sin Embedsexamen, men opnaede dog Aaret efter, 1772, tredie Character, var i 4 Aar ref. Capl. i Norge, blev 1782 Præst i Ballensbæk, 1791 i Glostrup i Sjælland, hvor han 6 Aar efter blev Provst. 1804 blev han kaldet hertil, hvor

han 1831 døde som Jubellærer. I sit første Ægteſkab med Wilhelmine Johanne Svanik, hvis Fader var pract. Læge i Kjøbenhavn, havde han 7 Børn. Med sin anden Huſtru, Cathrine Eliſabeth Magdalene Heilmann, Datter af Sognepræſten i Kjørteminde, havde han 8 Børn. Af diſe 15 Børn, døde de 5 ſom ſmaa. Af de andre mærkes: den ældſte Datter, ſom ægtede Hr. Zimmermann i Gundslev; Sønnen Chriſtoffer, der blev Præſt paa Holmsland; Sønnen Johan Ernſt, der blev Diſtrictlæge paa Mors, og den berømte Inſtrumentmager i Kjøbenhavn, Camillus Nyrop, født 1811.

16) Hr. Ludvig Michael Lund, født 1771 i Storeheddinge, hvor Faderen dengang var reſid. Capl. Efter at have været 5 Aar i Guldſmedlære, begyndte han førſt at ſtudere, og blev endda 20 Aar gammel Student med bedſte Character. Han var førſt Adjunct i Herluſſeholm i 3 Aar, derefter i 2 Aar perſ. Capl. i Ekſerbæk, blev 1801 Sognepræſt i Brande, 1808 for Starup og R. og 1832 her, hvor han 1840 udnævntes til Conſiſtorialraad, † 1843. Han var gift med Eliſabeth Chriſtine From, Søſter til Stiftsprovſt Steenſtrupſ Huſtru i Karleby. Af deres 5 Børn mærkes: den ældſte Søn Johan Chriſtian Reſen, for Tiden Sognepræſt for Udby og D., Joachim Otto From, Sognepræſt til Korup og W. og H., og Johannes Bellejuſ, der en kort Tid var Faderens Capl. (See I. S. 174 Nr. 18.)

17) Hr. Peter Andreas Heiberg Jürgensen, født den 20de Februar 1800 i Kjøbenhavn, hvor Faderen, † 1809, var Mægler og Diſpacheur; Moderen, Eliſabeth Bunken, lever endnu, 84 Aar gammel; leed i ſin Barndom af den ſaakaldte St. Veitædands. Efter at have faaet bedſte Character til alle ſine Examina, blev han 1827 Sognepræſt for Rold og B. og giftede ſig da med Thomasine Eliſabeth Johanne Koch, Datter af Hr. Conſiſtorialraad Koch i Horbelev. 1837 blev han forflyttet til S. Kirkeby og S. Alſlev, hvor han 1841 blev udnævnt til Provſt. 1843 kaldtes han hertil, hvor han 1852

udnævntes til Stiftsprovst. 1853 hædret med Ridderkorset. Af 6 Børn leve 5, af hvilke den ældste Datter 1849 blev gift med Hr. Forvalter Saugman paa Gørseløse.

Nørre Alslev Sogn

Anneq til Nr. Vedby, har 253 ¹⁾ Tdr. Hartk. Landsøbyer: Nr. Alslev og Ravnjø. Skov findes. Her mærkes Uds- gaarden Holgershaab paa ca. 23 Tdr. Hartkorn. Kirken er lille, men ganske net. Hvælvingerne ere kun lave. Taarn og tresidet Chortilbygning.

Indtil 1645 havde Nørre Alslev sine egne Præster, af hvilke Hr. Peder Dideriksen og Hr. Jens eller Jacob Andersen tilhørte den catholske Tid.

Efter Reformationen høves:

1) Hr. Bertel Lydiksen (Ludolphi), kaldet 1532, var her endnu 1549.

2) Hr. Simon Andersen, var her 1584.

3) Hr. Oluf Andersen Dyste, var her 1592.

4) Hr. Jørgen Pedersen, kaldet 1593, var her endnu 1610.

5) Hr. Peder Christoffersen.

6) Hr. Hans Jørgensen Faaborg, født 1594, kaldet 1622. 4 Aar efter blev han beskylt for Skjorlevnet og af den Grund en kort Tid suspenderet. 1633 blev han imidlertid endelig affat fra Kaldet, paa Grund af den raaeste Frem- særd imod sin Egtefælle.

7) Hr. Niels Christensen Solgaard, født 1603, kom hertil fra det resid. Capl. i Nykjøbing og var her fra 1633 til sin Død 1648. Han var Svoger til Hr. Mule i Dannemarre.

1) Nu 277½, 34½ Td. Skovfl., ½ Td. Mfl., omtr. 750 Subb. og 37 Gb.

8) Mag. Søren Oluffen Røed, født 1620, var her kun fra 1648—50. Om han da er død eller blev forflyttet, vides ikke.

9) Hr. Jesper Pedersen, er født 1614, rimeligviis paa Langeland, var uden Tvivl Hører i Nykjøbing 1646. Var her blot 1650—52, uden at man veed, om han døde eller blev forflyttet.

10) Hr. Hans Steffensen Falster, født 1621, var her fra 1652 til sin Død 1663.

11) Hr. Simon Nielsen Spend, født 1633 i Sæby, hvor Faderen da var Sognepræst. Samme Aar som han kom her, var han 1662 bleven taget til Medtjener i Besterborg. Døde her 1681.

12) Mag. Laurits Hansen Fiil, var alt ordineret, da han kom hertil 1681. Da det 6 Aar efter blev bestemt, at N. Alslev skulde annecteres N. Vedby, blev Hr. Fiil allerede 1687 kaldet til Landet, hvor han døde 1720. 5 Børn.

Lingsted Sogn (Thingstathæ)

har 360¹⁾ Idr. Hartk. Landsbyer: Lingsted, Taaderup med Præstegaard, Øverup, Kraghave, Stubberup og Bruntofte. Jorderne ere fede og frugtbringende. En Deel af den store Borremose hører til dette Sogn, som ogsaa har betydelige Skovstrækninger, af hvilke Hannenov og Bruntofte Skove ere de vigtigste. Her findes Hovedgaarden Gammel-Kirstineberg²⁾, som oprindeligt er opstaaet af 2 sammenlagte Bøndergaarde, samt af Parceller af Hovedgaardene Bestensborg og Bennerøslund, med hvileen den i længere Tid havde fælles Eier i Confr. Colbjørnsen, hvis Familie eiede Gammel-Kirstineberg, indtil for ca. 15 Aar siden.

¹⁾ Nu 429, 59 Idr. Skovsk. og 3 Idr. Vikk., med henimod 1200 Ind. og 55 Gb.

²⁾ Nu 36½ Idr. Hartk.

Kirken er af god Bygning og har 3 Klokker. Den er meget gammel, hvælvet og smuk. Den har Taarn. Altertavlen simpel.

Tingsted var i Middelalderen et meget vigtigt Sted, som oftere fik Besøg af danske Konger, af hvilke Kong Christoffer II. og hans Søn, den udvalgte Kong Erik, her 1325 sluttede Forlig med Marsken Ludvig Albertsen, ifølge hvilket denne skulde rømme Hammerøhuus for en fastsat Sum Penge.

Milde Gaver: 1780 gav Sogndegn Lars Jensen Bysted, til trængende Præste-, Degne- og Skolelæreres Enker i Pastoratet, hele sit Efterladenskab, som med oplagte Renter i 1859 omtrent er 250 Dlr.

I Præstegaarden skal ikke mindre end 3 Præster gaae og „spøge“. Andre Præstegaarde kunne have nok af 1.

Præster i Tingsted.

1) Hr. Jacob Oluffsen 1549.

2) Hr. Jens Christensen Aalborg, var her 1584 og døde Maret efter.

3) Hr. Christoffer Pedersen Nakskov, født 1555, var her fra 1585 til sin Død 1604. Denne Mand havde en stor Gjenvordighed for sin gode Villies Skyld. Da hans Ven og Nabo, Hr. Oluf i Drølev, befandt sig ilde, sendte Hr. Christoffer ham et Lægemedel, som han havde lært at sammensætte af sin „Skolemester“, Dr. Hammer i Kjøbenhavn, og oftere brugt til Andre. Men neppe havde Hr. Oluf brugt Lægemeddelet, før han blev døds syg og døde med de Ord: „Dersom jeg doer, skylder jeg ingen Anden derfor, end Hr. Christoffer i Taanderup.“ Naturligvis blev der nu Alarm i Leiren. Hr. Christoffer blev strax suspenderet — dermed var man dengang meget rast — uagtet den Afdødes Familie eenstemmigen talede hans Sag paa det Bedste og han selv tilbød sig, at ville spise en Portion af Lægemeddelet. Ja, skjøndt Professorerne saavel i Ro-

stof som i Kjøbenhavn fandt Lægemiddelet aldeles uskadeligt, kunde Suspensionen dog ikke hæves, før efter en Frifindelseddom 1594. Forgjæves gjorde Hr. Christoffer sig siden efter al mulig Umage for at udfinde Aarsagen til sin Vens pludselige Død, der ogsaa bestandig forblev ubekjendt. Hans Hustru var en Datter af Hr. Niels i Riserup.

4) Hr. Jens Hansen, fra 1604—19.

5) Hr. Oluf Thøgersen Skytte, kom hertil fra Nykjøbing Capellani 1619, blev Provst i Nørre Herred 1641 og døde 1654.

6) Hr. Jens Oluffen Skytte, Formandens Søn, blev ikke fuldt 25 Aar gammel valgt til Faderens Eftermand, døde 1669. Med Helvig Thorborg, som ægtede Eftermanden, havde han en Datter, der blev gift med de 2 Præster i Vaalse, Hr. Kneutel og Hr. Røstorph.

7) Hr. Laurits Pedersen Werløs, født 1641 i Kirkeverløse i Sjælland. 1669 blev han Præst her, hvor han 1692 blev Provst og døde 1705.

8) Hr. Peder Lauritsen Werløs, Formandens Søn, er født i Taaderup 1671, blev 1691 Student fra Nykjøbing, var Faderens Medhjælper fra 1696 og døde 1729. Hans første Hustru, Anne Marie Plum, var en Datter af Borgmesteren i Rjøge; hans anden Ægtefælle, Anne Juditte Hansdatter Pilsmed, var en Datter af Præsten i Glumsø. I første Ægteskab havde han 2 Døttre og 2 Sønner, af hvilke den ene, Lars Pederjen W., 1727 blev Student fra Nykjøbing Skole og døde som Præst i Norge, den anden døde som Præst i B. Ulsløv.

9) Hr. Poul Pedersen, født 1678 i Trondhjem, havde ringeste Character baade til Examen 1701 og til Prøveprædiken; kom 1729 hertil, hvor han døde 1746. I tvende Ægteskaber havde han idetmindste 3 Børn, af hvilke hans eneste Datter ægtede Mag. Hegelahr i Karleby og en Søn, ved Navn Peder, blev Faderens Capellan. Hr. Peder Poulsen

er født i Østerisøer 1714, var Faderens Capl. fra 1740 til 48, da han blev Sognepræst for Jngstrup, S. og A. Menigheder i Aalborg Stift, og døde den 31te Decbr. 1780.

10) Hr. Jørgen Henning Styrup, født 1717; hans Fader var Captain i Garden; blev 1746 kaldet til Sognepræst i Tingsted, hvor han var til 1761, da han kom til Tversted, U. og B. i Benschsel. Blev 1773 Præst i Uebeltoft, hvor han resignerede 1792 og døde 4 Aar efter. I tvende Ægteskaber havde han 10 Børn; en Sønnesøn af ham, Jacob Styrup, faldt 1848 i Fægningen ved Oversø, som Oberstlieutenant og Chef for 9de Bataillon.

11) Hr. Erik Werdel, født 1719, var i 10 Aar Skoleholder ved Garnisonskolerne, sidenest Præst ved Krigshospitalets Ladegaard, hvorfra han 1761 blev kaldet til Tingsted; men kom ved Bytte med sin Eftermand 1774 tilbage i sin forrige Stilling, hvor han døde 10 Aar efter, saavidt vides ugift.

12) Hr. Peder Strange, født 1737 i Odense, hvor Faderen var Pottemager. Ikke 1 Aar gammel, mistede han sin Fader og 2 Aar efter sin Moder. Neppe 4 Aar efter at han var kommen hertil, døde han 1778. Hans Hustru, Anne Marie Mølmarck, skjenkede ham 2 Børn, og blev siden efter i sit tredje Ægteskab viet til Hr. Egtved i Arninge.

13) Hr. Henrik Christoffer Glahn, 1778—81, da han kom til R. Vedby.

14) Hr. Svend Egerød, født 1737. Hans Fader var Muurmester. Han var baade før og efter sin Embedsegamen, som han tog 1763 med den ringeste Character, Huuslærer paa forskjellige Steder; var fra 1769—81 Præst paa St. Croix, fra 1781—87 her og døde 1792 som Præst til Veiby og T. Han havde 8 Børn. Hans Søn, Hans Andreas, døde 1813 som Apotheker i Maribo.

15) Hr. Johan Peter Gad, født 1761 i Veiby, hvor Faderen var Provst og Sognepræst. Fra 1784 var han Capl.

hos sin Fader, hvorefter han 1787 blev Præst i Lingsted. 1789 blev han kaldet til Magleby paa Møen, hvor han døde 1825. Med Anne Cathrine Staal, Datter af Hofagent Staal i Stubbekjøbing, havde han ingen Børn.

16) Hr. Christen Wolf, født 1743 i Skjelby, hvor Faderen var Sognepræst; blev 1774 Skibspræst, 1782 Præst paa Bogø og var her fra 1789 til sin Død 1814. I tvende Egteskaber havde han 4 Sønner, af hvilke den ældste, Hans Eiler, døde 1844 som Præst i Maustrup og J., efter at have faaet Udmærkelse til første og anden Examen; hans anden Søn, Niels Gjesfing, var titulair Professor og Sognepræst ved Helliggeistes Kirke, død 1848, 3 Aar efter sin Entledigelse. Hans yngste Søn, Jacob Vilhelm, døde 1838 ugift, som Sognepræst til Frølev og M.

17) Hr. Hans Ditlev Heineth, fra 1814—25, blev Sognepræst i Bæggløse.

18) Hr. Johan Frederik Biering, født 1785 i Moseby, hvor Faderen var Sognepræst; blev 1814 Vicepastor i Jernved og var her fra 1820—43, da han blev Sognepræst til Biig og A. i Sjælland.

19) Mag. Jacob Christian Lindberg, født 1797 i Ribe, hvor Faderen var resid. Capl.; tog anden Examen med Udmærkelse og fik ligeledes Udmærkelse ved sin Embedsexamen 1822, blev samme Aar Adjunct ved Metropolitanaskolen, hvorfra han entledigedes efter Ansøgning 1830. „Privatiserede“ derefter indtil 1844, da han uden Ansøgning blev kaldet til Lingsted, hvor han var til 1858, da han blev forflyttet til Lillelyndby, hvor han døde samme Aar. Fra 1853 var han Rigsdagsmand, valgt i Rafflov. Med sin Hustru, Anne Cathrine Hanjen, havde han 7 Børn, af hvilke en Søn studerer.

Torkildstrup Sogn (Thorildsthorp)

skal have Navn af en Hedning, ved Navn Torkild, „som var den Første der paastod, at Jorden gif rundt“.

Har 297¹⁾ Idr. Hartf. Sognet er temmelig høitliggende, men har dog ogsaa Moser, saavelsom Skovpartier. Landsbyer: Lorkildstrup, Gundslevmagle, Taarup, Dufferup og Sullerup. Kirken²⁾, kaldet „Langeinaren“, formedelst sin Længde, da den er 44 Alen lang, men kun 11 Alen bred, har 5 Hvælvinger samt Taarn med 2 Klokker. Skibet er af hugne Kampestenene. Over Hvælvingerne findes, som i andre af Stiftets Kirker, Spor af Bøgmalerier. Choret synes bygget i tvende Gange og har derfor ligesom 2 Chordøre. Selve Kirken er lav og vanskelig at tale i.

Her laae det gamle Herresæde Lorkildstrup, som 1662 blev ødelagt ved Jld og senere ikke er opbygget. Den kom i Frederik II.'s Tid under Kronen; men havde forinden Giere navnlig af Familierne Benstermand og Sparre. Den Sidste af Sparreslægten var Hr. Henning Sparre, † 1593.

Fra Reformationen indtil 1692 var Lorkildstrup et Kald for sig selv og havde i den Tid følgende

Præster.

- 1) Hr. Hans Pedersen, † 1549.
- 2) Hr. Jens Jensen, 1549—80.
- 3) Hr. Peder Christensen Jyde, 1580—1608.
- 4) Mag. Christoffer Jørgensen Svindinge, en Søn af Hr. Jørgen i Svindinge i Fyen. 1608—23. Havde 10 Børn.
- 5) Hr. Peder Hansen Brun, født 1694, var først Rector i Nykjøbing, fra 1622 Capl. i Østøste, hvorfra han 1623 kom hertil, † 1653. Var efter al Rimelighed ikke mindre end 5 Gange gift og havde dog ikke mere end — 14 Børn;

1) Nu 340 $\frac{1}{2}$. 4 $\frac{1}{2}$ Td. Skovfl., 1 $\frac{1}{2}$ Td. Møllest., ca. 900 Indb. og 50 Gb.

2) Da den ikke kan sees fra Søen, har den vist heller aldrig været Sømærke.

af disse blev een Rector i Nykjøbing. Hans anden Hustru, Karine Jørgensdatter, synes at have været Formandens Enke.

6) Hr. Niels Hansen Munk, født 1626 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Brygger, var her fra 1653—65, da han blev Capl. i Helsingør, hvor han døde 1682. Med Karen Sadolin, en Datter af Provst Sadolin i Hørbelev, havde han 5 Børn, af hvilke en Søn, Hans, døde 1712 som Biskop i Christiania og Dr. theol., og Sønnen Poul, som blev Provst samme Sted; den tredje Søn blev Commerceraad; den ene Datter ægtede Provst Pontoppidan i Butterup og L., den anden gift med en Oberst.

7) Hr. Dines Jacobsen Rosendal, født 1630 et Sted paa Laaland. Fra 1663—65 Capl. paa Fejsø, hvorfra han kom hertil og senere døde 1681. Af hans 8 Børn mærkes en Datter, som blev gift med Klokker Brandrup i Nykjøbing. Deres Datter ægtede Faderens Eftermand, Klokker og Hører Warde.

8) Hr. Christoffer Jensen Raalund, født 1654 i Herfølge, hvor Faderen var Sognepræst. Uagtet han kun fik stætteste Character til Embedsexamen, blev han dog efter neppe 7 Aars Forløb 1681 Sognepræst her, og fik 1692 endog Lillebrønde tillagt som Annez, saa at han var den første Sognepræst for de forenede Menigheder Lorfildstrup og Lillebrønde. † 1696. Med sin Hustru, Karen Lauritsdatter, havde han 4 Børn, af hvilke den ældste Søn blev Sognepræst i Thirsted og en anden døde som Justitsraad; hans eneste Datter blev gift med Hr. Wolf i Skjelby.

9) Mag. Abraham Martinsen Schrøder, f. 1662, blev Student fra Nykjøbing Skole 1684 og var Præst her fra 1696 til sin Død 1726. 1719 stal en „Skjelm“ Ild paa Præstegaarden og opbrændte al deres Velsæld. Ingen havde Sko paa Fødderne, endfige mere. Af 17 opredte Senge frelstes kun 1 Dyne. Det Tungeste var imidlertid, at deres otte Aars Søn indebrændte, idet Huuslæreren i sin Besippelse

glemte at vække ham, uagtet de laae i Bærelse sammen. Hans ældste Broder, som pleiede at ligge hos ham, var reist samme Aften med sin Fader til Nykjøbing, hvor nu Præstekonen med „6 nøgne Børn“ kom ud til ham med Jobsbudet. Brandstifteren havde paasat Ilden for at hævne sig, uvist af hvad Grund, paa Præsten og havde allerede gjort Forsøg derpaa et Par Maaneder tidligere; men da blev Ilden itide opdaget og slukket. Hr. Schrøder var 3 Gange gift; hans tredie Kone, Marie Elisabeth Hagemeyer, som fødte ham 4 Børn, var en Datter af Forpagteren paa Skjerringe. Af hans 18 Børn, blev en Søn Præst i Baalse; den yngste, ved Navn Andreas, Skolelærer i Flaarup.

10) Dr. theol. Christian Pontoppidan, født 1696 i Aarhus, hvor Faderen da var Stiftsprovst. 10 Aar gammel, mistede han sin Fader og Aaret efter sin Moder. 1619 blev han pers. Capl. i Horne i Fyen, 1722 rej. Capl. i Nykjøbing og 1726 Sognepræst her. Paa Grund af Falsters „mindre sunde“ Luft og Vand, søgte han Forflyttelse og kom 1736 til Ebeltoft og 2 Aar efter til Frue Kirke i Aarhus, hvor han døde 1765 som Stiftsprovst. I Lorkildstrup Kirke byggede han et Pulpitur og en muret Begravelse, der kostede ham Meget. Med sin første Kone, Margrethe Cathrine, en Datter af Borgemeister Winterberg i Frederiks, havde han ingen Børn; hans anden Hustru, Anne Flindt, en Datter af den senere Forstander Flindt ved Nykjøbings Hospital, fødte ham 5, af hvilke den ældste Søn, Ludvig Theosophus, døde som Præst i Hvgum 1793; den næstældste blev Præst i Idestrup; en Datter, Margrethe Cathrine, blev gift med to Præster.

11) Dr. theol. Paul Mathias Bildsøe, født 1710 i Rjettinge, hvor Faderen var Sognepræst. 1730 blev han Rector i Svendborg, hvorfra han 1736 kom til Lorkildstrup. Til Estfermand i Rectoratet fik han sin yngre Broder, hvem han selv havde dimitteret og siden indsat til Hører ved Sko-

len. Allerede 1738 blev han kaldet til dansk Præst ved Garnisonskirken i Kjøbenhavn, blev derefter kaldet til Sognepræst ved Helliggeistkirke, siden imod sit Vidende og Ønske først til Nikolai- og endelig til Holmens Kirke. † 1777 som Biskop i Aarhus. Var 4 Gange gift og havde ialt 16 Børn. Hans tredie Kone var en Datter af Biskop Hagerup i Throndhjem, den fjerde og sidste en Datter af Generalmajor Norkenkrone. Af hans Børn mærkes: Lorents Christian, død som entlediget Præst 1781; en Datter ægtede den senere Biskop Middelve i Ribe, † 1811; en anden blev gift med den senere Rector, Mag. Krarup i Aarhus, † 1808; en Søn, Andreas Christoffer, død som Sognepræst til Løsning og R.

12) Hr. Christian Jensen, født 1696 paa Als, havde i sin Ungdom lært Bødkerhaandværket, blev senere Klokker eller Degn i Norge, hvor Sognepræsten fik ham til at studere og tog ham senere i 3 Aar til sin Medtjener. 1738 blev han kaldet hertil, men var her kun et Aarstid, eftersom han allerede 1739 blev dansk Compastor i Magleby paa Amager, derefter Feltprovst og døde 1744 som Præst i Slagelse.

13) Hr. Børge Pontoppidan, født i Broby i Fyen, hvor Faderen, som var gift med Mette Lucoppidan, var Sognepræst. 1710—22 var han resid. Capl. i Rudkjøbing, derefter Compastor paa Herlufsholm til 1740, da han forflyttedes til Lorkildstrup, hvor han døde 1758. Af hans 8 Børn mærkes Datteren Charlotte Amalie, som blev gift med Hr. Schaarup i Mariager; Sønnen Dines, død som Præst i Lundum 1791, og Johan Ludvig Christian, født 1735, Student fra Nykjøbing 1752, blev Professor i Historie, Veltalenhed og Theologi og døde 1799 som Stiftsprovst i Aalborg. Han er Bedstefader til Provst Pontoppidan i Vester Alslev.

14) Hr. Mathias Garman Bergh, født 1725 i Strømsø, hvor Faderen da boede, efter tilforn at have været Kjøbmand i London. Forældrene mistede han i sit sjette Aar. 1751 blev han kaldet til resid. Capl. i Kvinnisdal i Norge,

jom havde 4 Annexer. Hans Formand satte Livet til paa fine Sognereiser og Hr. Bergh leed heller ikke liden Besværlighed paa disse. Fra 1758—74 var han Præst her, hvorpaa han atter forflyttedes til Norge og døde som Sognepræst i Toten 1782. 1760 brændte hans Præstegaard i Torfildstrup. Med Elisabeth Faye havde han 10 Børn; de 3 ældste, som vare fødte i Norge, overlevede Faderen; men de 7 sidste, som bleve fødte paa Falster, døde alle som Smaa. Hans ældste Søn, Gerhard Gunder, blev Præst i Norge.

15) Hr. Søren Ingemann, født 1735 i Stege, hvor Faderen var Kjøbmand, var først pers. Capl., før han 1774 blev kaldet til Sognepræst i Torfildstrup, hvor han døde den sidste Dag i Aarhundredet. - Fra 1782—90 var han Provst. Det er endnu en fast Tro hos Beboerne, at han besad stor Dygtighed i at mane og vise igjen. Med Birgitte Swane, Datter af en Skibscaptain, som eiede Torfildstrup Kirke, havde han 9 Børn; af disse maae mærkes Søren Laurentsius, Student fra Nykjøbing 1794, tog anden Examen med Udmærkelse og døde som Sognepræst i Sjælland 1813; Datteren, Bodelte Fransisca, gift med Præsten Spur i Hobro; en anden Datter, Nicoline, var gift med Toldforvalter Thorup s. Sted; men Hr. Ingemanns berømteste Barn og Falsters Stolthed var den yngste Søn, Bernhard Severin, født 1789 den 28de Mai, Student fra Slagelse 1806, Rector i Sorø 1822, Ad. af Dbr. 1828, Dannebrogsmænd 1840, Director ved Sorø Akademi fra 1842 til dets Ophævelse 1849, Statsraad 1845; gift 1822 med Lucie Marie Mandig, en Datter af Conferentsraad M. Paa sin 70-aarige Fødselsdag fik Digteren Ingemann et smagsfuldt Guldhorn foræret af en Deel danske Qvinder.

16) Hr. Otto Grudtvig, født 1772 i Odden, hvor Faderen var Sognepræst. Var først Prædikant ved det Hærbøffe Fruekloster, senere Præst i Roeskilde, var her fra 1800 til 23, da han blev Præst i Gladsaxe, hvor han døde 1843.

Var Provst i Nørre Herred fra 1805. Han var gift med en Datter af den berømte Biskop Valle, ved Navn Marie Amalie og havde ialt 8 Børn, af hvilke en Datter blev gift med Hr. Sørensen i Gundslev; en anden med Hr. Blædel i Nustrup.

17) Hr. Carl Frederik Jansen, f. 1778 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Parykmager, senere Spisevært; havde ringeste Character baade til første og sidste Examen; var først Hører i Aarhus, siden pers. Capl. i Aalborg og endelig Sognepræst i Broust i Aalborg Stift, hvor han tillige blev Amtsprøft. 1823 kom han til Lorkildstrup, hvor han døde 1831. Med sin Hustru, Anne Cathrine Jansen, en Datter af Biskoppen i Aalborg Stift, havde han 13 Børn, af hvilke en Søn blev Kjøbmand i Stubbebjerg.

18) Hr. Hans Jørgen Gjesing, født 1784 i Stovorde, hvor Faderen var Sognepræst; blev Student med Udmærkelse og tog ligeledes anden Examen med Udmærkelse. Var først Adjunct, siden Overlærer i Viborg, entlediget fra dette Embede 1815, blev Maret efter først Sognepræst for Hørslev og B., siden 1831 for Lorkildstrup og endelig 1842 for Ballerup, hvor han døde. 1840 blev han Md. af Dbr. Med Sophie Christine Raben havde han 11 Børn, af hvilke en Søn er Katechet i Nysted; en anden, ved Navn Peter Holger, blev 1851 Capl. p. p. i Lyderslev; en tredje Søn, Jens Georg, tog 1849 theologisk Embedsexamen med bedste Character; en Datter, Abalone Louise, † 1851, var gift med Hr. Kammerraad Müller paa Skjærringe.

19) Mag. Hans Ulrich Møller, var Sognepræst her fra 1843—56, da han kom til Thoreby (hvortil henvises).

20) Professor, Lic. theol. Frederik Nielsen, er født i Kjøbenhavn den 16de Juli 1809. Hans Fader var i 55 Aar Kammertjener hos Frederik VI. Efter at have taget alle Examina med bedste Character, var han 1832—33 Adj. i Herlufsholm, levede derefter for sine Studeringer i Kjøben-

havn, indtil han 1836 — samme Aar, som han havde taget Licentiatgraden — blev kaldet til Jeberg og L., derefter (1843) til Lyngby og A. i Marhuus og endelig d. 10de April 1856 hertil. Fik 1851 Titel af Prof. og blev 1856 Nd. af Dbr. Hans litteraire Virksomhed har i al den Tid ikke været ubetydelig. 1859 gav Stiftet Hr. Professor Nielsen et velfortjent Tillidsvotum, idet man valgte ham til sin ene Landsthingemand. 1838 ægtede han en Datter af Grosserer Berch, ved Navn Helene Kirstine Hansine, som har skænket ham 5 Sønner og ligesaa mange Døtre.

Lillebrænde Sogn (Brønningh lilla),

Anney til Torkildstrup, har 156¹⁾ Tdr. Hartk. Landsbyer: Lillebrænde og Baarup. Ved Baarup-Sø, som er Falsters største Indsø, skal i forrige Tider have staaet et catholisk Kloster eller Capel, hvoraf der endnu skal findes Spor. Kirken er lille, med gibset Loft og uden Taarn.

Indtil 1692 havde dette Sogn sine egne

Præster.

1) Hr. Hans Hansen, den sidste catholske og første evangeliske Præst, var her endnu 1549. Det var rimeligviis ved hans Død, at Sognepræsten i Stubbeljøbing fik bevirket, at Kirken skulde lukkes og Sognebeboerne søge til Kirke i Stubbeljøbing. Da disse imidlertid beklagede sig høilig herover, bestemte Kong Frederik II. 1570, at Sognepræsten i Stubbeljøbing enten skulde holde en Capl. ved Kirken, eller denne atter forsynes med en selvstændig Præst. Dette Sidste skete, og den næste Sognepræst blev

2) Hr. Niels Hansen, som var her 1584.

¹⁾ Nu 153½, 1½ Td. Mfl., 19 Od. og omtr. 450 Indb.

3) Hr. David Sørensen, tidligere Capl. hos Hr. Axliffen i Niserup, kom her 1599.

4) Hr. Jens Lauritsen, var her 1627.

5) Hr. Jørgen Hansen Kruse, født 1591, var Præst her 1630—64. Han og Præsten paa Bogs vare saa forarmede, at de tillsammans ikke svarede Mere, end enhver anden Præst paa Den for sig alene, i de paabudte Præstestatter.

6) Hr. Gregers Madsen, Søn af Hr. Mads i Rippinge, født 1630; var i 2 Aar Capl. hos Formanden, hvis Enke han rimeligviis ægtede. Hans anden Hustru, Else Hansdatter Ringo, var ligeledes Enke og en Søster til den berømte Psalmedigter, Biskop Ringo. 1679 blev han forflyttet til Fejs, hvor han døde 1691.

7) Hr. Eskild Augustinsen Schandorf, Søn af Hr. Mag. Schandorf i Thoreby, var 1675—79 Hører i Nykjøbing, kaldet hertil samme Dag, som Formanden blev kaldet herfra, og døde her 1682.

8) Hr. Jørgen Oluffen Kallundborg, 1682—92, da han kom til Gundølev (hvortil henvises).

Lillebrænde blev nu annecteret til Torfildstrup.

Dnslev Sogn (Dthændlef, Dnsleff og Dnslelf)

har 231¹⁾ Idr. Hartk. og betydelig Skov, hvoriblandt maa mærkes Klod Skov, som er forbunden med Rendemoje Skov. Ved Guldborgsund findes lavtliggende Enge. Landsbyer: Dnslev, Bysskov og Klodskov. Kirken, som ligger ene, har et hvælvet Chor og et lavt Taarn.

I Sognet findes Hovedgaarden Ny Kirstineberg, en Parcel af Gammel Kirstineberg, paa 66 Idr. Hartk.; Aulsgaarden Boderupgaard paa 26 $\frac{1}{2}$ Id. Hartk. o. fl.

¹⁾ Nu 383 $\frac{1}{2}$, 33 $\frac{1}{2}$ Id. Skovst. og 1 Id. Mst., 36 Qd. og omtrent 800 Subb.

Indtil 1694 var Dnølev et Kald for sig selv og havde i den Tid følgende

Præster.

1) Hr. Rasmus Hansen, den første evangeliske Præst 1537—48, gav en Gaard til Præstegaardens Forbedring.

2) Hr. Rasmus Sørensen, kaldet 1548. For at overtale Bønderne til at vælge ham til deres Præst, lovede han Bønderne i Forveien, at han vilde estergive Enhver af dem en Snees Ug, 1 Ost, 1 Gaas og 6 Brød, hvilken de ellers til forskjellige Tider aarlig skulde levere til Præsten. Paa denne Maade lykkedes det vel Hr. Rasmus at blive valgt; men Sagen rygtedes snarligt og et farlig Stormveir brød løs over ham. Han blev endog anklaget paa sit Embede, men slap dog med at gjøre en ydmyg Afbigt 1549, i Provstens og samtlige Falsterke Præsters Nærværelse. Sagen blev bilagt paa den Maade, at Bønderne istedetfor hiin afstaaede Ydelse, uden at erholde Kost eller anden Løn af Præsten, saalange Hr. Rasmus var ved Kaldet, skulde pløie og harve hans Jord og forsyne ham med al Gjerdsel og fornøden Brændsel, hvilket de forresten havde ydet i de sidste 4 Aar, men siden haardnakket nægtet. Afbigten blev oplæst fra Prædikestolen og 3 Gange gjentaget, samt i Kirkebogen nedskreven med rødt Blæk „for Varighedens Skyld“. Afbigten blev derefter underskrevet af Provsten og samtlige Præster paa Den og er derfor af Vigtighed for Bestemmelsen af Præsterækkerne paa Falster. Uagtet denne Estergivelse af Embedsindtægter blot kunde være bindende for Hr. Rasmus, vare Bønderne dog sidenefter uvillige til at levere disse Ydelser, og en af hine, Hr. Agendorph, erhvervede sig 1651 endog en Dom over dem for denne Sags Skyld. Ikke destomindre klages endnu senere over Bøndernes Gjenstridighed i at levere hine Ydelser.

3) Hr. Jens Oluffen 1572, skal være død 1580.

4) Laurids Jørgensen, fra 1580 til sin Død 1609; var trende Gange gift.

En Steen i Choret har denne Indskrift over hans 3 Hustruer:

„Hr. Laurids ægteb Hustruer tre,
 Gertrud, Regisfa og Karene.
 Femten Aar Gertrud uden Livsfrugt,
 Derefter døde hun i Troen smukt;
 Regisfa hannem paa sjette Aar
 Fire Sønner til Verden bar:
 Sorgen, Jens, Erich og „benoni“ Barn,
 Døde saa strax i Jordemoders Arm.
 For han hos dennem vil hvile sine Been,
 Med Karen lagde de denne Steen.“

5) Hr. Hans Knudsen Beck, blev 1602 Capl. paa Bogs, kom hertil 1609 og druknede 1630 under Farsø. „Han var lærd og ivrig i sin Adfærd, opbyggede med Mund og Pen samt Levnets Exempel, nedbrød Satans Rige ved Hæze at forfølge, byggede i Kirken Adskilligt til den første Jubelfest og det meest med egen Haand, item 2 Længder paa Præstegaarden o. s. v. Han blev begravet efter hans egen Anordning i Baabehuset; hans Contrafæi er her paa Stedet.“ Dette Contrafæi er formodentlig det Epitafium, som Eftermanden, der ægtede hans Enke, Anna Ditlevsdatter, opreiste over ham, men som en senere Kirkeeier, Hr. H. Chr. Torverd paa Boderupgaard, tog ud af Rammen, for i den at indsætte en Tavle, der skulde fortælle Efterverdenen den store Begivenhed, at hans Datter 1787 var i Kirken bleven viet til en Gæstgiver fra Kjøbenhavn.

6) Hr. Laurids Oluffen Agendorph, blev Sognepræst her 1631, samme Aar som han var bleven Capl. i Bordingborg, † 1655.

7) Hr. Mads Madsen Eskildstrup eller Schildorf, født 1629 i Eskildstrup, hvor Faderen var Sognepræst, kom

hertil fra Nykjøbing Capellani 1655 og døde her 1676. Hans anden Kone, Margrethe Pedersdatter Luxen, ægtede Eftermanden. Af hans 8 Born mærkes en Datter Dorthé, som var gift med Hr. Engberg i Stubbeljøbing, og Sønnen Mads, der døde som Guldsmed samme Steds.

8) Hr. Knud Mogensen Hosum, født 1639 i Haasum, hvor Faderen var Præst, var først Hører i Nykjøbing 1671—75 og siden Rector samme Sted. 1694 fik han Eskildstrup til Annex og er saaledes den første Præst for de forenede Dnslev og Eskildstrup Menigheder. 1710 fik han sin Søn, der blev hans Eftermand, til Capellan og døde 1714, efter at have forestaaet disse Menigheder med stor Berømmelse.

9) Mag. Mogens Knudsen Hosum, født 1681 i Dnslev, Student fra Nykjøbing 1698, blev 1723 kaldet til Sognepræst i Saxkjøbing, hvor han døde 1745. At han ikke tænkte paa Forslyttelse sees deraf, at han i Dnslev Kirke havde ophængt sit eget Epitafium, hvis forfærdelig lange og underlige Indskription begynder saaledes: „Mogens Knudsen Hosum, indjat her i Dnslev Kirke til en levende Steen 1681, til en Bygningsmand 1710“ o. s. v.

Baade i denne Kirke og i Saxkjøbings har han efterladt sig mange Minder, saasom Tavler med Præsterækker osv. Dog er Saxkjøbing Kirke bleven meest betænkt med hans ikke videre værdifulde Indskriptioner, i hvilke han stedse har vidst at anbringe Forbogstaverne af sine Navne, som f. Ex. under Kirkeuhret, hvor der fandtes følgende:

„Paa Sjælens Viser Dine kast,
Saa gaaer Din Uroes Hjul

Med Haft.“

I Dnslev havde han engang en Retsfag af følgende Grund. Da han antog, at en Bonde var i Begreb med at gjøre falsk Eed, sagde han i sin Prædiken: „Derjom der er et

Menneske i Menigheden, som grunder paa at gjøre falsk Ed, da lad os bede om Omvendelse for ham." Bonden, ved Navn Lars Andersen, var netop i Kirke, og da han følte sig truffen, var han dum nok til at reise sig i sin Stol og med Trudsel og Stampen spørge Præsten, hvad han vilde med ham paa Prædikestolen. For denne Udsærd blev han senere dømt til at staae aabenbar Skrifte og betale 4 Daler i Mulct; men om han aflagde Eden vides ikke. Hr. Hosums første Kone, Anna Magdalene, var en Datter af Borgemeister Elers i Nykjøbing; hun fødte ham 9 Børn, hvoraf 8 Døttre, af hvilke mærkes Datteren Margrethe Dorthea, som senere ægtede Hr. Capl. Klein i Søkjøbing; Datteren Bodil Cathrine, gift med Degnen Holm i Maglebrænde, † 1778.

10) Hr. Christian Peter Getreuer. (Navnet Getreuer skal have sin Oprindelse af, at Slægtens Stamfader af sin Herre, en Holsteensk Hertug, bestandig kaldtes „mein Getreuer“. Præstens Oldefader blev forskreven fra Holsteen til Odense, for at arbejde paa Altertablen i St. Knuds Kirke.) Hr. Getreuer er født 1695 i Odense, hvor baade hans Fader og Farfader vare Malere; var først Huuslærer; 1723 blev han kaldet til Dnølev uden Ansøgning, og her døde han 1730. Om hans Digterdygtighed vidner denne Anecdote. Hr. Getreuer havde iblandt Ander omfat den gamle Psalme „Aleneste Gud i Himmerig“ paa — som han troede — bedre Vers og beqvemmere Toner og viste derpaa Biskop Lødberg sit Arbeide. Men efter at denne havde gjennemlæst den, sagde han ganske tørt: „Lad I Eders Bønder blive ved den gamle aleneste Gud.“ Hans Enke, Dorthea Cathrine Kamp, Datter af Kassereren ved Kjøbenhavns Lughuus, ægtede siden en Krammer i Nykjøbing, ved Navn Bødker, hvem hun ogsaa overlevede. Hr. Getreuer havde en Søn, der blev Præst i Gundslev, og en Datter, som ægtede Hr. Schrøder i Baalse.

11) Hr. Claus Biehl, født 1700 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Vinhandler, fra 1727—30 resid. Capl. i Thoreby,

hvorfra han kom hertil, hvor han døde 3 Aar efter. Hans Hustru, Charlotte Amalie Fugl, var en Datter af Færgemanden i Sundby. Hun fødte Hr. Viehl 2 Børn og ægtede efter hans Død Toldcontrolleur Mulvad i Nykjøbing, † 1767, hvem hun fødte 5.

12) Hr. Philip Adam Dietrichs, født 1687 i Drølev i Sjælland, var i 10 Aar Præst paa St. Thomas, hvorfra han 1733 kom hertil. Provst 1736, † 1741.

13) Hr. Jens Solgaard, født 1702 i Holstebro, kom hertil fra det residierende Capellani i Maribo 1742, men døde efter ikke fuldt et Aars Forløb.

14) Hr. Ole Dorph 1743—60, da han kom til Rafsløv (hvortil henvises).

15) Hr. Johan Georg Smith, født 1722 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Justitsraad og Commiteret i Kammercollegiet. Samme Aar som han havde taget Embedsexamen blev han Skibspræst paa en Ostindiefarar, som han paa Grund af Søsøge maatte forlade i Bergen; blev 1754 Sognepræst i Kræstjøbing; var her fra 1760—72, da han forflyttedes til Thisted, hvor han 8 Aar efter blev Consistorialraad og 1789 blev entlediget paa Grund af Svaghed. Han var en vel studeret Mand, men som mange flige Folk af et pirreligt Gemyt, hvortil forresten hans daarlige Helbred bidrog; han var desuden riig baade paa Penge og Bøger, men havde ingen Børn, hvorudi han ikke lignede sine Embedsbrødre, der i Reglen have nok af de to sidste Ting, men mangle de første. I Drølev blev han engang voldelig overfalden af Huusmand Rasmus Kurvemager i Byfløv, som siden efter endog jøgte at sætte Ild paa Præstegaarden; skjøndt dømt til Kastellet og flere Gange paagreben, slap Forbrøderen dog stedse bort fra sine Bevogtere, til lidet Væge for Datidens Retsforsætning; men det siges, at Hr. Smith af denne Historie tog Anledning til at søge Forflyttelse.

16) Mag. Christian Keiser Humble, født 1730 i Thy, hvor Faderen var Herredsskriver, skal en Tid have været Hovmester for Arveprinds Frederik, blev 1762 Sognepræst i Thy og kom 1772 til Ønslev, hvor han Aaret efter blev Consistorialraad og døde 1799 d. 28de Januar. Hr. Humble greb enhver Leilighed til at tale de fortrykte Bønders Sag imod Datidens Herremænd, der naturligtvis til Gjengjæld skaffede ham alle de Ulykker paa Halsen, som de formaaede. Destoværrer rakte Hr. Humbles egen Fremfærd dem Haanden hertil, da den var saa bagvendt og fremfusende, som tænkes kunde, og han udrettede derfor ikke Andet. end at skade sig og dem, hvis Sag han af ædel Harme over de Stores Undertrykkelser tog sig af. Uagtet han ved sine idelige Processer tilsidst blev saa øvet i Lovtrækkerier som den dygtigste Lomme-procurator, saa tabte han dog altid, netop ved sin ubesindige Adfærd, endog hvor han havde aabenbar Ret. Hans værste Fjende var den alt omtalte Torverd til Boderupgaard, som i et Indlæg ustraffet kunde skrive om Hr. Humble, at han daglig udøvede Bedragerier i sin civile Omgang, Bedragerier mod de Fattige, gjorde Skriftemaalet til en Tortur o. s. v. Den første Leilighed, hiin Mand fik til Hævn over Præsten, skete derved, at denne en Dag ikke vilde tillade en Pige at holde et Barn over Daaben. Vel gjorde han en Deel Barm derover i Kirken; men da Barnets Bedstemoder endelig fik Lov til at bære det og den Lilles Familie ikke ønskede Sagen berørt, maatte man mene, at den dermed maatte falde hen. Ikke destomindre tog Kirkeieren, Hr. Torverd, fat paa den, og efter at Processen havde været i 4 Aar, endtes den med Afbigt og Bøde for Hr. Humble. Naar han mødte for Retten, fandt Dommerne sig i, at man begik de skjændigste Utiladeligheder imod ham baade i Ord og i Gjerning, ja bejublede endog hans Klæder med Skarn og Utoi. Tilsidst solgtes Alt, hvad han eiede for at betale Processomkostninger og Mulcter, saa at hans Jorder i flere Aar laae aldeles øde.

Man tog Offeret fra ham paa Alteret, jaasnart det vel var lagt. Han maatte gaae tilfods, fordi han ingen anden Befordring havde, maatte tigge sin Mad hos Bønderne i Sognet og havde tilsidst intet andet Bohave, end en gammel Fjerding, paa hvilken han skrev sine Prædikener, imedens han laae paa Knæ ved Siden af den. Der fortælles endogsaa, at da han engang havde leiet en Kaffelovn af en Smed, fik Toyverds ligesindede Ven, Hr. Terøling paa Vennerølund, Smeden til paa en streng Vinterdag, at gaae ind i Bærelset og nedbryde Kaffelovnen, saa den arme Præst ei engang havde fornøden Varme om Dagen. Hvormegen han havde om Ratten, maa Gud vide; thi han eiede ikke saa meget som en Dyrne. Hans sidste og værste Sag fik han 5 Aar før sin Død. Bønderne paa Vennerølunds Gods plagedes meget af deres Herstab, og Humble fik en Bønde, ved Navn Jens Leire i Lundby, til at klage derover. Følgen heraf var kort og godt den, at Bønden blev belagt med Arrest. Nu træder Humble, som var Klagens Forfatter, frem med en ny Klage, hvori han kalder Fremgangsmaaden imod Leire ulovlig, og foretog sig andre ubesindige Skridt. Da Klagerne bleve erklærede for usande, protesterede Humble, paa sin sædvanlige hensynsløse Maade, mod denne Kjendelse; men nu skrev hans Fjender til Kjøbenhavn, og glemte da ikke ved den Leilighed at afmale Præsten med de allersorteste Farver. Følgen heraf var hans Suspension og Nedjættelsen af en Provsteret, der, uden at Humble fik Leilighed til at indgive sit Forsvar, fradømte ham Embedet. Havde Provst Sidenius endnu levet, var dette neppe bleven Tilfældet; idetmindste vilde Hr. Humble ikke have faaet Grund til at klage over Retssfor nægtelse. Høiesteret forandrede imidlertid denne Dom til en Bøde paa 300 Daler, hvilke dog aldrig skulle være blevne betalte.

Før at bedømme denne mærkelige Mand ret maa man see hen til den Tid, hvori han levede; thi netop da vare Herremændene yderst forbittede over de Reformer, som Re-

gjeringen kom med til Bondestandens Bedste. Hr. Humble er ei bleven overbeviist om en eneste uærlig Handlig, hvormegret man end beskyldte ham for saadanne, ligetil Faaretyverier, samt Tyverier endog af Kirkeblokken, og havde man blot havt Skygge af Mistanke, var han vist bleven fældet. Desuden stod han ogsaa ene i Kampen, skjøndt dette rigtignok var hans egen Skyld, efterdi han stødte Alle, endog sine oprigtige Venner, fra sig. Havde Hr. Humble været ligesaa klog og rolig, som han ærlig elskede den Fortrykte, vilde han have staaet som en ganske anden Mand i Historien, medens Bønderne, som altid bedømte ham mildt, kun betragtede ham som en med Urette forfulgt Mand. For ret at kunne bedømme ham maatte man ogsaa vide, hvordan han opførte sig i de 10 Aar, han var Præst paa Mors. Som et ikke umærkeligt Træk i Mandens Character, maa endnu erindres, at han midt i sine Gjenvordigheder og i en Alder af 62 Aar giftede sig med sin Huusjomfru, med hvem han havde 4 Børn. Efter hans Død fik hun et uægte Barn ved en Matros og ægtede sidenester Skræder Bølle fra Raskov.

17) Hr. Peder Dalhoff, født 1757 i Hvirring, hvor Faderen var Degn, tog den store philologiske Examen med bedste Character og tog 2 Aar efter (1782) theologisk Embedsexamen, mærkeligt nok kun med anden Character; var først Hører i Bordingborg i 4 Aar, derefter Orlogepreest i 3 Aar, kom 1791 til Ring og F., 1799 til Dnålev, hvor han døde 1827. Hans anden Hustru, Johanne Grasmine Grundahl, ligesom hans første Kone en Degnedatter fra Jylland, ægtede efter Hr. Dalhoffs Død en Ritmester Elberg. Af hans 10 Børn maa mærkes Sønnen Peter Schæfer, Sognepræst i Rykjøbing paa Mors.

18) Hr. Christian Erhard Hansen, født 1777 ved Aarhus, hvor hans Fader, som var Berider hos Grev Frijs, boede. Efterat have taget theologisk Embedsexamen 1799, var han deels Huuslærer, deels Prædilestudent paa forskjellige

Steder, indtil han 1810 blev Sognepræst i Mygind, R. og S., 1811 til Tøberg og M. og 1827 til Dnslev, hvor han døde 1853. Med sin Hustru, Anne Marie Mørch, Datter af Sognepræsten i Ferslev, havde han 6 Børn, af hvilke den ældste Datter, Marie, er gift med Justitsraad Friderichsen til Nøbollegaard; Sønnen Niels, 1840—48 Adj. i Rykjøbing, er nu Sognepræst i Snedsted, og en anden Søn, Mouritz Mørk Hansen, i Feldsted ved Aabenraa. En Datter var gift med Provst Pøjselt, dengang Præst i Høleby. Hr. Hansen havde siden 1848 Hr. Carl Edvard Klein (see Aastrup) til Capl.

19) Hr. Jørgen Dvergaard, født 1793 i Ræer Sogn i Thisted Amt. Hans Fader var i flere Aar Procurator og Fuldmægtig paa Amtscointoret i Thisted. Var først 1820 Sognepræst for Laarup og R., derefter 1827 for Alslev og H., 1833 for Volstrup og H. og endelig 1853 her. Med sin Hustru, Henriette Amalie Styger, hvis Fader var Brændeviinsbrænder i Kjøbenhavn, har han 7 Børn, af hvilke den yngste Søn studerer.

Ifølge Sagnet skal en Præst i Dnslev engang være bleven uenig med Præsten i Laaderup ved et Besøg hos denne. Hver havde sin Cyprianus, og man begyndte at mane hinanden ned. Snart mærkede imidlertid Præsten i Dnslev, at han ikke kunde holde Stand imod Laaderup Præst, og begyndte derfor at trække sig tilbage som en flog General, medens han stadig gjorde Front imod Fjenden, idet han kun veeg baglænds. Det hjalp imidlertid Altsammen intet; thi neppe var Dnslev-Præsten kommen til Enden af Præstegaarden, saa sank han pludselig ned i Jorden, og man kan endnu se hans Pandeskål med en Stage, hvorfor Stedet — et bundløst (?) Bandhul, endnu hedder „Præstepanden“. Hvem af ovenstaaende hedenfarne Præster, denne Ulykke overgik, vides desværre ikke.

Eskildstrup Sogn (Eskildthorp)

bestaaer af 204¹⁾ Tdr. Hartk. Landsbyer: Eskildstrup, Stodstrup, Sørup, Øvstrup og Nyby. Sognet har ikke saa lidt Skov, hvoraf Øvstrup Skov er den største. En Deel af Borremose strækker sig herind. Ved Sørup Sø laae fordem det berømte Sørup Slot, som i sin Tid tilhørte Fyens Biskopstol og hvor derfor den bekjendte Biskop Jens Andersen Beldenaf ofte opholdt sig, især naar han havde Stridigheder med de Fælsterste Herremænd. Kirken er kun liden, men har dog et hvælvet Chor og Taarn.

Sognepræster fra Reformationen til 1692.

1) Hr. Peder Pedersen, tidligere catholsk Præst, skal have været Kirkens første protestantiske Sjælehyrde.

2) Hr. Jørgen Steffensen, kaldet 1541.

3) Hr. Peder Pedersen, med hvem mulig Nr. 1 er forvejlet, var her 1549.

4) Hr. Peder Jørgensen levede her 1584 og 85; thi i sidste Aar blev kaldet — for dets Ringheds Skyld — tilagt et Stykke øde Jord, som Kongen eiede norderst paa den østre Gade i Eskildstrup, quit og frit i alle Maader.

5) Hr. Jens Madsen levede her 1596; thi i det Aar fik han 10 Tdr. 2½ Skp. Byg og 10 Skp. Havre af Enkedronning Sophia, hvilket hun tog af Biskopiendens. Denne Herlighed forblev ogsaa ved Embedet, indtil det forenedes med Dnslev.

6) Hr. Mads Jensen, f. 1589, fra 1620 Capl. hos Formanden, † 1629. Hans Søn Mads blev Præst i Dnslev.

7) Hr. Peder Christensen Drølev, rimeligviis en Søn af Hr. Christen i Drølev, er født 1599. 1626—29 Rector i Stubbeljøbing. 1629 resid. Capell. i Skovlænge,

¹⁾ Nu 255, 40½ Td. Skovsk., 1 Td. Mst., 49 Øb. og over 800 Indb.

men endnu samme Aar kaldet hid. 1632 var han til Gilde hos Færgemand Frederik Mortensen i Gaabense tilligemed Jørgen Lauritsen, Medtjener i Stubbekjøbing, Hr. Hans i Maribo, Hr. Hans i Landet og Hr. Oluf, Hr. Peders Broder, Sognepræst i Baabensted. Man havde her drukket for meget og ragede tilsidst i Slagsmaal indbyrdes. Dog deeltog de to sidstnævnte Præster ikke i Haandgemænget, hvorimod Hr. Peder blev saa tilpakkert af Drikkevarer, at han ikke kunde komme hjem om Natten. Imidlertid beholdt dog alle Baagjældende deres Embeder. Hr. Peder døde 1664, efter i de sidste 4 Aar at have havt Eftermanden til Capl. Denne ægtede ogsaa Enken, der var hans anden Kone og en Datter af Provst Laurits i Nykjøbing. 7 Børn.

8) Hr. Niels Madsen Hommel, 1664—78 (see Skjelby).

9) Hr. Christian Augustinsen Schandorf, født 1643 i Flintinge, hvor Faderen var Sognepræst. 1677 blev han kaldet til Medtjener og Efterfølger hos Hr. Arrebo i Nebbelunde; men da dette Kald blev ledigt Aaret efter og han Intet kunde faae af sin Løn hos Hr. Arrebo, som desuden var en rørig og rast Mand endnu, ansøgte han om at maatte blive kaldet hertil, hvilket ogsaa skete. Da Hr. Arrebo døde 1680, flyttede han til Nebbelunde, hvor han døde 1712. Hans Datter ægtede Mag. Suhr i Utterslev.

10) Hr. Peder Jørgensen Stadager, 1680—94, da han kom til Aastrup. Eskildstrup blev nu Annex til Dnslev.

Stadager Sogn (Stathagra)

har 183¹) Idr. Hartf. Landsbyen i Sognet hedder Sundby. Lavtliggende Enge ud imod Sundet, ellers temmelig bakket. Skov mangler ikke. Her ligger Stamhujet Bennerlund, op-

¹) Nu 210½ med henimod 400 Indb. og 16 Gd.

rettet 1847 af den velbekjendte Justitsraad Grandjean, i sin Tid saa lidet afholdt, navnlig af Godsets Huusmand, at man alt lader ham spøge omkay med den berøgtede Hans Tersling, som tilligemed Peter Tjestrup, efter at have kjøbt den gamle Stadagergaard 1766, opbyggede denne Gaard, som de gav sit nuværende Navn til stedsevarende Mindesmærke om deres Venkabspagt. Hovedgaardstakten var dengang 51½ Td. Hartk. med 522½ Td. Hartk. Bøndergods og de vidtløstige Klod Skove.¹⁾ Gaarden kostede dengang 35,500 Dlr. P. Tjestrup aftraadte senere Gaarden til Tersling, som døde her 1785. Senere eiede Conferentsraad Colbjørnsen Godset. Den gamle Stadagergaard, paa hvis Ruiner det moderne Bennerklund har reist sig, tilhørte i det 16de Aarh. Slægten Venstermand, af hvilken Jørgen Venstermand, † 1551, gav Altertanlen og Prædikestolen til Stadager Kirke, hvor han ligger begravet. Hans Søn, Lave Venstermand, bortmagede Gaarden med Kong Frederik II., som kaldte den Sophiendal, efter sin Gemalinde. 1585 blev det imidlertid befalet, at den skulde beholde sit gamle Navn. 1700 afbrændte Gaarden, og nu deelte Kongen dens Jorder imellem 6 Bønder.

Kirken har Taarn, er lille, men lys og venlig. Den har Hvalvinger og et Orgel, som ikke kan bruges. I Taarnet er et Gravcapel, hvor Confr. Ed. Colbjørnsen hviler.

Milde Gaver. 1745 gav Sognepræsten Hr. Leth og 1779 Hr. Pastor Svoger blev hver 100 Dlr. til Pastoratets Fattige.

Præsterækken.

Fra den catholske Tid kjendes trende Præster:

Hr. Mathias Hansen, som 1518 havde været her i 40 Aar; Hr. Laurits „Bringel“, som levede 1530, og Mag. Jesper?

¹⁾ 1858 udgjorde Gaardens Hartk. 126½ Td., med 176 Tdr. Hartk. Bøndergods, 58½ Td. Hartk. Tiender, 3,540 Rd. i Bankhæftelsesobligationer, 3900 i Bankactier og 277,396 i Fideicommisscapitaler.

Efter Reformationen have været:

1) Hr. Hans Nielsen, 1549.
 2) Hr. Mads Pedersen Skaaning, var her 1558 og døde 1564. Under ham skulle Stadager og N. Kirkeby være blevne forenede til et Pastorat.

3) Hr. Hans Nielsen Kjerteminde, skal forhen have været Præst i Fyen og kom hertil 1564, hvor han levede i 9 Aar.

4) Hr. Laurits Pedersen, skal have været Præst fra 1574 til 1618. Denne Præst var den første som boede i Sundby.

5) Hr. Rasmus Lauritsen Kjerteminde, var Capl. her 1608—10 og skal have været Præst her fra 1618—41, da han døde, 59 Aar gammel.

6) Hr. Jørgen Lauritsen Falster, skal være født her paa Stedet 1614, var her fra 1641—79. I tvende Ægteflaaber havde han 6 Børn, af hvilke den ældste Søn blev hans Eftermand; den næstældste døde som Præst i Nastrup; den derpaa følgende døde ligeledes som Præst paa Feisø; hans fjerde Søn, Jacob Jørgensen, Student fra Nykjøbing 1687, fik vel Embedsexamen, men døde ubefordret. Hans ene Datter var tre Gange gift med Borgere i Nykjøbing, af hvilke de tvende første vare Possementmagere.

7) Hr. Jørgen Jørgensen Stadager, gift med Margrethe Hansdatter, Hr. Sadolins Datter i Taagerup; siden ægteede hun Faderens Eftermand.

8) Hr. Rasmus Hansen Kisbye, født i Nykjøbing, hvor hans Fader var Borger; Student fra sin Fødeby 1673, var her fra 1681 til 1709. Hans første Kone, Else Marie, var en Datter af Provst Winther til Holmens Kirke. Anden Gang blev han gift med en Datter af Sognepræsten i Nykjøbing, Sophie Elisabeth Brandt. Han havde 10 Børn, af hvilke den ældste Søn, Hans, døde som Professor ved Gymnasiet i Odense; Sønnen Frederik, Student fra Nykjøbing

1712, døde som Degn i Sjælland, uagtet han havde taget Embedsexamen, rigtignok med daarligste Character; Sønnen Jens Winther blev Præst ved St. Peders Kirke i Næstved, med hvis residerende Capellan Heggelund hans Søster Kirsten var gift. 2 Sønner vare Snedkere i Nykjøbing, hvor deres ene Søster, Anne Sophie, efterhaanden ægtede tvende Skrædere. Endnu en Datter var gift med Degnen Paaschesen i Nebbelunde, som døde 1757.

9) Mag. Jens Jørgensen Groth, født 1682 i Odense, bekendt ved flere lærde Afhandlinger. Her var han blot fra 1709 til 11, efterdi han den 8de Januar s. A. tilsligemed sin Kone druknede paa Ovfarten mellem Bordingborg og Gaabense.

10) Hr. Gjort Treschow, var først pers. Capl. i Nykjøbing og stod derefter her fra 1711 til sin Død 1721. 1716 afbrændte hans Præstegaard, ved hvilken Leilighed de ældste Kirkebøger tabtes. 1694 var Hr. Treschow suspenderet i 3 Maaneder, maatte gjøre Afbigt for Menigheden og betale 50 Sletdaler i Mulct, fordi hans Hustru, Anne Margrethe Rinke, var kommen for tidlig i Barselseng. Hans anden Hustru, Anne Marie Fleischer, ægtede han 5 Uger før sin Død. Han havde 4 Børn, af hvilke en Datter havde det underlige Navn Deliana.

11) Hr. Rasch Rasmussen Braad, født 1689 i Roeskilde, var først Præst paa Hveen, siden Skibspræst og levede her fra 1721—29, gift med Mette Cathrine Hasebart.

12) Hr. Gros (Grotius) Leth, født 1694 i Nykjøbing, hvor Faderen, som siden blev Byfoged i Stege, dengang boede; hans Moder var en Datter af Raadmand Beyner i Nykjøbing, fra hvilken Skole han 1713 blev dimitteret. Efter en Tid at have været Huuslærer i Jylland og et Aarstid Hører samt Cantor i Viborg Skole, tog han 1719 Embedsexamen med bedste Character. Nogle Aar efter nedlagde han Embedet som Hører, for atter at blive Hovmester; blev endelig 1729

faldet til Stadager, hvor han i en 16-aarig Virksomhed lagde en ualmindelig Nidkjærhed for Dagen. Han tog ofte fra sig selv for at give de Trængende, gik hver Dag ud for at besøge de Syge og vendte sjelden hjem uden paa en eller anden Maade at have virket til Betsignelse. Han var afholden og ustraffelig i sit Liv, mild og belevet i sit Væsen, oprigtig og redelig imod Alle; men netop denne hans Nidkjærhed, Retfærdighed og Frimodighed, hvormed han udtalte, hvad han holdt for Sandhed, skaffede ham mange Fjender, iblandt hvilke Landdommer Niels Stub, en ligesaa samvittighedsløs som bestikkelig Person, var den farligste. Da Hr. Stub en Dag var til Skrifte, benyttede han Leiligheden til at tilbyde ham sin Datter til Ægte, en Frækhed, som Hr. Leth tilbageviste med en let forstaaelig Harm. Hr. Stub pønsede nu paa Hevn og forbandt sig med sin ligesindede Ven, Regimentskriver Buchhals i Nykjøbing, for at styrte Hr. Leth. Man begyndte med at paaføre ham en Proces, fordi man vidste, at Hr. Leth var en Fader af Processer. Hr. Leth havde nemlig leiet et Stykke øde Jord; men da han ikke længer vilde have den, lod han det Offentlige, som eiede Jorden, vide, at han ei ønskede Jorden mere til Leie, naar Leietiden var udløben; men nu stævnedes Buchhals ham, som den, der vilde berøve Embedet en Deel af sin Herlighed. For at Hr. Leth kunde tabe sin Sag, bevægede Hr. Stub alle Mændene i Stadager Sogn, deels ved Trudsel, deels ved Løfter og falske Fremstillinger af Sagen, til at aflægge Ed paa, at den omtvistede Jord fra Arilds Tid tilhørte Præstegaarden, og nu dømte Stubs Kreatur, Birkedommer Møller, at Leth havde tabt sin Sag. Dette Udfald i Forbindelse med den forfærdelige Synd, de havde gjort sig skyldige i, bragte mange af Bønderne senere i den største Fortvivlelse; men dog maa det tilføies, at en Mand i Stadager — desværre kjendes hans Navn ikke — paa ingen Maade havde været at formaae til at aflægge falsk Ed. Hr. Leth søgte at bevæge Landdommerens Sjæl til Fortrydelse over

den flette Handling, han havde gjort; men da dette ingen Frugt havde, glemte han sig i den Grad, at han en Søndag fra Prædikestolen offentlig sætter Landsdommeren i Ban og overgiver ham uden videre i Satans Bold. Nu havde hans Modstandere vundet Spil. Ved deres falske Fremstillinger af Sagen, formaae de Kongen til uden Lov og Dom at afsætte ham fra sit Embede og befale ham at forlade Falster. Hr. Leth var strax reiseferdig, og uden at beklage sig over den stedte Uret, forlod han Den. Der blev kort efter tilbudt ham 2 andre Præstefald; men hans Sjæl var alt for dybt saaret til at onske en Virksomhed, som kunde forstaafe den Mand saa bittert et Had, der forrettede sit Embede med Nidsjærhed og Redelighed. I October 1744 forlod han Falster for bestandig og tog en kort Tid til sin Broder, der var Herredsfoged i Fyen og en lige-saa høit agtet Mand som Præsten. Han drog derfra over Kjøbenhavn til Holland, hvor han tilbragte sine 17 sidste Leveaar i Leiden. Her blev han indviklet i de voldsomme religieuse Bevægelser som paa den Tid herskede her imellem forskjellige Religionspartier, og han skal have udfoldet en stor Skribentvirksomhed; men hans Hoved kunde ikke magte disse Stridigheder og forskjellige religieuse Spørgsmaales Besvarelse; Trang og Mangel indfandt sig efterhaanden, og han kom Banvidet nær. Dette lagde sig især for Dagen i hans Forsøg paa at sulte sig ihjel, hvilket tilsidst ogsaa lykkedes ham. 1758 den 24de August begyndte han en Faste, der varede i 9 Dage, i hvilken Tid han ikke nød Andet end Jsep-Band. Omtrent 1 Aar derefter begyndte han sin anden Faste, som han ligeledes ved Hjælp af Jsep-Band holdt i 27 Dage; efter et Aars Forløb gjentog han det tredie Gang, og i 40 Dage nød han intet Andet end dette Band; den 16de Marts 1762 var den sidste Gang, han spiste Noget, og dog levede han i 50 Dage uden at nyde Andet end et Glas Regnvand hver Dag. † 6te Mai. Ugift.

13) Hr. Frederik Krag, født 1693 i Magleby paa

Langeland, hvor Faderen var Sognepræst. Skulde gaae som Skibspræst til Ostindien; men Skibet kom ikke længere end til Væso, hvor det strandede. Næste Aar 1727 jendtes han til Trankebar, hvor han var til 1742. Blev 1744 kaldet hertil, hvorfra han efter 10 Aars Forløb forflyttedes til Kolding. † 1764. Tvende Gange gift.

14) Hr. Johan Clausen, født 1720 i Grøesfjøbing, hvor Faderen var Kjøbmand. 1748 tog han Embedsexamen med daarligste Character, og blev dog allerede efter 6 Aars Forløb Sognepræst her, hvor han imidlertid blot levede til 1ste Mai 1755, da han blev forgivet af sin Forlovede Karen Birgitte Møssin, hvis Fader var Sognepræst i Gundslev. Med denne Forgiftelsehistorie hænger det saaledes sammen. Da Hr. Clausen den 30te April besøgte sin Forlovede, vare Forældrene borte; hun modtog ham med Venlighed og tracterede ham med Pandekage, som strax bekom ham ilde, hvorfor han siebliffelig fjørte hjem. Her tiltog Emerterne, hvorfor han hentede Provst Dorph i Ønølev til sig og betroede ham sin skrækkelige Formodning, at hans Forlovede havde bragt ham Gift. Næste Dag døde han under de sværeste Piinsler. Provst Dorph anmeldte Sagen; Liget blev undersøgt og Mistanken bekræftet, hvorpaa Jomfru Møssin blev arresteret og tilstod strax sin Forbrydelse, om hvis Bevæggrund man endnu ikke er paa det Klare. Da den almindelige Mening betegnede hendes Moder som den egentlige Ophavsmand til Gjerningen, gif man Datteren haardt paa Klingen, at hun skulde angive hende; men hun forblev taus og Moderen nægtede Alt, uagtet hun derfor maatte døie de bitreste Krænkelse. (See fremdeles I. S. 106.)

15) Hr. Gotfred Vilhelm Arnt, født 1723 i Kjøbenhavn. Han blev opdragen paa Kongens Beføstning, deels fordi han var fattig og deels fordi han røbede gode Anlæg. Var i 3 Aar i Madrid som Præst ved et Gesandtskab, og blev Aaret efter Hjemkomsten kaldet hertil 1755, men allerede 4

Aar efter indstævnet for Provsteretten, paa Grund af de svære Bestyldninger, der reistes imod ham for Druksenstab. Et Bidne, som havde kjørt for ham fra Nykjøbing, sagde, at Præsten dengang var saa fuld, at han maatte ligge paa Bognbunden; et andet Bidne traf ham en Dag i Sengen, hvor han laae og spyede af Druksenstab, hvilket var let at see og lugte af Brændeviinsstanken. Da han saaledes ikke kunde berette Bidnets dødsyge Kone, maatte hun døe uden Sacramente. I en Prædiken sagde han en Dag i Fuldstab, at han med Undtagelse af 2 Mænd i Menigheden kunde faae alle de andre til at sværge sig Handen i Bold for en lille Potte Brændeviin, og kaldte dem desuden baade Skjelmer og Kanallier. En anden Gang drak han og Degnen i Forening al Kirkevinen, og Menigheden, der skulde til Alters, fik Intet. Han bankede sin Kone, Ida Margrethe Vest, som døde 1771 for ham, endog 3 Gange paa een Dag, spyttede hende i Vinene og gav hende de groveste Skjeldsord, og desuagtet bad hun dog paa det Bønligste for ham ved Landemødet; dette hjalp naturligtvis ikke. I Suspensionstiden havde han Hr. Dines Pontoppidan til at bestyre Embedet, og imedens benyttede Præsten Tiden til eiterhaanden at nedbryde og brænde Præstegaarden, hvorfor Eftermanden maatte have offentlig Hjælp til dens Opbyggelse. Han maatte sættes ud af Gaarden ved Retteens Midler og døde tilfaldt i „stjændig Armod“. I Septbr. 1771 blev han funden Død i en lille Pyt Vand i Bislinde Sogn i Sjælland og blev begravet paa Kirkegaarden. Han døde altsaa ligejaa sugtig som han havde levet.

16) Hr. Laurits Svogerølev, født 1711 i Byen af samme Navn, hvor Forældrene vare Bønder, var i næsten 30 Aar Hører i Noeskilde Skole, hvor han rostes for Flid og Nøiagtighed; her var han fra 1762 til sin Død 1786. Hans Kone, Marie Elisabeth, var en Datter af den berøgtede Landsdommer Stub og Enke efter Raadmand Kruse i Nykjøbing, der tillige var Birkedommer over Falster og døde 1760.

17) Hr. Jens Sørensen, er født 1739 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Fuldmægtig hos en Høiesteretsprocurator; hans Moder, Karen Koch, var en Datter af den residierende Capl. i Søllested, S. og B. Gjorde som Skibspræst 1766 en Reise til China, var derefter i 2 Aar Hjelpepræst i Bregninge og B. og afgik 1771 som Skibspræst med nogle Krigsskibe til Middelhavet. 1772 blev han Sognepræst for Linnerup og S. og 1787 her, hvor han døde 1803. Han var en midfjer Embedsmand og særdeles dygtig, især i flere levende Sprog. Indtil sin sidste Tid levede han under meget trange Kaar. Hans anden Kone, Christiane Frederikke, var en Datter af Hr. Ammentorp, senere Sognepræst i Thirsted. Af hans 10 Børn maae mærkes: hans ældste Søn, Søren Hjortøvang, der med Udmærkelse blev Student fra Nykjøbing Skole 1794 og døde som Præst i Paarup 1825. og Døttrene Conradine Cathrine, der døde 1852 i Nykjøbing Kloster som Enke efter Soldatbetjent Dahlstrøm i Nykjøbing, Anne Barbara Helene, gift med Skolelærer Tüdsen i Skildstrup og død 1832, fire Uger før sin Mand; Janine Frederikke, gift med Justitsraad, Herredsfoged Seidelin i Aarhus og død 1843, et halvt Aar før ham; Andreas Ammentorp, som 1849 var Landsstiftelsesmand og endnu er Sognepræst i Terslev og D.

18) Hr. Martin Dichman Hammer, født 1742 i Nykjøbing, hvor Faderen var Hattemager, Student fra Nykjøbing Skole 1765, var først Skibspræst, derefter resid. Capl. i Søkjøbing og ved Capellaniets Nedlæggelse Sognepræst i Maibølle, hvorfra han efter 4 Aars Forløb kom til Stadager. Entlediget 1823, døde han 1832. Med sin Hustru, Jnger Dst, Datter af Inspecteuren ved Børnehuset, havde han 4 Børn, af hvilke den ældste Datter ægtede Hr. Kjerulf i Taarø.

19) Hr. Christian Baltasar Porth Holst, var her fra 1823—29, da han kom til Skjelby.

20) Hr. Andreas Boje, en Bondesøn fra Holbæk ved Randers, er født 1773. Fil tidlig Stedforældre, som ikke

behandlede ham godt. 20 Aar gammel blev han optagen i Randers Skole, hvor den ædle Rector Mag. Estrup var som en Fader imod ham. Fra 1810—21 var han Capl. i Stege, kom derefter til Fejs og endelig 1829 hertil. † 1854. Hans første Kone var en Datter af Provst Stauning i Stege; hans anden Kone, Anne Margrethe, en Datter af Kjøbmand Edvard Sidenius i Maribo. Af hans 9 Børn mærkes: Sønnen Edvard Sidenius, der 1847 blev Student fra Nykjøbing. Hr. Boje havde tvende Capellaner:

Hr. Axel Andreas Gabriel Krebs, født 1817 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Major; var fra 1846—50 pers. Capellan, da han ifølge Ansøgning blev entlediget; derefter Lærer ved Nykjøbing Borger-skole og fortiden Præst paa Nyord; gift med Constance Caroline Christiane Hendel, Datter af den tappre Oberst H.

Hr. Carl Christian Permin, født 1813 i Helsingøer, hvor Faderen var Kjøbmand; kom 1850 hertil, 1857 Præst i Sønderho paa Fens. S. A. ægtede han Georgia Petersen, Datter af Sognepræsten i Rasklov. 1 Son.

21) Hr. Emil Besenberg, født i Viborg 1807. Hans Fader var dengang Landinspecteur, siden Justitsraad og Amtsforsvalter i Aalborg. Af 12 Børn var Hr. Besenberg det 10de. Efterat have taget alle Examina med bedste Character, Anden-examen endog med Udmærkelse, blev han 1832 først ordineret til Katechet i Frederiks, kom 1838 som Sognepræst til Winkel og R., 1846 til Meelby i Sjælland og 24de Februar 1855 til dette Kald. 1843 ægtede han Birgitte Gjøvdad, Datter af en Klædehandler i Aalborg. Ingen Børn.

Nørre Kirkeby Sogn (Kyrkeby norrø)

med 175¹⁾ Ldr. Hartf. og nogen Skov, den saakaldte Nordstov, har forresten en jævn Overflade. Fra Hovedsjognet er

¹⁾ Nu 205 med 2 Ld. Skovst., ca. 400 Indb. og 33 Gd.

den adskilt ved Brarup Sogn. Her findes Aulsgaarden Nybøllegaard, paa omtrent 20 Tdr. Hartk. Landsbyer ere: N. Kirkeby, Ravnstrup, Banderup og Lommelev, hvor der 1692 til 93 levede en Trold kvinde, ved Ravn Karen Gregersen, som efter eget Sigende kunde helbrede „jordstude“ Menneffer ved at signe dem og ved at støbe Bly over dem. (R.) Hun blev sagtens brændt.

Kirken er stor og lys, men mangler baade Taarn og Svælvinger.

Baalfe Sogn (Baalnæs)

har meget frugtbar Jord og nogen Skov, samt 379 Tdr. Hartkorn.¹⁾ Til Sognet hører den lille Ø, Syderen, paa 17 Tdr. Land; hvorpaa findes vilde Asparges, Peberrod, Grønkaal, Løg og Selleri, men kun lidet Græs. Landsbyer: Baalfe og Egenfe.

Baldnæsgaard er oprettet som Herregaard 1766. Den kaldtes først Egenfe, havde 619½ Td. Hartk. og blev ved den kgl. Auction i det Aar kjøbt for 34000 Dlr. af Chr. Hinckeldej, der senere blev Hofagent. Høst hans Familie forblev nu Gaarden til langt ind i dette Aarh. 1799 kjøbte Staten Baalfe By, for at Bønderne kunde blive Selveiere, hvilket de ogsaa bleve 1816; men da de for Landmanden uheldige Tider indtraf kort efter, maatte Bønderne 1824 atter gaae tilbage i Fæstestand, indtil Loven af 1851 paany gjorde dem til Selveiere.

Nærved Baalfe By paa Egenfe Mark findes et Sted, som kaldes Borrebakke, hvor man endnu tydelig kan kjende en Borgplads med Volde og Grave. 1835 fandtes ved Bløining paa Baalfe Mark et betydeligt Fund af Sølvbarrer, Ringe og Mynter, blandt hvilke sidste en heel Deel fra Øster-

¹⁾ Nu 301 Td. med 130½ Td. Skovst., 1 Td. Mst., 36 Ød. og henimod 800 Indb.

landene — Altsammen fra Hedenskabets sidste Tid her i Norden. I Sognet er ogsaa fleet betydelige Inddæmninger ved Baldnæsgaard og ved Baalse Viig, hvoraf henimod 2000 Td. Vand bleve indvundne fra Havet.

Kirken er forsynet med et Taarn, som har Uhr, smul Prædikestol og Altertable fra den catholske Tid med Billed-Njærerarbeide.

Hospitalet i Egense, som giver frit Huusly for 6 Fat-tige, er bleven til ved frivillige Sammenstød.

Paa Dronning Sophias Tid skal en Præstekone i Baalse have forsøkket, at kunne spinde en saa fin Traad af et eneste Pund Hør, saa at den kunde naae fra Præstegaarden til Nykjøbing Slot. Net som hun kom indensfor Lingsted Sognekjæl, var imidlertid Traaden forbi. Stedet, hvor Madamen maatte vende om, var længe kjendt ved en Eg, der fik Navn af Baalse Præstekone, men som nu er omhuggen.

Sognepræster.

Den sidste catholske Præst var Hr. Søren, som levede her 1530.

Efter Reformationen have været:

1) Hr. Mogens Jacobsen Orn, som holdt den første evangeliske Prædiken her 2den Sondag efter Paaske 1537 og døde 1559.

2) Hr. Niels Sørensen, † 1571.

3) Hr. Jørgen Jensen Faaborg, † 1603.

4) Hr. Eskild Hansen, født i Svendborg, Formandens Capellan i 4 Aar, ægtede derpaa hans Enke, Karen Hansdatter, † 1618.

5) Hr. Niels Rjær Welleius, er født 1576, efter Tilnavnet at dønmme i Beile; kom hertil 1618 fra Nykjøbing Capellani og døde 1623.

6) Hr. Rasmus Sørensen Rosenqvist, født 1584, kom ligeledes hertil fra Nykjøbing Capellani og døde 1639.

Hans Enke var Kirsten Hansdatter. En Søn blev Sognepræst i Besterborg.

7) Hr. Christoffer Hansen Beck, født 1610 i Dnølev, hvor Faderen var Sognepræst. Var et halvt Aarstid Rector og Capellan i Rudsjøbing; havde her adskillige Stridigheder. Han bestyldte nemlig Formandens Enke for Utugt, og siden kom en Studiosus Eskild Jørgensen med ærerørige Bestyldninger imod Præsten; hvorfor hiin vel blev dømt paa sine 3 Mk., men fik Opreisning af Kongen. Hr. Christoffer døde 1673.

8) Hr. Christian Falentinsen Kneutel, født 1630 i Rudsjøbing, hvor hans Fader var Dronningens Apotheker. Var Capl. her fra 1667 og døde 1707, efter at han 1703 havde faaet Kongens Tilladelse for sig og Hustru, at den, der døde først — maatte begraves om Astenen. 1696 fik han Estermanden til Medhjælper, der ved den Leilighed lovede, ikke at ville gifte sig for han fik Kaldet efter ham, men, naar den Tid kom, heller ikke vilde gaae Præstens Huus forbi, naar han skulde søge sig en Kone. Hr. Røstorph holdt ogsaa sit Ord, uagtet Forstaaelsen imellem ham og Præsten var intet mindre end god. Hr. Kneutel sagde nemlig en Dag for Alteret til Capellanen: „lich foøsen Du Hundsfot“, ja bød ham siden i Chorsdøren, „at holde sin Mund“. Efterat han saaledes havde udstjeldt Capellanen „ligesra Alteret til Kirkegaarden“, oversujede Præsten ham igjen derude, og det skyldes alene Forstaaentes Søn, at de ikke ligefrem kom op at staaes, hvilket maatte have taget sig net ud for den forjammede Menighed, da de rimeligviis begge vare i Ornat. Ved samme Leilighed sagde Præsten til Degnen, at Hr. Thomas fortjente at lagstryges v. s. v. Sagen forligtes. Denne stridbare Præst var 3 Gange gift; hans første Kone, Margrethe Povlsdatter, var en Datterdatter af Hr. Rosenqvist; hans tredie Hustru en Datter af Hr. Jens i Laaderup; hun ægte de siden Estermanden. Af hans 11 Børn maae mærkes: Datteren Cathrine,

som blev gift med Klotter Sadolin i Rødby; en Søn, Martinus, døde 1748 som Skolelærer i Maglebrønd; en anden blev Hører i Nykjøbing. Hr. Kneutel skal have plantet ligesaa mange Frugttræer i Præstegaardens Have, som der er Dage i Aaret.

9) Hr. Thomas Røstorph, født 1660 i Nykjøbing, hvor Faderen var Capl., havde som Medtjener hos Hr. Kneutel (fra 1696—1707) ikke mere end 15 Slettedaler om Aaret i Løn. † 1721.

10) Mag. Hans Hansen Bødtker, født 1ste Januar 1674 i Sundby, formodentlig ved Aalborg, var først Hører og Cantor, siden Capell. i Nykjøbing, og endelig Sognepræst her fra 1722—35; Provst i Nørreherred fra 1731. Gift første Gang med en Datter af Mag. Aarhus i Håsted, ved Ravn Maren; anden Gang ægtede han Ingeborg Kruse, en Datter af Slotsgartneren i Nykjøbing. 11 Børn.

11) Hr. Johan Henrik Schrøder, født 1705 i Lorkildstrup, hvor Faderen var Præst. 1725 blev han Student fra Nykjøbing Skole; 1731 blev han Præst paa Anholt, hvor han kom i stor Strid med Dens Eier, en mægtige Etatsraad Rostgaard. 1735 kom han til Baalse, hvor han døde 1758. Anden Gang var han gift med Charlotte Amalie Getreuer, en Datter af Sognepræsten i Dnslev. Af hans 10 Børn mærkes: Anne Kirstine, som ægtede Degnen Viberg i Riserup; Birgitte Cathrine, gift med en Skipper Wolf i Nykjøbing; Lorentse, gift med Degnen Ebbesen, tidligere Hører ved Bordingborg Skole.

12) Hr. Lorents Floor, født i Trondhjem 1720, Moderens Fødeby; hans Fader, som førte et Skib, var fra Amrom. Student fra 1739; var baade før og efter sin Embedsexamen Informator paa forskjellige Steder og endelig pers. Capl. i Meldal for 40 Daler om Aaret. 1748 blev han resid. Capellan sammesteds. Da han ei alene udstod meget Ondt, men ogsaa ofte var i Livsfare paa de besværlige

Sognereiser, søgte han Forslyttelse, og blev da 1753 Feltpræst ved Artilleriet. Han kom siden til Livgarden og derefter 1758 til dette Sted, hvor man ofte saae denne smukke Mand at lægge Hænderne sammen, „takkende Gud for Rolighed ved denne ene Kirke“; han levede til 1776. Hans Hustru var Elisabeth Milan, en Datter af Borgemeesteren i Helsingør; med hende havde han 8 Børn, af hvilke en Søn døde 1815 som Præst paa Mors; en Datter var gift med Bysogden i Bordingborg. Efter Hr. Flvors Død ægtede hun Færgemand Lemming i Bordingborg og døde 1809.

13) Hr. Jørgen Stauning, født 1739 i Nørup ved Veile, hvor Faderen var Præst og Provst; efter at have taget Embedsexamen 1763, var han først Hjalpeprædikant hos Stiftsprovst Pontoppidan i Aarhus, derefter resid. Capl. ved Frue Kirke i. Sted, forflyttedes derfra 1777 til Baalje, hvor han blot var til 1779, da han kom til Maribo. 1799 blev han Præst og Provst i Stege og døde 1814. Han var en Mand med utrættelig Arbeidsomhed og har efterladt sig ikke saa gode Skrifter; hans redelige Embedsførelse og ustraffelige Vandel erhvervede ham Alles Agtelse. Han var 4 Gange gift. Hans tredje Kone, Anna Elisabeth Danchel, var en Datter af Hr. Danchel i Thirsted. Han havde i Alt 19 Børn, hvoraf de 16 i sit 20-aarige Ægteskab med sin første Kone, Anna Kirstine Kirkeferp. Hans Datter, Anne Elisabeth, var gift med Røsbmand Gram i Rykjøbing, † 1842. Deres ældste Datter, Anne Sophie, ægtede Gaardeier Wichmann i Fugelse, † 1854; en Søn, død 1849 som Præst i Herlufmagle.

14) Hr. Hans Egede Saaby, er født 1746 paa Strynø, hvor Faderen var Præst; hans Moder, Petronelle, var den yngste Datter af Biskop Hans Egede og Gertrud Rasch. Fra 1770—79 var han Missionær i Grønland, derefter indtil 1792 her; død efter endnu et Par Forslyttelser 1817 som Sognepræst i Udby i Fyen. Med sin Hustru Bibekke Margrethe Thye, en Præstedatter fra Jylland, havde han 5 Børn.

15) Hr. Johan Henriksen Formann, er født 1747 i Bergen; var først pers. Capl. hos Stiftsprovst Hagerup s. Sted, siden Feltpræst og kom 1792 hertil, hvor han døde 1817. Han var en dygtig Præst og en god Taler, men en opjarende Mand, hvilket paa Grund af ulykkelige Familieforhold tiltog mere og mere. Fra sin Kone, Sophie Henriette v. Deurs, blev han skilt 1803, efter at hun havde født ham 7 Børn. En Deel Aar efter ægtede hun Kammerraad Dahlstrøm, Birkedommer paa Falster, † 1829, hvem hun overlevede i 3 Aar. Hr. Formanns ældste Søn, Henrik, † 1846 var en anseet Hestehandler i Roeskilde; en anden Søn, Niels Ryberg, døde 1835 som Materialforvalter paa det Glasenske Fideicommis; en tredje Søn var Præst i Kundby i Sjælland; en fjerde Søn Major.

16) Hr. Jens Eriksen Braae, 1817--32, da han kom til Rippinge (hvortil henvises).

17) Hr. Frederik Carl Rosen, født 1787 i Uebelstoft, hvor Faderen da var Soldinspecteur, død i Nysted 1820. 1805 blev han Student fra Nykjøbing Skole, vandt 1809 Universitetets Guldmedallie for den historiske Priisopgave og fik senere Udmærkelse for sin katechetiske Prøve. 1809 blev han Adjunct i Horsens, 6 Aar før han havde taget sin Embedsexamen; 1818 blev han Katechet s. Sted, 1827 Sognepræst i Hals, 1832--45 i Baalse; † 1847 som Sognepræst i Kjettinge (hvortil henvises). Med hans endnu levende Hustru, Bodil Marie Mandix, havde han 10 Børn, af hvilke en Datter, Emma Theodora, var gift med nuværende Byfoged Pontoppidan i Nykjøbing; en Søn, Carl Gustav, var Typograph og blev under Krigen Secondlieutenant i Linien; en Søn studerer Medicin; en anden, som tog anden Examen med Udmærkelse og Embedsexamen 1855 med bedste Character, er Missionair i Grønland. I Hr. Rosens Tid lærte Bønderne i Baalse at spille Rhombre. (M.)

18) Hr. Peter Høy Aabye, født 1801 i Horsens, hvor

hans Fader var Skrædermester, fik Udmærkelse ved sin Prøveprædiken og blev et Aar efter at have taget Embedsexamen Lærer ved Horsens Skole. 1828 blev han resid. Capellan i Sollested, var fra 1830—45 Præst paa Mors, kom derefter til Baalse, hvorfra han 1849 pludselig og uventet blev forflyttet til Anst og G. ved Kolding, kom 1850 derfra til det nordlige Slesvig, hvor han endnu lever. Med sin Hustru, Dvidia Margrethe Lyken, en Kjøbmandsdatter fra Rødby, har han 12 Børn. Paa Hr. Nabyes Tid levede en Bonde, ved Ravn Lars Smed, i Baalse, som i flere Aar holdt sin Stedsøn, en ensfoldig Bondetnøs, lænket til sit Sengested, hvor han levede i Ureenlighed og Mangel, indtil Hr. Nabye fik Øvrighedens Opmærksomhed henvendt derpaa. (M.)

19) Hr. Anders Ammentorp, en Sønnesøn af Hr. Ammentorp i Thirsted, er født 1809 i Dalum i Fyen, hvor Faderen var Sognepræst. Efter at have taget Embedsexamen 1833 med bedste Character, var han i 3 Aar Lærer i Kjøbenhavn, først ved Fattigvæsenets, siden ved Sætatens Skole. 1836—49 Sognepræst for Kobberup, F. og G. Menigheder i Jylland, hvorefter han kom hertil. 1858 blev han vel kaldet til Jordløse og H. i Fyen, men fik Tilladelse til at blive. Tvende Gange gift. Hans nulevende Hgtefælle, Karen Andersens, har skjænket ham 1 Søn. 5 Børn af første Hgtefælle. En Søn studerer Theologi.¹⁾

Gundslev (Gunrizlef litleæ)

staaer for 426 Edr. Hartkorn og har henved 600 Indb.²⁾
Landsbyer: Gundslev, Skjernede, Skovby, Sortsø og Havnsø.

¹⁾ Som Curiosum ved dette Kalbs Præstehistorie kan anføres, at de sidste 13 Præster har med 22 Hustruer havt — 116 Børn, og dog vare de 7 af dem kun 1 Gang gifte og den Ene efterlod sig ei engang Børn.

²⁾ Nu 443 Edr. Hartk. med omtrent 1100 Indb. og 75 Qd., 14 E. Skovst. og 1 E. Vist.

En Bæk, der falder i Brarup-Sø, deler Sognet i 2 Dele. I den nordlige af disse findes Skov, især ved Farnæs. Betydelige Dæmningarbejder ere ogsaa foretagne her. Kirken, som ligger høit, har et hvælvet Chor med Taarn og 2 Klokker.

1759 gav Sognepræsten, Hr. Møssin, og Hustru, 400 Dlr., hvoraf Skolelærerne skulde have de halve Renter; Resten skulde deels anvendes til Bibler eller gives til de Fattigste i Menigheden. Den oprindelige Capital er nu voget Alt i Alt til henimod 600 Dlr.

Sognepræster.

1) Hr. Simon Kroghals, begynder Præsterækken i Gundslev Kirkebog og sættes ifølge Blochs Manuskript „allevegne i Spidsen“; var muligviis den sidste catholske Præst.

2) Hr. Hans Øster, rimeligviis den samme, som den Hr. Hans, Kirkebogen ogsaa har før ham, var her 1549.

3) Hr. Steffen Rasmussen. Hr. Pastor Briem mener at have fundet hans Bomærke med Aarstallet 1572 paa et Egeleesholt i Præstegaarden, samt ved Siden af hans Navn paa Præstestolen i Kirkens Chor. Var her endnu 1584.

4) Hr. Jørgen Jørgensen Kunde, 1608—10.

5) Hr. Christoffer Madsen Lyndelse, født 1588, rimeligviis i N. Lyndelse i Fyen, hvor Faderen var Sognepræst; var gift med en Datter af Hr. Maschwedel, ved Navn Anne.¹⁾

6) Hr. Poul Hansen Gehøer eller Prip, født 1607 i Skjelby, hvor Faderen var Præst. Var Høer i Nykjøbing fra 1633—35, da han kom hertil. † 1644. En Søn blev Sognepræst i Errindlev.

7) Hr. Frands Nielsen Bruun, født 1616, var her fra 1644 til sin Død 1692; Provst fra 1670. Var anden Gang gift med Inger, en Datter af Hr. Frederik i Rippinge.

¹⁾ Dattrent i hans Tid var Hr. Christoffer Jacobsen Langebek, tidligere Rector i Stubbekjøbing, Capl. p. p. her.

Af deres 3 Børn mærkes Sønnen, der døde som Sognepræst i Rødby.

8) Hr. Jørgen Oluffen Kallundborg, var først Sognepræst i Lillebrønd, siden i Gundslev, fra 1692 til sin Død 1702.

9) Hr. Jens Hansen Arrebo, født 1653 i Nykjøbing, hvor hans Fader da var Medtjener. Kun 1 Aar gammel mistede han sin Fader; men hans omhyggelige Stedfader, Hr. Hans Rostorff, lod ham studere. 1680, samme Aar som han havde taget Embedsexamen med ringeste Character, blev han Cantor og Hører i Rasklov, 1682 Capl. i Thoreby; men fra 1702 til sin Død 1718 var han her. Han havde flere Processer, der just ikke alle gjorde ham Ære, om han endog saa vandt dem. Saaledes klagede Præsten engang over sin Degn, ved Navn Hans Kenapel, at han iblandt Andet ikke vilde indtegne de Syge, som der skulde bedes for, uden at man gav ham Betaling for sin Uleilighed; at han havde ladet Nogle i Menigheden holde en Kniv for Diet, med det Ønske, at Djævelen vilde slaae saa haardt paa Kniven, at den maatte gaae ud igjennem Ralken og sidde fast i Bæggen, om Nogen af dem havde stjaalet hans Sengekæder, og endelig skulde Degnen have sagt, at han aldrig kunde gaae forbi Præstegaarden til eller fra Kirken, uden at Præsten stod og streg efter ham, „at han var et Bæst, ja værre end et Bæst“. Engang nægtede han at tage en Mand til Alters, alene fordi han havde slaaet paa Tromme, og da Provsten tilskrev Hr. Arrebo om at tage ham til Alters, truede Præsten Manden med sin knyttede Næve, samt med Fængsel og Taarn og raabte: „gjorde jeg Dig Din Ret, din Knægt, skulde jeg træde paa Dig!“ Da samme ulykkelige Bonde, ved Navn Simon Pedersen, i Skodby, havde nægtet at komme til Hr. Arrebo, da han engang sendte Bud efter ham, blev han ved Provsteret dømt til at betale 3 Daler, og siden efter blev han atter mulceteret paa 10 Daler, blot fordi han havde sagt, at hele Sognet

suffede at faae en anden Præst. Med Margrethe Billumsdatter, maaskee en Datter af den rige Kjøbmand Billum Hansen i Raskov, havde han 5 Børn, af hvilke en Datter blev gift med Skolelærer Peder Holm i Hølsted; en anden med Provindsialchirurg Luttermann i Raskov.

10) Mag. Peder Hersleb, født 1689 i Stods Præstegjæld i Trondhjem Stift, hvor hans Fader var Præst. Hans Moder var Sophia Borch. Han blev Student fra Trondhjem Skole 1703 og laae nogle Aar paa Ehlers's Collegium. 1714 blev han Feltpræst, og 4 Aar derefter kom han til dette Sted, hvilket han erholdt uden Ansøgning, og saaledes var han ogsaa bleven Feltpræst. Men Lykken var endnu ikke træt af at lede efter ham; thi endnu samme Sommer, som han var kommen hertil, blev han Slotspræst paa Frederiksborg og Sognepræst i Hillerød. uagtet dette Embede endnu ikke var ledigt og den daværende Sognepræst først skulde forflyttes, hvilket ogsaa skete strax. Her var han til 1725 og var i den Tid medvirkende Aarsag til, at 240 Skoler bleve byggede paa de fgl. Rytterdistricter. Han blev nu Hofprædikant i Kjøbenhavn og Dagen efter Kong Frederik den Fjerdes Død 1730 udnævnt til Biskop i Christiania Stift. Efter 6 Aars nidkjære Virksomhed, blev han forflyttet til Sjællands Bispestol, hvor han døde den 4de April 1757. 1735 havde han faaet Rang med virkelige Etatsraader; 12 Aar efter med Conferentsraader. Med Bolette Hjort, en Datter af Hr. Hjort i Steenstrup i Fyen, havde han 10 Børn, af hvilke en Datter blev gift med Biskop Harboe; en anden med en Conferentsraad Graah; en tredie med en Conferentsraad Aagaard. Den ene Søn døde som Borgemeester i Kjøbenhavn og Conferentsraad; den anden som Mag. og Sognepræst til Nykjøbing i Sjælland.

11) Hr. Arent Behman. Denne „muntre“ Mand er født 1684 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var en velhavende Kjøbmand; han var kun her fra 1718—27, da han forflyttedes til Præstø, hvor han døde 1752. Han havde ogsaa Stridig-

heder med Degnen Kenapel, og de skjeldte hinanden ud for Dyer o. s. v. En anden Gang klagede Præsten over hans Forsømmelighed og fordi han som det hedder altid var „contra“ imod Præsten, idet han meente „at han ligesaavel havde lidt vundet for sin Bog som Præsten for sin“. Efter en Tids Suspension og langvarig Proces, blev denne stridige Degn endelig affat fra sit Embede 1721.

12) Mag. Bertel Welleius er født 1689 i Hjortlund, hvor Faderen var Sognepræst. Var Rector i Nyborg fra 1717—18 og kom her 1727. Som Rector var han en dygtig Skolemand, men ikke saa ulastelig i sin Vandel som han burde. Da han var bleven Præst her, bankede han en Søndag sin Degn Walschleben i Kirken i hele Menighedens Paasyn, og skjeldte ham ud for de allerværste Ting. Umiddelbart derpaa havde han holdt en Prædiken og Katechisation, der var til almindelig Fortørnelse og Forargelse. Han raabte til flere Tilhørere fra Prædikestolen, ja bandede baade paa den og paa Kirkegulvet, og en 12 Aar gammel Pige trak han ud og paa Gulvet under de værste Skjeldsord. Da han beraabte sig paa sit svage Hoved, slap han for disse Sager, imod at gjøre Afbigt og en ikke ubetydelig Mulct. Han forholdt sig imidlertid ikke længe stille. Før han endnu havde taget Cappellan, som han formedelt den sidste Historie havde faaet Tilhold om, oplystes det, at Præsten paa 10de Søndag efter Trinitatis havde opført sig endnu forargeligere end tidligere. Fremdeles godtgjordes der, at han gif omkring til Bøndernes Leegilder „for at lugte efter Brændeviin“, at han ofte var seet drucken og især havde udviklet en sjelden Kløgt i at udfinde Skjeldsord til Degnen, hvem han ved forskjellige Leiligheder havde kaldt en liderlig Fisser, en Malestanger, en gammel graa Hund, en lang sort Hund, en Glopande, en syg Nar, en Skjelmø Degn o. s. v. Han blev nu affat fra sit Embede 1742, imod at erholde en Pension af — 100 Daler; han blev fort efter af-sindig og døde i denne Tilstand 1752. Anden Gang var han

gift med Inger Hald, Søster til Præstefronen i Baalse. Ingen Børn.

13) Hr. Hans Mossin, født 1703 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Lærer ved Sæcadetacademiet. Efter i 10 Aar at have været Lærer i Kjøbenhavn, blev han 1734 Rector i Nysted. Efter at Skolen var nedlagt prædikede han for Kongen endog paa Vers; men da han bad ham i Slutningen af sin Prædiken at gjøre ham til Præst i Næstved, blev Kongen vred derover og gav ham uden Ansøgning et Præstekald i Norge. Skjøndt han frabad sig dette Embede, blev han dog allerede 1742 Præst i Gundålev, hvor han døde efter 20 Aars Virksomhed. Med sin Hustru, den siden saa berygtede Sophie Kirstine Winther, en Datter af Præsten i S. Kirkeby, havde han kun eet Barn, den uheldige Karen Virgitte Mossin, der i sit 18de Aar maatte bøde paa Ketterstedet, for at have forgiven sin Forlovede, Præsten Clausen i Stadager (hvortil henvises).

14) Hr. Nicolai Christian Getreuer, født 1724 i Dnslev, hvor Faderen var Sognepræst. Han skulde først været til Handelen, men bestemte sig dog senere for Bogen og opnaaede endelig Embedsdegamen, trods sine frange Kaar. Han ernærede sig nu nogen Tid deels ved at undervise og deels ved at prædike for Præsterne, indtil han 1758 blev kaldet til Medtjener i Landet; deraf kom han 1762 til Gundslev, hvor han døde 1771. Med sin Hustru, Karen Sophie Falck, havde han 4 Børn.

15) Mag. Jens Rosenstand-Goisle, Søn af den berømmelige Professor i Theol., Dr. P. Rosenstand-Goisle i Kjøbenhavn, er født 1746 i Viborg, hvor Faderen den Gang var Conrector. 1760 blev han Student og var nogen Tid Decanus paa Communitetet. Den 29de October 1771 blev han kaldet til dette Sted, hvor han alt døde 1777. Med sin Hustru, Anna Cathrine Kjerulf, Datter af Byfogeden i Ribe, havde han 4 Børn. Den ældste Søn, Peder, var General-

auditeur for Søetaten, fra hvilket Embede han blev entlediget 1812 paa Grund af Svagelighed og døde 1850; en anden Søn døde som Captain i Artilleriet; Datteren, Marie Benedicte, blev gift med den senere Biskop i Aarhus Stift, Hr. Jens Paludan-Müller.

16) Hr. Peder Borchgrevingk, født i Norge 1740; forflyttedes lige fra Bardsøhuus til Gundslev, hvor han imidlertid kun levede i 2 Aar. † 1779.

17) Hr. Thøger Stistrup, var her fra 1779—81, da han blev Præst i Skjelby (hvortil henvises).

18) Hr. Diderik Nicolai Blicher, er født 1746 i Stokkemarke, hvor Faderen var Præst. Blev Student fra Nykjøbing 1765; var, efter at have taget Embedsexamen med daarligste Character, saa lykkelig at blive Præst i Gundslev 10 Aar efter; blev Provst 1797 og døde pludselig ved Pandemodet 1805. Provst Blicher var forresten en Mand af mere end almindelig Dygtighed. Hans Ridfærdighed som Præst og Sjælesørger bar kjendelige Frugter i Menigheden. Det skyldes ogsaa alene ham, at Bønderne i Gundslev Sogn bleve Selveiere. De hørte nemlig fra 1766, da Arngodsjet paa Falster blev solgt, under Stangerup Gods; men da dette Gierinde, Fru Kehlet, døde 1785, understøttede Blicher dem med Raad og Daad i at faae deres Gaarde til Eiendom; han maatte naturligvis derfor bøde megen Haan og Spot af de Mægtige, der endog af al Magt fraraadede Bønderne at høre paa ham; men Alt uden Nytte. Kjøbet gik for sig, og hvad Bønderne manglede i Penge, skaffede Præsten dem at laane. Bønderne i Gundslev bør derfor aldrig glemme denne Mand's store Fortjenester af Sognet. Han var desuden en saa udmærket Provst, at selv hans Biskop, Tønne Bloch, oftere spurgte ham tilraads. Med alt dette forsonste han heller ikke sit Eget. Han fik Præstegaardens Jorder udskiftede, indførte et forbedret Agerbrug, omstalte Moser til Agerland og raadne Sumpe til rige Løvemoser. Haven blev opdyrket og smagfuld anlagt. Frugt-

træer plantede, Høsteparke gravede, 2 nye Ladebygninger opførte m. m. Han var en Mand af en uroffelig Character, vittig i Samtale, fin af Levemaade og omgittes paa det Duffeligste med sine Embedsbrødre. Med sin Hustru, Mette Poulsen, Datter af en Skolelærer i Jylland, havde han 6 Børn, af hvilke den ældste Datter ægtede Hr. Glahn, † 1846, som resid. Capl. i Kjøbenhavn; en anden Datter blev gift med Grosserer Schmidt; en tredie, Elisabeth Christine Margrethe, † 1851, ægtede Pastor Grundtvig. Sønnen Hans Jacob er Overlærer ved Nykjøbing Skole.

19) Dr. theol. Samuel Fridlieb Zimmermann, f. 1769 i Norge, hvor Faderen var Præst; var først resid. Capl. i Norge, derefter Præst i Hirschholm og blev endelig 1805 kaldet til Gundslev, hvor han døde 1818. Hans første Kone, Povline Skibsted, Brygger og Raadmand Skibstedes Datter i Kjøbenhavn, var tidligere i flere Aar forlovet med en Hr. Møllerup; men da denne ved Faderens Indflydelse havde faaet Greve Kald i Sjælland, havde han Forbindelsen og ægtede Formandens Enke. Hans anden Kone, Magdalene Johanne Sophie Nyrop, var en Datter af Præsten i Niserup; tredie Gang ægtede han en Datter af den berømte General Engelsted, ved Navn Eleonore Birgitte. Af hans Børn ere to blevne Læger i Jylland; en tredie Son gik frivillig med i Krigen 1848, skjøndt han dengang alt var 34 Aar gammel.

20) Hr. Niels Georg Sørensen, en Bondesøn fra Horsensbegnen, er født 1761. Ved Sognepræsten Hr. Schmidts Omsorg og flere Borgeres Goddædighed i Horsens, blev han holdt i Byens lærde Skole og nød siden store Beljærninger af afdøde Grevinde Juel-Vind til Voller. Efter at have været Orlogspræst i 3 Aar, var han i lang Tid constitueret Præst i Sollerød, siden Sognepræst paa 3 forskjellige Steder, ligeledes i Sjælland, og kom 1819 til Gundslev, hvor han døde 1832. Efter at have været Provst i Sjælland, fik han 1813 Rang med Amtsprøvest. Med Dorothea Sophie Angel, en Kjøbmands-

datter fra Laurvig, havde han 9 Børn, af hvilke en Datter ægtede Apotheker Høm i Stubbekjøbing.

21) Hr. Hans Kruse Winding, født 1772 i Storing i Marhuus Stift, hvor Faderen var Sognepræst. Efter at have været Sognepræst paa 3 forskjellige Steder og fra 1829 endog Districtsprovst, blev han 1832 kaldet til Gundslev, hvor han døde 1843. Med Georgia Henriette Fridsch, en Datter af Dr. med. Fridsch i Ribe, havde han 4 Børn, af hvilke en Søn er practiserende Læge i Høier.

22) Hr. Johannes Angel Sørensen, født 1801 i Egebenderup, hvor Faderen var Præst, kom hertil fra Bogø 1844, blev 1853 forflyttet til Smidstrup og S. I sit Ægteskab med Johanne Severine Grundtvig, en Datter af Præsten i Torkildstrup, har han 5 Børn, af hvilke en Søn studerer.

23) Hr. Johan Gulsø Gulsøson Briem, født 1801 paa Iøland. For den katechetiske Prøve erholdt han Udmærkelse. Efter at have været resid. Capellan i Bjerregrav 1826—35 og Sognepræst i Rousted til 1854, forflyttedes han til Gundslev. I sit Ægteskab med en Søster til Provst Petersens Hustru i Rasklov har han en eneste Datter, som ægtede hans Eftermand i Rousted, Hr. Ebbesen. Hr. Briem har i den seneste Tid indlagt sig megen Ære ved sin geniale Fortolkning af den gaadefulde Indskrift paa de berømte Guldhorn.

Rippinge Sogn (Ryppingi)

har 230 Idr. Hartk. og 35 Gd.¹⁾ Landsbyer B. og D. Rippinge. Kirken, helliget Jfr. Marie, ligger ved Roret [som nu er inddæmmet], har Taarn med et anseeligt Spir, bygget 1703, og 2 Klokker. Den holdes for den smukkeste Landsbykirke paa Falster, har et Capel, smukke Ornamentter, 4 Lysekroner, en kostbar Prædikestol m. M.

¹⁾ Nu 216 Idr. Hartk., 1 Idr. Mst., 45 Gd. og omtr. 600 Indb.

1492 brød en Tyv ind i Kirken og rovede Kalk, Dist og andet Sølvstøi; men han sank ned paa Stedet, og længe viste man Mærker af hans Hænder og Fødder, hvor han blev fiddende, indtil han havde givet det Stjaalne fra sig. Siden efter gif han og spøgede i og om Kirken endnu i mange Aar — Vigefindede til Skræk, Advarsel og et godt Exempel. 1691 den 13de Juni og 1744 den 21de Juli slog Lynilden ned i Kirken, uden at anrette synderlig Skade.

Hvad der imidlertid har gjort Rippinge Sogn meest be- kjendt og Kirken anseet, er den vidtberømte Kilde, som ligger strax W. for Kirken. Her, som lignende Steder, fandtes en Mængde Krykker og Stokke, som de Syge, der bleve helbre- dede, lode blive tilbage som et Vidnesbyrd om Vandets Kraft. Da en Præst engang samlede dem og brugte dem til at hede sin Bagerovn med, var det derfor intet Under, at Præste- gaarden med det Samme afbrændte til Grunden.

Kildens Blod indbragte i sin Tid „utrosige Summer“. Endnu 1743 indbragte den over 240 Dlr. Af det indkomne anvendtes det Halve til Sognets Fattige, Resten kom hele Den til Gode, og navnlig fik de Følsterke Præstenker deraf en aarlig Understøttelse. Af denne Grund er Kildens Regn- slabsbog et vigtigt Actstykke med Hensyn til den geistlige Per- sonalhistorie paa Følster. Årsagen, hvorfor denne Kilde havde langt flere Indtægter end de fleste andre rundt om i Riget, var den, at Stedet besøgtes endog af de fornemste Personer i Landet. Christian IV. bestyldte saaledes Kirstine Munk for, at hun i Rippinge Kirke havde bedet om, at han snart maatte døe hende fra, ja i den Anledning skjænkede Guldstykker baade til Kirken, Præsten (Alterbogen) og Klokkeren, og 1692 var Christian V., Dronningen, Kronprindsen, den keiserlige Gesandt o. Fl. her ogsaa, ved hvilken Leilighed man vil vide — hvad ogsaa er rimeligt nok — at Kirken heller ikke blev forglemmt med milde Gaver.

Kippinge og Brarup synes i den første Tid efter Reformationen — dog ei ret længe — at have havt hver sin Præst.

Hr. Rasmus Lauritsen nævnes 1530 som den sidste Præst under Pavedømmet.

Sognepræsterne.

1) Hr. Rasmus Michelsen, skal have været Provst over hele Falster og den første Præst efter Reformationen. Her var han 1541 og 49. Der fortælles, at da han vel havde bygget sin Præstegaard tæt ved Kirken, sank den pludselig i Jorden, og paa det Sted, hvor den havde staaet, fremsprang den berømte Kilde, som ovenfor er omtalt. Heraf er endnu det Ordsprog om hvad der pludselig forsvinder: det er sunken i Jorden ligesom Kippinge Præstegaard.

2) Hr. Jørgen Skjold, var her 1584; dog maa bemærkes, at andre Efterretninger have en Rasmus Lauritsen, som den anden Præst efter Reformationen.

3) Hr. Rasmus Pedersen, fød her 1590 og 1608, havde tidligere været Skolemester og Capellan paa forskjellige Steder. Han havde den Ubehagelighed, at blive udlagt som Børnesøder af sin Tjenestepige, uagtet han dengang baade var meget gammel og efter eget Sigende havde en from, ung og venlig Hustru, ved Navn Mette; han beholdt imidlertid Embedet. Hr. Rasmus er født i Raskov og var Broder til Hr. Christoffer i Taaderup.

4) Hr. Hans Jacobsen, kom 1612 herfra og til Nykjøbing (hvortil henvises).

5) Hr. Isak Pedersen, var 1608 Capl. i S. Kirkeby og rimeligviis 1609 Capl. i Nykjøbing, hvorfra han 1612 blev kaldet hertil, hvor han maa være død omtrent 1623.

6) Hr. Mads Gregersen Langeland, født 1597, kom her 1623, † 1654. Anden Gang gift med en Datter af Hr. Beste i Stubbekjøbing, ved Navn Ide Andersdatter.

Af deres 3 Sønner, blev den ældste Faderens Eftermand; en anden Præst paa Fejø; en tredie i Skjelby.

7) Hr. Frederik Madsen, født 1625 her i Rippinge, var i ganske kort Tid Capl. i Raskov; thi endnu samme Aar som Faderen døde kom han hid. Han maatte prøve tusinde Glendigheder af de Svenske og døde 1660. Hans Enke, Margrethe Nielsdatter, ægtede Eftermanden; hans Datter blev gift med Hr. Brun i Gundslev.

8) Hr. Claus Ditlevsen Heiche, født 1633 i Nykjøbing. 1651 blev han Student fra Nykjøbing Skole, hvor han 7 Aar efter findes som Hører. Her var han fra 1660 til sin Død 1696. Hans anden Kone, Margrethe Cathrine, var en Datter af Mag. Brandt i Nykjøbing. Af hans 5 Børn, mærkes hans ældste Datter, som ægtede Hr. Peder i Skildstrup.

9) Hr. Sigvard Christian Sniestorph, født 1665 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Borgemeister, hans Broder var Medtjener i Lillige. Selv var han i 2 Aar sin Formands Medtjener. 1715 brændte hans Præstegaard. Han døde 1729, efter at have været Provst i 3 Aar. Af hans 9 Børn maae mærkes en Datter, som ægtede Hr. Henrik Flindt, der siden blev Præst her; en anden ægtede den resid. Capl. i Saxkjøbing, Hr. Bager; en tredie, ved Navn Bennike, ægtede først Skolelærer Nechen i Baalje; anden Gaug Degnen Raappe i Idestrup, som døde 1765.

10) Mag. Johan Rastrup, født 1675 i Rastrup paa Amager, hvor Faderen var Bonde. Da han som elleve Aars Dreng engang ikke hjorte Ploven som han skulde, og derfor fik Plovkjæppen at smage, løb han paa staaende Fod hen til Præsten i Taarnby, Mag. Grønbeck, hvem han bad om at lære sig at blive Præst. Da Magisteren undrede sig over dette Forlangende og spurgte, hvorfor han vilde være det, svarede Johan, at han gjerne vilde være Præst, fordi han havde jeet, at Præsterne kunde gjøre Alt, hvad de vilde. Han havde

saaledes seet, at Hr. Grønbeck en Aften jagede Folk af Marken, da det ringede til store Bededag, ja brugte endog Spanskkrøret paa deres Nygstykker, naar de ikke kom hurtigt nok afsted; „derimod saae jeg“, vedblev Drengen, „Blodfjeppeen paa Rakken, naar jeg fjører blot en Tomme ud af Furen“. Præsten prøvede nu hans Hukommelse ved at lade ham gjentage et latinsk Ordspog, og da Drengen gjorde det til hans Tilfredshed, fik han ham sat i Frue Skole, skjøndt der ogsaa vankede Bank og Faderen ikke syntes videre om det. I Skolen gjorde han vidunderlig Fremgang og blev allerede 1696 Hører i Helsingøer. 1714 blev han Magister og Aaret efter Hører ved Roeskilde Skole; 1720 blev han Rector i Nykjøbing; 1724 resid. Capl. i Nysted og 24de Febr. 1730 Præst i Rippinge, hvor han blot prædikede fra Paaske til Pintsfe; thi han døde allerede den 30te Mai i. A. paa en Reise til Nysted og lagde der sine Been. Han var en almindelig agtet Skolemand, lige udmærket ved Ketsindighed og Lærdom. Hans Hustru, Christiane Hagemeyer, en Datter af Forpagteren paa Skjerringe, og anden Gang gift med Kjøbmand Reimer i Maribo, skænkede ham 3 Børn, af hvilke Sønnen Jens Hagemeyer Rastrop døde 1754 som Hører i Nykjøbing, og Sønnen Oleazar døde 1793 som Præst i Magleby ved Korsøer.

11) Hr. Henrik Flindt, født 1702 i Saxkjøbing, hvor Faderen var Kjøbmand. 1722 blev han Student fra Nykjøbing Skole og 3 Aar efter Capl. hos Provst Sniestorph, hvis Datter, Margrethe, som stedse bar paa et skrøbeligt Helbred, dog fødte ham 4 Børn. Hans yngste Søn blev Capellan i N. Vedby.

12) Hr. Jens Kellinghusen, født 1695 i Frederiks, hvor Faderen var Byftriver. 1725 blev han Præst i Qvong og L. i Jylland; 1738 blev han kaldet hertil, hvor han døde 1744. Han var gift med Else Sophie, en Datter af

Mag. Pontoppidan i Frederiks, i hvis Huus han havde været Lærer i 3 Aar. 7 Børn.

13) Hr. Jens Henriksen Schou, født 1714 i Sal i Narhuus Stift, hvor Faderen var Præst; var først Feltpræst et Aarstid før han 1744 blev kaldet hertil, hvor han døde 10 Aar efter. Som Student reiste han med kgl. Understøttelse udenlands og var 2 Aar i Halle. Han roses for Nidfærhed i sit Embede og Bønderne talte ham i hans Grav, fordi han som en god Physicus har lært dem, at gjøre sig deres Jord mere nyttig. Med Sara Lindberg, en Amtmand Lindbergs Datter i Norge, havde han en Søn, død 1840 som Ræmmer ved Dresunds Toldkammer og Etatsraad, 95 Aar gammel.

14) Hr. Ulrich Sontum, er født 1722 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Cancelliraad og ansat i Generalkrigscommissariatet. Efter at have opholdt sig en kort Tid i Norge, blev han 1753 kaldet til Sognepræst for Brorstrup, R. og S. Menigheder i Viborg Stift, men alt 2 Aar efter til disse Menigheder, hvor han døde 1793, efter i de to sidste Aar at have havt tvende Capellaner til sin Bistand. Den ene af disse var Hr. Henning Christoffer Plesner, en kort Tid af Aaret 1792 (see Bestenskov); den anden var Hr. Hans Frederik Scheebye, født 1766 i Østrup i Fyen, hvor Faderen var Sognepræst. Efter i halvandet Aar at have været Huuslærer blev han Capl. her 1792, efter Hr. Plesner og døde senere som Sognepræst for Allessø i Fyen, Aar 1800.

15) Hr. Abraham Volchersen, født 1732 i Holbek, hvor Faderen da laae som Underofficer. 2 Aar efter at være bleven Student ansattes han 1756 som Skoleholder i Vesterborg, hvorfra han 1757 gik som Klokker til Rødby. Som saadan tog han ogsaa Embedsexamen 1766 og frasagde sig derpaa Klokkertjenesten. Han var nu i 5 Aar Huuscapellan og Huuslærer hos Grev Ahlefeld paa Langeland; blev 1772 Præst ved Christians Pleiehuus, 1778 resid. Capl. og Høst-

pitalspræst i Helsingør og kom endelig til Rippinge 1793, hvor han døde 1801. Allerede som Klokker i Rødby blev han multeret af Landemodet, fordi han havde ladet sig bruge af Capellanen til at fortrædige Præsten (see Rødby). Bærre gif det ham i Rippinge, eftersom han for Injurier imod Birkedommer Dahlstrøm ved Landstthinget blev dømt paa sine 3 Mk., men ved Høiesteret dog slap med en Bøde af 200 Daler. Forresten meente Mange, at Præsten i Grunden havde Ret, men at han var optraadt alt for hensynsløs. Ret som en ny og farlig Proces skulde reises imod ham, døde han pludselig af „Rørelse“ til Held for sin ærværdige Kone og sig selv. Han beskrives forresten som en stikkelig, men pedantisk og selvflug Mand, der troede sig istand til at reformere Alt — og Retstilstanden paa Falster trængte rigtignok stærkt til at reformeres.

16) Hr. Jens Conradi Halse, født 1757 i Vestervig, hvor Faderen dengang var resid. Capl. Efterat at have været Huuslærer paa forskjellige Steder baade før og efter sin Embedsexamen 1784, blev han 1788 resid. Capl. ved Garnisonskirken, derefter 1793 Sognepræst i Nykjøbing i Sjælland og kom endelig her 1801, hvor han døde Juledag 1829. Med sin Hustru, Andriette Frederikke Adalgunde v. Bengen, † 1849, havde han 9 Børn, hvoraf en Datter, Charlotte Louise, blev 1826 gift med Gaardmand A. Sørensen i Rippinge, og en Søn, Christian Frederik, som 1849 blev Præst for Røbberup, F. og G. Menigheder.

17) Hr. Andreas Peter Meden, er født 1771 ved Veile, hvor Faderen boede som Birkedommer; Student fra Frederiksborg med Udmærkelse og fik ligeledes Udmærkelse for sin Prøveprædiken, blev endnu s. A., 1795, ref. Capl. i Tisføj, 1802 resid. Capl. ved Frue Kirke i Aalborg, 1815 Ridder af Dbr., 1818 Sognepræst i Frederiks og 1830 Præst i Rippinge, hvor han døde Aaret efter. Gift med Ane

Kongølew, † 1852, en Datter af Professor Kongølew i Sorø. De havde 7 Børn.

18) Hr. Jens Eriksen Braae, født 1780 i Kjøbenhavn, hvor Faderen var Tjehandler. Erholdt Udmærkelse for begge sine practiske Prøver. Fra 1808—17 Katechet ved Holmens Menighed, fra 1815 tillige Præst ved det civile Arresthuus, 1817 Præst i Baalse, 1832 forflyttet hertil, hvor han døde 1838 af et apoplektisk Tilfælde. Med sin Hustru, Marie Christine, en Datter af Klokker Gylche i Kjøbenhavn, havde han 12 Børn, af hvilke mærkes en Søn, som blev Capl. i Vestenskov; en Datter, Emilie Jensine Kirstine, gift med Gartner Sønderup i Raskov; en Søn tog 1854 theol. Embedsexamen; en anden, Christian Alfred, blev juridisk Candidat 1851.

19) Hr. Frederik Wilhelm Ræsted, er født 1786 i Hjørring, hvor Faderen var Districtschirurg; blev 1813 pers. Capl. i Hals, 1817 Sognepræst i Høihjerg og E., 1825 for Skjum og H., 1838 for Rippinge, hvor han døde 1851. Med sin Hustru Charlotte Kirstine, en Datter af Klokker og Chordegner Kylesbeck i Thisted, havde han 4 Børn. Efterat Hr. Ræsted længe og høiligen havde trængt til Capellan, fik han endelig en saadan 1849 i Hr. Otto Reinhold Emil Pontoppidan, født 1817 i Raskov, hvor Faderen dengang var Borgemeester. Hans Moder var Charlotte Wilhelmine Elisabeth Westergren, født i Sverrig 1792, † 1849. Student fra Raskov 1835, 1845 pers. Capl. i Rødby, entlediget i Raade 1848; 1852 blev han Pastor vicarius for Linaa og D. Menigheder i Aarhus Stift, 1855 Sognepræst for Sinding og D. Menigheder i Ribe Stift.

20) Hr. Hans Christian Theodor Barsoed, født 1799 i Branderup i Ribe Stift, hvor Faderen da var Sognepræst; 1824 blev han Katechet i Korsøer, 1832 Sognepræst for Borum og L., 1834 for Rønborg, L. og G. Menigheder, 1851 forflyttedes han til Rippinge. Med sin Hustru,

Anne Emilie George, Datter af en engelsk Restaurateur i Kjøbenhavn, har han 9 Børn, af hvilke en Søn er juridisk Kandidat.

Brarup Sogn,

Anneq til Rippinge, har Landsbyerne Brarup og Alstrup, samt det vigtige Færgested Guldborg. Hartkornet ¹⁾ er 279 Td. med 41 Gd. I en Høi skal en berømt Kjempe, ved Navn Ebbe Skamelsen, ligge begravet.

Bogø

udgjør et Kirkesogn og staaer for 145 Tdr. Hartk. og 5 Tdr. Skovst. ²⁾ Den er $\frac{1}{4}$ Miil lang, $\frac{3}{4}$ Miil bred, er høitliggende, men frugtbar og har den deiligste Udsigt, hvorsomhelst man end staaer paa Den. I det Verdslige staaer den under Møens Amt.

Paa Den findes Gammelby og Nyby, bestaaende af Huse. Disse Huse see ud som de gamle Nyboder i Kjøbenhavn og ere byggede 1697 til Bolig for Baandsmænd.

Om Oprindelsen til Dens Navn fortælles dette. Tæt ved den nordlige Kyst findes en Bakke, Hovmarken kaldet, paa hvilken der i fordums Dage har staaet et saakaldet Slot, og tæt ved Bakken har man endnu i Mand's Minde fundet Muursteensbrokker og Spor af en Kjælder. — Her boede en Olonge, som blev overvunden og fældet af Nærsfelongen Hans i Baalse. De krigsførende Potentaters respective Armeer have rimeligiwiis omtr. været saa store som en eller anden Smaafyrstes i det hellige romerske Rige. Hvorom Alting er, bad den snilde Enke hans Majestæt Kong Hans om Stilstand, indtil Gemahlen anstændig var bleven høilagt, og da dette var bleven bevilliget, bad

¹⁾ Nu 333 $\frac{1}{2}$ Td. Hartk., 1 Td. Mst., henved 500 Indb. og 46 Gd.

²⁾ Nu tilligemed Farø 223 Tdr. Hartk., omtrent 1100 Indb. og 45 Gd. 30 af disse eie Kirken.

hun ham atter om Baabensstilstandens Forlængelse, indtil den Sæd var bleven moden, som hun agtede at saae. Den galante Seirherre indrømmede ogsaa dette, og nu besaaede hun den størst mulige Deel af Den med Bog og Olden. Men af hine herlige Skove er kun nu en ubetydelig Deel tilbage. Thi da Beboerne kjøbte Den af Kongen den 19de Septbr. 1769 for 18,456 Dlr. 30 $\frac{1}{2}$, omhuggede de den store Østerkov, som indbragte dem saameget, at hiin Kjøbesum dermed var betalt. Som en Følge heraf er der nu ikke saa mange Skjæpper Skovskuld, som der før Ødelæggelsen var. Af Kornsorter er Rugen den, som mindst vil trives.

Ifølge et almindeligt Sagn, slap Bogø for Udplyndring af de Svenske 1659, fordi Beboerne til Gjengjæld viste dem et Badested, der forbandt deres \mathcal{D} med Møen, som derved faldt i Fjendevold.

1696 d. 12te Septbr. fik alle inden- og udenlandske Matroser, Manufacturister og Haandværksfolk, som vilde nedsaette sig paa Den, fri Bolig, Korn, Jord og aarlig Lønning. Alt sammen for at hjælpe den, ved en ussel Bestyrelse næsten ødelagte, \mathcal{D} paa Fode igjen. De fremmede Matroser fik imidlertid endnu Afsted i samme Maaned.

1696 den 8de December bleve Dens Beboere voredsrie, imod at hver Familie idetmindste afgav een Søn til Kongens Flaade.

1775 den 3die August ødelagde Hagelveir meget Korn.

Til Sognet hører den ubeboede Barholm paa 11 Eder. Land og Farsø, $\frac{1}{2}$ M. l. og br. med 3 Gaarde. Den 25de Januar 1805 fik Dens Beboere Ret til at søge Bogø Kirke.

Om „den hvide“ Hige paa Bogø.

Une Kjeling er født paa Bogø, rimeligviis 1738. Moderens Navn kendes ikke; hendes Fader, Rasmus Henrikken Kjeling, var Gaardmand samme Steds. Som Barn udmærkede hun sig ved en ualmindelig Læselyst og Mvor-

lighed. Da hun omtrent var bleven 24 Aar gammel, forlovede hun sig med en ung fattig Gaardmands søn paa Den, hvilket saameget mere mishagede Forældrene, navnlig Faderen, som en riig Veiler fra Møen meldte sig til hende. Da Faderen vedholdende nægtede at give sit Samtykke til hendes Forbindelse med den, hun selv havde valgt, besluttede hun, aldrig at gifte sig, og holdt sit Ord; men hensaldt efterhaanden til dyb Lungsyndighed, affondrede sig fra Alle, læste og bad ivrig. Hun sørgede meget ved Moderens Død og pyntede bestandig hendes Grav hver Løverdags, men tilredte, stundom daglig, Faderens meget ilde. I Skoven samlede hun den Uld, Faarene efterlod i Buskene, og strikede sig deraf tvende Dragter, en sort og en hvid, som fra øverst til nederst udgjorde et sammenhængende Næt med en spidsformig Hætte til Hovedet; den sorte Dragt bar hun om Søndagen, da hun flittig besøgte Kirken, indtil Præsten Wolf engang yttrede, at han vilde nægte hende Altergang. Fra den Time af kom hun aldrig mere i Kirke, men holdt sin Gudstjeneste hjemme ved at pynte sit Bærelse, synge og læse. Den hvide Dragt bar hun om Søndagene; den blev tilsidst graa af Uld, og naaede hende kun til Knæerne, Ærmerne til midt paa Underarmen.¹⁾ Paa Benene bar hun hvide Uldstrømper og Træsko. Hun var noget mistroisk og meget gjerrig, men isørigt af godmodig Character, endog venlig mod Børn og hvem, hun kunde lide, og nynede næsten idelig en Psalmetone. Hun var stedse bestjættet, enten i Huset eller med at passe Kreaturer; men foretog sig aldrig Noget, uden efter egen Tilskyndelse. Hun gik helst ved Strandbredden og saae længselsfuld ud over Havet; hun samlede paa de glatte Stene, hvilke²⁾ hun betragtede som

¹⁾ Ved hendes Død d. 17de Januar 1829, begr. den 24de s. M., efterlob hun dog 6 saadanne hvide Dragter. (Sidenius.)

²⁾ Ifølge Hr. Sidenius ansaae hun dem for Sølv og gjente dem af den Grund.

Breve fra hendes Forlovede, som heraf synes at have forladt Den for bestandig. Tilfaldt blev hun mere og mere vanvittig, talede Intet forstaaeligt og gav kun en klynkende Lyd fra sig. Hendes stærke Legeme bseiedes vel efterhaanden ved Alderen, men hun bevarede dog til den sidste Tid et godt Helbred og Spor af fordums Skjønhed.¹⁾

Sognepræster.

1) Hr. Peder Sommer 1584, har rimeligviis havt Hr. Hans Knudsen Beck til Capellan (see Dnslev).

2) Hr. Jacob Rielsen, født 1558, kom omtr. 1609 hertil fra Stubbekjøbing's Capellani og døde her 1633. Mæret for sin Død havde han en Sag med Mag. Arrebo i Bordingborg; fordi han betjente Beboerne paa Farsø, der dengang hørte til dette Sogn. Her Jacob blev dømt til at afholde sig fra al Kirketjeneste paa bemeldte D, undtagen naar Beboerne vare i den yderste Nød. Fra 1627 havde han Estermanden, der ægtede hans Datter Else, til Capl. Hun fødte ham 7 Børn og ægtede senere hans tvende Estermænd. Med den sidste af disse havde hun endnu 2 Børn.

3) Hr. Poul Hansen, født 1603, † 1648. Paa Grund af sit Kalds Ringhed betalte han kun den halve Præstestat.

4) Hr. Hans Hansen, født 1616, død efter et halvt Aars Tjeneste endnu 1648.

5) Hr. Jens Pedersen Falster, var først Rector i Stubbekjøbing og blev kaldet hertil 1649. 1671 fik han Estermanden til Medtjener. Hans Dødsaar kjendes ikke.

6) Hr. Mouritz Hansen, født 1645, rimeligviis i Stubbekjøbing, og døde 1689. Han var gift med en Datter af Hr. Mads i Dnslev, ved Navn Jda Madsdatter Schildorf.

¹⁾ Gfr. Beskrivelse over Møen ved J. Paludan II. Side 364, berigtiget og suppleret ved Meddelelse fra Hr. Kirkesanger Sidenius paa Bogsø.

7) Hr. Anders Christoffersen Jungshoved, var først Rector i Stubbekjøbing og levede her fra 1689 til sin Død 1716. Han var en lærd, godgjørende og from Mand, skjøndt Sognesogeden høit og lydt engang sagde paa Kirkegaarden, at baade Præst og Degn uden Lov og Dom burde hænges i Kirkeetaarnet. Hans Medtjener, Laurits Jørgensen Smidt, ægtede hans Enke, Cathrine og døde siden Pintsedag 1722, som Præst i Korup og P. i Fyen. Hr. Laurits er født i Døllefjelde 1684; blev Student fra Nykjøbing 1709, blev erklæret umoden, da han første Gang 1711 gif op til Embedssegamen; men fik dog senere anden Character. Om trent 1714 blev han Capl. hos Hr. Jungshoved.

8) Hr. Laurits Raalund, født 1679 i Taarnby, rimeligviis ved Ballø, hvor Faderen, der senere blev Rector i Stubbekjøbing, da maa have boet. Blev kaldet til Bogø fra Stubbekjøbing Rectorat 1716. og døde 1722. Han skal have været saa hengiven til Landvæsenet, at hans Iver for dette gif alt for vidt. Med Maren Nielsdatter Chelborn, der senere ægtede Byfoged Benzøn i Stubbekjøbing, havde han 3 Børn, af hvilke en Søn døde 1778, som Præst for Katrup, D. og L. Menigheder.

9) Hr. Niels Sølle, født 1641 i Græslejøbing, hvor Faderen var Sognepræst. 1709 blev han Hører i Rysted Skole, til hvis Rector han 1714 blev bekliffet. Fra 1722 til sin Død 1751 var han Præst paa Bogø. Han var en dygtig Mand, baade som Skolemand og Præst og prydede gjerne Guds Huus. Han gav saaledes Kirken Pulpitur og Messesklæder og fornyede Alteret; men hans Huusliv var sorgeligt. Han var 3 Gange gift, men de 2 første Gange meget uslykkelig. Da hans anden Kone Karen Beierholm, en Datter af Sognepræsten i Herritslev, var død, sad han derfor 10 Aar Enkemand, før han tredie Gang vovede at gifte sig, men var saa blot gift i 4 Maaneder. Hans Enke ægtede senere Hr.

B. A. Lehmeier i Bæggerløse. I ingen af sine Egteskaber havde han Børn.

10) Hr. Mathias Bloch, født 1706 i Korup i Fyen, hvor hans Fader, som siden døde som Stiftsprovst i Odense, da var Degn; var først Skoleholder i Kjøbenhavn i 10 Aar, derefter Katechet ved Garnisonskirken og endelig 1751 Sognepræst her. Han resignerede 1765, fordi han bestandig plagedes „af den haarde Sygdom Lænde- og Hoste-Vee“, imod at erholde det Halve af Kaldets Indtægter og døde 1769. 1760 brændte hans Præstegaard med alle Kirkebøgerne. Tvende Gange gift. 2 Døttre.

11) Hr. Thøger Stistrup, 1765—79 (see Skjelby).

12) Hr. Frederik Ramus, født 1746 i Marslev i Fyen, hvor hans Fader da var Sognepræst; var Hører i Odense fra 1771—79, da han kom til Bogø, hvor han blot var til 1782, da han blev Præst ved Nicolai Kirke i Svendborg; her døde han 1808 som Provst. Med sin Hustru, en Datter af Hr. Sewel i Jdestrup, havde han 4 Børn.

13) Hr. Christen Wolf, 1783—89, blev kaldet til Lingsted.

14) Hr. Wolf Christoffer Müller, født 1743 i Kjøbenhavn, ernærede sig, efter at have taget Embedsexamen 1763 med ringeste Character, ved Information, indtil han 1775 blev Capl. i Pedersborg og R. i Sjælland, 1783 blev han Sognepræst paa Aggersø og Dmsø og 1790 paa Bogø, hvorfra han 1794 flyttede til Vorbasse og G. i Ribe Stift, eftersom Eftermanden gav ham 1000 Dlr. i Bytte; der døde han 1802. Han havde 11 Børn, hvilke ikke synes at have gjort synderlig Lykke i Verden. Hans ældste Søn, John, blev Bonde i Vorbasse Sogn; en anden Søn, John Berg, blev Bonde i Gjording; en Datter ægtede en Smed; en anden fik først en Trompeter, siden en Spekhøker i Kjøbenhavn.

15) Hr. Henrik Christoffer Busch, født 1757 i Daubjerg i Viborg, hvor Faderen var Sognepræst; var Huuslærer i flere Aar, baade før og efter han havde taget sin Embedsexamen 1784; 1790—94 resid. Capl. i Stubbekjøbing. 3die Octbr. 1794 blev han kaldet til Sognepræst for Vorbasse og G., hvor han dog ikke kom, fordi han den 15de Decbr. fik Tilladelse at bytte med Hr. Müller.

16) Hr. Michael Rasmussen, 1798—1808. (See I. S. 229 Nr. 16.)

17) Hr. Børge Pontoppidan, født 1776 i Lundum i Aarhuus Stift, hvor hans Fader da var Sognepræst; blev 1803 resid. Capl. i Grenaa; men entledigedes endnu s. A. Derefter var han Hjelpepræst et Aarstid i Nimtofte, senere fra 1805—9 Feltpræst, fra 1809—21 Sognepræst paa Bogø og forflyttedes endelig 1821 til Damsholte paa Møen. Der fortælles, at han i sin Ansøgning om dette sidste Kald skrev til Hs. Majestæt, at han dennegang bombarderede ham med en Morteer og 12 smaa Svingbæsjer, hvormed han meente sin Hustru og sine Børn. Dette snurrige Indfald skal have bidraget Sit til, at Kongen gav ham Embedet. Hans Hustru, Mette Marie Jansen, der siden skænkede ham endnu 3 „Svingbæsjer“, var en Datter af Biskoppen i Aalborg Stift.

18) Hr. Otto Rafn, født 1769 i Volstrup i Aalborg Stift, hvor Faderen var Præst og Provst, hos hvem han senere i 2 Aar var Capl. 1796 blev han kaldet til Sognepræst for Hårtslev, R. og S. Menigheder i samme Stift, hvorefter han blev Sognepræst paa Bogø, † 1836. Af hans 6 Børn blev Sønnen, Conrad Albert, Sognepræst i Gram; en anden, Christen Aagaard, er Læge.

19) Hr. Johannes Angel Sørensen, 1837—44. kom til Gundølev.

20) Hr. Nicolai Edinger Valle Clausen, f. 1801 i Stubbekjøbing, hvor Faderen var Sognepræst. Fra 1828 til 1844 var han Sognepræst for Udølev og M. Forflyttet 1857

til Veilby og F. Med Johanne Frederikke Schjødte, en Datter af Hof- og Slotspræst S., har han 7 Børn, af hvilke idetmindste een Søn studerer.

21) Hr. Hans Andreas Biborg, en Søn af Byfoged Biborg i Faaborg, der døde som Etatsraad, er født 1807. Efter i længere Tid at have været Capl. p. p., kaldtes han 1846 til Sognepræst for Kvong og L., hvorfra han 1857 kom hertil.

Lehnsmænd over Falster.

1) Hr. Laase Johnson, † 1397. De fleste af denne Familie boede i Norge, hvor de eiede Godser samt forestod vigtige Embeder. Hans Fader, Peder Johnson, levede 1342.

2) Hr. Johan Bryske til Bemmetoft, forhen Høvidsmand paa Femern, Søn af Hartvig Bryske, som nævnes 1387. Familien, som skal nedstamme fra en slots Kongefamilie, var riig og eiede en Deel Godser.

3) Hr. Gert Bryske, Rigsraad, Høvidsmand paa Nykjøbing Slot 1423—41, ligger begravet i St. Hans Kirke i Odense.

4) Hr. Arild Moltke.

5) Hr. Oluf Holmersen, † 1482.

6) Hr. Oluf Holgersen, var med som en tapper Stridsmand i Krigen imod Ditmarskerne Aar 1500. † 1512.

7) Hr. Christian Rankau, † 1517.

8) Hr. Erik Bors, en Sønnesøn af Erik Bors til Ullingsø, † 1520. (Sfr. I. S. 306.)

9) Hr. Johan Fikkelsen, skal stamme fra en gammel Familie fra Als.

10) Hr. Mogens Bille, † 1527.

11) Hr. Holger Rosenkrands, Fader til den berømtelige Jørgen Rosenkrands til Rosenholm, forestod kun Embedet i 1 Aar.

12) Hr. Oluf Holgersen Ulfstand, Herre til Bønsned og Ridder, døde 1529 (see Forbelev).

13) Hr. Knud Pedersen Gyldenstjerne, † 1534.

14) Hr. Schack Rangau og

15) Hr. Johan Domstrup. (?) Skulle begge være døde 1535.

16) Hr. Johan Rangau (see I. S. 53 Nr. 16).

17) Hr. Johannes eller Hans Urne, hvem Falster endnu maae takke for sine smukke Kirkebygninger. (?) Skal være død 1548. Der fortælles, at han engang mødte Hr. Niels Lunge til Udserstrup paa Sandbjerg Heide, gav ham en god Munddast og lod ham saa kjøre videre; men dette skal siden have kostet Hr. Urne mange Fortrædeligheder.

18) Hr. Claus Hvitsfeld til Clausholm og Berritsgaard. (Paa Gjedser var paa samme Tid Hr. Laurits Knob Lehnsmænd. Om Sidstnævnte see forresten I. S. 378.)

19) Hr. Jørgen Brahe til Tostrup, † 1565, var allerede Lehnsmænd 1557. Han var Viceadmiral under Herluf Trolle og døde som Rogle-sige ved at trække Kongen op af Bandet ved Amager Bro, hvorved han blev forkjølet. Efter Andre skal han i Drukkenstab være falden overbord fra sit Skib. (See I. S. 255.)

20) Hr. Erik Rud, † 1568.

21) Hr. Peder Dye (see I. S. 47 Nr. 2).

22) Hr. Henrik Norby, † 1575.

23) Hr. Henning Gjøe, † 1577, var en Søn af Knud Gjøe til Bremerdvold og Rjærstrup.

24) Hr. Niels Friis, † 1589.

25) Hr. Frederik Hobe (see I. S. 49 Nr. 11).

26) Hr. Anders Dresselberg (see I. S. 54 Nr. 24).

27) Hr. Joachim Barneviis (see I. S. 247).

- 28) Hr. Christoffer Urne, † 1627.
 29) Hr. Laurits Grubbe (see I. S. 50 Nr. 15).
 30) Hr. Palle Rosenkrands (see I. S. 54 Nr. 26).
 31) Hr. Otto Scheel, † 1655, skal have været meget elsket.
 32) Hr. Jost Frederik v. Pappenheim (see I. S. 54 Nr. 27).

33) Hr. Dve Schade til Rjærbygaard, var Hofmester hos Kronprindsen ved Kong Frederik den Tredies Hof, samt Hof- og Statsgouverneur, siden Præses regius i Nykjøbing Amt. Han med Frue ligge begravne i Noeskilde Domkirke.

Amtmændene.

- 1) Hr. Thomas Grothe (see I. S. 55 Nr. 2).
- 2) Hr. Henning Ulrich Lyngow (see I. S. 56 Nr. 4).
- 3) Hr. Georg Ernst v. Reichow (see I. S. 57 Nr. 5).
- 4) Hr. Hans Landorph (see I. S. 305).
- 5) Hr. Peter Neve (see I. S. 57 Nr. 6).
- 6) Hr. Peter Ditto Rosensørn, Conferentraad, 1739 til 1750.
- 7) Hr. Gideon v. d. Lühe, Kammerherre, 1752—55.
- 8) Hr. Johan Ludvig v. Drg, 1756—72, blev 1764 Ridder og 1770 Geheimeraad. Døde i Kjøbenhavn.
- 9) Hr. Christoffer Georg v. Walmoden til Fuglsang og Prierstov, er sødt 1730 paa Stamgodset Walmoden i Brundvig; blev 1772 Amtmand her, 1775—83 tillige over Møen, blev 1787 Ridder, 1791 Geheimeraad og Kammerherre. † 1797. 1759 ægtede han Catharine Margrethe v. Lehn, som døde 1790.
- 10) Hr. Peter Anton Gerhard Bosc de la Calmette, Kammerherre, tillige Amtmand over Møens Amt fra 1797—1803. ¹⁾)

¹⁾ Cfr. Paludans Beskrivelse over Møen I. S. 474 Nr. 10, der blot lader ham være Amtmand over Møen.

Provster.

§ Sønderherred.

- 1) Hr. Peder Sørensen, 1588.
- 2) Hr. Mads Andersen Beske, 1588—1604.
- 3) Hr. Jens Mikkelsen Beile, 1604—1612.
- 4) Hr. Hans Jacobsen, 1612—1630.
- 5) Mag. Laurits Pedersen, 1630—1655.
- 6) Hr. Hans Sadolin, 1655—1674.
- 7) Hr. Jesse Jessen, 1674—1676.
- 8) Mag. Frederik Brandt, 1677—1691.
- 9) Hr. Jacob Hansen Sadolin, 1691—1701.
- 10) Hr. Erik Dannefer, 1701—1729.
- 11) Mag. Frederik Flindt, 1729—1751.
- 12) Hr. Peder Hjort 1751—1753.
- 13) Hr. Henrik Wederkind, 1753—1780.
- 14) Hr. Niels Gregorius Stub, 1780—1792.
- 15) Hr. Hans Pontoppidan, 1792—1802.
- 16) Hr. Philip Henrik Friedlieb, 1802—1806.
- 17) Hr. Hans Resen Steenstrup, 1806—1841.
- 18) Hr. Peter Andreas Heiberg Jürgensen, fra 1841.

Af disse vare Nr. 1, 3, 4, 5, 7, 8, 11 og 13 Sognepræster i Nykjøbing. Nr. 2 Sognepræst i Skjelby. Nr. 6 og 9 i Horbeløv. Nr. 10, 12 og 17 i Karleby. Nr. 14 i Sd. Kirkeby. Nr. 15 og 16 i Jdestrup. Nr. 18 i N. Vedby.

§ Nørreherred.

- 1) Hr. Laurits Brunch, 1549.
- 2) Hr. Peder Sørensen, var Provst over hele Falster til 1588.
- 3) Hr. Niels Agelsen, 1588—1601.
- 4) Hr. Anders Beske, 1601—1627.
- 5) Hr. Hans Borre, 1627—1641.

- 6) Hr. Oluf Skytte, 1641—1654.
- 7) Hr. Jesper Engberg, 1655—1668.
- 8) Hr. Rasmus Scarvin, 1668—1670.
- 9) Hr. Frants Bruun, 1670—1692.
- 10) Hr. Laurits Verløø, 1692—1705.
- 11) Mag. Jesper Engberg, 1706—1723.
- 12) Mag. Abraham Schrøder, 1723—1726.
- 13) Hr. Sigvard Sniøstorf, 1726—1729.
- 14) Mag. Søren Pøyngef, 1730—1731.
- 15) Mag. Hans Bødtker, 1731—1735.
- 16) Hr. Philip Adam Dietrichø, 1736—1741.
- 17) Hr. Christian Poulsen, 1741—1751.
- 18) Hr. Ole Dorph, 1751—1760.
- 19) Hr. Isak Sidenius, 1760—1780.
- 20) Hr. Henrik Chr. Glahn, 1780—1782.
- 21) Hr. Søren Jngemann, 1782—1797.
- 22) Hr. Didr. N. Blicher, 1797—1805.
- 23) Hr. Otto Grundtvig, 1805—1823.

Af disse vare Nr. 1, 2, 4, 7 og 11 Sognepræster i Stubbekjøbing. Nr. 3, 5, 8, 14, 17, 19 og 20 Sognepræster i Nørre Vedby. Nr. 6 og 10 i Lingsted. Nr. 12 og 15 i Baalse. Nr. 16 og 18 i Dnølev. Nr. 21 og 23 i Lorkildstrup. Nr. 22 i Gundslev. Hr. Steenstrup i Karleby og Heiberg Jürgensen i Nørre Vedby see ogsaa blandt Provsterne i Sdr. Herred.

**Sognenes Indbyggerantal ifølge Folketællingen 1860,
tilligemed Angivelse af Tilvæksten siden 1855.**

	Tilvæxt.		Tilvæxt.		
N. Vedby . . .	1100	54.	Hørreby . . .	445	6.
N. Møllev . .	708 ÷	14.	N. Drølev . .	666 ÷	1.
Gundslev . . .	1102	25.	S. Kirkeby . .	609	19.
Torkildstrup . .	931	43.	S. Møllev . .	287	3.
Lillebrænde . .	463	16.	Idestrup . . .	1707	27.
Maglebrænde . .	627	42.	Baggerløse . .	1192	85.
Lingsted . . .	1292	127.	Skjelby	637	19.
Drølev	877	96.	Gjedeskby . . .	607	3.
Torkildstrup . .	824	15.	Gystofte . . .	457	5.
Stadager . . .	400	51.	Summa Land-		
N. Kirkeby . .	424	33.	fogne . . .	21,162	771.
Rippinge . . .	571 ÷	7.	Nykjøbing og		
Brarup	768	25.	Landsogn . .	3,515	212.
Baalse	753	4.	Stubbeljøbing.	1,247	56.
Åstrup	1434	4.	Hele Falster	25,924	1039.
Hørbelev . . .	1187	36.	Hertil kommer		
Falkerslev . . .	640	27.	Bogs . . .	1,095	37.
Karleby	454	28.	(Stiftstribenen.)		

Tillæg til anden Deel.

Rykjøbing. I Aarene 1824, '26, 28, 29 og 35, samt i Choleraaaret 1853, da der alene døde 168, har Byen havt flere Døde end Fødte. 1858 fødtes de fleste Børn (140), 1832 de færreste (40); Choleraaaret fraregnet, har Aaret 1835 de fleste Dødsfald (88), 1816 de færreste (19). NB: Alt fra 1815 at regne. (Cfr. Stiftstidenden af 24de Mai 1860.)

Toldintraderne og Brændeviinsafgiften udgjorde 1859 — 34,272 Rdr. 36 $\frac{1}{2}$. Der udførtes i samme Aar 98,449 Tdr. Korn (omtr. 10,000 Tdr. Kærter derunder indbefattet), hvoraf 29,060 Tdr. fra Ladestederne i Districtet, navnlig ved Guldborg og Gjedsergaardsbro. Af dette Korn var 32,844 Tdr. Hvede og næsten 50,000 Tdr. Byg. Udførselen af andre Artikler til Udlandet var som sædvanlig kun ringe.

Under 10de Febr. 1860 er Cand. phil. H. C. F. Neergaard bestillet til Adjunct ved Cathedralskolen.

Bæggerløse. 1766 i Juli strandede to russiske Skibe med Colonister paa „Rødsand“.

1782 kort før Paaske druknede Skoleholder Tyge Rasmussen paa Bøto (ikke Bøtto), som tilligemed flere vare tagne ud til et strandet Fartoi, for at hjælpe det af Grund. Falt omkom 5 Mennesker; kun Boelsmand Rasmus Hansen fra Bøto frelst Livet ved at svømme i Land.

16de Jan. 1858 jordeedes Hustruen til den hollandske Captain Gluis, hvis Skib, „Onderneming“, var strandet den 6te ved Gjedser Fyr. Som bekjendt vakte denne Stranding en almindelig, velfortjent Opmærksomhed i og udenfor Stiftet.

Præsterne i Bæggerløse.

Hr. Peter Andreas Lehmejer har ifølge en foreliggende Meddelelse ikke efterladt sig noget godt Eftermæle i Menigheden, hvilket tyder paa at Leegaards Beskyldninger neppe have savnet al Grund. Navnlig fremhæves endnu hans utugtige Omgang med flere af Sognets Qvindfolk.

Hr. Jonas Collin. En stor, stærk og trættefjær Mand, hvem nulevende Mænd i Sognet have seet som Hestpranger i Kbhvn. (en Erhvervsgreen, der forresten godt lader sig forene med hans Virksomhed som Collecteur). De Æneste, som Hr. Collin ikke turde give sig i Kæft med i Sognet, var Byens Kromand og Byens Smed; thi dem frygtede han for at kunne magte.

Hr. Niels Schyth, en omgjængelig og i sin Tid meget agtet Mand. Senere forfaldt han til Drik og døde af Posdagra.

Skjelby. Kirken blev 1857 opført af Nytt lige fra Grunden. Taarnet blev restaureret og tilligemed Kirken tægget med Skifer. En ny Altertavle, malet af Lund, blev ved samme Leilighed givet, og saavel denne som Annezeis Kirkegaard omgivne med murede Kampesteens Diger. Kirken maa nu ansees som en af de smukkeste paa Falster.

Gjeddesby. Kirken med samt sit Spir er, paa det Næderste af Muren nær, opført af Nytt 1854, og navnlig gjør Kirkens Loft Bygmesteren, Hr. Glahn i Nykjøbing, stor Ære. Disse tvende Kirker eies af Hr. Proprietair Tesdorpf til Durupgaard, der, for disse og flere Fortjenester, i dette Aar med al god Grund er udnævnt til Etatsraad.

„Den gale Fastelavn“, som holdes endnu, skal stamme fra Hr. Amagers Tid, idet denne forstandige Mand raadede Beboerne til denne Forandring for at slaffe sig Musik.

Nørre Bedby. Den usforstaaelige Indskrift paa det i Kirken værende Maleri og som afdøde Etatsraad Pedersen forgjæves skal have studeret paa at udgrunde Betydningen af i en heel Sommerferie, som han tilbragte hos sin Svoger, nysafdøde Stiftsprovst Heiberg-Jürgensen, findes saaledes skreven: *Re ni su Christi incola*. Hr. Pastor Jm. Barfod troer imidlertid, at det Uvisse er fremkommen ved en ukyndig Malers Pensel, der skulde „restaurere“ Altertavlen, saa at der oprindelig har staaet *Regni Jesu Christi incola* (o: Borgere i Jesu Christi Rige), og antager han med samme Skarpsindighed, at Aarstallet 1651, som ligeledes findes, oprindelig har været 1561, hvorved det alt omtalte Sagn vinder i Styrke. Slige Omskrivninger ere ikke sjældne paa Epitafier og lignende Mindesmærker. Selv i dette Værk vil man jo desværre ogsaa finde Prøver derpaa.

Rettelser.

- §. 17 L. 14 f. o. næst læs næsten.
— 18 — 15 — 1832 — 1532.
— 45 — 1 — 52 — 59.
— 75 — 4 f. n. Godset — Gaarden.
— „ — „ — det — den.
— 78 — 17 — IV — VI.
— 125 — 6 — hvilken — hvilken.
— 132 — 16 f. o. 1619 — 1719.
— 134 — 17 — Laurentius — Laurentius.
— „ — 4 f. n. Grundtvig — Grundtvig.
— 138 — 9 f. o. hvilken — hvilket.
— „ — 12 — farlig — farligt.
— 145 — 2 — Handling — Handling.
— „ — 14 — paa Mors — i Thy.
— 156 — 14 f. n. Landthings — Landthings.
— 164 — Note ¹⁾ skal forandres derhen, at de sidste 12
Præster i Baalse have 111 Børn i 21 Egte-
skaber, og dog vare de 6 Præsten kun een Gang
gifte og een havde set ingen Børn.
— 168 — 16 f. n. udelades „og“.
-

Liste

over

Subskribenterne i Laalands-Falsters Stift.

Bay, Raskov.

Bay, Møller.
 Birch, Kjøbmand.
 Boeck, Katechet.
 Bruun, S., Skædermester.
 Brückner, Cancellieraad.
 Bülow, Kammerjunker.
 Gappellmann, Muurmester.
 Garstensen, Bøver.
 Christensen, P., Stomager.
 Clausen, N. & N.
 Dan, Kjøbmand.
 Dauw, Fuldmægtig.
 Gygler, J., Deconom.
 Gygler, N., Organist.
 Erling, Kjøbmand.
 Fasting, Justitsraad.
 Freuchen, Kjøbmand.
 Fühner, Kjøbmand.
 Hage, Consul.
 Hansen, Typograf.
 Heidenheim, Kjøbmand.
 Holm, D., Gjæstgiver.
 Holm, S., Brygger.
 Holst, Lærer (nu i Korsøer).
 Huus, Urtekræmmer.

Jensen, Landinspecteur.
 Jensen, G. N., Uhrmager.
 Jesen, W., Kjøbmand.
 Jøksens, Typograf.
 Jørgensen, F. J., Kjøbmand.
 Jørgensen, Farver.
 Kieler, Kjøbmand.
 Kjølshov, Redacteur.
 Kjør, Ghordegn.
 Krøyer, L., Kjøbmand.
 Lange, Jernstøber.
 Linlet, Viinhandler.
 Lublin, Kjøbmand.
 Lund, Kjøbmand.
 Lund, Cand. theol., Lærer ved Realskolen.
 Læseforening, Haandværkerne.
 Læseforening, Realskolens.
 Mathiesen, Farver.
 Midlerkamp, Gaarbeier.
 Møller, Districtsløge.
 Møller, Maler.
 Møller, Stadsløge.
 Olsen, Bogbindersvend.
 Pentz, Sædelmager.
 Petersen, J., Kjøbmand.

Petersen, Provst.
 Pontoppidan, Apotheker.
 Rasmussen, G. Skrådermester.
 Rasmussen N. Kjøbmand.
 Rasmussen, Meelhandler.
 Reimer, Kjøbmand.
 Reiff, pract. Læge.
 Rosenhoff, Isekræmmer.
 Schou, Kammeraad.
 Sidenius, nu Gaardeier paa Falster.
 Skibsted, Kjøbmand.
 Sove, Møller.
 Sove, Snedker.
 Storm, Tømmerhandler.
 Sørensen, Skrådermester.
 Saaby, Kjøbmand.
 Theisen, L., Kjøbmand.
 Thestrup, Cand. phil., Lærer ved *Re-*
alstolen.

Thjerrys Boghandel.
 Weibel, Bogholder.
 Wienberg, Muurmester.
 Winkel, Kjøbmand.

Rasklov Landsogn.

S. Hansen i Krulholm.
 W. Rasmussen, Tøffelmager.

Branderslev.

Black, L. D., Gaardmand.
 Clausen, Major, Ladegaard.
 Christensen, P., Gaardmand.
 Hansen, D., Gaardeier, Adangave.
 Hviid, Proprietair, Holmegaard.
 Madsen, P. Gaardmand.
 Ottosen, P. S. " "
 Petersen, J. " "
 Rasmussen, A. P. Gaardmand.
 Rasmussen, P. Gaardeier, Jarlsteens-
 gaarden.
 Torbensen, Skolelærer.

Sandby Sogn.

Griksen, N. Gaardmand i Taars.
 Frederichsen, J., Proprietair, Steens-
 gaard.

Hansen, P. L., Skråder i Harpelunde.
 Jesen, Proprietair, Adserstrup.
 Jesen, jun. Forvalter.
 Matthiesen, N., Gaardmand i Taars.
 Melbal, Sognepræst.
 Mess. Skolelærer, Øbrnd.
 Nyholm, Proprietair, Frederiksdal.
 Steffensen, S. Gaardmand i Høismarke.
 Svendsen, G. " "

Kjøbelov Sogn.

Heje, N. J., Gaardmd. i Skovbølle.
 Petersen, Skolelærer.

Vindeby Sogn.

Ørsk. Sognepræst.

Utterslev Sogn.

Hansen, Fr., Cand. theol.
 Hastrup, Proprietair, Wintersborg.

Horslunde Sogn.

Abrahamsen, Gaardmd. i Svindshjerg.
 Boesen, A., Gaardmand.
 Clausen, P., Gaardmand.
 Friis, J., Gaardeier, Egholm.
 Heje, J., Gaardmand i Svindshjerg.
 Henriksen, J., Gaardmd., Svindshjerg.
 Mortensen, A., Skomager, Nybølle.
 Nielsen, Møller i Svindshjerg.
 Rasmussen, H., Gaardmand i Bulskov.
 Skråder, P., Gaardmand.
 Skafte, H., Gaardmand i Svindsh-
 hjerg.
 Sørensen, Skolelærer i Nøbbet, 2
 Explr.

Thomsen, A., Gaardmand i Nybølle.

Halsled Sogn.

Bruun, Gaardmand i D. Karleby.
 Christensen, S., Rudst.
 Friis, Ørve til Juellinge, 2 Explr.
 Hansen, J., Gaardmand i Hellinge.
 Jensen, J., " "
 Jensen, Chr., Gaardmand i Halsled.
 Mikkelsen, D., Gaardmand i Hellinge.
 Mortensen, J., Gaardmand.
 Plenge, Forpagter, Sæbyholm.

Nostrup, Forvalter, Juellinge.
 Thjerry, " Søbyholm.
 Wegener, Sognepræst.
 Wind, Skolelærer.

Aunede Sogn.

Glausen, F. Gaardmand i Torpe.
 Jensen, P., " " i Aunede.
 Krogh, J. F., Sognefoged.
 Marksen, G. P., Eier af Nygaard.
 Nielsen, M., Gaardmand i Torpe.
 Rasmussen, Thue, N., Stræder i
 Torpe.

Skafte, H., Gaardmand.

Herredskirke Sogn.

Langhorn, Sognepræst.

Lille Løstoftes Sogn.

Gilertsen, A., Gaardmand i Sandbjerg.

Stoffemærke Sogn.

Black, Chr., Gaardmand i Ljennes-
 mærke.

Borre, N., " " "

Christensen, Gaardmand i Abed.

Christensen, Skolelærer i Abed.

Mackprang, Forpagter, Knuthenlund.

Petersen, P., Gaardmand i Ljennes-
 mærke.

Rasmussen, N., " " "

Nostrup, Cand. theol., Steensgaard.

Skafte, G., Gaardmand i Abed.

Vestenskov Sogn.

Jørgensen, P., Gaardmand.

Jensen, Skolelærer.

Mannestad, Præst, N. af Dbr.

Rappel Sogn.

Jeppefen, enkl. Skolelærer.

Madsen, L., Gaardmand paa Langø.

Vanninge Sogn.

Drost, N., Gaardmand.

Engel, Fr. Gaardmand i Rudige.

Hansen, Skolelærer, 3 Expl.

Hviid, H., Gaardmand i Holleby.

Just, J., " " i Tryghuus.

Krogh, F., " " i Arninge.

Knudsen, H., Gaardmand i Dre

Larsen, H., " " i Rudige.

Madsen, N., " " i Arninge.

Nielsen, H., " " i Emb.

Petersen, F., Gaardmand i Emb.

Petersen, N., Gaardmand i Rudige.

Qvortrup, Sognepræst.

Rasmussen, F., Gaardmand i Rudige.

Rasmussen, J. P., Gaardmand i Emb.

Dannemare Sogn.

Lobiesen, Provst.

Lillige Sogn.

Hav, N., Gaardmand i Gammelby.

Jbsen, Forvalter i Skovby.

Ludberik, H. N., Gaardmand.

Mikkelsen, Gaardmand i Munkeby.

Skovlunge Sogn.

Nielsen, D., Gaardmand.

Thorsten, P., " "

Gurreby Sogn.

Black, G., Gaardmand.

Jensen, J., " "

Rasmussen, H., " " i Baalshave.

Solsted Sogn.

Jørgensen, Justitsraad, Solstedgaard,
 5 Expl.

Petersen, D., Sognefoged, Høireby.

Steen, L., Gaardmand, Troelsby.

Vesterborg Sogn.

Hansen, N., Gaardmand.

Krenckel, Apotheker.

Lützen, Overinspecteur i Pederstrup.

Lützen, Gaardeier, Bonned.

Reventlow, Greve, Pederstrup 5 Expl.

Thomsen, Murer, Pederstrup.

Birket Sogn.

Christensen, P., Gaardmand i Lindet.

Mørck, Skolelærer.

Larp, G. L., forhy. Skolelærer i
 Lindet.

Gloslunde Sogn.

Vødtcher, affediget Tolddesjent.

Johansen, N., Gaardmand i Hoby.
 Larsen, L., Gaardmand.

Græshave.

Jensen, S., Ungkarl.
 Ruder, Jens, Ungkarl i Skovby.
 Wilhelm, Justitsraad, N. af Dbr.
 Ellingsøgaard, 4 Expl.

Maribo.

Bagger, Apotheker.
 Bruun, Cand. jur.
 Dein, Redacteur, Boghandler.
 Galthen, Boghandlerinde.
 Gieggend, Boghandler.
 Hoff, Forligelsescommissair.
 Hviid, Stiftsrevisor.
 Knudsen, Væstgiver.
 Krøyer, Kjøbmand.
 Krøyer, Snedker.
 Lange, Hattemager.
 Lindeburg, Handelsbetjent.
 Lorenz, Brygger.
 Meincke, jun., Student.
 Michelsen, Kjøbmand.
 Møller, Kammerraad.
 Olsen, Sktædersvend.
 Seehuusen, Viinhandler.
 Schrøder L., Kjøbmand.
 Stiftsbiblioteket.
 Suhr, Kjøbmand.
 Thune, Handelsbetjent.
 Wael, Kjøbmand.

Særfjøbing.

Berg, Kleinsmed.
 Bøttern, Kjøbmand.
 Dreßel, Boghandler, 3 Expl.
 Engberg, Kjøbmand.
 Heidenheim, Kjøbmand.
 Mackeyrang, " "
 Møller, A. G., Møller.
 Reinau, Bygmester.

Ryfted.

Gudmundien, Sognepræst, 2 Expl.

Jensen, W. G. B.
 Jørgensen, F. R.

Ferritslev.

Hansen, S., Gaardmand.
 Johansen, S., Gaardmand.

Bregninge Sogn.

Hansen, F., Gaardmand.
 Høy, N., " " i Laagerup.
 Juel, " " i Bregninge.
 Juel, F., " " i Grønnegade.
 Larsen, " " "
 Larsen, Skolelærer
 Rasmussen, J. G. i Laagerup.
 Tønnesen, Gaardmand.

Rjettinge.

Jensen, Musicus i Raagelund.
 Nielsen, G., Gaardmand.
 Suhr, S., " "

Musse Sogn.

Helm, Forpagter, Bramslykke.

Baadensted.

Christensen, S., Gaardeier.
 Ehrenreich, Jun.
 Hansen, N., Gaardeier i Buderup.
 Hansen, P., " " i Baadensted.
 Holst, Greve, Aggerupgaard.
 Krogh, Skolelærer.
 Løse, F., Møller.
 Olsen, D., til Trudstolpegaard.
 Poul Poulsen, Gaardeier.
 Qvade, Skovrider.
 Sørensen, L., Gaardeier.

Engestofte Sogn.

Michfeld, Kammerherre, R., 3 Expl.

Hunseby Sogn.

Rasmussen, J., Gaardmand.

Øster Ulslø Sogn

Clement, Skovrider.
 Dahlerup, Sognepræst.

Radsted Sogn.

Bornebusch, Skovrider.
 Dons, Inspecteur paa Hardenberg.

Jørgensen, N., Skomager.
 Plenge, Forpagter, Hårdenberg.
Thoreby Sogn.
 Bruun, Gaardmand, Sløfserup.
 Gaste, N. N., Gaardmand.
 Mariensen, Skovfoged.
 Møller, Siiftsprovst, Rd. af Dbr.
 Olsen, S., Huusjomfru paa Rosens-

lund.
 Ritzou, Forpagter, Prierkøp.
 Vesterby, Gartner, Fuglsang.

Maibølle Sogn.

Krogsh, Sognepræst.

Laars Sogn.

Bertelsen, Tjener.

Hansen, S., Fuldmægtig.

Hansen, S., Ungkarl.

Hansen, N., " "

Jacobsen, N., " "

Leth, Skytte.

Rosensørn-Lehn, Baron, 2
 Expl.

Lund, Skolelærer i Kals.

Bigsnæs Sogn.

Anderfen, N., Gaardmand.

Arilbsen, L., " "

Hansen, N., Skomager.

Jensen, N., Skovfoged.

Jørgensen, J., Gaardmand.

Nielsen, " "

Nielsen, Skolelærer.

Olsen, P., Gaardmand.

Sognebibliotheket.

Noddy.

Hildebrand.

Hjorth, Kjøbmand.

Nielsen, N. F., Muurmester.

Schmidt, Cancelliraad.

Ringsbølle Sogn.

Jensen, N., Høibygaard.

Madsen, T., " "

Errindlev Sogn.

Bluhme, Sognepræst.

Olstrup Sogn.

Kragelund, Forvalter paa Lungholm.

Holeby Sogn.

Friderichsen, Justitsraad, Nobelles-

gaard.

Mackevrang, Gaardeier, Raaghaves-

gaard.

Paludan, Sognepræst.

Bursø Sogn.

Christianfen, Chr., Ungkarl.

Hansen, N., Ungkarl.

Hellemann paa Søgaard.

Iversen, Skolelærer.

Jensen, N., Sognefoged.

Jensen, S., Gaardmand.

Wiib, Gjer af Søgaard.

Wrebe til Wrebedslund.

Fuglse Sogn.

Dust, Skomager.

Christoffersen, Gaardmand i Hille-

stolpe, 2 Exlv.

Friderichsen, Proprietair.

Petersen, Gartner.

Kronge Sogn.

Bonn, Forvalter, Søhest.

Thirsted Sogn.

Christoffersen, N., Gaardmand.

Skjerringe Sogn.

Schrøder, Forpagter paa Friheds-

minde.

Beileby Sogn.

Pedersen, Chr., Gaardmand.

Østoft Sogn.

Anderfen, Andenlærer i Reersnæs.

Andreasen, Skolelærer " "

Daniels, Forpagter paa Haverløkke-

gaard.

Hallager i Vandholm.

Holst, Lødbjorvalter i Vandholm.

Kromann, Kjøbmand " "

Mees, P., " "

Møller, Stibbygger " "

Pløner, Gæstgiver " "

Dureby-
gaard.

Kær-
strup.

Poulsen, Jernstøber i Vandholm.
Poesfelt, Provst.

Fæmo.

Anderfen, Gaardmand.
Hanfen, A., Kjøbmand, 2 Explr.
Kroll, Bæver.

Larsen, N., Gaardmand.

Nielsen, " "

Rasmusfen, " "

Ufs.

Drummer, Sognepræst (nu i Broust).

Falster.

Nykjøbing.

Blæsberg, Procurator.
Dijel, Fuldmægtig.
Gulberg, Boghandler.
Hahn, Krigsraad.
Hincheldej, L. F.
Holsten, Stiftamtmand, Kammerherre.
N. af Dbr.

Hoyer, Hattemager.

Haagenfen, Kobberfmed.

Haandværkerforening.

Jensen, J., Skomagere.

Jørgensen, Redacteur.

Knudsen, Høker.

v. Kech, Major.

Mackeyprang, Boghandler.

Paludan-Müller, Prof., N. af Dbr.

Petersen, N., Høker.

Pontoppidan, Etatsraad.

Schmidt, Joh., Kammer.

Sidenius, Chr., Wiinhandler.

Sidenius, Sognepræst.

Strange, Godsforvalter, Hannedyst
pr. Nykjøbing.

Wind, Kammerjunfer, p. l. Bekkestov.

Wittrup, Adjunct.

Systofte Sogn.

Borchers-Skutte, Gaardmand.

Karleby Sogn.

Peder Skytte, Gaardmand i Lunderup.

Bøggerløse Sogn.

Christensen, Skolelærer paa Høsfels.

Rasmusfen, J., Gaardmand i Højet.

Sognebibliotheket.

Horbelev.

Anderfen, Gaardmand i Bregninge.

Benzen, " " "

Bunzen Koef, Sognepræst.

Smed, H., Gaardmand.

Idestrup.

Jens Nielsen, Gaardmand i Ulslev.

Lorenz Petersen.

Sonder Ulslev.

Anderfen, G. S. paa Gorfelise.

Anderfen, Forpagter paa Bellinge.

Dyrløv, Skolelærer.

Jørgensen, M., Skolelærer.

Larsen, Skovfoged paa Gorfelise.

Lüder, Forpagter " "

Nielsen, G., Dyrløge " "

Olsen, D. S. " "

Rasmusfen, Gammel, Sognefoged.

Saugmann, Godsforvalter paa Gorfelise.

Seibel, Gartner paa Gorfelise.

Sparre, Bellinge, pract. Løge.

Thortsen, J., Gaardmand.

Uastrup Sogn.

Fester, Skolelærer i Veiringe.

Heineth, Sognepræst.

Kaare, P., Gaardmand.

Kollmann, Skolelærer i Lunde-Skolen.

Petersen, Gaardmand i Næs.

Ponten, Musicus i Veiringe.

Plough, H., Gaardmand i Dureby.

Stubbekjøbing.

Boas, Kjøbmand.

Melchior, "

Mejer, Boghandler, 5 Exlr.
 Rasmussen, Jernstøber.
 Sørensen, Garver.

Norre Høby Sogn.

Hampe, P., Gaardmand.
 Møller, Skolelærer i Nyfjolen.

Norre Alslev Sogn.

Christiansen, Skolelærer.

Lingsted Sogn.

Christiansen, Skolelærer, Kraghave.
 Rasmus Smed, Gaardmd., "

Lorkildstrup Sogn.

Jensen, N., Stomager i Gundsø-
 magle.

Lillebrønd Sogn.

Jensen, Skolelærer.

Ønslev Sogn.

Brabrand, Godsforvalter, N. Kirstine-
 berg.

Stfildstrup Sogn.

Eliassen, Chr.
 Kock, Chr., Gaardmand.

Baalse Sogn.

Hansen, N., Gaardmand.
 Jacobsen, L., " " i Egense.
 Jørgensen, L. S., " " "
 Mortensen, L., " " "
 Pedersen, G. G., " " "
 Petersen, Skolelærer.

Gundslev Sogn.

Briem, Sognepræst.
 Hansen, L.
 Hansen, S., Gaardmand.
 Hansen, S., " " "
 Hjulmand, S., " " i Havnsø.
 Lange, Møller i Skovby.
 Ravn, P.

Brarup Sogn.

Gesner, F. G., i Alstrup.
 Hansen, Skolelærer.

NB. Udeladelser eller lignende Feil skulle blive rettede i sidste Hefte, som om
 føie Tid vil udfomme, hvis man snarest muligt vil behage at give
 Udg. fornøden Meddelelse beskaanende.

Indholdsfortegnelse.

Falkers Herlighed	3.	(Katecheter)	31.
Sønderherred	7.	(Rectorer)	32.
Nørreherred	101.	(Hørere og Adjunker)	39 og Till.
Provsterne	190.	(Landdistrictet)	46.
Falkers Lehnsmænd	187.	Nørre Alslev	124.
Sognene.		" Kirkeby	101, 157.
Hogø	180.	" Bedby	117 og Till.
Drarup	180.	" Drølev	48.
Gfildstrup	147.	Skjelby	87 og Till.
Falkerslev	69.	Stadager	148.
Gjedebby	7, 93 og Till.	Stubbefjøbing	101.
(Gjedser)	5.	(Sognepræster)	104.
Gundslev	164.	(Nefterende Capellaner)	108.
Horbelev	66.	(Katecheter)	113.
Horreby	47.	(Rectorer)	113.
Idestrup	74.	Systofte	47.
Karleby	7, 47, 51, 52.	Sønder Alslev	7, 86.
Kjypinge	172.	" Kirkeby	81.
Lillebrænde	101, 136.	Lingsted	101, 125.
Maglebrænde	116.	(Kraghave)	5.
Nufjøbing	8 og Till.	Lorkildstrup	129.
(Lidstavle)	14.	Væggerløse	7, 55 og Till.
(Sognepræster)	18.	(Votø)	55.
(Nefterende Capellaner)	27.	(Hadselø)	7, 57.

Baalfe	158.	Kirsleneberg) Gl.	125.
Dnølev	137.	Kirsleneberg, Ny.	137.
(Klodskov)	5.	Kringelborg	75.
Astrup	7, 94.	Durupgaard	7, 75.
Herregaarde.		Sjørringe	7, 70.
Bellingegaard	81.	Balbnæsgaard	7, 158.
Carlsfelbt	94.	Vennerøslund	7, 148.
Christiansminde	47.	Westensborg	7, 46.
Gorselike	6, 7, 86.		
Dalbygaard	70.	—————	
Giegod	46.	Sognenes Folketælling i Aaret	
Frønsfelbt	93.	1860	102.
Øjersgaard	7, 87.	Tillæg og Rettelser	103.
